ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಹಂಪಿಯ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪಿ.ಹೆಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ
ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಸಂಶೋಧಕರು
ಶ್ರೀಮತಿ ವಿದ್ಯಾಲತ
ನೋಂದಣಿ ಸಂಖ್ಯೆ : RGSUKS00222

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ. ಪಾದೇಕಲ್ಲು ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟ

ಭಾಷಾನಿಕಾಯ
ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ- ೫೮೩ ೨೭೬

ಮಾನ್ಯತಾ ಕೇಂದ್ರ
ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ- ೫೭೬ ೧೦೨

೨೦೧೮

ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಹಂಪಿಯ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪಿಹೆಚ್.ಡಿ ಪದವಿಗಾಗಿ
ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಸಂಶೋಧಕರು
ಶ್ರೀಮತಿ ವಿದ್ಯಾಲತ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ. ಪಾದೇಕಲ್ಲು ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟ

ಭಾಷಾನಿಕಾಯ
ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ - ೫೮೩ ೨೭೬

ಮಾನ್ಯತಾ ಕೇಂದ್ರ

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ - ೫೭೬ ೧೦೨

೨೦೧೮

ಘೋಷಣೆ

ವಿದ್ಯಾಲತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ಈ ರೀತಿ ಘೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ: **'ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ'** ಎಂಬ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ಉಡುಪಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಪಾದೇಕಲ್ಲು ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾದುದಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಡಿಪ್ಲೊಮಾ, ಪದವಿಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಇದರ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ಪ್ರಕಟಿಸಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಈ ಮೂಲಕ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ.

Vidyalatha

ವಿದ್ಯಾಲತ

ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ

ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ-೫೭೬೧೦೨

ಸ್ಥಳ : ಉಡುಪಿ

ದಿನಾಂಕ : 30-10-2018

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಶಿಫಾರಸು ಪತ್ರ

ಶ್ರೀಮತಿ ವಿದ್ಯಾಲತ ಇವರು ಉಡುಪಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯಾಗಿ ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡು, ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ **'ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ'** ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಹಂಪಿಯ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಅವರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ, ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಕ ಅಧ್ಯಯನದ ಆಧಾರದಿಂದ ರಚಿಸಿದ್ದು ಇದುವರೆಗೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಡಿಪ್ಲೊಮಾ, ಪದವಿಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಇದರ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ಪ್ರಕಟಿಸಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಈ ಮೂಲಕ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದೆಂದು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಉಡುಪಿ
ದಿನಾಂಕ : 1-11-2018

ಡಾ. ಪಾದೇಕಲ್ಲು ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟ
ಸಂಶೋಧನಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ವಿಶ್ರಾಂತ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು
'ಧಾತ್ರಿ', ಆತ್ರಾಡಿ, ಉಡುಪಿ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮ

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದು

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ, ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ, ಉದ್ದೇಶ, ಸಮಸ್ಯೀಕರಣ, ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನಕ್ರಮ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ

೧.೧ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

೧.೨ ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ

೧.೩ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ

೧.೪ ಸಮಸ್ಯೀಕರಣ

೧.೫ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನಕ್ರಮ

೧.೬ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

◈

೧.೧ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

'ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಗತಿಬಿಂಬ' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮನುಷ್ಯಪರ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಪರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಅದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಬಲು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವ ಜೀವಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಯೊಂದು ಸಾಮಾಜಿಕಪಲ್ಲಟಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾದಾಗ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸ್ತುತ ಮತ್ತು ಉಪಯುಕ್ತ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಕೃತಿ ಅದು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ, ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ, ಚಳವಳಿಗಳಿಗೆ ಬಲು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಗುಣಧರ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಕರಾವಳಿಗೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಸ್ಮಿತೆ ಇದೆ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಒದಗಿಬಂದದ್ದು ಎನ್ನಬಹುದು. ತುಳುನಾಡು ಎಂಬುದಾಗಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಈ ಪ್ರದೇಶವು 'ಪರಶುರಾಮಸೃಷ್ಟಿ'ಯ ತಾಣ ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯೂ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅನನ್ಯತೆ ಅಡಗಿದೆಯೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರೆಡೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕರಾವಳಿಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಿತ್ತಾರ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಯಕ್ಷಗಾನ, ಭೂತಾರಾಧನೆ, ನಾಗಮಂಡಲ, ಕಂಬಳ ಮೊದಲಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನಜೀವನದೊಂದಿಗೆ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿವೆ. ಕಡಲ ಕಿನಾರೆಯ ಮೀನುಗಾರಿಕೆ, ಕೈಮಗ್ಗ ಉದ್ಯಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತುಹೋಗಿವೆ. ಕನ್ನಡದ ಹಲವು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಭಾಷಾಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಕರಾವಳಿಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಕುಂದಾಪುರ ಕನ್ನಡ, ಹವ್ಯಕ ಕನ್ನಡ, ಗೌಡ ಕನ್ನಡ, ಕೊರಗಭಾಷೆ, ತುಳು, ಕೊಂಕಣಿ, ಕೊರಗ ಮೊದಲಾದ ಆಡುನುಡಿಗಳು ಆಯಾ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಹರೆಗಳಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ.

ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ –ಇವು ಪರಸ್ಪರ ಅವಿನಾಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಬಹುರೂಪಿ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇವು ಬಹುವಿಧದಯಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಿವೆ. ಕರಾವಳಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಕಥನಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ನಿಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಂತರ್ ಸಂಬಂಧದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳ ಕುರಿತು ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಜೈವಿಕವೈವಿಧ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಭಾಷಾವೈವಿಧ್ಯ, ವರ್ಗವೈವಿಧ್ಯ, ಧರ್ಮವೈವಿಧ್ಯ, ವೃತ್ತಿವೈವಿಧ್ಯಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕಸಂವಹನದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿವೆ. ಈ ವಿಚಾರವು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಬರೆಹಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಮುಖಿಯಾಗಿ

ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ನಿಸರ್ಗಸಂಬಂಧಿಯಾದ ದೈವಗಳು, ಭೂತಗಳು ಗ್ರಾಮ, ನಾಡು, ಮಾಗಣೆಗಳನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಆಗಮ ಆಚರಣೆಯ ಶೈವ, ಶಾಕ್ತ, ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಆರಾಧನೆಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಡೆ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಆಗಮಧರ್ಮದ ನಡುವೆ ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯ, ಕೊಳ್ಕೊಡುಗೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿವೆ. ಜೈನಧರ್ಮ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜಮನೆತನದವರ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಬಸದಿಗಳು, ಮಾನಸ್ತಂಭಗಳು, ಗುಮ್ಮಟೇಶ್ವರವಿಗ್ರಹಗಳು ತುಳುನಾಡಿಗೆ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಗೌರವವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಇಸ್ಲಾಮಿನ ದರ್ಗಾಗಳು ಮತ್ತು ಮಸೀದಿಗಳು, ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮದ ಇಗರ್ಜಿಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭಾಗವಾಗಿ ನೆರೆಕರೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿವೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲೆಯು ಕರಾವಳಿಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಲಕ್ಷಲಕ್ಷ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದೂ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕತೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಸಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತವಾದ ಹಾಗೆ ಎಂದೂ ಕಾಣಿಸಿಲ್ಲ. ಕೃಷಿಪ್ರಧಾನವಾದ ಪ್ರದೇಶ ಎನ್ನುವ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದೂ ಭತ್ತದ ಬೆಳೆಯಿಂದಲೇ ಇಡೀ ವರ್ಷದ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಕುಟುಂಬಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಪರಂಪರೆಯ ಗ್ರಾಮವೊಂದರಲ್ಲಿ ದೈನಂದಿನ ಬದುಕಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಮಡಕೆ, ಚಾಪೆ, ಕತ್ತಿ, ಬುಟ್ಟಿ, ಕೃಷಿ ಉಪಕರಣಗಳು, ಅವಲಕ್ಕಿ, ಬಟ್ಟೆ, ಎಣ್ಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಕಸುಬಿನವರು ಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಕಸುಬಿನವರ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರತಿಫಲದಿಂದಾಗಿ ಅವು ವೃತ್ತಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಊಳಿಗಗಳಾಗಿಯೇ ಏದುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕುಂಬಾರ, ಕಮ್ಮಾರ, ಸಮಗಾರ, ಗುಡಿಗಾರ, ನೇಕಾರ, ಬಡಗಿ, ಗಾಣಿಗ, ಕ್ಷೌರಿಕ ಇತ್ಯಾದಿ ವೃತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಗೌರವದ ಅಂತಸ್ತುಗಳನ್ನೇನೂ ಪಡೆದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಅಂತಹ ವೃತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ 'ಜಾತಿಗಳು' ಎಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದುವು. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ಆಧುನಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವವರು ನಾಗರಿಕರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡುವವರು ಮತ್ತು ಮಾರುವವರು ಉದ್ಯಮಿಗಳೂ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳೂ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

"ಕರ್ನಾಟಕ ಕರಾವಳಿಯ ನಿಸರ್ಗವನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮುದ್ರ, ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಹೊಳೆಗಳು, ಮಳೆ, ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳು, ಅಡಕೆತೋಟಗಳು, ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟದ ಅರಣ್ಯಗಳು, ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಬಗೆಬಗೆಯ ಗಿಡಮರಗಳು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಸಸ್ಯ, ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಲೋಕಗಳ ಒಟ್ಟು ಪರಿಸರವನ್ನು 'ನಿಸರ್ಗ' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರು ತಮ್ಮನ್ನು ಅಂತಹ ಪರಿಸರದ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿಸರ್ಗದ ಈ 'ಅವಯವ'ಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳ ಮೂಲಕ ನೋಡಿದರು. ಹೀಗಾಗಿಯೇ 'ನಿಸರ್ಗ' ಎನ್ನುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಪರಿಸರವನ್ನು ಕುರಿತ ಮನುಷ್ಯನ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಒಂದು ರೂಪ. ಕರಾವಳಿಯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಜನರು ತಮ್ಮ ಪರಿಸರದ ನಿಸರ್ಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಬಗೆಗಳು ಅನೇಕ ರೀತಿಯವು. ನಿಸರ್ಗದ

ಒತ್ತಡಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಒಂದು ಮಹತ್ತ್ವದ ಸವಾಲಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಭೋರ್ಗರೆವ ಜಡಿಮಳೆ ಮತ್ತು ಸುಡುವ ರಣಬಿಸಿಲನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಏರಿ ಇಳಿದು, ಹೊಳೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ಗದ್ದೆಗಳ ಕಿರಿದಾದ 'ಕಟ್ಟಪುಣಿ'(ಎರಡು ಗದ್ದೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕಿರಿದಾದ ಕಾಲುದಾರಿ, ಬದು)ಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತೋಲನದಿಂದ ನಡೆದು ಎಂತಹ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನಾದರೂ ತುಟಿಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸೆಣಸಾಡಿ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಹಠ ಇವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು ನಿಸರ್ಗದ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಬದುಕಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿಂದಾಗಿ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸುಂದರ ರೂಪಕಗಳಾಗಿ ಬರುವ ಆಕರ್ಷಣೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗುವ ನಿಸರ್ಗದ ಬಗೆಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ದೈನಂದಿನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಹಿಂಸೆಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇಂತಹ ಹಿಂಸೆಗೆ ಹೆದರಿ ಪಲಾಯನ ಮಾಡದೆ ಎದುರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತೀರುವ ಛಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸರ ಈ ಜನರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಒಂದು ಅವಕಾಶ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಜಡಿಮಳೆ, ರಣಬಿಸಿಲು ಮತ್ತು ಸುಗಮವಲ್ಲದ ಸಂಚಾರವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ರೂಪಿಸಲು, ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ." (ಮುಕುಂದ ಪ್ರಭು, ಎಂ., (ಸಂ) 'ಪೊಲಿ ೨೦೦', ಪು.ಸ. ೨೪೬)

ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈ ಭೂಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಹುಭಾಷಾ ಮತ್ತು ಬಹುಧರ್ಮಗಳ ಜನರು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಜೊತೆಯಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಜಾತಿ–ಧರ್ಮಗಳ ನಡುವೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳು ಇದ್ದರೂ ಅದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿರದೆ ಬದುಕಿನ ಒಂದು ಭಾಗ ಎನ್ನುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿತ್ತು. ಜಾತಿಶ್ರೇಣಿಕೃತ ಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ತುತ್ತತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹಾಗೂ ಕಟ್ಟ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ದಲಿತರು ಇದ್ದರು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಳಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಾತಿಯವರಿಗೂ ಅವರೊಳಗೆ ಹಂತಹಂತಗಳಾಗಿ ಅವರದ್ದೇ ಆದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಿದ್ದವು. ಬಂಟರ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯವರು ಬಂದಾಗ ಅವರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಧಾನಕ್ಕೂ ಉಳಿದ ಜಾತಿಯವರು ಬಂದಾಗ ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಧಾನಗಳಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬಂಟರ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಜಾತಿಗಳ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಳಿದ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರೊಳಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಂತಗಳ ಮೇಲು ಕೀಳು ಮನೋಭಾವಗಳು ಇದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಈ ರೀತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬದುಕನ್ನು ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದು ಅದು ಕ್ರಮೇಣ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ

ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಪತನಾನಂತರ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೭೯೯) ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡಜಿಲ್ಲೆಯು ಅವರ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳು ಮತಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ಕೂಡ ಅವರು ಆರಂಭಿಸಿದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೊಂದು ವರವಾಯಿತು. ಜಾತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾದವರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾಳಜಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಮಿಶನರಿಗಳು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಸ್ತ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಲಿಗೆ, ಕಸೂತಿಹಾಕುವ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದರು, ಈ ರೀತಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೊರೆತ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವು ಕೌಟುಂಬಿಕವಾಗಿ, ಆ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಹೀಗೆ ಕರಾವಳಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲುಂಟಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಅದರಿಂದಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಈ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

೧.೨ ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ

ಕನ್ನಡದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನದ ವಿಭಿನ್ನ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಸಂವೇದನಾಪೂರ್ಣ ಕೃತಿಗಳು ನಿರ್ಣಾಯಕಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಾಜವೊಂದರ, ಅದರಲ್ಲೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದ ಜನಜೀವನ, ನಂಬಿಕೆ, ನಡವಳಿಕೆ, ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ ಮೊದಲಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಬುದ್ಧವಾಗಿ ಸೆರೆಹಿಡಿಯುವಲ್ಲಿ ಈ ಮಾದರಿಯ ಸೃಜನಶೀಲ ಬರೆಹಗಳು ತಮ್ಮವೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಓದುಗರ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಅಜರಾಮರವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿವೆ. ಸೃಜನಶೀಲ ಬರಹಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತೃತ ಅವಕಾಶಗಳೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶ ಎನ್ನಬಹುದು. ಈ ಮಾದರಿಯ ಬರೆಹಗಳು ತೆರೆದಿಡುವ ಜಗತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಮಾನವನ ಅನುಬಂಧದಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತಹುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಸಮಾಜದ ಪ್ರಧಾನವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಅವಗಣನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವ ಅನೇಕ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಉದಾ: ಹಳ್ಳಿಯ ತಿಂಡಿತಿನಿಸುಗಳು, ಔಷಧೀಯಸಸ್ಯಗಳು, ಮರೆಯಾದ ಕುಣಿತಗಳು, ಹಾಸ್ಯಪ್ರಸಂಗಗಳು, ಸಂತೋಷಪ್ರಸಂಗಗಳು, ವಿಡಂಬನೆಗಳು, ಸಾಹಸಗಳು, ವಿನೋದಗಳು, ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ. ಮೌಖಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಪರಂಪರೆಯ

ಐತಿಹ್ಯಗಳು, ಜಾನಪದ ಕತೆಗಳು, ಕಥನಗೀತೆಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು, ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ವಿಭಿನ್ನ ಮಗ್ಗುಲುಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿಡುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಂತದವರೆಗಿನ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡರೂ ಸಹ ಕರಾವಳಿಯ ಸೃಜನಶೀಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಮೌಖಿಕಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಒದಗಿಬಂದಿವೆ.

ಕರಾವಳಿಯ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಥನಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ, ಅಂದರೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೂಲಕ, ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಬಹುಮುಖಿ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಜಾನಪದ ಮೌಖಿಕಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಜಾನಪದ ಕತೆಗಳು, ಕಥನಗೀತೆಗಳು, ಗಾದೆಗೊಂದು ಕತೆ, ತ್ರಿಪದಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿವೆ. ಇನ್ನು, ಶಿಷ್ಟಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಬಂದರೆ ಆಧುನಿಕಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ವಿಭಿನ್ನ ಕವಲುಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾವ್ಯಗಳು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿವೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ನಿರೂಪಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಪೂರ್ವದ ವಚನ ಹಾಗೂ ಹರಿದಾಸ ಚಳವಳಿಗಳು, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕಾವ್ಯಗಳು ಗಮನಾರ್ಹ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದವರ ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾದ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಸಮಾಜದ ಪ್ರಧಾನವಾಹಿನಿಗೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಈ ಕಾವ್ಯಗಳು ದನಿಯಾಗಿವೆ.

ಆಧುನಿಕಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚುವಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಕತೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ನಾಟಕ ಮೊದಲಾದ ಸೃಜನಶೀಲಪ್ರಕಾರಗಳ ಪಾತ್ರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವಂತಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾತ್ರಗಳು, ಘಟನೆಗಳು, ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಿವೆ. ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಇದು ಓರ್ವ ಸೃಜನಶೀಲ ಲೇಖಕನ ಮಹತ್ತ್ವದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸಹ ಹೌದು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಹಲವು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಓದುಗರ ವಲಯಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳು, ವಿಮರ್ಶಲೇಖನಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನರೂಪದ ಬರೆವಣಿಗೆಗಳಿಗಿಂತ ಸೃಜನಶೀಲಬರೆವಣಿಗೆ ವಹಿಸುವ ಪಾತ್ರ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಕರಾವಳಿಯ ಕಥನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಬಿಂಬಗಳು ಅತ್ಯಂತ ನವಿರಾಗಿ ಪ್ರತಿಫಲನಗೊಂಡಿವೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯ ಬರೆವಣಿಗೆಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕರಾವಳಿಯ ಕಥನಸಾಹಿತ್ಯ ಇದನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಕಥನಗಳು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅನನ್ಯವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿವೆ. ಕಥನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುವು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು. ಪ್ರಕೃತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದೆ.

ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಕೇಂದ್ರಿತ ಜೀವನಕ್ರಮ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗದೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಯಜಮಾನಿಕೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ನಿಸರ್ಗವನ್ನು ತಮ್ಮ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅನೇಕ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನರು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಧಾರ್ಮಿಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆ ಅಂತಹ ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೆ, ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಇನ್ನೊಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಉತ್ಪನ್ನ. ಭೂತಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿಯ ಯಕ್ಷಗಾನ ಹೇಗೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳವು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗವನ್ನು ಸವಾಲಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮತ್ತು ನಿಸರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಯಾಜಮಾನ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಬಯಸಿದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ 'ಚೋಮನ ದುಡಿ', 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು', 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಯಂತಹ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಮನುಷ್ಯ ಮತ್ತು ನಿಸರ್ಗದ ಸಂಬಂಧಗಳ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬಲು ಸೊಗಸಾಗಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿವೆ. 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವ ಆಶಯ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ. 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾ ಕಾಡು ಮತ್ತು ಕುಡಿಯರು ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಭಾವ ಹೊಂದಿದ ಮತ್ತು ಕುಡಿಯರು ನಿಸರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಯಾಜಮಾನ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ವಿವರಣೆ ಇದೆ. 'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗದ ನಡುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಚೋಮನು ಕೃಷಿಯಂತಹ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ನಿಸರ್ಗದ ಯಜಮಾನಿಕೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಭೂಮಾಲಿಕತ್ವ ಹಾಗೂ ಪಂಜುರ್ಲಿಭೂತದಂತಹ ದೈವಗಳ ಆರಾಧನೆ ಇವುಗಳೇ ನಿಸರ್ಗಸಹಜ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಅದುಮುವ ಪರೋಕ್ಷಶಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ.

'ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ' ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡ ಸಂಶೋಧನಾಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ 'ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ' ಎನ್ನುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು 'ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ' ಎನ್ನುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ ಎಂಬುದು ಆಧುನಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನಗೊಂಡ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ. ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮಪ್ರಣೀತಚಿಂತನೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ರೂಪುತಳೆದ ಕಲ್ಪನೆ ಇದಾಗಿದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ 'ಸೋಶಿಯಲ್ ಸ್ಟ್ರಕ್ಚರ್' ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ 'ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆ', 'ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ' ಎಂಬ ಪದಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ತದನಂತರ ಇದು ವಿವಿಧ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ವಲಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಕುರಿತಾದ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆ ಆಧುನಿಕಪೂರ್ವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಕೆಗೊಂಡ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ಪರಿಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಒಳಗಾದ ವಿಚಾರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಆಧುನಿಕ

ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಚಿಂತನಧಾರೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದ ಬಗೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ 'ಸಂರಚನೆ' ಎನ್ನುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು 'ಪುನಾರಚಿಸುವುದು' ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಜಜೀವಿ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಧರ್ಮಗಳ ಜನರ ನಡುವೆ ಬದುಕಬೇಕಾದಾಗ ಒಂದು ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜವು ಬೇರೆಬೇರೆ ರಚನೆಗಳ ಜೋಡಣೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಾದ ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳು, ರೀತಿನೀತಿಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು ಒಗ್ಗೂಡಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಹೆಣಿಗೆಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಅವಿಭಜಿತ ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕರಾವಳಿ ಭೂಪ್ರದೇಶದ ಸಮಾಜವು ಜಾತ್ಯಾಧಾರಿತ ಸಮಾಜವಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಧರ್ಮ, ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಜನರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭೂಪ್ರದೇಶವು ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಸುರಕ್ಷಿತಸ್ಥಳವೆನ್ನುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿ–ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಜನರು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿ ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಜನತೆಯ ಬದುಕಿನೊಳಗಣ ಸಂಬಂಧಗಳ ಹೆಣಿಗೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ಹೆಣಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆಯೆಂಬುದರ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯು ಸಮಾಜದ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಭಾಗ ಮತ್ತು ಅದು ಸಮಾಜದ ಬೆನ್ನೆಲುಬು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯು ಗೋಚರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಂಶವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜನರ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಪೋರ್ಟಿನ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ (ಇಂದಿರಾ (ಪ್ರೊ.) ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಭೂಮಿಕೆ, ೨೦೦೪, ಪು. ೧೧೦).

ಎ. ಆರ್. ರ್‍ಯಾಡ್‌ಕ್ಲಿಫ್ ಬ್ರೋನ್ ಅವಲೋಕಿಸುವಂತೆ "ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯು ಸಾಂಸ್ಥಿಕವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ" (ಪೀರ್ ಮಹಮ್ಮದ್ (ಡಾ.) ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ೨೦೦೪, ಪು. ೫೫). ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ "ಜನರ ನಡುವೆ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಹೆಣಿಗೆಯನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ ಎನ್ನಬಹುದು" (ಅದೇ) ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಎಸ್. ಎಫ್. ನ್ಯಾಡಲ್ ಅವರು "ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯೆಂದರೆ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕ್ರಮ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಜೋಡಿಸುವುದು. ಅದು ಬದಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರೂ ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಭಾಗಗಳು ಮಾತ್ರ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ಪೀರ್ ಮಹಮ್ಮದ್ (ಡಾ.) ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ೨೦೦೪, ಪು. ೫೭).

ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಪಡಿಕ್ಕಲ್ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ "ಕಾದಂಬರಿಯೆಂದರೆ ದೈನಿಕದ ಬದುಕು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನಾಂತರಗೊಂಡುದರ ಪರಿಣಾಮ ಎನ್ನಬಹುದು. ಸಂರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾನವನಿಗೆ ಸೀಮಿತಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಸೀಮಿತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜತೆಗೂಡಿದ ಸಾಧನಸಂಪತ್ತುಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡೇ ಆತ/ಆಕೆ ದಿನ ನಿತ್ಯ ಉದ್ಭವಿಸುವ ನೂರಾರು ಸಾವಿರಾರು ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮೂರ್ತ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಆತ/ಆಕೆ ತನ್ನ ವರ್ತನೆಯ ಒಂದು ರಚನೆಯನ್ನು ತನಗೆ ತಾನೆ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆ ಅಂತಹುದೇ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಕೊಂಚ ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಈ ರಚನೆಯು ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ತನಗೆದುರಾದ ಹೊಸ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಪರಿಹರಿಸುವಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ರಚನೆಯನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸಿ ಹೊಸದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ನಿರಂತರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ತೊಡಗುತ್ತಾಳೆ/ನೆ. ಅಂದರೆ ಇಡೀ ಸಮಾಜವು ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜವೆನ್ನುವುದು ಇಂತಹ ರಚನೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ನಿಲುವಾಗಿದೆ. ಹೊಸ ಸನ್ನಿವೇಶವೊಂದು ಎದುರಾದಾಗ ಅದನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಳೆಯ ರಚನೆಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಸಮಾಜವು ತನ್ನ ಹಳೆಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಈಗಾಗಲೇ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಸ್ಥಾಪಿತರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಳೆಯ ರಚನೆಯಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು 'ರಚನಾನಿರಸನ' ಎಂದೂ ಹೊಸ ಪೂರ್ಣತೆಯೆಡೆಗೆ ಚಲಿಸಲೆಂದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೊಸರಚನೆಯ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು 'ಸಂರಚನೀಕರಣ' ಎಂದೂ ಕರೆಯಬಹುದು" (ಶಿವರಾಮ ಪಡಿಕ್ಕಲ್ (ಡಾ.) ನಾಡುನುಡಿಯ ರೂಪಕ, ೨೦೦೧, ಪು. ೨೪).

ಆಧುನಿಕಪೂರ್ವದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾವರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಾಂಸ್ಥಿಕಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ ರೂಪಿಸಿದ ನೀತಿ-ನಿಯಮ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳೇ ಸಾಮಾಜಿಕವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಆಧುನಿಕ, ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಮತ್ತು ಜಾಗತೀಕರಣದ ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಚಲನಶೀಲ ಗುಣ ಮತ್ತು ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡ ಆಧುನಿಕಸಮಾಜ ತನ್ನ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಹೊಸ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇಂದು ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ಇರುವಂತಹದಲ್ಲ ಬದಲಾಗಿ ಅದು ಚಲನಶೀಲವಾಗಿರುವಂತಹುದು. ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಸಾಂಸ್ಥಿಕಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಂತೆ ತೋರಿದರೂ ಅದರ ಗತಿ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯೆನ್ನುವುದು

'ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಪ್ಪಂದ' ಎಂದರೂ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಒಂದು ಸಮಾಜದ ಜನರು ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯದ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಜೀವನನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಬಹುಜನರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕಸಂಗತಿಗಳು, ಕಾನೂನು-ಕಟ್ಟಳೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಾಜದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಾದ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳು, ರೀತಿ-ನೀತಿಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಕ್ರಿಯಾಚರಣೆಗಳು ಒಗ್ಗೂಡಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಹೆಣಿಗೆಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ 'ಸಾಮಾಜಿಕವ್ಯವಸ್ಥೆ' ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕಪ್ರಗತಿ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಬದಲಾವಣೆ, ಸಂರಚನೆ ಇವೆಲ್ಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಈಡೇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೇ ಕಡಿಮೆ. ಆದರೆ ಲೇಖಕ ತನ್ನ ಕಥನಶೈಲಿಯ ಮೂಲಕ ಅವುಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮನೆತನಗಳು, ಕುಟುಂಬಗಳು ಆಕೃತಿ ಪಡೆಯುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ', 'ತೆಂಬರೆ', 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮನೆತನಗಳು ಇಡೀ ಪರಿಸರದ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿವೆ, ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತ ಜಮೀನ್ದಾರ ಮನೆತನಗಳು ಹೇಗೆ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಭಾಗವಾಗಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಕೆಲವು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮನೆತನಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಡೆ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆಯಾಗುವುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ತಯಾರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಧಾನ-ಅಧೀನ ಸಂಬಂಧಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಶಯ ಅಲ್ಲಿದೆ. ಸಮಾಜದ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರಿಗೆ, ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ದುಡಿಮೆಗೆ ಕೂಲಿ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಆಸರೆಯಾಗಿವೆ ಅಂದುಕೊಂಡರೂ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡ ಶೋಷಣೆಯನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ತಾವು ಕೊಡುವ ಕೂಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದೌರ್ಜನ್ಯದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನೂ ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಕರಾವಳಿಯ ಆಯ್ದ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯೆಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯೆಂದು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾದ ಭೂಪ್ರದೇಶವು ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಾಮಾಜಿಕ

ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿವೆಯೆಂಬ ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಯೆನ್ನುವ ಪ್ರಕಾರ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದು ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಮೊದಲ ಸಾಮಾಜಿಕಕಾದಂಬರಿ 'ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ'ಯನ್ನು ಬರೆದ ಗುಲ್ವಾಡಿ ವೆಂಕಟರಾಯರು ಕರಾವಳಿಯವರು. ಆರಂಭದ ಕಾದಂಬರಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಯಾರೆಲ್ಲ ಕಾದಂಬರಿ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೋ ಅವರೆಲ್ಲ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದಂತು ಸ್ಪಷ್ಟ

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಉಳಿದೆಡೆಗಳಿಗಿಂತ ಒಂದಷ್ಟು ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಶ್ರೇಣೀಕೃತಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಜಾತಿಶ್ರೇಣಿಕರಣದ ಮೇಲೆ ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜ ನಿಂತಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಐಗಳ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯ ಗಂಡುಹುಡುಗರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಗುತ್ತಿನ ಭೂಮಾಲಕರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದು ಮುಂದುವರಿದು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುವವರು ಅಧ್ಯಾಪಕನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆಯಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ನೀಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಉಳಿದ ಕೆಳಜಾತಿಯವರು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದವರು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಅನಕ್ಷರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ತಾವು ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಜನ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. 'ನಾವು ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದೇವೆ' ಎಂಬುದೇ ಶೋಷಿತರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ, ನಾವು ಇರುವುದೇ ಹೀಗೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ಬಿಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಶೋಷಣೆ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಒಂದು ಸಂಕೀರ್ಣಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅವರು ಪರಿಚಯಿಸಿದ ಆಧುನಿಕವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕರಾವಳಿಯ ಜನರಿಗೊಂದು ವರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಜಾತಿ, ಮತ, ಹೆಣ್ಣು, ಗಂಡು ಎನ್ನುವ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಪಡೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರನ್ನು ಮಹತ್ತರವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಡ್ಡಿದ್ದು ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಶಿಕ್ಷಣದ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದವರು ಕರಾವಳಿಯ ಜನರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ತನ್ನಿಂದ ತಾನೆ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು. ಅದುವರೆಗೂ ಜಾತಿಶ್ರೇಣೀಕರಣದ ಬಿಗಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರವಾಗಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು, ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು, ರೀತಿ ನೀತಿಗಳು ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಗಾಳಿಬೀಸಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡವು.

೧.೩ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ

ಕರಾವಳಿ ಪರಿಸರದ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನದ ವಿವರಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಯತ್ನ ಈ ಪರಿಸರದ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಬರೆಹಗಾರರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರಗಳ, ರೂಪಗಳ ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ವಿಭಿನ್ನ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಕರಾವಳಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿ-ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸೇರಿರುವ ಜನರ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರದೇ ಆದ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರಚನೆಯು ಒಟ್ಟು ಸಮಾಜವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ರಚನೆಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಆ ಸಮಾಜದ ಜನರ ಬದುಕು, ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟು ಆ ಸಮಾಜದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಇದ್ದ ಈ ರಚನೆಯ ಹೆಣಿಗೆಯನ್ನು ಜನರು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದ್ದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಹಳೆಯ ಜೀವನಕ್ರಮಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ. ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ಹಾಗೂ ಇಂದು ಅರ್ಥಹೀನವೆಂದು ಕಾಣುವ ಅದೆಷ್ಟೋ ಪದ್ಧತಿಗಳು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು, ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳು, ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿವೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪರಿಣಾಮ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭಾವಗಳೇನು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಈ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಕರಾವಳಿಯು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಒಳಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದು, ಬ್ರಿಟಿಷರು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಗೆ ಬಹಳ ಬೇಗನೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿತು. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳು ಆರಂಭಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯು ಅದುವರೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರಾದವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ತರ ಪರಿಣಾಮವುಂಟಾಯಿತು. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿರುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮಾಜಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಈ ಸಮಾಜಗಳು ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳಗಾದ ಸ್ಪಷ್ಟಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಮೂಲಸಾಮಗ್ರಿಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಪ್ರಮುಖಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಜನರ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತಿವೆ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಕಾರಣಗಳಿರಲೇಬೇಕಷ್ಟೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾದಂಬರಿ

ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಕಾದಂಬರಿಯೊಳಗೆ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಸಮಾಜಗಳ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಆಯಾ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ವಿಷಯಗಳು, ಘಟನೆಗಳು, ಯೋಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧. ಕರಾವಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ದೊರೆತ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ.

೨. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಷನರಿಗಳಿಂದ ನಡೆದ ಮತಾಂತರದ ಪ್ರಚಾರಗಳು.

೩. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವ.

೪. ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು.

ಈ ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳು ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡಿರುವ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ' ಎನ್ನುವ ಸಂಶೋಧನವಿಷಯದ ಹರಹು ಬಹು ದೊಡ್ಡದಾಗ ಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೪ ಸಮಸ್ಯೀಕರಣ

ಕರ್ನಾಟಕ ಕರಾವಳಿಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ಆವರಣವನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕಘಟಕವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದಾಗ ಅಂತಹ ಘಟಕವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಸಂಕೀರ್ಣರೂಪದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈವರೆಗಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಕಂಡುಕೊಂಡಿವೆ. ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಿಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ವೈವಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಗಳು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿರ್ಣಾಯಕಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯನಿರ್ಮಾಣದ 'ಪರಿಸರವು' ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜನಾಂಗ, ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಕಾಲಘಟ್ಟದಂತಹ ನೆಲೆಗಳ ಪರಸ್ಪರಸಂಬಂಧಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಆಕೃತಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯನಿರ್ಮಾಣದ 'ಪರಿಸರ'ವು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜಾನಾಂಗಿಕ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮತ್ತು ಕಾಲಬದ್ಧ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕರಾವಳಿಯಂತಹ ಒಂದು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಲಯದ ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ತೀರಾ ಸರಳವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೂಪುತಾಳಿದ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ, ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾದ ಭೂಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಂದು 'ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರದೇಶ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಾನವ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವುದು ಕೂಡ ತೀರ ಮೇಲ್ಮುಖದ ವರ್ಗೀಕರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪ್ರದೇಶವೊಂದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ರೂಪುರೇಖೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಸ್ಪಷ್ಟ ಮತ್ತು ನಿಖರವಾದ ಮಾನದಂಡಗಳು ರೂಪಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ನೆಲೆಗಳು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಭೌತಿಕವಾತಾವರಣ ಮತ್ತು ಜನರ ಜೀವನವಿಧಾನದ ಆಂತರಿಕಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಯಾವ ರೀತಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯನಿರ್ಮಾಣದ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ. ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯು ಅದರ ಜನಪ್ರಿಯ ಪರಂಪರೆಯ ಹೊರತಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕಸಂಘಟನೆ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕರಚನೆಯನ್ನು ಕೂಡಾ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಜನಸಮುದಾಯಗಳ ಬಹುರೂಪಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪ್ರದೇಶದ ಅಥವಾ ಜನಾಂಗದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೆಲವೊಂದು ಅನನ್ಯತೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದೊಂದು ಪದ್ಧತಿ. ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಇಂತಹ ಅನನ್ಯತೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಅನನ್ಯವೆಂದು ಕಾಣಿಸಿದ ಹಲವು ಅಂಶಗಳು, ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಲೋಕನದಿಂದ ಬೇರೆ ಕಡೆ ತದ್ವತ್ತಾಗಿಯೋ, ತುಸು ಭಿನ್ನರೂಪದಲ್ಲೋ ಕಂಡುಬರುವುದು ವಿರಳವೇನಲ್ಲ. ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳು, ಕಲಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಿವಿಧ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪರಿಕರಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾದೃಶ್ಯಗಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕಂಡುಬರುವುದುಂಟು. ಆದರೂ ಸ್ಥೂಲ ನೋಟಕ್ಕೆ ಎದ್ದುಕಾಣುವ ಕೆಲವೊಂದು ವಿವರಗಳನ್ನು ನಾವು ಅನನ್ಯತೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಅಥವಾ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ 'ತುಳುನಾಡು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕರಾವಳಿಯ ಈ ಭೂಭಾಗದ ಸಾಹಿತ್ಯಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಮುಂದಿರುವ ಸವಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ್ದು.

೧.೫ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನಕ್ರಮ :

'ಕರಾವಳಿಯ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ' ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಒಂಬತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಈ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು ಅನಂತರದ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

೧. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ, ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ, ಉದ್ದೇಶ, ಸಮಸ್ಯೀಕರಣ, ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನಕ್ರಮ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ
೨. ಈವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ

೩. ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ

೪. ಕರಾವಳಿಯ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾದಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜೀವನದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ

೫. ಮತಾಂತರ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

೬. ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಆಗಮನ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವ : ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು

೭. ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿ : ಪಲ್ಲಟಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ

೮. ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆಚರಣೆಗಳು, ಕುಣಿತಗಳು, ಆರಾಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕ್ರೀಡೆಗಳ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು

೯. ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು ಮತ್ತು ಉಪಸಂಹಾರ

ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಮುಂದಿರುವ ಮಹತ್ವದ ಸವಾಲುಗಳ ಕುರಿತು ಪರಿಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು, ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಗೆ ಒಳಪಡಲಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು, ಅಂಶಗಳು, ವಿಚಾರಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಲಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಬಹುದಾದ ವಿಧಾನಕ್ರಮಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಕುರಿತು ಪರಿಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಶದಪಡಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನ ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಕರಾವಳಿಯ ನೆಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾದಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜೀವನದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ವಿಧವೆಯರ ಜೀವನ

ಮತ್ತು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನೆಂಬುನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಂಡ ಗೃಹಿಣಿಯರ ಜೀವನದ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹೊಸತಿಗೆ ಅಂದರೆ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ತುಡಿಯುವ ಆಧುನಿಕ ಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಶನರಿಗಳಿಂದ ನಡೆದ ಮತಾಂತರ ಕೆಲಸಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮಿಶನರಿಗಳ ಆಗಮನಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಗೋವಾದಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಕರಾವಳಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದ ಸಾರಸ್ವತರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಗೆ ಗಾಂಧೀ ಆಗಮನ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸುಧಾರಣಾ ಕೆಲಸಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ಜನರ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಿಂಬವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಂಡಿರುವ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಕರಾವಳಿಯ ಕೃಷಿಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ಕೃಷಿಯೊಂದಿಗಿರುವ ನಂಟು, ಕೃಷಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು, ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಅಧ್ಯಾಯ ಬೆಳಕುಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಕರಾವಳಿ ಭೂಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪಲ್ಲಟಗಳನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಾದ ಆಚರಣೆಗಳು, ಆರಾಧನೆಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಕ್ರಿಯಾಚರಣೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಚರ್ಚೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗತಿಗಳು ಅನಾವರಣಗೊಂಡ ಬಗೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಸಂಶೋಧನಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೬ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದಾದರೆ 'ಕರಾವಳಿ' ಎಂದು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತುಳು ಕಂಟ್ರಿ/ತುಳುನಾಡು ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ 'ಸೌತ್ ಕೆನರಾ' ಜಿಲ್ಲಾವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಯ ಈ ಭೂಭಾಗವನ್ನು 'ಕೆನರಾ' ಎಂದು ಕರೆದವರು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು. ೧೭೯೯ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಕದನದಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನನು ಹತನಾದ ಬಳಿಕ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಬಂದ ಬ್ರಿಟಿಷರೂ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು 'ಕೆನರಾ' ಎಂದೇ ಕರೆದರು. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ೧೮೬೨ರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಕನ್ನಡವೆಂಬ ಭಾಗವನ್ನು ತುಂಡು ಮಾಡಿ ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಉಳಿದ ಭಾಗವು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅನಂತರ ೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ಕಾಸರಗೋಡು ಭಾಗವು ಕೇರಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿತು. ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಪ್ರದೇಶವು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾಗಿ ಈಗ ವಿಭಜನೆಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ೨೨ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಹಾಗು ತುಳುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿರುವ ೩ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ೨೫ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನದ ಚಿತ್ರಣ ವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪುಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. 'ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ' ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿ, ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಕಾರ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮಾಜಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯೊಳಗಡೆ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರದ ಕಡೆಗೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವ ಕರಾವಳಿಯ ನೆಲದ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಲೇಖಕರ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿ ಎನ್ನಲಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಂದರೆ ಈಗಿನ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿ ಆರಂಭದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಿಂದ ತೊಡಗಿ, ಅಂದರೆ ೧೮೯೯ರಿಂದ ನವೋದಯ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ, ನವ್ಯ, ನವ್ಯೋತ್ತರ, ಬಂಡಾಯ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಬಳಸುವಾಗ 'ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ'ಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾದ ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ – ೧೮೯೯, ಗುಲ್ವಾಡಿ ವೆಂಕಟರಾಯ (೨೦೧೩ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೨. ವಾಗ್ದೇವಿ – ೧೯೦೫, ಬೋಳಾರ ಬಾಬುರಾಯ (೧೯೫೩ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೩. ಚೋಮನ ದುಡಿ – ೧೯೩೩, ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ (೧೯೯೦ ಮರು ಮುದ್ರಣ)

೪. ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ – ೧೯೪೧, ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ (೨೦೧೨ ಮರು ಮುದ್ರಣ)

೫. ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು – ೧೯೫೧, ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ (೧೯೬೬ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೬. ತುಂಗಮ್ಮನ ತವರುಮನೆ – ೧೯೫೬, ಸಾಂತ್ಯಾರು ವೆಂಕಟರಾಜ (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೭. ದಂಬನ ನಾಯಿ – ೧೯೫೮, ಜನಾರ್ದನ ಗುರ್ಕಾರ್ (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೮. ಕರಾವಳಿ – ೧೯೭೧, ವಿಶುಕುಮಾರ್ (೧೯೮೫ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೯. ತೀರದ ತೆರೆ – ೧೯೭೪, ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೧೦. ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ – ೧೯೮೪, ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕರ್ (೧೯೯೧ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೧೧. ದೇವ – ೧೯೮೫, ಎ. ಪಿ. ಮಾಲತಿ (೧೯೯೭ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೧೨. ಅವಿಭಕ್ತರು – ಕೆ. ಟಿ. ಗಟ್ಟಿ (೧೯೯೭ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೧೩. ಬಾಡ – ರಚನೆ : ೧೯೮೮, ಪ್ರಕಟನೆ: ೧೯೯೬ ಕೆ. ವಿ. ರಾವ್, ಉಜಿರೆ (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೧೪. ಅಳಿದುಳಿದವರು – ೧೯೯೦, ಬೋಳ ಚಿತ್ತರಂಜನದಾಸ ಶೆಟ್ಟಿ (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೧೫. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು – ೧೯೯೨, ವೈದೇಹಿ (೧೯೯೯ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೧೬. ಕೊಟ್ಟ – ೧೯೯೩, ಎಂ. ವೀರಪ್ಪ ಮೊಯಿಲಿ (೨೦೧೪ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೧೭. ಗಾಂಧಿ ಬಂದ – ೧೯೯೯, ಎಚ್. ನಾಗವೇಣಿ (೨೦೧೧ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೧೮. ತೆಂಬರೆ - ೧೯೯೯, ಎಂ. ವೀರಪ್ಪ ಮೊಯಿಲಿ (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೧೯. ಹೆಜ್ಜೆ - ೨೦೦೦, ವ್ಯಾಸರಾಯ ಬಲ್ಲಾಳ (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೨೦. ಮಾದಿರ – ೨೦೦೭, ಪ್ರಭಾಕರ ನೀರ್‌ಮಾರ್ಗ (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೨೧. ಉಲ್ಲಂಘನೆ – ೨೦೦೮, ನಾ. ಮೊಗಸಾಲೆ (೨೦೧೦ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೨೨. ಸ್ವಪ್ನ ಸಾರಸ್ವತ – ೨೦೦೯, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಪೈ (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

ತುಳುಭಾಷೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿರುವ ಮೂರು ಕಾದಂಬರಿಗಳು :

೨೩. ಸತೀ ಕಮಲೆ – ೧೯೯೭, ತುಳು ಮೂಲ : (ಸತೀ ಕಮಲೆ) ಎಸ್. ಯು. ಪಣಿಯಾಡಿ. ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದಕರು: ಡಾ. ಪಾದೇಕಲ್ಲು ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟ (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ).

೨೪. ಯಾರಿಗೆ ಯಾರುಂಟು – ೧೯೯೯, ತುಳು ಮೂಲ: (ಕುದುರುದ ಕೇದಗೆ) ಜಾನಕಿ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ. ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದಕರು: ಚಂದ್ರಕಲಾ ನಂದಾವರ (೨೦೦೨ ಮರುಮುದ್ರಣ).

೨೪. ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ – ೨೦೦೮, ತುಳು ಮೂಲ: (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕೆ : ಒಂಜಿ ಗುತ್ತುದ ಕತೆ) ಆನಂದಕೃಷ್ಣ (ಡಿ. ಕೆ. ಚೌಟ) ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ: ಮುಹಮ್ಮದ್ ಕುಳಾಯಿ (೨೦೧೦ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ).

ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯ ವಿವಿಧ ಸಮಾಜಗಳ ಚಿತ್ರಣಗಳಿವೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾಜಿಕವರ್ಗಗಳು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಬಡ, ದುರ್ಬಲ, ಶೋಷಿತ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಕೆಳಸ್ತರವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ಸಮಾಜಗಳ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕೂಡ ಇವುಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಈ ಸಮಾಜಗಳ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ, ಕರಾವಳಿಯ ಜನರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

◈◈◈

ಅಧ್ಯಾಯ ಎರಡು

ಈವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ

೨.೧ ಸಂಶೋಧನ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಗಳು

೨.೨ ಎಂ.ಫಿಲ್ ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು

೨.೩ ಲೇಖನಗಳು ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶಲೇಖನಗಳು

◈

'ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ' ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. 'ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ' ಎಂಬ ಈ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ೨೫ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಬೇರೆಬೇರೆ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಿರುವ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿದವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧಕರು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಅಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಉಳಿದ ೨೪ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಈಗಾಗಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನಾಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಕೃತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಡೆಸಿದ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

೨.೧ ಸಂಶೋಧನ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಗಳು

೧. 'ವಸಾಹತುಶಾಹೀ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳು' ಸಂಶೋಧನವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮ್ಯಾಗೇರಿ ಐ. ಪಿ. ಅವರು ಡಾ. ವೀರೇಶ ಬಡಿಗೇರ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ೨೦೦೧ರಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ನೀಡಿದ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಭಾರತೀಯರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು ಮತ್ತು ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸುಧಾರಣಮನೋಭಾವ ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತಗೊಂಡಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಸಂಶೋಧಕರು ಇದು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಕವಾಗಿ ಈ ಕಾಲದ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಧವಾಪುನರ್ವಿವಾಹದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ. ಆ ವಿಷಯವನ್ನೆತ್ತಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೨. 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಸ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪಾತ್ರ' ಸಂಶೋಧನವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನೋರ್ಬರ್ಟ್ ಮಸ್ಕರೇನ್ಹಸ್ ಇವರು ಡಾ. ಪೀಟರ್ ವಿಲ್ಸನ್ ಪ್ರಭಾಕರ್ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ೨೦೧೨ರಲ್ಲಿ

ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ. ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡ ಮತಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಶಾಲೆಗಳು, ಮತ್ತು ಅವು ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಲ್ಲ. ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಸಮಾಜದ ಸಂರಚನೆಯ ಮೇಲೆ ಉಂಟಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಕೃತ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೩. 'ವೈದೇಹಿ ಮತ್ತು ಎಚ್. ನಾಗವೇಣಿ – ಕರಾವಳಿಯ ಇಬ್ಬರು ಲೇಖಕಿಯರ ಕೃತಿಗಳ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಸಂಶೋಧನವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ ಎನ್. ಜಿ. ಆಶಾ ಇವರು ಡಾ. ಎಲ್. ಸಿ. ಸುಮಿತ್ರಾ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ೨೦೧೩ರಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ. ಕರಾವಳಿಯ ಇಬ್ಬರು ಲೇಖಕಿಯರ ಸಮಗ್ರಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ವೈದೇಹಿಯವರ 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು' ಮತ್ತು ಎಚ್. ನಾಗವೇಣಿಯವರ 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಗಳ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎರಡೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಕೃತ ಮಾಡಲಾದ ಅಧ್ಯಯನವು ಈ ಎರಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆ.

೪. 'ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿ' ಸಂಶೋಧನವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ ಜ್ಯೋತಿ ಇವರು ಡಾ. ಸುಚೇತಾ ನವರತ್ನ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ೨೦೧೩ರಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ವ್ಯಾಸರಾಯ ಬಲ್ಲಾಳರ 'ಹೆಜ್ಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟವೆಂದರೆ ಅದು ದೇಶವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ್ಯಗೊಳಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ಸಾಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯೂ ಅದರ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೫. 'ತುಳುವರ ಮುಂಬಯಿ ವಲಸೆ' ವಿಶ್ವನಾಥ ಕಾರ್ನಾಡರ ಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ತುಳು ಸಮುದಾಯದವರ ಮುಂಬಯಿ ವಲಸೆ ಯಾವ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಭೂಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆಯರಾಗಿ, ಗೇಣಿದಾರರಾಗಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತುಳುವರನ್ನು ಮುಂಬಯಿ ಕೈಬೀಸಿ ಕರೆದ ಕಾರಣಗಳೇನು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಗೋವಾದಿಂದ

ವಲಸೆ ಬಂದವರ ಹಾಗು ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ತದನಂತರ ವಿದ್ಯೆಗಾಗಿ, ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

೬. ಡಾ. ಮಹೇಶ್ವರಿ, ಯು. ಅವರ 'ಇದು ಮಾನುಷಿಯ ಓದು' ಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ' ಮತ್ತು 'ವಾಗ್ದೇವಿ' ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತೂ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ.

೭. ಡಾ. ಬಿ. ಜನಾರ್ದನ ಭಟ್ ಅವರ 'ಕವಿರಾಜಹಂಸ ಸಾಂತ್ಯಾರು ವೆಂಕಟರಾಜ' ಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ 'ತುಂಗಮ್ಮನ ತವರುಮನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಕುರಿತ ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ಬದುಕು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ, ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರವೇಶ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೭. 'ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ' ಡಾ. ಸುನೀತಾ ಎಂ. ಶೆಟ್ಟಿಯವರ ಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನಗರ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಎಂದು ವಿಭಾಗಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮುದುಕಿಯರ ಮತ್ತು ವಿಧವೆಯರ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

೮. 'ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನ್' ಅಶೋಕ್ ರಾಕೇಶ್ ಡಿ'ಸೋಜ ಅವರು ಡಾ. ಡೆನ್ನಿಸ್ ಫೆರ್ನಾಂಡಿಸ್ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳ ಆಗಮನವನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕರಾವಳಿಯ ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೈಗೊಂಡ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

೯. ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಪಡಿಕ್ಕಲ್ ಅವರ ಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನಪ್ರಬಂಧ 'ನಾಡು–ನುಡಿಯ ರೂಪಕ' ದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಕಾಲಘಟ್ಟ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಕುರಿತ ಅಧ್ಯಯನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

೧೦. 'ನವ್ಯೋತ್ತರ ಕನ್ನಡ ದಲಿತಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತಜಗತ್ತು' ೧೯೯೯ರಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಭೂಮಿಗೌಡ ಡಾ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ. ನವೋದಯ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಮತ್ತು ದಲಿತ

ಬಂಡಾಯ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ದಲಿತಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಂಡ ದಲಿತರ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. 'ಚೋಮನ ದುಡಿ', 'ದಂಬನ ನಾಯಿ', 'ಕೊಟ್ಟ' ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿನ ದಲಿತರ ದಾರುಣ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

೧೧. 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾದದ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ನಿರೂಪಣೆ' ದಿನೇಶ್ ನಾಯ್ಕ ಇವರು ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಶೆಟ್ಟಿ ಇವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ೨೦೦೬ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ. ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾದದ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

೧೨. 'ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರರ ಸಮಗ್ರಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಣ' ನಿತಿನ್, ಎನ್. ಕೆ. ಇವರು ೨೦೧೩ ರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಅಭಯ ಕುಮಾರ್ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರರ 'ತೀರದ ತೆರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ

೧೩. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಭತ್ತಬೇಸಾಯ ಒಂದು ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ' ಸಂಶೋಧನವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸುಂದರ. ಕೆ. ಇವರು ಡಾ. ಕೆ. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಭಟ್ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ೨೦೧೫ ರಲ್ಲಿ ಪಿಹೆಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕಣ್ಣೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಾದರಪಡಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆಚರಣೆಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಣೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

೧೪. 'ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ' ಡಾ. ಹರಿಕೃಷ್ಣ ಭರಣ್ಯ ಅವರ ಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನಪ್ರಬಂಧ. ಇದರರಲ್ಲಿ 'ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳು' ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ 'ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

೧೫. 'ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೌತ್ ಕೆನರಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೂನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಸಮಾಜರಚನೆ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ' ಭಾಸ್ಕರ್ ಶೆಟ್ಟಿ, ಎನ್. ಇವರು ಡಾ. ಬಿ. ಜಗದೀಶ ಶೆಟ್ಟಿ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನಮಹಾಪ್ರಬಂಧ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಭೂ ಒಡೆತನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಆದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು, ಇದರಿಂದ ಸಮಾಜದ ಜನರ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೨.೨ ಎಂ. ಫಿಲ್. ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು

೧ 'ನಾಗವೇಣಿಯವರ ಗಾಂಧಿ ಬಂದ ಕಾದಂಬರಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಒಳನೋಟಗಳು' ಪಿ. ಸಿ. ದಮಯಂತಿಯವರು ಡಾ. ಗಣನಾಥ ಎಕ್ಕಾರು ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪ್ರೌಢಪ್ರಬಂಧ. ಗಾಂಧೀಜಿ ಕರಾವಳಿಗೆ ಮೂರು ಬಾರಿ ಆಗಮಿಸಿದಾಗ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಗಾಂಧೀ ಆಗಮನ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯ ಮೇಲೆ ಉಂಟು ಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

೨. 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ' ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಬಸ್ತಾಮ ಪಾಯ್ಸ್ ಅವರು ೨೦೧೫ರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಮಹಾಬಲ ಭಟ್ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪ್ರೌಢಪ್ರಬಂಧ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಮಾಜದ ಏಳುಬೀಳುಗಳನ್ನು, ಮೂರು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಜೀವನವಿಧಾನ, ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಜೀವನವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ.

೩. 'ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಪೈಯವರ 'ಸ್ವಪ್ನ ಸಾರಸ್ವತ' ಕಾದಂಬರಿ : ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ' ಬಸವರಾಜ ಎಮ್. ಜನಗೌಡ ಅವರು ಡಾ. ಅಮರೇಶ್ ಎನ್. ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪ್ರೌಢಪ್ರಬಂಧ. ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಏಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಗೋವಾದಿಂದ ಕರಾವಳಿಗೆ ಬಂದ ಕೊಂಕಣಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಗೋವಾದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸುವವರೆಗಿನ ಪ್ರಯಾಣದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ವಲಸೆ ಯಾಕಾಯಿತು ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನು? ಕೊಂಕಣಿಗರು ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

೪. ಡಿ. ಕೆ. ಚೌಟರ 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗುತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಣ' ರಮೇಶ್ ಬಿ.ಯವರು ೨೦೧೨ರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಗಿರೀಶ್ ಭಟ್ ಎ. ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪ್ರೌಢಪ್ರಬಂಧ. 'ಗುತ್ತು' ಎಂದರೇನು? ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಳಹೊರಗುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಅಧಿಕಾರ ಬಂಟ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಬಂತು, ಗುತ್ತು ತನ್ನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಗೇಣಿದಾರರನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಯಾವ ರೀತಿ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಇಂತಹ ಗುತ್ತುಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಣವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

೫. 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ ಕಾದಂಬರಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿತ್ರಣ' ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ಶ್ರೀನಾಥ್ ಇವರು ಡಾ. ಎಂ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ೨೦೧೫ರಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ

ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪ್ರೌಢಪ್ರಬಂಧ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನನ್ನು, ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜಾತಿಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು, ಅದ್ರಾಮನ ಪಾತ್ರವನ್ನು, ಕರಾವಳಿಗೆ ಗಾಂಧಿ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭ ಮತ್ತು ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

೬. 'ನವೋದಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರ ಚರ್ಚೆ' ಎನ್ನುವ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ಶ್ವೇತಮಣಿ ಎಚ್. ಎಂ. ಇವರು ಡಾ. ಎಂ. ಎಸ್. ಆಶಾದೇವಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ೨೦೦೯ರಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪ್ರೌಢಪ್ರಬಂಧ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರ ಎಂದರೇನು? ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮತಾಂತರಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು, ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಜನರು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ ರೀತಿ, ನವೋದಯ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡ ಮತಾಂತರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

೨.೩ ಲೇಖನಗಳು ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶಲೇಖನಗಳು

೧. ಜಿ. ಎಚ್. ನಾಯಕರ 'ಮೌಲ್ಯವರ್ಗ', ಸಿರಿವರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೧೧. ಈ ವಿಮರ್ಶಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 'ಕನ್ನಡದ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾದಂಬರಿ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ' ಎಂಬ ಲೇಖನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಎತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ನೀಡಿರುವ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳು ಇದು ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮುಂದೆಯೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

೨. 'ದಲಿತ ಚಿಂತನೆ' ಜನಾರ್ದನ ಎರ್ಪಕಟ್ಟೆ, ಸ್ಮೃತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಡ್ಯನಡ್ಕ, ೧೯೯೯. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಬದುಕಿನ ನೋವು ನಲಿವು ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಮಜಲುಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ದಲಿತಪ್ರಪಂಚದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ವೀರಪ್ಪ ಮೊಯಿಲಿಯವರ 'ತೆಂಬರೆ' ಮತ್ತು 'ಕೊಟ್ಟ' ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೩. 'ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ-ಸಮಸ್ಯೆ-ಸವಾಲುಗಳು' ಮೂಲ : ಜಗಜೀವನರಾಮ್, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ-ರಾಹು, ಅನುಭವ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗುಲಬರ್ಗಾ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕಮಂದಿ ಸಮಾಜಸುಧಾರಕರು ಸುಧಾರಣ ಚಳುವಳಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಜಾತಿಶ್ರೇಣೀಕರಣವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆಂದೂ ಈ ಜಾತಿಶ್ರೇಣೀಕರಣವು ಹರಿಜನರನ್ನು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಕುಬ್ಜರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆಂದೂ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಉಂಟಾಗುವ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

೪. 'ಬಯಲು – ರೂಪ' ಡಾ. ಸಿ. ಎನ್. ರಾಮಚಂದ್ರನ್ ಅವರ ಆಯ್ದ ವಿಮರ್ಶ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನ, ೨೦೧೬, ಸ್ವಪ್ನ ಬುಕ್‌ಹೌಸ್, ಮಂಗಳೂರು. ಈ ವಿಮರ್ಶ ಲೇಖನಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ 'ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ' ಮತ್ತು 'ವಾಗ್ದೇವಿ' ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಕುರಿತು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಮನೋ ಭಾವದವರು ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ, ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣ ಚಳುವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಇದರಿಂದ ಯುವಜನತೆಯು ಇಂತಹ ಸುಧಾರಣಪರ ನಿಲುವನ್ನು ಉಳ್ಳ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

೫. 'ಮೊಗಸಾಲೆಯ ಮುಖಾಂತರ' ಬೆಳಗೋಡು ರಮೇಶ್ ಭಟ್ ಬರೆದ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮೊಗಸಾಲೆಯವರ 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ವಿಮರ್ಶಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ಸಮಗ್ರಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಂತೇರು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಸುತ್ತ ಹೆಣೆದ ಕಥೆಯಿದು. ಸಾವಿರಾರು ಮುಡಿ ಹುಟ್ಟುವಳಿ ಇರುವ ಗುತ್ತಿನ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆಚರಣೆ ಆರಾಧನೆಗಳು, ಗುತ್ತಿನ ರೀತಿನೀತಿಗಳು, ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಕೃಷಿಜೀವನದ ಚಿತ್ರಣ, ಕೃಷಿಯ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಗೇಣಿಯಾಳುಗಳು, ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಗೇಣಿಗೆ ಪಡೆದ ಭೂಮಿ ಉಳುವವನ ಪಾಲಾಗುವುದು, ಆಗ ಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೬. 'ತೀಡಿದಷ್ಟು ಗಂಧ' ಡಾ. ಪೂವಪ್ಪ ಕಣಿಯೂರರ ವಿಮರ್ಶಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನ. 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆರು ದಶಕಗಳ ಕಾದಂಬರಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ೧೯೫೦ ರಿಂದ ೨೦೧೦' ದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವರಣೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

೭. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳು (ಸಂ) ಜಿ. ಎನ್. ರಂಗನಾಥ ರಾವ್. ವಿಮರ್ಶಲೇಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ೨೦೧೧. ಇದರಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲೇಖನಗಳು ಇವೆ.

* ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ – ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕಳಕಳಿ. ಜಿ. ಎನ್. ರಂಗನಾಥ ರಾವ್
* ವಾಗ್ದೇವಿ – ಜಿ. ಎಸ್. ಸದಾಶಿವ

೮. 'ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಥನ' ಡಿ. ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್ ಅವರ ವಿಮರ್ಶಲೇಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಪರಿಕಲ್ಪನೆ; ಕೆಲವು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವ' ಎನ್ನುವ ಲೇಖನ.

ಪ್ರಕೃತ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸಂಶೋಧನವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇದುವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಯನ ಇಡಿಯಾಗಿ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಈಗಾಗಲೆ ಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಹಾಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾದ ಸಮಾಜದ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡು ಅದು ಯಾವ ಪ್ರಮುಖಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಅದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಆಯ್ದ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಮಾಜವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಬಹಳ ಬೇಗನೆ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿತು. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರವೇಶದೊಂದಿಗೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳು ಮೊದಲು ಬಂದರು. ಇವರು ಇಲ್ಲಿ ಮತಪ್ರಚಾರದ ಜೊತೆಗೆ ಕೈಗೊಂಡ ಶಿಕ್ಷಣಪ್ರಸಾರ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಒಂದು ವರದಂತೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾಯಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅದುವರೆಗೆ ಇದ್ದಂತಹ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಲು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡವು. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ೧೮೯೯ ರಲ್ಲಿ ಗುಲ್ವಾಡಿ ವೆಂಕಟರಾಯರು ಬರೆಯಲು ಕಾರಣ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವೇ ಆಗಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಜನರಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಬೆಳೆಯಿತು ಹಾಗಾಗಿ ಅದುವರೆಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹಳೆಯ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ರೀತಿನೀತಿಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು ಪದ್ಧತಿಗಳು ಅರ್ಥಹೀನವಾದವುಗಳೆಂದು ವಿದ್ಯಾವಂತರಿಗೆ ಗೋಚರವಾದವು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದವು. ೧೮೯೯ರ ಅನಂತರ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ರಚನೆಮಾಡಿದವರು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮಾಜದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯು ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ನಡೆದಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಗುರುತಿಸಿವೆ. ಆ ಸಂಶೋಧಕರು ಗುರುತಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಕೃತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾದರೂ ಪ್ರಕೃತವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಒಳಗಡೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹುಡುಕುವುದೇ ಈ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

◈◈◈

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂರು

ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ

೩.೧ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

೩.೨ ದಲಿತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರಕಿದ ಸನ್ನಿವೇಶ –ಇದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

◈

'ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ' ಎಂಬ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕಕ್ರಾಂತಿ, ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಗಳು, ಮತಾಂತರದ ಕೆಲಸಗಳು, ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಆಗಮನ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಗಳು, ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು, ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನದ ಮೇಲೆ ದಟ್ಟವಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬೀರಿವೆ. ಈ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ.

ಬ್ರಿಟಿಷರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ಉದ್ದೇಶ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಅವರು ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು. "ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ಆಗಮನದಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಜೀವನವಿಧಾನ, ಆಲೋಚನಾವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬೇಸರ, ಭಯ ಉಂಟಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಗವು ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿತು. ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರು ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟ ವಿದ್ಯೆ, ಆರೋಗ್ಯ, ಶುಚಿತ್ವ, ಅಂತಸ್ತುಗಳು ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಎನಿಸಿದರೆ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ತನಗಾದ ಅವಮಾನವೆನಿಸಿತು. ಕೆಳವರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಎಚ್ಚರ ಉಂಟಾದರೆ ವೈದಿಕಧರ್ಮ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡುವತ್ತ ಗಮನಹರಿಸಿತು" ಎಂಬ ರೆಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ (ರೆಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ (ಡಾ.), ಪ್ರತಿಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪು. ೩೨) ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಸಂಶೋಧನೆಯ ಅನುಕೂಲತೆಗಾಗಿ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ದೊರೆತ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

೩.೧ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟ ಎರಡೂ ರೀತಿಯ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ. ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಾವು ಇಷ್ಟಪಡದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿ ಮಾತ್ರ ಕರಾವಳಿಯ ಜನರ ಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರಿದೆ. ಈ ಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಜನರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಅದುವರೆಗೆ ಜಾತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶದೊರೆಯಿತು. ಈ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿದೇಶಿಯರ ಕಾರಣದಿಂದ ನಮಗೆ

ದೊರೆಯಿತು. ವಿದೇಶಿಯರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲು ಭಾರತವು ಹಲವು ರಾಜರುಗಳ ನಡುವೆ ಹರಿದು ಹಂಚಿಹೋಗಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳು ಅಧಿಕಾರ, ಭೂಪ್ರದೇಶದ ವಿಸ್ತರಣೆಗಾಗಿ ದ್ವೇಷ, ಅಸೂಯೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದವು. ಸಾಮಾನ್ಯರು ಮಾತ್ರ ಆತಂಕ-ಭಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಗೌಡ, ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಶ್ಯಾನುಭೋಗ, ದೇಸಾಯಿಗಳು ಆಳಿದರು ಎಂಬುದೂ ಅಷ್ಟೇ ನಿಜವಾದುದು. ಯುರೋಪಿನವರಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಜಲಮಾರ್ಗದ ಶೋಧವಾದ ಮೇಲೆ ಯುರೋಪಿನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳವರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬರಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಭಾರತದ ಅನೈಕ್ಯದ, ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳಿಂದಾಗಿ ಯುರೋಪಿಯನ್ನರಿಗೆ ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ತಳವೂರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿಯ ಜಾತೀಯತೆ ಅವರಿಗೆ ವರದಾನವಾಯಿತು. ಬ್ರಿಟಿಷರು ತಮ್ಮ ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ದೇಶೀಯ ಅರಸರಿಂದ ಬೆಂಬಲ ಪಡೆದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಸಾಹತನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ದೇಶೀಯ ಅರಸರ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ವ್ಯಾಪಾರದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ ಅವರು ಕ್ರಮೇಣ ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ಬೌದ್ಧಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತ ಸಾಧಿಸಿದರು. ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಆಕ್ರಮಣವನ್ನು ಈ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಬಹುದು: ಭಾರತೀಯ ಅರಸರ ಮೇಲೆ ಸಾಧಿಸಿದ ವಿಜಯ, ಆಡಳಿತ ಸುಧಾರಣೆ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಶಿಕ್ಷಣ, ಧಾರ್ಮಿಕಪ್ರಚಾರ, ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಯಾಂತ್ರೀಕೃತ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಮುದ್ರಣತಂತ್ರಜ್ಞಾನ. ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾಕ್ರಮಗಳ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ ಬದುಕನ್ನು ಅರಿಯುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮಾಜವನ್ನು ನೋಡುವ, ಗ್ರಹಿಸುವ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು. ೧೮೫೭ರ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನು ದಮನ ಮಾಡುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಆಡಳಿತ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಲೂರಿತ್ತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಕಲ್ಕತ್ತ, ಮುಂಬಯಿ, ಮದರಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಕ್ರಮದ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡವು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಮೊದಲಿಗರೆಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯದವರು. ಸಮಾಜದ ಕೆಳವರ್ಗದವರು ಅನೇಕರು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವವೆಂಬಂತೆ ಮತಾಂತರಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದರೂ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಅದರ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಲಾಭವನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಪಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಮೊದಲು ಪಡೆದವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗದವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯು ಭಾರತೀಯಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಂದನ್ನು ರವಾನಿಸಿತು. ಈ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ತನ್ನ ಪರಂಪರೆಯೊಳಗೆ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದೊಳಗೆ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿದ್ದ ಮೌಢ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಈ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಸುಧಾರಣಾವಾದಿಗಳು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ರಾಜಕಾರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡವರಲ್ಲ. ಇವರು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕತೆಗಳ

ಸ್ವಾಗತಕಾರರಾಗಿದ್ದರು. ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯಿಂದ ಬಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಇವರು ಭಾರತೀಯಸಮಾಜದೊಳಗೆ ಮೌಢ್ಯ-ಕ್ರೌರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಾಮ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಶಾಸನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದರು. ಈ ವೈಚಾರಿಕತೆ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಳಗೆ. ರಾಜಾ ರಾಮ್‌ಮೋಹನ ರಾಯ್, ದಯಾನಂದ ಸರಸ್ವತಿ ಮುಂತಾದ ಸುಧಾರಣಾವಾದಿಗಳು ಕಟ್ಟಿದ ಬ್ರಹ್ಮಸಮಾಜ, ಆರ್ಯಸಮಾಜಗಳೆಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಭಾರತೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕಪರಂಪರೆಯ ನೆಲೆಯೊಳಗೆ ರೂಪುಗೊಂಡ ಸ್ವರೂಪದವು. ಈ ಸುಧಾರಣಾವಾದಿ ಚಳುವಳಿಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದ ಸತಿಪದ್ಧತಿ, ವಿಧವಾವಿವಾಹಗಳಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಹುಡುಕುವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದುವು.

ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿತು. ಶಿಕ್ಷಣದ ಜೊತೆಗೆ ಆಧುನಿಕ ಚಿಂತನಕ್ರಮಗಳು ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದವು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅದುವರೆಗಿನ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ಥಾವರರೂಪದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತಮೌಲ್ಯಗಳೆಂಬಂತೆ ನಡೆದು ಬಂದಂತಹ ಎಷ್ಟೋ ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ರೀತಿನೀತಿಗಳು, ಪದ್ಧತಿಗಳು ವಿದ್ಯಾವಂತರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾದವು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅನೇಕ ಚಳುವಳಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದವು. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕಜೀವನಕ್ಕೆ ಇದರಿಂದ ಬಲವಾದ ಕೊಡಲಿಯೇಟು ಬಿತ್ತು ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿಗೂ ಇದು ತಲುಪುವಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಯ ಗಾಳಿ ಬೀಸತೊಡಗಿತು. ಆದರೆ ಭಾರತದ ಜನರು ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುವ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ವಿಚಾರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ, ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯು ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಭದ್ರ ಬುನಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ರಚನೆಗೊಂಡಿರುವಂತಹುದು. ಹಾಗಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವೂ ಸಾಧ್ಯವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಗಳು ಕಂಡುಬಂದುದು ದಾಖಲಾಗಿದೆ.

ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವಿದ್ಯೆಕಲಿಯುವ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದಾಗ ಅದುವರೆಗೂ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಜನರಿಗೂ ವಿದ್ಯೆಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶ ಲಭ್ಯವಾಯಿತು. ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವೆಂಬಂತೆ ವಿದ್ಯಾಕ್ಷೇತ್ರವು ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯ ಜನರಿಗೂ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಿತು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕೌಟುಂಬಿಕವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಕರಾವಳಿಯ ಜನತೆಗೆ ಸಾಮೂಹಿಕಶಿಕ್ಷಣ ದೊರಕಿದ

ಸನ್ನಿವೇಶ ಅನನ್ಯವಾದುದು. ಬ್ರಿಟಿಷರು ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಂದಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದರು. ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಐಗಳ ಶಾಲೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮೊದಲು ಕೈಗೊಂಡವರು ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳು. ಇದನ್ನು ಅವರು ಕೈಗೊಂಡ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಮತಪ್ರಚಾರವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ನಿಜವಾದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಲಾಭವನ್ನು ಕರಾವಳಿಯ ಜನರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ೧೮೩೮ ರಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳು ಜಾತಿ, ಮತ, ಲಿಂಗ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಕ್ತಪ್ರವೇಶವಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದರು. ಆಧುನಿಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತ ವಿದೇಶಿಯರು ಮೊದಲಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸರೀತಿಯ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದರು. ತದನಂತರ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದ ಸ್ವದೇಶಿಯರೂ ಇಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಮುಂದಾದರು. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮೊದಲು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವರೆಂದರೆ ಸಾರಸ್ವತಸಮಾಜದವರು.

ಸಾರಸ್ವತ ಸಮಾಜದವರು ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ೧೮೭೦ರಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ತದನಂತರ ಗೌಡಸಾರಸ್ವತಸಮಾಜದವರಿಂದ ಕೆನರಾ ಶಾಲೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ೧೮೮೦ರಲ್ಲಿ ಜೆಸುವಿಟ್ ಪಾದ್ರಿಗಳಿಂದಲೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸೈಂಟ್ ಆಲೋಶಿಯಸ್ ಕಾಲೇಜ್ ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ೧೮೬೫ರಲ್ಲಿ ಮದರಾಸು ಸರಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ, ಇಂಟರ್ ಮೀಡಿಯೆಟ್ ಕಾಲೇಜಾಗಿ ಬಳಿಕ ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜಾಗಿ ಈಗ ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸುಪರ್ದಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಕರಾವಳಿಗೆ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅಪೊಸ್ತುಲಿಕ್ ಕಾರ್ಮೆಲ್‌ನ ಕ್ರೈಸ್ತ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರು ೧೮೭೦ರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಸೈಂಟ್ ಆನ್ಸ್ ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೆರೆದರು. ದೇಶದ ಮೊದಲ ಮಹಿಳಾ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಸೈಂಟ್ ಆಗ್ನೆಸ್ ಕಾಲೇಜು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿತು. ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಎರಡನೇ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಅನ್ನಿಬೆಸೆಂಟ್‌ಅವರ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಬೆಸೆಂಟ್ ಬಾಲಿಕಾ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಈಗ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದೆ.

೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಣಿಪಾಲದ ಬೋಳುಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಟಿ.ಎಂ.ಎ. ಪೈ ಶಿಕ್ಷಣಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ೧೯೪೯ರಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿ ಸ್ಮಾರಕ ಕಾಲೇಜನ್ನು ತೆರೆದರು. ತದನಂತರ ಮುಲ್ಕಿ, ಕಾರ್ಕಳ, ಮೂಡುಬಿದರೆ, ಕುಂದಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಕರಾವಳಿಯಾದ್ಯಂತ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಇಂಜಿನೀಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಹೊಟೇಲ್‌ಮ್ಯಾನೇಜ್ಮೆಂಟ್ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಒಂದು ಉದ್ಯಮವೋ ಎನ್ನುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿವೆ. ಇತ್ತೀಚೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯಾದ್ಯಂತ ಆಂಗ್ಲಮಾಧ್ಯಮ

ಶಾಲೆಗಳ ಪ್ರಗತಿಗೆ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿರುವ ಅನೇಕ ಕನ್ನಡಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಗಳು ಮುಚ್ಚುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಜನರಲ್ಲಿ ಅರಿವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಜದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ತರುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆರಂಭಗೊಂಡ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಜಾಗತೀಕರಣದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಶನರಿಗಳಿಂದ ಆರಂಭವಾದ ಶಿಕ್ಷಣಪ್ರಸಾರ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವಂತಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕ್ರೈಸ್ತಮಿಶನರಿಗಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾದರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಇಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸರದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಕರಾವಳಿಯ ಜನರ ಮುಖ್ಯ ಕಸುಬು ಕೃಷಿ. ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡುಗುಡ್ಡಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಮಳೆಯೊಂದನ್ನೇ ನಂಬಿ ಕುಳಿತಿರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಶನರಿಗಳು ಓದಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಒತ್ತಿಹೇಳಿ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ ಬದುಕಿಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಬೋಧಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ಒಂದು ಔದ್ಯಮಿಕನಗರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ವಿದ್ಯೆಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರೂ ಕೆಲಸ ದೊರೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಭರವಸೆಯೇ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ಆಕರ್ಷಣೆಯಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳು ಆರಂಭಗೊಂಡವು.

ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕರಾವಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ನೀಡಿದುದರ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಮಹತ್ತರವಾದ ಉದ್ದೇಶ ಮತಪ್ರಚಾರ. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಜಾತಿಶ್ರೇಣಿಕೃತವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಮತ್ತು ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜನರ ನಡುವೆ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಡ ಅಂತರ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳು, ಇವುಗಳಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನ ಗೊಂಡಿರುವ ಜನರನ್ನು ಕಂಡ ಕ್ರೈಸ್ತಮತಪ್ರಚಾರಕರು ಕರಾವಳಿಯ ಜನರನ್ನು ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಿಸಬಹುದೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮುಂದಾದರು. ಕರಾವಳಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸಂವಹನಮಾಧ್ಯಮವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಉದ್ದೇಶ ಅವರ ನಿರೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಫಲಕಾರಿಯಗಲಿಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಜನರು ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ವಿದೇಶೀಯರ ಕಪಿಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಜಾಗೃತವಾಯಿತು. ಅದರೆ ಇಂದು ಕರಾವಳಿಯ ಯುವಕರು ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶವಿದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲೇ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಬರಡಾಗತೊಡಗಿವೆ. ಕೃಷಿಯ ಕೆಲಸಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಂತುಹೋಗಿವೆ. ಆಧುನಿಕ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ರೈತರಿಂದ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾಗಿವೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಕರಾವಳಿಯ ಜನರ ಮೇಲೆ

ಮಹತ್ತರ ಮತ್ತು ದೂರಗಾಮಿ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬೀರಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮಾಜಿಕಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿ ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಲೇ ಇವೆ.

ಗುಲ್ವಾಡಿಯವರು 'ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರೆಯುವ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಆರ್ಯಸಮಾಜ, ಬ್ರಹ್ಮಸಮಾಜಗಳ ಸುಧಾರಣೆಯ ಗಾಳಿ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಸಲಾರಂಭಿಸಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಈ ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡ ಸಮಾಜದಿಂದ ಬಂದವರು ಗುಲ್ವಾಡಿಯವರು. ಆಧುನಿಕವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಮೂಲಕ ಬೆಳೆದ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮಹಿಳಾಶಿಕ್ಷಣ, ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ, ಕೇಶಮುಂಡನ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ, ವಿಧವಾವಿವಾಹ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ವಿಚಾರವಾದಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಕೆಲಸಮಾಡತೊಡಗಿತು. ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಧ್ವನಿ ಗುಲ್ವಾಡಿ ವೆಂಕಟರಾಯರಂತಹ ಪ್ರಗತಿವಾದಿಗಳಿಂದ ಆಗಲೇ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತ್ತು. ದಿ. ಗೋವಿಂದ ಪೈಯವರು ಹೇಳುವಂತೆ "ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಮಾಜವು ಆಗ್ಗೆ ಮುಗಿಯುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದ ಅಂದಿನ ಪೂರ್ವಾಚಾರದ ಯುಗದಿಂದ ಇಂದಿನ ಆಂಗ್ಲಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹೊಸಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಲೆತ್ತುತ್ತಿದ್ದ ಆಂದೋಲನದ ಕಾಲ" (ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಪೀಠಿಕೆ, ೧೯೬೨). ಈ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ತಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲೆ ಇರುವಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೂಲಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತ ಅದರ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬಲ್ಲ ಆದರ್ಶವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಸಿ. ಎನ್. ರಾಮಚಂದ್ರನ್ ಅವರು "ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಅವುಗಳ ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ" (ರಾಮಚಂದ್ರನ್ ಸಿ. ಎನ್. (ಡಾ.) ಶಿಲ್ಪ ವಿನ್ಯಾಸ ಪು.ಸ. ೫) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಡಿ. ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್ ಅವರು "ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಾಮಾಜಿಕಗುಂಪಿನ ಸ್ವ-ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸ್ವವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದ ಅದರಲ್ಲೂ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ವಿಶೇಷ ಸಾಮಾಜಿಕಪರಿಸರ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ಡಿ. ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್ (ಡಾ.) ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಥನ, ಪು.ಸ. ೩೦೨, ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವ).

ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಆಡಳಿತ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ತಳವೂರಿದ ಬಳಿಕವೂ ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ವಿಧವಾವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿತು ಸಮುದ್ರದಾಟಿದ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾರಸ್ವತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಮಾಜ ಮಠದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗಿ ಹೊಂದಿದ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ಕಾದಂಬರಿಯು ವಿಧವಾಬಹಿಷ್ಕಾರ, ಮಠದ ಪದ್ಧತಿ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಹೊಂದಿದ ಕ್ರೂರಹಿಡಿತ ಮತ್ತು ಆ ಸಮಾಜದ ಡಾಂಭಿಕತೆ, ವಿಷಯಲೋಲುಪತೆ ಹಾಗೂ ನಂಬಿದ್ದ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಟೊಳ್ಳುತನವನ್ನು

ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸೆರೆಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಶಿವರಾಮ ಪಡಿಕ್ಕಲ್ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ, "ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಅಥವಾ ವಿವರಗಳು ಅವುಗಳಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಲ್ಲ. ಅವು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಫಲ. ಈ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಬರಹದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಪಡೆಯುವ ಸಾಮಾಜಿಕವಿವರಗಳು ಬರಹಗಾರರು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮುದಾಯದ ಆಲೋಚನಾಕ್ರಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತವೆ" (ಶಿವರಾಮ ಪಡಿಕ್ಕಲ್ (ಡಾ.), ನಾಡು ನುಡಿಯ ರೂಪಕ, ಪು. ೨೧).

೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ರೂಪದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದವು. ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅದು ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮುದಾಯದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ರೂಪತಾಳಿತು. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ವಿಧವಾಸಮಸ್ಯೆಯೆಂಬುದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಮಾಜದ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿತ್ತೆ ಹೊರತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಲಾಭವನ್ನು ಮೊದಲು ಪಡೆದು ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯದ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯ ವಸ್ತುಗಳಾದವು. ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾವಂತರು ತಮ್ಮ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಸುಧಾರಣ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜವನ್ನು ಪುನಾರಚಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಸದ್ಧರ್ಮದ ವಿಜಯನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ಕಾದಂಬರಿ ರಚಿಸಿದ ಗುಲ್ವಾಡಿಯವರನ್ನು ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಚಿಂತನಕ್ರಮ ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿಸಿದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮನಸ್ಸು ಹೊಸತನಕ್ಕೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸದ್ಧರ್ಮದ ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅವರು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದು ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ಶಿಕ್ಷಣನೀತಿಯನ್ನು. ಕಥಾನಾಯಕಿ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿಯ ತಂದೆ ಭೀಮರಾಯ ಮತ್ತು ತಾಯಿ ಅಂಬಾಬಾಯಿಯು ಸಮಾಜದ ಅಧರ್ಮದ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ನಿರೂಪಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಪಾತ್ರಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ಪುಸ್ತಕಗಳು ಜಾತಿಕೆಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ರೂಪಿಸಿರುವ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆ ಎನ್ನುವ ನಿಲುವಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಪಾದ್ರಿಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವುದು, ಇಂಗ್ರೇಜಿ ಕಲಿಯುವುದು ದುರ್ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬುದು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಿಲುವು. ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ಗಂಡ ವಿಠಲರಾಯ ಮೃತನಾದ ಬಳಿಕ ಭೀಮರಾಯ ಮತ್ತು ಅಂಬಾಬಾಯಿಯರು ಆಕೆಯನ್ನು ವಿಧವೆ ಎನ್ನುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರ ಬಳಿಯೂ ಮಾತನಾಡಕೂಡದು, ತಲೆಬಾಚಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು, ರವಿಕೆ ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬೇಸರಗೊಂಡ ಇಂದಿರೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಬೇಸರವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಮೈರೆಯನ್ನು ಶಾರದಾಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಿ

'ನೀತಿಕಥೆಗಳು' ಎನ್ನುವ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ತಾಯಿ ಅಂಬಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಮಾತುಕತೆ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ: ಅಂಬಾಬಾಯಿಯು ಮಗಳಿಗೆ " ಇಂದಿರೇ, ಏನವ್ವಾ? ವಿಧಿವಶಾತ್ ಬಂದ ಬವಣೆ ಸಾಲದೆ? ಇನ್ನು ಜಾತಿಕೆಡಲಿಕ್ಕೂ ಇದೆಯೇ? ನಮ್ಮ ದುರಾದೃಷ್ಟದಿಂದ ಬಂದ ಕಷ್ಟವನ್ನೇ ಸಹಿಸಕೂಡದಿರುವಾಗ, ನೀನು ಹೇಳಿದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೇಳದೆ, ಮನಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಯಷ್ಟೇ? ಇದೆಲ್ಲ ಊರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದರೆ?". "ಏನವ್ವಾ? ನಾನೇನು ದುಷ್ಕೃತ್ಯ ಮಾಡಿದೆ?"

"ಅದನ್ನೇಕೆ ಹೇಳಲಿ! ನೀನು ಬರೇ ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಲ್ಲ. ಹಿರಿಯರ ಕಟ್ಟಳೆಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ನಡೆಯಬಾರದೆಂದು ನಿನಗೆಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ನೀನು ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳುವುದೋ, ಕುಪ್ಪಸ ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದೋ ಮುಂತಾದ ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿ. ನನ್ನ ಕರ್ಮಾಧೀನದಿಂದಲೇ ನಿನಗೀ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದಿದೆ." ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ.

"ಅವ್ವಾ, ಬಹಳ ದಿವಸದವರೆಗೆ ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳದೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಸರೂ ಹೇನುಗಳೂ ಉಂಟಾಗಿ ತುರುಚಾಟದಿಂದ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ತಲೆಗೆ ಎಣ್ಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕಣ್ಣುಗಳುರಿಯುತ್ತವೆ ಯೆಂಬುವುದರಿಂದ ಒಂದಿಷ್ಟು ಎಣ್ಣೆ ತಲೆಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಾಚಿಕೊಂಡೆನು. ಇವು ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿನ ವಿಷಯಗಳೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ."

"ನೀನು ಈಗ ಓದುತ್ತಿರುವ ಪುಸ್ತಕವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು?"

"ನಾನು ಈಗಾಗಲೇ ಮೈರೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಶಾರದಾಬಾಯಿಯಲ್ಲಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಂಡೆನು. ನಿನಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರಿಬ್ಬರ ಹತ್ತಿರವೂ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡು."

" ಅದಲ್ಲ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಿ?"

"ಅದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನೀತಿಕಥೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ನಡತೆ ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ."

"ನಮ್ಮ ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ಕೊರತೆಗಳಿವೆ?"

"ನಮ್ಮ ಕೊರತೆಗಳು ನಮಗೆ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಕಾಣಿಸುವುದು ಪರರ ಗುಣದೋಷಗಳು ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪರರ ಒಳ್ಳೆ ನಡತೆ ಯಾವುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ನಮ್ಮ ನಡತೆಯನ್ನು ತಿದ್ದುವುದು ಉತ್ತಮವಷ್ಟೇ?"

"ಅದಕ್ಕೆ ಮ್ಲೇಚ್ಛರ ಪಾದ್ರಿಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೇ ಓದಬೇಕೇ?" (ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ, ಪು. ೧೧೬) ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವೈಚಾರಿಕವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಒಂದಷ್ಟು ಅಕ್ಷರಜ್ಞಾನ ಇರುವುದರಿಂದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಲು ಆಕೆಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ತಾಯಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಅಂಬಾಬಾಯಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೂಲಕ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ಹೊಸತನಕ್ಕೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭೀಮರಾಯ ಮತ್ತು ಅಂಬಾಬಾಯಿಯಂತೆ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವವರು, ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದವರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದಿರೆಯದು ಹೊಸತನಕ್ಕೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಹಾಗಾಗಿ ಇಂದಿರೆಗೆ ಅಂಬಾಬಾಯಿ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಹುರುಳಿಲ್ಲದವುಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅವಳ ಅಲೋಚನೆಗಳೇ ಬೇರೆ. ವಿಧವೆಯರು ಏನನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಂಬಾಬಾಯಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೊ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಾನು ಅದನ್ನು ಯಾಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಇಂದಿರೆ ಕೊಡುವ ಉತ್ತರವೂ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದಿರೆಗೆ ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೇರುವ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಆಚರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿರೋಧವಿದೆ. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸದೆ ತಾಯಿ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಾನು ಯಾಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ತಾಯಿಗೆ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ಉತ್ತರಿಸುವುದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಿಧವೆಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವು ದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

೧೮೯೯ರ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ವಿರೋಧಗಳಿದ್ದವು. ಸ್ತ್ರೀಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಜನರು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿಯು ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯೊಡನೆ "ಅವ್ವಾ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ಭಾಷೆ, ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ, ಲೋಕಚರಿತ್ರೆ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೆಂಗಸರು ಕಲಿಯಬಾರದಂತೆ ಹೌದೇ?"ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯು "ಅದ್ಯಾರವ್ವ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು? ಕೆಲವರು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನಾನೂ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಆ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಕಡಿಮೆ" ಎಂದುರುತ್ತರ ಕೊಡಲು ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ಪುನಃ "ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ಕಲಿತವರು ಜಾತಿಗೆಟ್ಟು ದುರ್ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರಂತೆ. ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವುದರಿಂದ ಒಬ್ಬಳ ನಡತೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದೀತಲ್ಲದೆ ಕೆಟ್ಟುಹೋದಿತೆಂದು ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ (ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ, ಪು. ೧೪೬). ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವು ಲಿಂಗತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದೊರೆಯುವಂತಾದಾಗ, ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಾಗ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಪರ ಮತ್ತು ವಿರೋಧಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಅಂಬಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಇಂದಿರೆಯ ಮಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ, ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸುಧಾರಣಾಪರ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವರು ಸಾಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದು ಸ್ತ್ರೀಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಜಲಜಾಕ್ಷಿ ಸ್ತ್ರೀಶಿಕ್ಷಣದ ಕುರಿತು ಜನರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಪಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವಿಚಾರಹೀನರಾಗಿ ಜನರಾಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವವರೂ ಅಲ್ಲ. ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯ ಗಂಡ ಅಮೃತರಾಯರು ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳವರು, ಸ್ತ್ರೀಯರ

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವವರು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶಗಳೆ ಇಲ್ಲದ ಸಮಾಜದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವ ಮಹತ್ತರವಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ. ವಿಧವೆಯಾದ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ಸಂತಮಂಡಳಿಯವರ ಕೈಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅಮೃತರಾಯರ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಬಂದ ಇಂದಿರೆಗೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಅಮೃತರಾಯರು ಅವಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಸತಾರೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶಗಳಿದ್ದವು. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಮಲಾಪುರದ ಧಾರ್ಮಿಕಗುರು ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗೆ ತಡೆಯೊಡ್ಡುವ ಮತ್ತೊಂದು ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಲಿಯುವುದು, ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಕುಲಭ್ರಷ್ಟರು ಮಾಡುವಂತಹ ಕೆಲಸ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ವಿಧವಾವಿವಾಹ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಬಳಸುವುದು ಅಪರಾಧ. ಅಂತಹವರನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೊನೆಗೆ ಊರಿನ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಯುವಕರು ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೆ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಾರೆ. ವಿದ್ಯಾವಂತ ಯುವಕರಿಗೆ ಅದಾಗಲೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಇರುವ ಹಳೆಯ ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳು, ಪದ್ಧತಿಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು ಅರ್ಥಹೀನವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಅವುಗಳ ಆಚರಣೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಹಾಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೆ ಈ ಕುರಿತು ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಾಲಾಜಿ ರಾವ್ ಮತ್ತು ಗಣೇಶ ರಾವ್ ಎನ್ನುವ ಇಬ್ಬರು ಯುವಕರು ಮಾಡಿದ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ಕಮಲಾಪುರದ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕಲೆಕ್ಟರ್ ಭಾಸ್ಕರರಾಯರು ವಿಲಾಯತಿಗೆ ಹೋಗಿಬಂದರು. ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಾದ ಒಂದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಅವರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಯೇ? ಈಗಲೂ ಅವರು ಎಂತಹ ಸತ್ಕರ್ಮಿಯೂ ನಿಷ್ಠಾವಂತರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ! ಅವರು ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ಎಂಬಾಕೆಯ ಸಂಗಡ ಪುನರ್ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಆದರೇನಾಯಿತು? ಅದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದೇ? ಆ ಹುಡುಗಿಯು ಸಂತರ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಧೋಗತಿ ಹೊಂದಬೇಕಿತ್ತೇ? ಅಮೃತರಾಯರು ಅವರ ಪತ್ನಿ ಜಲಜಾಕ್ಷಿ ಇವರ ಕೃತ್ಯಗಳು ಎಂತಹವು? ತ್ರಿಭುವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಗಳಿಕೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುವುಗಳಲ್ಲವೇ? ಸುಶೀಲಬಾಯಿಗೆ ಬಂದ ಕಷ್ಟಗಳ್ಯಾವುವು? ಅವಳು ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರಬಾರದಿತ್ತೇ? ಇಂತಹ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಮಲಾಪುರದ ಪಾಡು ಈಗಿನ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಥಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಯಾರೊಬ್ಬನ ಕೇಡನ್ನು ಬಯಸಿದ್ದೂ ಇಲ್ಲ ಬಯಸಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಪಾರುಪತ್ಯಗಾರರೂ ಊರೂರ ಸಭೆಯವರೂ ಶ್ರೀಗುರುಗಳ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ತಂದು ಸುಖಕಷ್ಟ, ಕಾಲಸ್ಥಿತಿ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಅವರ ದಯಾಪ್ರಸಾದ ಉಂಟಾಗದಿರದು, ಅನೇಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹೀಗಿದೆ" ಎಂದು ಬರೆದು

ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. (ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ, ಪು. ೧೯೭, ೧೯೮) ಸಂಭಾಷಣದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಈ ಪತ್ರ ಸಮಾಜದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು ಕಾಲಬದಲಾದಂತೆ ಬದಲಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಾರುಪತ್ಯಗಾರರು ಹಾಗೂ ಊರಿನ ಮುಖಂಡರು ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಕರ್ತರಾಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಪಾರುಪತ್ಯಗಾರರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಭೀಮರಾಯ ತಾವು ಮಠಾಧೀಶರ ಎದುರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯವನಾಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೆ ತಪ್ಪು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಬಹಿಷ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಯುವಜನತೆ ಇದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಯುವಕರು ತಾವೇ ನೇರವಾಗಿ ಪತ್ರ ಬರೆದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅರಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ವಿದ್ಯಾವಂತ ಯುವಜನರಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗೆ ತಡೆಯೊಡ್ಡುವ ಅಂಬಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಭೀಮರಾಯನಂತಹ ಮನುಷ್ಯರೂ ಇದ್ದಾರೆನ್ನುವ ವಾಸ್ತವದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿರುವ ಜಲಜಾಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಅಮೃತರಾಯರ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಒದಗಬಹುದಾದ ಸಂಸ್ಕಾರದ ನಿರೂಪಕರಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಮೃತರಾಯರು ಇಂದಿರಾಬಾಯಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆಕೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಿಸುವ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಸಲಹಿ ಆತನನ್ನು ಉನ್ನತಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಿ. ಎಸ್. ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬರೆದು ಪಾಸಾದ ಬಳಿಕ ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ತನ್ನದೇ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕಲೆಕ್ಟರ್ ಆಗಿ ಹುದ್ದೆಗೆ ಸೇರುತ್ತಾನೆ. "ನನಗೆ ತೋರುವುದೇನೆಂದರೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಯುವುದರಿಂದ ಯಾವುದೊಂದು ಕೇಡಿಲ್ಲ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ಕೆಡುಕುಗಳಿಂದಲೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು" (ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ, ಪು. ೧೪೭) ಎನ್ನುವ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿಯ ಮಾತುಗಳು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರ ಆಶಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿವೆ. ಸದ್ಧರ್ಮವಿಜಯವೇ ಕಾದಂಬರಿಯ ಆಶಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮದ ಚಿಂತನೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆ ಮೂಲಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಸಾಧ್ಯತೆಯ ಕಡೆಗೂ ಕಾದಂಬರಿ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ವಿಧವಾಪುನರ್ವಿವಾಹವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರಿಗೆ ಮರುಮದುವೆಯ ಅವಕಾಶಗಳು ಇವೆಯೆಂದಾದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಯಾಕೆ ಇರಬಾರದು ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅವಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಭಾಸ್ಕರರಾಯನಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಸಮಾಜದ ಅರ್ಥಹೀನಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಭಾಸ್ಕರರಾಯ ಮತ್ತು ಇಂದಿರೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವ ರೀತಿ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಭಾಸ್ಕರನ ಜೊತೆಗೆ ವಿಧವೆ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿಯ ವಿವಾಹ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ವಿಧವಾವಿವಾಹವು ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಿಷಿದ್ಧವಾದ ಒಂದು ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅದರೆ

ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಪುನರ್ವಿವಾಹ ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವುದೇ ಕಾದಂಬರಿಯ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಗಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯೊಳಗಡೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸಾಧ್ಯತೆಗೆ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವವೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಬದಲಾಗಬಹುದಾದ ಸಮಾಜದ ಸಂರಚನೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಕಾದಂಬರಿಯು ಬೆರಳುಮಾಡಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ವಿಧವೆ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿಗೆ ದೊರಕಿದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲೆ ಎಸ್. ಯು. ಪಣಿಯಾಡಿಯವರ 'ಸತೀ ಕಮಲೆ' ಕಾದಂಬರಿಯ ನಾಯಕಿ ಕಮಲೆಗೂ ದೊರಕಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಕಮಲೆ ಇವರಿಬ್ಬರ ಆಲೋಚನಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ. 'ಸತೀ ಕಮಲೆ' ಕಾದಂಬರಿಯು ವಿಧವಾವಿವಾಹಕ್ಕಿಂತ ಸತೀತ್ವದಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚು ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ವಿಧವೆಯರು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿದ್ದು ಜೊತೆಗೆ ಸತೀಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವವರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವಕೀಲ ಸುಂದರರಾಯ ಮತ್ತು ಕಮಲಾಕ್ಷಿಯರ ಪಾತ್ರಗಳು ವಿದ್ಯಾವಂತ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ನಿಲುವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಸುಧಾರಣ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳ ಶಿಕ್ಷಿತ ಜನರು ಇದ್ದರು ಮತ್ತು ಅವರು ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಸತೀ ಕಮಲೆಯಂತಹ ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಬದುಕುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ತಂಗಿಯ ಮಗಳಾದ ಕಮಲೆಯನ್ನು ಸುಂದರರಾಯರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಮಲೆಯನ್ನು ಸುಂದರರಾಯರ ಮಗ ಉಮೇಶ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಆಕೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಮದುವೆ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕತ್ತದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹೋದವನು ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಕಮಲೆಗೆ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಬಳಿಕ ಆತನ ಸಂಪರ್ಕವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅನಂತರವೂ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಆತನು ಬಾರದೇ ಇದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಆತ ಸತ್ತುಹೋಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಮಗ ಸತ್ತನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸುಂದರರಾಯರು ಆತನ ಕ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಮಲೆ ವಿಧವೆಯಾದಳು. ಆಕೆಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸದೆ ಬಿ.ಎ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಸುಂದರರಾಯರು ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಮಲೆ ಪಡೆದ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಅವಳನ್ನು ದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರಜ್ಞೆ ಜಾಗೃತವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ದೆಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಖಾದಿ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಮುಂದೆ ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಬಂದ ವಿವಾಹಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶಗಳು ದೊರೆತಾಗ ಅವರು ಅದನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

‘ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ’ ವಿಧವಾವಿವಾಹವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರೆ ‘ಸತೀ ಕಮಲೆ’ ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮವನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿ ವಿಧವೆಯರು ದೇಶಸೇವೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಧವೆಯರು ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಕತ್ತಲುಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಕಳೆದು ವ್ಯರ್ಥಮಾಡದೆ ತಮ್ಮನ್ನು ದೇಶಸೇವೆಗಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯರನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ ಶೋಚನೀಯವಾದದ್ದು. ಎಂ. ಕೆ. ಇಂದಿರಾ ಅವರ ‘ಫಣಿಯಮ್ಮ’ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಫಣಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹವಾಗಿತ್ತು. ಗಂಡ ಅಂದರೆ ಯಾರು? ಮದುವೆ ಅಂದರೆ ಏನು? ಎನ್ನುವ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲು ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವಿಧವೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅನಂತರ ಸಾಯುವವರೆಗೆ ವಿಧವೆಯಾಗಿಯೆ ಬದುಕುತ್ತಾಳೆ. ಗಂಡ ಸತ್ತ ಕೂಡಲೆ ಆಕೆಯನ್ನು ವಿಧವೆಯಾಗಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಬಹಳ ಕ್ರೂರವಾದುದಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟೋ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಈ ರೀತಿ ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾಗಿ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವ ಮೊದಲೇ ಬಾಲವಿಧವೆಯರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಉಳಿದ ಜೀವನವನ್ನು ‘ವಿಧವೆ’ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸಮಾಜದ ಅನೇಕ ನಿಷೇಧಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕಳೆದುದುಂಟು. ಇದು ಅಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇತ್ತು. ಹಿಂದೆ ಜನರಿಗೆ ಇದೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಯಾವಾಗ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ದೊರಕಿತೊ ಅಲ್ಲಿಂದ ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕಪ್ರಜ್ಞೆ ಜಾಗೃತವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. ಹಾಗಾಗಿ ವಿಧವಾವಿವಾಹ, ವಿಧವೆಯರ ಶಿಕ್ಷಣದಂತಹ ವಿಷಯಗಳು ಆ ಕಾಲದ ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆತ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿರಚನೆ ಮಾಡಿದಂತಹ ವಿದ್ಯಾವಂತರು ಮಹಿಳೆಯರ ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಧವೆಯರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ವಿವರವಾದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಕಮಲೆ ಇವರಿಬ್ಬರ ಪಾತ್ರಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ನೆಲೆಯಿಂದಲೇ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರೇ ಗಂಡನ ಸಾವನ್ನು ಕಂಡವಳು; ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಗಂಡ ಸತ್ತಿದ್ದಾನೋ ಜೀವಂತವಾಗಿದ್ದಾನೋ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಸಿಗದೆ ಇದ್ದವಳು. ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ವಿಧವೆಯರು. ಆದರೂ ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ವಿಧವೆಯರು ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಬದುಕಿದವರು. ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರಕಿದರೂ ಮುಂದಿನ ಬದುಕಿಗೆ ಅವರು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ದಾರಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಇಂದಿರೆ ಮರುವಿವಾಹವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭಾಸ್ಕರರಾಯನ ಜೊತೆಗೆ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಕಮಲೆ ಸತೀತ್ವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ಗಂಡ

ಸತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣದೆ ವಿಧವೆಯಾಗಿ ಬದುಕುವುದು ಸುಲಭವಾದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿಯಷ್ಟು ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಕಮಲೆಗೆ ಮರುವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡ ಚಂಚಲಗೊಂಡದ್ದನ್ನು ಗೆಳತಿಯ ಬಳಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಮುಂದುವರಿದು ಆತನನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗದೆ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ದೇಶಸೇವೆಗಾಗಿ ಮೀಸಲಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದ ಯುವಜನತೆ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಕಡೆಗೆ, ದೇಶಸೇವೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಮ್ಮ ಒಲವನ್ನು ಹರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರಿಗೂ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯೇ ಮೂಲ ಕಾಳಜಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅದು ವಸ್ತುವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

'ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ' ಕಾದಂಬರಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಸುಮಾರು ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಬಳಿಕ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ 'ವಾಗ್ದೇವಿ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರೆದ ಬೋಳಾರ ಬಾಬುರಾಯರು ಈ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು ಮಠಾಧಿಪತಿಯೊಬ್ಬನ ಅನಾಚಾರದಿಂದ ಕಟ್ಟೊಡೆದ ಸಮುದಾಯದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು. ಕುಮುದಾಪುರದ ಮಠಾಧೀಶರು ಚಂಚಲನೇತ್ರರು. ಇವರು ವಾಗ್ದೇವಿಯೆಂಬ ವಿವಾಹಿತಸ್ತ್ರೀಯಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಅನೇಕ ತಂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಅವಳು ಮಠದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಿವಾಹಿತೆ ವಾಗ್ದೇವಿ ಮಠಕ್ಕೆ ಬಂದನಂತರ ಚಂಚಲನೇತ್ರರ ಕಪಟಜೀವನವನ್ನು ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವರ ಮೇಲೆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ವೇದವ್ಯಾಸ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು, ಉಪಾಯಗಳು ಮತ್ತು ಇವನ್ನು ನಿಷ್ಫಲಗೊಳಿಸಲು ವಾಗ್ದೇವಿ ನಡೆಸುವ ತಂತ್ರ-ಕುತಂತ್ರ ಇವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯು ಆಗಿನ ಸಮುದಾಯವೊಂದರ ಜೀವನಕ್ರಮವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಲೇ ಸ್ಥಾಪಿತಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸುಧಾರಣಾವಾದಿ ಧೋರಣೆಗಳಿಲ್ಲ. ಸಮುದಾಯದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಓದುಗ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯಿಸುವ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಜಿ.ಎನ್. ರಂಗನಾಥ ರಾವ್ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ– "ಇನ್ನೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಆರಂಭವಾದ ಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಲೇಖಕರಿಗೆಲ್ಲ ವಸ್ತುವಿನ ಆಯ್ಕೆ ಒಂದು ಜಟಿಲವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಇಬ್ಬರು ಲೇಖಕರ ದೃಷ್ಟಿಯು ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವಿನತ್ತ ಹಾಯ್ದದ್ದು ಕುತೂಹಲಕಾರಿ. ಆದರೆ ಇಬ್ಬರ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳೇ ಆಧಾರ ಎಂಬುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಿರುಗಾಳಿ ಎಬ್ಬಿಸಿರಬಹುದಾದ ಮಠಗಳ ಮತ್ತು ವಿರಕ್ತರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲುಂಟಾದ ಎಡರು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಎದುರಾದ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಇವರು ಅಲಕ್ಷಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಸ್ತುವೊಂದನ್ನು ಕಥೆಗೆ ಇಳಿಸುವ ಸುಲಭ ಹಾದಿಯೂ ಸಿಕ್ಕಂತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇಂದಿಗೂ ಮಠ ಮತ್ತು ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ

ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೆ ಇದ್ದು ಬರೆಯುವುದು ಸಾಹಸದ ಮಾತಾಗಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ, ಈಗಿಗಿಂತಲೂ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ, ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತನಿಷ್ಠೆ ಇದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲೆ ಇಂಥ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಬೇಕು. ಮಠೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅನಾಚಾರಗಳು ಇಂದಿಗೂ ನಡೆದು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ವಾಗ್ದೇವಿಯಂತಹ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮಹತ್ವ ಹೆಚ್ಚುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಈಗ ಕೇವಲ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಮಾತ್ರ ನೋಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (ರಂಗನಾಥ ರಾವ್ ಜಿ. ಎನ್ (ಸಂ), ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳು, ಪು. ೧೪೪).

ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಾಬುರಾಯರು ಈ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ದೊಡ್ಡ ಸಾಹಸವನ್ನೇ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಧರ್ಮಚ್ಯುತರಾದವರು ಕರ್ಮಫಲವನ್ನುಣ್ಣುವ ಕಥೆಯಿದು. ಸ್ತ್ರೀ ತನ್ನ ಲೈಂಗಿಕ ಆಕರ್ಷಣೆಯನ್ನೇ ಶಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಭ್ರಷ್ಟಸಮಾಜವನ್ನು ಸುಲಿಯುವ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬೋಳಾರ ಬಾಬುರಾಯರ 'ವಾಗ್ದೇವಿ' ವಿಡಂಬನೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುಲ್ವಾಡಿಯವರ ಕೃತಿಗಿಂತ ಮೊನಚಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಧಾರ್ಮಿಕ–ನೈತಿಕ ಅಂತಸ್ಸಾಕ್ಷಿ, ಆ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಕೇಂದ್ರವೇ ಮಠ. ಮಠದಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಯೇ ಭ್ರಷ್ಟವಾದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮಠಾಧೀಶನೇ ಅನೈತಿಕಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದರೆ ಇನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಗತಿಯೇನು? ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಠಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಠಾಧೀಶರಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಿದೆಯೇ? ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಾಗ್ದೇವಿಯ ವೈಚಾರಿಕಚಿಂತನೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. 'ದೇವರು ಹಾಗು ನಿನ್ನ ನಡುವೆ ಯಾವ ಪೂಜಾರಿಯ ಅಥವಾ ಪುರೋಹಿತನ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶವೂ ಬೇಡ' ಎಂಬ ಆರ್ಯಸಮಾಜದ ಆದರ್ಶ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. (ನಾಯಕ, ಜಿ. ಎಚ್.(ಪ್ರೊ), ಶತಮಾನದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪು. ೧೮೭).

ಕಾದಂಬರಿಕಾರ ಬಾಬುರಾಯರು ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಕಾದಂಬರಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವಸ್ತು ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳ ಅನೈತಿಕತೆ. ಇಂತಹ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಾಹಸದ ಕೆಲಸವೇ ಸರಿ. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಮೂಲಕ. ಅದುವರೆಗೆ ಇಂತಹ ವಿಷಯಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದ ಜನರಿಗೆ ವಾಸ್ತವ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳ ಇಂತಹ ಅನೈತಿಕತೆಯನ್ನು ದೊಡ್ಡಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ವಾಗ್ದೇವಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೂಲಕ ಇಂತಹ ಘಟನೆಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ ಮತ್ತು ಇದು ತಪ್ಪು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿದ್ಯಾವಂತ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯರಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕಾದ ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳ ಕುರಿತು ಬರೆಯಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಅನೈತಿಕತೆ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತಪ್ಪೆ ; ಅದನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತರಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಧೋರಣೆ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರದು.

ಕಾರಂತರ 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿಯನ್ನು, ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗೊಂದಲವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶಗಳು ದೊರೆತಾಗ ಅದುವರೆಗೂ ಐಗಳ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳತ್ತಿದ್ದ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತ ಜಮೀನ್ದಾರರಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲವುಂಟಾಯಿತು. ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದ ಐಗಳ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ. ಈ ನಡುವೆ ಮಡಿಮೈಲಿಗೆಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಗೊಂದಲಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದರು. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಕಾದಂಬರಿಯ ರಾಮ ಐತಾಳರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಬೇಕೊ ಅಥವಾ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೋ, ಯಾವ ಬಗೆಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದರ ಬದಲಿಗೆ ಆತನಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟು ಉಪನಯನವಾದ ಅನಂತರ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರೆ ಉತ್ತಮ ವೈದಿಕನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಬೆನ್ನಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ಪರಿಚಯದ ವಾಸುದೇವ ಗುರಿಕಾರರ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಕುಂದಾಪುರದಲ್ಲಿ ವಕೀಲವೃತ್ತಿಗೆ ಓದಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಆತನಲ್ಲಿಗೆ ತಮ್ಮ ಊರಿನ ಕಕ್ಷಿದಾರರೆಲ್ಲರೂ ಇರುವೆಗಳಂತೆ ಸಾಲಾಗಿ ಹೋಗಿ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದು ನೆನಪಾಗುತ್ತಲೇ ರಾಮೈತಾಳರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಗ ವಕೀಲನಾಗಬಾರದೇಕೆ? ಎನ್ನುವ ಆಲೋಚನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಮಗನು ಇಂಗ್ಲೀಷನ್ನು ಕಲಿತು ವಕೀಲನಾಗಿ ಊರಲ್ಲೇ ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸಬಾರದು? ಎಂದು ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಗನಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಿಸಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ರಾಮೈತಾಳರ ತಂಗಿ ಸರಸೋತಿಯು "ಅಣ್ಣಾ, ಈ ನವರಾತ್ರಿ ಪಾಡ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಶಂಕರ ಐಗಳ ಮಠಕ್ಕೆ ಲಚ್ಚನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ಮಾಣಿಗೆ ಒಂದು 'ಶ್ರೀಗಣ' ಬಳ್ಳಿಯಾದರೂ ಬರಬೇಡವೇ? ಪಾರಂಪಳ್ಳಿ ವಾಸ್ತೇವ ಗುರಿಕಾರರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕುಂದಾಪುರಕ್ಕೋ ಉಡುಪಿಗೋ–ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರಂತೆ... ಲಚ್ಚನಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷು–ಪಂಗ್ಲೀಷು ಬೇಡ. ಒಂದು ಭಾಗವತ, ರಾಮಾಯಣ ಓದಿಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಸಾಕು" ಎಂದಳು (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೧೨೪). ಸರಸೋತಿಗೆ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಮಗ ಐಗಳ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ವಿದ್ಯೆಕಲಿತರೆ ಸಾಕು. ಅವನನ್ನು ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಅವರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ನೇರವಾಗಿ ಶಂಕರ ಐಗಳ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಇದಕ್ಕೆ ಅವರು ಕೊಡುವ ಕಾರಣಗಳು ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದಂತಹುದು. ಈ ದ್ವಂದ್ವದ ನಡುವೆಯೂ ಲಚ್ಚ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗೇ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಐಗಳ ಶಾಲೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಶೋಚನೀಯವಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಐಗಳ ಮಠಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ಹಿರಿಯರೇ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಐಗಳ ಮಠದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷೆ

ಬಹಿರಂಗಕಾರಣವಾದರೆ ಒಳಗೊಳಗೆ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳು ಅವರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದವೆನ್ನುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲೇಬೇಕು.

ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಾಲದ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ತಂದ ಮೊದಲ ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ ಅದು ಅಲ್ಲಿಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ಒಡ್ಡಿದ್ದು. ಕೆಲವೇ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದುದು. ಇಂತಹ ಬದಲಾವಣೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ತಳಮಳವನ್ನು ತಂದಿತು. ಶಂಕರ ಐಗಳು ರಾಮೈತಾಳರ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಲಚ್ಚನನ್ನು ಐಗಳ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸುವಂತೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸರಸೋತಿಗೆ ಐಗಳ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೊಡೆಯುವುದು ಇಷ್ಟವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಹೊಡೆಯುವುದನ್ನು ಸಹಿಸರು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಐಗಳ ಬಳಿ ತಮ್ಮ ಮಗುವಿಗೆ ಹೊಡೆಯಬಾರದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಈಗಾಗಲೇ ಎಷ್ಟೋ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಐಗಳ ಮಠದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಗುರುಗಳಾದ ಶಂಕರ ಐಗಳ ಬಳಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮುಂದೆ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಐಗಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ ಒದಗಬಹುದು ಎನ್ನುವ ಸೂಚನೆಯೂ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಐಗಳು ಲಚ್ಚನನ್ನು ವಿಜಯದಶಮಿಯ ದಿನ ತಂದು ಐಗಳ ಮಠಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಲು ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು "ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗೆ ಇಂಥ ಲೆಕ್ಕವೂ ಇಲ್ಲ. ಕಾರ್ಕಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಲೆಯಿದೆ. ಯಾವ ವಾರ ಯಾವ ತಿಥಿಯಾದರೂ ಮಕ್ಕಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬಹುದು. ಏಕಾದಶಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗೂ ಅವರಿಗೆ ಶಾಲೆ. ಕುಂದಾಪುರ ಸಂತೆಯ ಹಾಗೆ! ಅವರಿಗೆ ದಿನದ ಲೆಕ್ಕ! ಏನು ನಿಮ್ಮ ಮಾಣಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವ ಯೋಚನೆಯೋ? ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಕ್ಕೋಟು ಒಂದು. ಗಾಣಿಗರ ಮಕ್ಕಳು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಕ್ಕಳು ಸಾಲಾಸಾಲು ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒರಗಿರುತ್ತವೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೧೨೯). ಶಂಕರ ಐಗಳು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯವರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂತು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯು ಅವರ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಐಗಳ ಮಠದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಹೆದರಿ ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಐಗಳ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸರಸೋತಿ ಶಂಕರ ಐಗಳು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ಅವರ ಶಾಲೆಗೆ ಲಚ್ಚನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲೋ ಬೇಡವೋ ಎನ್ನುವ ದ್ವಂದ್ವದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಐತಾಳರು ಕೂಡ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯವರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರಂತೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸರಸೋತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆ ಬಳಿಕವಂತೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ 'ನಮ್ಮ ಮಾಣಿ ಉಳಿದ ಜಾತಿಯವರ ಜೊತೆಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದೇ?' ಎನ್ನುವ ದ್ವಂದ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿತು. ಒಟ್ಟಾರೆ

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವವರ ನಡುವೆ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ತಿಕ್ಕಾಟ ಉಂಟಾದುದು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ಗುರುತಿಸಿ ಈ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ರಾಮ ಐತಾಳರು ಲಚ್ಚನನ್ನು ವಕಿಲನೋ, ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನೋ ಆಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಆಗಲೇ ರಾಮ ಐತಾಳರ ತಲೆಮಾರಿನವರಾದ ವಾಸುದೇವಯ್ಯ ವಕೀಲವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಲಚ್ಚನನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ರಾಮ ಐತಾಳರು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಐತಾಳರ ಮಾವ ಮಾದಪ್ಪಯ್ಯನರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ "ಈಗಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರವಾದರು ಬರುವವರಿಗೆ ಭರಾಮು ಈ ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ಅಧ್ಯಯನ ಕಲಿತವರಿಗೆ ಎಂದೆಂದೂ ಬರಲಾರದು" (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೧೪೬) ಎಂಬುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಮುದಾಯವು ಮಡಿ-ಮೈಲಿಗೆ ಎಂದು ಜನರಿಂದ ದೂರವಿದ್ದು ಸಮೃದ್ಧರಾಗಿದ್ದಂತೆ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಅನೇಕ ಸವಲತ್ತುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆಂದು ಅನೇಕರು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮುಂದಾದರು. ಆದರೆ ಅವರ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಕಲಿಯುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ತೀವ್ರ ಅಸಮಾಧಾನ, ಅಸಹನೆ ಇತ್ತು. ರಾಮ ಐತಾಳರ ಮಗ ಲಚ್ಚ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿದರೆ ಒಕ್ಕಲು ಸೂರಪ್ಪ, ಬಚ್ಚಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಹೊಲದಲ್ಲಿಯೇ ಗೇಯುತ್ತಾರೆ. ಕೆಳವರ್ಗದವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶಗಳಿದ್ದರೂ ಈ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮೊದಲು ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆದವರು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರೆಂಬುವುದನ್ನು ಕೂಡ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದು ಕಾರಂತರು ಸಮಾಜವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದುದರ ಪ್ರತೀಕವೇ ಸರಿ.

ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮದಿಂದ ಒಟ್ಟು ಬದುಕಿನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬದಲಾವಣೆಹೊಂದುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಂಬಲಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ನಡುವೆ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸರಾಗವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಉಭಯಸಂಕಟವೊಂದು ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಶೀನ ಮಯ್ಯರ ಮಗ ಒರಟ ಮಯ್ಯ ಲಚ್ಚನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನುಮಾನದಿಂದಲೇ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮನೋಭಾವ ಅವನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲು ಆತನ ಅಪ್ಪ ಮತ್ತು ಶಂಕರ ಐತಾಳರ ಮಾತುಗಳೇ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ. ಒರಟನು ಲಚ್ಚನ ಬಳಿ 'ವೈದಿಕ ಮಕ್ಕಳ ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷು ತಿರುಗಲಿಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲ' ಎಂದಾಗ 'ಯಾರು ಹಾಗೆ ಹೇಳುವರು' ಎಂದು ಮೂದಲಿಸುವನು ಲಚ್ಚ, "ಅಪ್ಪಯ್ಯನೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಂತ್ರ ಪಟಪಟ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭ ಅಲ್ಲವಂತೆ. ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋದವರಿಗೆ ಜಾತಿಯೇ ಇಲ್ಲವಂತೆ. ನಮ್ಮ ಐಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸುಟ್ಟ ಜಾತಿಯವರೂ ಒಟ್ಟು ಸೇರುತ್ತಾರಂತೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ' (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೧೪೪).

'ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದವರಿಗೆ ಜಾತಿಯೇ ಇಲ್ಲವಂತೆ. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯವರು ಸೇರುತ್ತಾರಂತೆ' ಎಂದಾಗಲೇ ಕಾಲ ಬದಲಾವಣೆಗೊಂಡಿದೆ, ಸಮಾಜವೂ ಬದಲಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ದಾಖಲಿಸಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೊಗುತ್ತಿದ್ದ ಲಚ್ಚ ಬೆಪ್ಪನ ಹಾಗೆ ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮೈತಾಳರು "ಈ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಲಿತ ಮಕ್ಕಳು ಇಷ್ಟು ಬೆಪ್ಪಾಗುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಗ ಆತ ಕಲಿತು ಮುಂದೆ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಲಿಕೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಲಿಕೆಗೆಂದು ನಗರವನ್ನು ಸೇರಿದ ಲಚ್ಚ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಮೋಹಗಳಿಗೆ ದುಶ್ಚಟಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಹಾಳಾಗುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಹೆಂಡತಿ ಮಗುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಿಗೆ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ. ತನ್ನ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ದುಂದು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. "ಐತಾಳರ ಮೊಮ್ಮಗ ರಾಮನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಧುನೀಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಆರಂಭದ ಗೊಂದಲಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ನಿರ್ಣಾಯಕವಾದ ಘಟ್ಟದತ್ತ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಆಧುನೀಕರಣ ಜೀವನದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಪರಂಪರೆಯ ಅವನತಿ ಚುರುಕುಗೊಂಡಂತೆಯೇ ಹೊಸ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ರಾಮನ ನಿರುದ್ಯೋಗ ಇಂಥ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಐತಾಳರಂತೆ ಜೀವನವನ್ನು ಎದುರಿಸಲಾರ. ಪಾರೋತಿ, ಸರಸೋತಿಯರ ನಿಷ್ಠುರ ದುಡಿಮೆ ರಾಮನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗದು. ಆದರೆ ಆಧುನಿಕವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಅನೇಕ ಇತ್ಯಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು" (ಟಿ.ಪಿ.ಅಶೋಕ (ಸಂ), ಕಾರಂತ ಮಂಥನ, ಪು. ೩೫೫) ಲಚ್ಚನ ಮಗ ರಾಮ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಕಲಿತವರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಮ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಅಲೆದಾಡಿ ಅದು ಸಿಗದೇ ಹೋದಾಗ ಊರಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ, ಕೃಷಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾನೆ. ರಾಮನ ಆದರ್ಶ ಬದುಕನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೃಷಿಯ ಕಡೆಗೆ ಅವನ ಒಲವಿರುತ್ತದೆ. ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಾನೆ. ಕಾರಂತರ 'ಬೆಟ್ಟದ ಜೀವ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗೋಪಾಲಯ್ಯನೂ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಂಬಲಿಸಿದವನು. ಕಾಡನ್ನು ಕಡಿದು ಹೊಸ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಗೋಪಾಲಯ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬದುಕಲಿ ಎನ್ನುವ ಬಯಕೆ. ಈ ಕಥನ ನಡೆಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಹೊಸ ಸಂಚಲನವನ್ನೇ ಮೂಡಿಸಿತ್ತು.

ವೈದೇಹಿಯವರ 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಮತ್ತು ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥ ಮನಸ್ಸುಗಳ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹಳೆಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದಕರಾಗಿ ಪಾರ್ತಕ್ಕ, ಗೌರಮ್ಮ ಹಾಗು ರತ್ನ ಇದ್ದರೆ, ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ಭಾಸ್ಕರ, ಸರೋಜ, ಶೀನರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಗಾಂಧಿ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿ

ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಸರೋಜ ಮನೆಯ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಶೀನನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿದೆ. ಶೀನ ಕೂಡ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಮತ್ತು ಗೌರಮ್ಮ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವರಾಗಿದ್ದು, ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ವಿಚಾರಗಳು ಬದಲಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ವಾಸುದೇವರಾಯರ ಹಿರಿಮಗಳು ರತ್ನ ಒಂದಷ್ಟು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಪೂರ್ತಿ ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೇ ಬದುಕುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಇವೇ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಸರೋಜ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸರೋಜಳ ಅಕ್ಕ ರತ್ನ ಬಾಣಂತಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ರತ್ನಳಿಗೆ ತಾಯಿ ಗೌರಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ "ಪಾಯಿಖಾನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಸಣ್ಣ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಡಚಿ ಇಟ್ಟುಕೋ, ಅದೊಂದು ಮುಟ್ಟು" ಎಂದರು. ಹಿಂದೆ 'ಭೂತಪ್ರೇತಗಳು ಬಾಣಂತಿಯರಿಗೆ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ, ಹಾಗಾಗಿ ಅವಳು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಯಾವುದಾದರೂ ಅಸ್ತ್ರ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು' ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸರೋಜಳಿಗೆ ನಗು ಬರುತ್ತದೆ. "ಅಕ್ಕ, ಅಷ್ಟು ಹೆದರುವುದು ಯಾಕೆ? ಅಮ್ಮನೇನೋ ಹೇಳಿದಳು. ಆ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದವಳು. ನೀನಾದರೂ ವಿಚಾರಮಾಡಬಹುದಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೩೨). ಹಿಂದೆ ಬಾಣಂತಿಯರಿಗೆ ಇಂತಹ ಕ್ರಮಗಳು ಯಾಕೆ ಇದ್ದವು ಮತ್ತು ಇವತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಕೆ ಮಾಡುವ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆಯೇ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು. ಆದರೆ ಈ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಮತ್ತು ಗೌರಮ್ಮ ಇಬ್ಬರೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಹಳೆಯ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಇವತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿಯೇ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಸರೋಜಳ ವಾದವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮನೆಯವರು ಇಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನೂ ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವವರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಬದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಆತಂಕವಿತ್ತು. ಅವಳು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು ಏನೇನೋ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಹಾಗಾಗಿ ರತ್ನ ತನಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳಲು ಬಂದ ತಂಗಿ ಸರೋಜಳಿಗೆ ಗದರುತ್ತಾಳೆ– "ದೊಡ್ಡ ಸಂಗ್ತಿಯಂತೆ ಮಾತನಾಡ್ತಾಳೆ. ಎಲ್ಲ ಭಾಸ್ಕರಣ್ಣನ ನಕಲು ಹೊಡೆಯಲು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ಸ್ವಂತ ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲ" (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೩೨) ಎಂದು ಸರೋಜ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಗೌರಮ್ಮ ರತ್ನಾಳ ಹತ್ತಿರ "ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿದೆಯಾ? ಎಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ತಾನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಜನ ಅಂತ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಭಾಸ್ಕರ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪೀತು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆಯೇ? ಇದು

ಮೂರ ಆಚೆಗೂ ಅಲ್ಲ ಈಚೆಗೂ ಅಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಯಾರ ಕೈ ಮೇಲಾದರು ಇದನ್ನು ಹಾಕಿದೆನೆ, ನಾ ಗೆದ್ದೆ" (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೩೦) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸರೋಜಳ ಮಾತು ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಆತಂಕವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತಳಾದ ಆಕೆ ಹಳೆಯ ಅರ್ಥಹೀನ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೌರಮ್ಮನ ಗಂಡ ವಾಸುದೇವರಾಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯವರೂ ಒಂದೇ. ಅವರಿಗೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಮಡಿಮೈಲಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಎನ್ನುವುದು ಗೌರಮ್ಮನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕೂಸಾಳ ತಮ್ಮ ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನು ಯಾವುದೋ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ವಾಸುದೇವರಾಯರಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಅವನನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆದು ಕಾಫಿ ತಯಾರಿಸಿಕೊಡಲು ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ಇದು ಸರಿಯೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ಬಳಿ ಗೊಣಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಒಳಗೆ ಬಂದು "ಏನು ಕಾಫಿ ಕೊಡಲು ಆಲೋಚನೆಯೇ? ಕೂಸ ಆದರೇನಾಯಿತು? ಬೇಗ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಿ" ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಯೆಂಬಂತೆ ಹೇಳಿ ಹೋದರು. ವಾಸುದೇವರಾಯರ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಗಾಂಧೀವಾದದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವುಗಳು. ಅವರು ಗಾಂಧೀವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರದಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಮನೋಭಾವ ಇಲ್ಲ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಕೂಸ ವಿದ್ಯಾವಂತ. ಆದರೆ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಇನ್ನೂ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾಳೆ. ಶೀನ ಕಾಫಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ "ಇನ್ನು ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಕೊಡುವುದು ಬೇಡ. ದೂರದಿಂದ ಕೊಡು, ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಬಂದರೂ ಸಾಕು" (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೩೨) ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅದುವರೆಗಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕೆಳಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ದಲಿತರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಯಾವುದಾದರೂ ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇವರ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಸಹ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ಸಹಿಸದ ಪಾರ್ತಕ್ಕ, ಗೌರಮ್ಮನಂತಹವರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು. ಮನೆಕೆಲಸದ ಕೂಸಾಳ ತಮ್ಮ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದ. ಯಾವುದೋ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ವಾಸುದೇವರಾಯರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಗೌರಮ್ಮ ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ಬಳಿ "ಕಲಿತರೆ ಅವಕ್ಕೂ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಬರುತ್ತದೆ ಕಂಡಿರಾ" ಎಂದಾಗ ಪಾರ್ತಕ್ಕ "ಬರದೆ? ಕಲಿಸಿದರೆ ಏನೂ ಕಲಿತಾವು ಅವು, ಅದಕ್ಕೆ ಕಲಿಸಬಾರದು ಎನ್ನುವುದು" ಎಂದರು (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೩೨). ದಲಿತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದರೆ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಬರುವ ಅರ್ಹತೆ ಅವರಿಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ಮನೋಭಾವದವರಾದ ಪಾರ್ತಕ್ಕ, ಗೌರಮ್ಮನಂತಹವರು ಇದನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದೇ

ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರಾದ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಇದನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕೂಸನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ಚಹಾ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ ಕಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಶೀನ ಕೂಸನಿಗೆ ಚಹಾ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಆತ ಕುಡಿದ ಲೋಟೆಯನ್ನು ಯಾವ ಮುಜುಗರವಿಲ್ಲದೆ ತರುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಶೀನನಿಗೆ ಇನ್ನು ತಲೆಯವರೆಗೆ ಮಿಂದು ಬಾ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಶೀನ ಲೋಟೆಯನ್ನು ಜಗಲಿಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಕೆಲಸದ ರುಕ್ಕುವಿನ ಬಳಿ 'ಇದನ್ನು ತೊಳೆಯಬೇಕಂತೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ರುಕ್ಕು ತನಗಿಂತ ನೀಚಜಾತಿಯವನು ಕುಡಿದ ಲೋಟೆಯನ್ನು ತೊಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಗೌರಮ್ಮ ರುಕ್ಕುವಿಗೆ "ಅಬ್ಬಾ, ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಸೇರಿಸದಿದ್ದರೆ, ನೀನು ಕೂಸನನ್ನೇ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ!" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೩೨). ಅಂದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದ ಜಾತಿಶ್ರೇಣೀಕರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಮತ್ತು ಅವರ ನೆರಳು ಎನ್ನುವಂತೆ ಬದುಕುವ ಗೌರಮ್ಮ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು ಒಂದಾದರೆ, ಹಳೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬದುಕು ಒಂದು ಸಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಒಳಗೆ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಇನ್ನೊಂದು. ಆದರೆ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಈ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಒಡೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಗೌರಮ್ಮ ಬದಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನ ಸರೋಜ, ಶಾಮಿಯರು ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿದ್ಯಾವಂತರಾದ ಶೀನ ಮತ್ತು ಸರೋಜರಿಗೆ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲು ಕೀಳು ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಗೌರಮ್ಮ ಮತ್ತು ರುಕ್ಕುವಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೋಟ ತೊಳೆಯುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಗಳವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಸರೋಜ ರುಕ್ಕುವಿಗೆ "ಬಾಯಿ ಬಿಗಿಹಿಡಿ, ನಿನ್ನಿಂದಾಗುವುದಿಲ್ಲವ? ನಾ ತೊಳೆಯುತ್ತೇನೆ. ಧಿಮಾಕೆ?" (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು. ಪು. ೩೩) ಎಂದು ಲೋಟ ತೊಳೆಯಲು ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಶೀನನಿಗೂ ಕೂಸನ ಎಂಜಲು ಲೋಟವನ್ನು ತರುವುದು ತನ್ನ ಮಡಿಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಎಂದೋ ಹೊರಟುಹೋಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿ ತಮ್ಮದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನಂಟುಮಾಡಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಪಾರ್ತಕ್ಕ, ಗೌರಮ್ಮ, ರತ್ನಳಷ್ಟು ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ವಿಚಾರಗಳು ಸರೋಜಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಅವಳು ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಸರೋಜಳು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥಹೀನ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅದು ತನ್ನ ತಂಗಿ ಶಾಮಿ ದೊಡ್ಡವಳಾದಾಗ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯಿನಿಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಮೈನರೆದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಕತ್ತಲೆಯ ಕೋಣೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಾದ ಮೂರು ದಿನಗಳವರೆಗೆ

ಅವರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯನ್ನು ಸರೋಜ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. "ಅಮ್ಮ, ನೀನು ಅಕ್ಕಂಗೆ ಮತ್ತು ನಂಗೆ ಮಾಡಿದ್ದು ನೆನಪಿದೆ. ಊಟವೂ ಆ ಕತ್ತಲ ಕೋಣೆಯೊಳಗೇ, ಕೈತೊಳೆಯುವುದು ಅಲ್ಲಿಯೇ. ಮೂರು ದಿನವಿಡೀ ಸ್ನಾನ ಸಹಾ ಇಲ್ಲದೆ, ತಲೆ ಬಾಚದೆ, ಶಿ.. ಶಿ.. ಅಕ್ಕ ಕೇಳಿದಷ್ಟು ನಾನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಡಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಅಡಿಮೇಲು ಮಾಡಿದೆ. ನಾನು ಒಪ್ಪಿದಷ್ಟು ಶಾಮಿ ಒಪ್ಪಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ .." ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದೆ, ನಿನ್ನ ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಗಳು ಈಗ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಂದ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಾಜ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ವಿದ್ಯಾವಂತ ಯುವಪೀಳಿಗೆಯವರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಹಿರಿಯರು ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡುಬರುತ್ತಿರುವ ಹಳೆಯ ಅರ್ಥಹೀನ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾ ಹೊಸತನವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು, ಹಳೆಯ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಮೌಲ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಘರ್ಷ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಗೌರಮ್ಮ ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸರೋಜಳ ಬಗೆಗಂತು ಅವರಿಗೆ ಭಯವೇ ಇತ್ತು. ಅವಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವವರೆಗೆ ಅವಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ರತ್ನಳ ಗಂಡನ ಬಳಿ ಹುಡುಗ ಗೊತ್ತಾಗುವವರೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಒಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಲಿ ಅವಳು ಕೆಲಸ ಅಂತ ತುದಿಗಾಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ರತ್ನನ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ಅಳಿಯ ನೀಡಿದ ಉತ್ತರ ಗೌರಮ್ಮನ ಎದೆ ನಡುಗಿಸುತ್ತದೆ. "ಯಾಕೆ ಕೆಲಸ, ಸುಮ್ಮನೆ ಮದುವೆಯಾಗುವುದು ಬಿಟ್ಟು? ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ನಾಳೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋದರೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ? ಒಮ್ಮೆ ಹೋದ ಮರ್ಯಾದೆ ಮತ್ತೆ ದುಡ್ಡುಕೊಟ್ಟರೂ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತದೆಯೇ? ಇನ್ನೂ ಮದುವೆಗೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿವೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಿಮ್ಮ ಸರೋಜನಿಗೆ ಉಡಾಪು ಜಾಸ್ತಿ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹಠಮಾರಿತನವೂ ಉಂಟು. ನಾಳೆ ಅವಳು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಹಾಗಿರಬಾರದು. ಈಗಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹದ್ದುಬಸ್ತಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು ನೀವು" ಎಂದಿದ್ದ (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೧೯೯). ಸರೋಜಳ ಬಗೆಗೆ ಅವಳ ಭಾವ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವಂತಹುದು. ಪುರುಷನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ಅಡಿಯಾಳಾಗಿ, ದಾಸಿಯಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕಾದವಳು ಎನ್ನುವ ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವಂತಹುದು. ಮಹಿಳೆಯರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಅವರು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ನಾಲ್ಕು ಕಾಸು ಸಂಪಾದಿಸಿದರೆ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಪೆಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವಿಕೆಯಿಂದ ದೂರವಿಡುತ್ತಾರೆ. ಸರೋಜಳ ಅಕ್ಕನದು ಅದೇ ಪಾಡು. ಗಂಡಸಿನ ಈ ವರ್ತನೆಯು ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಮತ್ತು ಗೌರಮ್ಮರಿಗೆ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚು, ಗಂಡ ಎಂದರೆ ಹಾಗೇ ಇರಬೇಕಾದವನು ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸರೋಜಳಿಗೆ ತನ್ನ ಭಾವನ ಸ್ವಭಾವ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹಿಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತ

ಹೆಣ್ಣಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಬರುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದು ಅಕ್ಕನನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸರೋಜಳಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಅಳಿಯನ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಮ್ಮೆ. 'ಆತ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳಿಗೊಂದು ತೂಕವಿದೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಾಗಿ ಹಳೆಯ ತಲೆಮಾರಿನವರ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಅವರೇ ಗಮನಿಸುವ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಮಡಿವಂತ ಹೆಂಗಸು. ಆದರೆ ಅವಳ ಮಗ ಭಾಸ್ಕರ ಆದರ್ಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊರತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪಾರ್ತಕ್ಕನಿಗೆ ಇದು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳು ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ವಾಸುದೇವ ರಾಯನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ಭಾಸ್ಕರ ಕೊರತಿಯನ್ನು ಮದುವೆ ಆಗಿದ್ದಾನೆ ಅಂತ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸರೋಜ, ಶೀನರಂತೂ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಭಾಸ್ಕರ ದಲಿತೋದ್ಧಾರದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕೊರಗರ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಕೊರಗರ ಪರವಾಗಿ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ವೇಳೆ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ತುಂಬು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಶೀನನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಭಾಸ್ಕರ ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಾಸ್ಕರನ ಹೆಂಡತಿ ಒಬ್ಬಂಟಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವಳ ಜೊತೆಗೆ ನಿಲ್ಲಲು ಸರೋಜಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬಂದಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರ ವಿರೋಧವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸರೋಜ ಶೀನನ ಬಳಿ "ನನ್ನನ್ನು ಯಾಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು? ಅವರನ್ನೆ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಿತ್ತು" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಸರೋಜಳ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಮತ್ತು ಗೌರಮ್ಮರು ಹೌಹಾರುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ವಾಸುದೇವರಾಯರು "ಪಾರ್ತಕ್ಕ, ಭಾಸ್ಕರ ನಿಮ್ಮ ಮಗ ಮಾತ್ರವಂತ ನಾನಿದುವರೆಗೆ ಕಂಡದ್ದಲ್ಲ. ನಾನು ನನ್ನೊಳಗೆ ಬಯಸಿದ್ದನ್ನು, ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿತೋರಿಸುವ ತಾಕತ್ತಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವ ಗಂಡು ಎದೆಯವ ಅಂತ ಅವನಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆಕೊಟ್ಟದ್ದು. ಅವ ನಿಮ್ಮ ಮಗನಾಗಿ ಅವಳು ನಿಮ್ಮ ಸೊಸೆಯಾಗಿ ಇರುವ ಸಂಬಂಧದ ಬೆಸುಗೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಬಂಧ ನಮ್ಮಲ್ಲಿದೆ. ಅದೆಲ್ಲ ನಿಮಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೧೨೯). ವಾಸುದೇವರಾಯರಿಗೆ ಸರೋಜ ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾಸ್ಕರನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆತರಲು ಮನೆಮಂದಿಯ ವಿರೋಧವಿದ್ದರೂ ಶೀನನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭಾಸ್ಕರ, ಸರೋಜ, ಶೀನರ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾಸ್ಕರನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆತರುವ ಮೂಲಕ ದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ವಾಸುದೇವರಾಯರೇ ಕಾರಣರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು, ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ದಿನನಿತ್ಯದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಜೊತೆಗೆ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ್ತಿ ಸಮಾಜದ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯ

ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠರು, ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ದೂರವುಳಿದವರೂ ಆದ ಗೌರಮ್ಮ ಮತ್ತು ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸುಧಾರಣಾವಾದಿ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳವರಾದ ವಾಸುದೇವ ರಾಯರು ಹಾಗು ಅವರ ಮಕ್ಕಳಾಗಿರುವ ಸರೋಜ ಮತ್ತು ಶೀನ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ಮಗ ಭಾಸ್ಕರನಂತೂ ಇವರೆಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ತುಂಬಾ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ. ದಲಿತರ ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮೂಲಕ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಚಳುವಳಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಸೆರೆಮನೆವಾಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಬೆನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆದ ಶಿವರಾಮ ಪಡಿಕ್ಕಲ್‌ರವರು "'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು' ಕಾದಂಬರಿ ದೈನಿಕದ ಅತಿಸಾಮಾನ್ಯವೆನಿಸಬಹುದಾದ ವಿವರಗಳ ಮೂಲಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಗ್ರಾಮೀಣಸಮಾಜವೊಂದರ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಅಸಾಧಾರಣ ನಿಖರತೆಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಈಗಾಗಲೇ ಇದ್ದ ಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಹೊಸ ಸಮಾಜರಚನೆಯು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಎಚ್. ನಾಗವೇಣಿಯವರ 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ದ್ರೌಪದಿಯ ಗಂಡ ನರಹರಿ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಮಂಗಳೂರಿನ ಇಗರ್ಜಿ ಶಾಲೆಯ ಮಾಸ್ತರನಾಗಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನು ದ್ರೌಪದಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಮಾವ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಗೆ ಮದುವೆಯಾದ ಮೊದಲ ವರ್ಷ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕಂಬಳಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಬಂದವನಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿದ್ದು ಕೊರಗರ ಗುಂಪು. ಹಾಗಾಗಿ "ಅಂದು ಇಬ್ಬನಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದ ಆ ಕೊರಗರ ನಡುವೆ ನರಹರಿಯೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಕೊರಗರಿಂದ ಉರಾಳ್ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ತುಳುವಲ್ಲಿದ್ದ ಅದರ ಒಳಾರ್ಥವನ್ನು ಐತುವಿನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಎದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಗುತಿದ್ದ. ಕೊರಗರ ಕೈತುಂಬ ಪಾವಲಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಂತುಷ್ಟಿಪಡಿಸುತ್ತಾ ಮತ್ತಷ್ಟು ಉರಾಳ್ ಹೇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ರಾತ್ರಿಯಿಡೀ ಕೊರಗರ ಜೊತೆಯೇ ಕೂತು 'ಉರೊಲ್' ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದ" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೨೫). ಹೆಬ್ಬಾರರು ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠರು, ಮಡಿಮೈಲಿಗೆ ಉಳ್ಳವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಜಾತಿಶ್ರೇಣೀಕರಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದವರು. ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳದ ದಿನ ನಡೆಯುವ ಊಟದ ಪಂಕ್ತಿಭೇದದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು, ಇಂತಹ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಅಳಿಯ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಒಂದು ಶಾಲೆಯ ಅಧ್ಯಾಪಕ. ಅವನಲ್ಲಿ ಜಾತಿಭೇದ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಆತ ಕೊರಗರ ನಡುವೆ ರಾತ್ರಿಹೊತ್ತು ಅವರಿಂದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ನರಹರಿಗೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿದೆ. ಅದನ್ನು ತಾನು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆಗಳಿವೆ. ಇದು ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ಬಂದಿದೆ.

ನಾ. ಮೊಗಸಾಲೆಯವರ 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಂತೇರುಗುತ್ತಿನ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ ಅಳಿಯ, ಶಾಂತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕೋಚಣ್ಣ ರೈಗಳ ಮಗ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಗೆ ಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ

ದೊರೆತ ಶಿಕ್ಷಣವು ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆತ ಯುವಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುತ್ತು ಮನೆತನಗಳು ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಹಾಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಲು ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಸದೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. "ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ ಬಾಲ್ಯದ ದಿನಗಳ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಗುತ್ತಿನ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲೇ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತುಕೆರೆಯ ಫಾಸಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳೇ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಗುತ್ತಿನ ಮಕ್ಕಳು, ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಬಾರದೆಂದು ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ ಹಿರಿಯರೇ ಒಂಬತ್ತುಕೆರೆಯಿಂದ ಎಂಟು ಹರದಾರಿ ದೂರವಿರುವ ಉಚ್ಚಿಲ ಸೋಮೇಶ್ವರದ ಮಂಚದ ಬೈಲಿನ ಸುಬ್ರಾಯ ತುಂಗರನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಜಮೀನನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಮೂಲಗೇಣಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅವರಿಂದ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೊಡಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ಐಗಳ ಶಾಲೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಅದು ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ ಬಾಲ್ಯದ ದಿನಗಳ ತನಕ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ, ಬಂಟರ ಮತ್ತು ಜೈನರ ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು" (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೪೨). ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಾಠಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳವರ ಮಾತಿಗೆ ಒಂದು ಬೆಲೆಯಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಗುತ್ತಿಗೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಬಂದು ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವುದರಿಂದ ಆತನಿಗೂ ಗುತ್ತಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಭೂಮಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನುವ ವಾಸ್ತವದ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ತನ್ನ ಮಗ ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಳಾದ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿ ಶಾಂತಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕಲುಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಸಂಕಪ್ಪ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಆತನನ್ನು ಹೈಸ್ಕೂಲು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದು ಎನ್ನುವ ಚರ್ಚೆಯು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಗೂ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯನ್ನು ಕೋಟೆಕಾರಿನ 'ಆನಂದಾಶ್ರಮ' ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು, ಗುತ್ತಿನ ಮಕ್ಕಳು ಒಬ್ಬರೇ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಯಾಕೆಂದರೆ ಇದು ಅವರ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಮತ್ತು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಕರೆತರಲು ಮೂಲದಾಳು ಮಾಯಿಲನನ್ನು ನೇಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗುತ್ತಿನ ಹುಡುಗ ಒಬ್ಬನೇ ಹೋಗುವುದು ಅವರ ಘನತೆಗೆ ಕುಂದು ತರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ರಕ್ಷಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಗೌರವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಗೆ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರಬಲ್ಲೆ ಎನ್ನುವ ಧೈರ್ಯವಿದೆ. ಆತ ಇನ್ನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು "ಎಲ್ಲಾದರು ಉಂಟೇ? ಗುತ್ತಿನ ಹುಡುಗ ಅಂಥಾ ಅನಾಥನೇ?" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು ೪೩). ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಬಳಿಕ

ಒಕ್ಕಲಿನ ಕರಿಯ ಪೂಜಾರಿ ತನ್ನ ಮಗ ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿಯನ್ನೂ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಗುತ್ತಿನವರ ಅನುಮತಿ ಬೇಕು. ಇದೀಗ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರಿಂದ ಬಹಳ ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಅನುಮತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದರೆ ತಮ್ಮ ಅಳಿಯ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಗೆ ಜೊತೆಗಾರನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು. ಹಾಗಾಗಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಕರಿಯ ಪೂಜಾರಿಗೆ "ಅದಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ಮಾರಾಯ ನೀನು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೇಳಬೇಕು? ಖಂಡಿತಾ ಹೋಗಲಿ. ನಮ್ಮ ಹುಡುಗನಿಗೊಂದು ಪಾಸಾಡಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಾಗಾಯ್ತು" (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೪೩) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವನ ಶಾಲೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಖರ್ಚನ್ನು ತಾವೇ ಭರಿಸುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನಿ ಶಾಂತಕ್ಕೆ ಇದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ, "ನೀವು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿದರೆ, ನಾಳೆ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಎತ್ತು ಕೋಣ ಮೇಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಗದ್ದೆ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಯಾರು ಸಿಗುತ್ತಾರೆ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೪೪). ಗೇಣಿದಾರರ ಮಕ್ಕಳು ಶಿಕ್ಷಿತರಾದರೆ ಗುತ್ತಿನ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಳುಗಳ ಕೊರತೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಆತಂಕ ಅವರಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಆತಂಕ ಎಲ್ಲಾ ಗುತ್ತಿನವರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕರಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಗೇಣಿದಾರರ ಮಕ್ಕಳು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಲು ಜಾತಿ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರಣಗಳೂ ಇದ್ದವು ಎಂಬುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ವಿದ್ಯೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಗುರುತಿಸಿ ದಾಖಲಿಸಿದೆ.

ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರನ ಮಗ ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯವರೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಬುವಿಗೆ ಶಾಂತಕ್ಕೆ ಕರೆದು ತಿಂಡಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಬಾಬುಗೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ತಿಂದು ಉಳಿದ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ತನಗೆ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾದ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂಕಪ್ಪ ತಾಯಿ ಬಳಿ ಆತನಿಗೂ ತಾನು ತಿನ್ನುವ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಶಾಂತಕ್ಕೆ ಗದರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯು ಗುತ್ತಿನ ಗೇಣಿದಾರನ ಮಗನಾದ ಬಾಬುವನ್ನು ತನ್ನ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಶಾಂತಕ್ಕೆಗೆ ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗನ ಬಳಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ ಎನ್ನುವ ಆತಂಕ ಇತ್ತು. ಗುತ್ತಿನ ಹುಡುಗ ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರನ ಮಗ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವುದನ್ನು ಅವಳು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಬಾಬುವನ್ನು ಕರೆದು "ನೀನು ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಜೊತೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ತಾನೇ?" ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂತಹ ವಿರೋಧಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶಿಕ್ಷಿತರಾಗಿ ಅವರ ಆಲೋಚನಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆದರೆ ಅವರ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಹಳೆಯದಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿವೆ. ಶಾಂತಕ್ಕೆಯ ಮಗ ಸಂಕಪ್ಪನಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ತಾಯಿ ಶಾಂತಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯವನೆಂಬ

ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಬುವಿಗೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ತಯಾರಿಸಿ ಉಳಿದ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾಗ ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರುವುದಾಗಿದೆ. ಬಾಬುವಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಸಂಕಪ್ಪ. ಅಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಧನಿಗಳು ಬಂದರೆಂದು ಸಂಕಪ್ಪನನ್ನು ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಿರಿಯನಾದ ಕರಿಯ ಬಹುವಚನದಿಂದಲೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸಂಕಪ್ಪನೂ ಕೂಡ ಕರಿಯನನ್ನು ಬಹುವಚನದಿಂದಲೇ ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗುತ್ತಿನವರು ತಮ್ಮ ಗೇಣಿದಾರರನ್ನು, ಮೂಲದಾಳುಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಹಿರಿಯರಾದರೂ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿಯೇ ಕರೆಯುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಗುತ್ತಿನ ಮುಂದಿನ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿರುವ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಕರಿಯನನ್ನು ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಕಾಲ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಬದಲಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಜನರ ಆಲೋಚನಾಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಎಳನೀರನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ತಂದು ಅವನ ಮುಂದಿರಿಸಿ ಬಾಬುವಿನ ಅಣ್ಣ ಕುಟ್ಟಿ "ಸ್ವಾಮೀ, ನೀವೇ ಎಳನೀರನ್ನು ತೂತು ಮಾಡಿ ಕುಡಿಯಬೇಕು ಎಂದನು". ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ "ಅದೆಲ್ಲ ಬೇಡ, ನೀವೇ ತೂತು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಕೆಳಜಾತಿಯವರ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಇಂತಹ ಅಂತರಗಳನ್ನು ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿದೆಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾ ಬರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಬಾಬುವೂ ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಅವನಿಗೂ ಮಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಒಂದು ಅಪ್ಲಿಕೇಶನ್ ತಂದಿದ್ದ. ಆದರೆ ಮಾವ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು "ನಿನ್ನೆಯೇ ಕರಿಯ ಪೂಜಾರಿ ಬೊಂಬಾಯಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನಂತಲ್ಲವೇ? ನಿನಗೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ ಆತ ಆ ವಿಚಾರ?" ಎಂದರು (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೫೩). ತನ್ನದೇ ಮನೆಯ ಜನರು ಸೇರಿ ಒಕ್ಕಲಿನ ಹುಡುಗನಾಗಿರುವ ಬಾಬುವನ್ನು ಹೋಟೇಲು ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರೆನ್ನುವ ಸುದ್ದಿ ಸಂಕಪ್ಪನಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸಂಕಪ್ಪನು ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿ ಕೆಲವೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅರ್ಧದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಅಂಬಕ್ಕೆಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ರಂಜಿತ್, ಸುಂದರ, ಮತ್ತು ಮಗಳು ಶಾರದ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ದೊಡ್ಡ ಮಗ ರಂಜಿತ್ ಐ.ಎಫ್.ಎಸ್. ಪಾಸ್ ಮಾಡಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದ ಠಾಕೂರ್ ಪಂಗಡದ ಸ್ಮಿತಾ ಸಿಂಗ್ ಎನ್ನುವವಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ, ಸುಂದರ ಕಲಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಹಿಂದೆ. ಆದರೆ ಊರಿನ ಜನರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಮುಂದಿದ್ದ. ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ರಕ್ತದಾನ ಮಾಡುವಂತಹ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಡೆದಾಟ ಬಡಿದಾಟಗಳಲ್ಲೂ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಇವನ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಮತ್ತು ಅಂಬಕ್ಕೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆತಂಕ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಮುಂಬಯಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿಯ ಮಗ ವಿದ್ಯೆಕಲಿತು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಹೊಂದುವುದನ್ನು ಗುತ್ತಿನವರು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬಾಬುವಿನೊಂದಿಗೆ ಸಂಕಪ್ಪ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಶಾಂತಕ್ಕೆಗೆ ಆತಂಕವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಒಕ್ಕಲಿನವರ ಜೊತೆಗೆ ನಾಳೆ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನನಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ

ವಹಿಸಲಿರುವವನು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಇರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಆಲೋಚನೆ ಅವರದು. ಹಾಗಾಗಿ ಅಂತರವನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ಆದರೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತ ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಆಚರಣೆಗಳು ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಸೆರೆಮನೆವಾಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಬರುವ ಗುತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತಿಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದೆಲ್ಲ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದುದಾಗಿದೆ. (ಇದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ) 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಯಮುನಕ್ಕನ ತಮ್ಮ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಗಾಂಧೀವಾದಿಯಾದ ಅನಂತರ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೆರೆದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ, ತನ್ನ ತಾಯಿ ಸತ್ತಾಗ ಊರಿಗೆ ಬಂದವನು ತನ್ನ ಹಿರಿಯರು ಕಟ್ಟಿದ ಛತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲಕಳೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ. ಛತ್ರದಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸತೊಡಗಿದರು. ಇದನ್ನು ಅವರ ಮಾವನೇ ವಿರೋಧಿಸತೊಡಗಿದರು. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಮತ್ತು ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಇವರೆಲ್ಲ ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೋರಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕರ್‌ರವರ 'ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ' ಕಾದಂಬರಿಯು ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಮಾಜದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನಾದಿರಾಳ ತಂದೆ ಮಹಮದ್ ಖಾನರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮುಸಲ್ಮಾನರು ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದನ್ನು ಧರ್ಮವಿರೋಧವೆಂದು ನಂಬಿದವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆ ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ನಾದಿರಾಳ ಗಂಡ ರಶೀದ್ ತನ್ನ ಸಣ್ಣ ಮಗಳ ಮದುವೆಗೆ ದುಡ್ಡನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮಹಮದ್ ಖಾನರು ತಮ್ಮ ಮಗಳು ನಾದಿರಾಳನ್ನು ತವರುಮನೆಗೆ ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಳಿಯನ ಮೇಲಿನ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮಗಳು ಮತ್ತು ಅಳಿಯನನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ನಾದಿರಾಳ ಗಂಡ ರಶೀದ್ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದ. "ಓದುಬರಹ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಇತೀಚೆಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಓದಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದನು ಮತ್ತು ನಾದಿರಾಳಿಗೂ ಓದು ಕಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು" (ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ, ಪು. ೭). ಒಂದು ದಿನ ಮೀನು ಮಾರುವ ಪಾರುವಿನ ಮೂಲಕ ರಶೀದ್ ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ನಾದಿರಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪತ್ರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ನಾದಿರ "ಉಮ್ಮಾ, ಪಾರುವಿಗೆ ಒಂದು ಗ್ಲಾಸು ಚಹಾ ಮಾಡಿಕೊಡು ಎನ್ನುತ್ತಾ ತನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ಓಡಿದಳು. ಕಾಗದವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ನೋಡಿದಳು. ಅಕ್ಷರಗಳು ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣೆದುರು ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದವು. ರಶೀದ್ ಎಂದೋ ಕಲಿಸಿದ್ದ ಅಕ್ಷರಗಳೆಲ್ಲ ಮರೆತಂತಾಗಿತ್ತು.

ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದಳು" (ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಪು. ೨೩). ಅವಳು ಓದಲು ತುಂಬಾ ಸಮಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಮೀನು ಮಾರುವ ಪಾರು ನಾದಿರ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಾರದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೊರಟುಹೋಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾದಿರಾಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ ರಶೀದ್ ಬರೆದ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಉತ್ತರಿಸಿ ಪಾರುವಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಆಕೆಯ ಜೀವನ ದುರಂತಮಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರ್ತಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕೆ. ಟಿ. ಗಟ್ಟಿಯವರ 'ಅವಿಭಕ್ತರು' ಕಾದಂಬರಿಯು ಗಟ್ಟಿ ಸಮುದಾಯದ ಜನರ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅವಿಭಕ್ತರಾಗಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಇವರು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರವೇಶದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ವಿಭಕ್ತರಾಗಿ ಬದುಕುವ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ. ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿ ಈ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ. ಆತನ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಲಿತು ಪೋಸ್ಟ್ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದ. ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯ ಮನೆಯಿರುವುದು ಗೇಣಿಮೂಲೆ ಎನ್ನುವ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ. ಅಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕವಾದ ಯಾವ ಸವಲತ್ತುಗಳೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರು ಮರ್ಕಳ ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೈಯರ್ ಎಲಿಮೆಂಟರಿ ಶಾಲೆ, ಪೋಸ್ಟ್ ಆಫೀಸ್, ಪೋಲೀಸ್ ಸ್ಟೇಶನ್, ಹೋಟೇಲು, ಅಂಬಾ ಕ್ಲಿನಿಕ್, ಜೀನಸಿ ಅಂಗಡಿಗಳು ಇದ್ದವು. ಈ ಊರಿಗೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾವಂತರು ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಓದಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯು ಆನಂದ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಅಂಗಡಿಗೆ ಬಂದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಅನಂತ ಪ್ರಭುವಿನ ಹೋಟೇಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕುಳಿತು ಓದುವ ಜನರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿರುವ ವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನು ಲೆಕ್ಕಹಾಕಬಹುದಿತ್ತು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಇದರಿಂದ ಗೇಣಿಮೂಲೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಶಿಕ್ಷಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತು ಎನ್ನುವ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಕೂಡ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ಉದಾಹರಣೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಶಶಿಕಲಾ ಎನ್ನುವ ಹುಡುಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪೋಸ್ಟ್ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ನೂರಾರು ಅಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಶಶಿಕಲಾ ಉದ್ಯೋಗಿಯಾಗಿರುವುದು ಸಮಾಜಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಬಹಳಮುಖ್ಯವಾದ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ.

ಮೊಗವೀರರ ಬದುಕನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಕಾದಂಬರಿ ವಿಶುಕುಮಾರ್ ಅವರ 'ಕರಾವಳಿ'. ಮೊಗವೀರ ಯುವಕರು ಶಿಕ್ಷಿತರಾಗಿ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಕರಾವಳಿಯಿಂದ ಮುಂಬಯಿಗೆ

ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಬೆಸ್ತರ ಮೀನುಹಿಡಿಯುವ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಜೀವ ಎನ್ನುವ ತರುಣ ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಿದ್ದ. ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತರೂ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವ ತಂಡದ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಒಂದು ದಿನ ಅವನ ಗುಂಪಿನ ಯಜಮಾನ ಈತನ್ನು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮೀನುಹಿಡಿಯುವ ವೃತ್ತಿ ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿರದ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಕಲಿತ ಯುವಜನರು ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋಗಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊಗವೀರರ ಯುವಕರು ಸಂಜೀವನಂತೆ ತಮ್ಮ ಕುಲಕಸುಬನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ದೂರದೂರುಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಅವರ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಸಂಜೀವನ ಮಾವ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆದು ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಹೀಗೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲೂ ಪರಿವರ್ತನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದದು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

ವ್ಯಾಸರಾಯ ಬಲ್ಲಾಳರ 'ಹೆಜ್ಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಕ ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸೊಸೆಯಾಗಿ ವಿದ್ಯಾಧರನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಬರುವ ಸಾವಿತ್ರಿ ವಿದ್ಯಾವಂತೆ. ವಿದ್ಯಾಧರನೂ ಶಾಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕನಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಸಾವಿತ್ರಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಜಾತಿಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕಲಿಯಬೇಕೆನ್ನುವವಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಕ್ಕಂದಿರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆಲ್ಲ ಪಾಠ ಕಲಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು, ಒಳ್ಳೆಯ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಹೆಂಗಸರು ಯಾರೂ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಒಳಗೊಳಗೆ ಇವಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ಸರಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾವಿತ್ರಿ ಪೊಟ್ಟ ದೂಮನ ಮಗ ಕೆಂಚನನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇದರಿಂದ ದೊಡ್ಡ ರಾದ್ಧಾಂತವೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಆಲೋಚನೆಗಳು ವೈಚಾರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದಂತಹವುಗಳು. ಅವಳಿಗೆ ಜಾತಿಭೇದದ ಬಗ್ಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ. ಅವಳ ಗಂಡ ವಿದ್ಯಾಧರನು ಇದೇ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಉಳ್ಳವನು. ಉಳಿದಂತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಯುವಜನತೆಯ ಆಲೋಚನಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಕ್ಕಳಾದ ಗಂಗಾಧರನಿಗೂ ವಿದ್ಯನಿಗೂ ದಲಿತರ ಬಗೆಗಿನ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಅಂತರವೇ ಇದೆ. ಗಂಗಾಧರನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯ ಮತ್ತು ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲಸಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಿರೋಧಿಯಾಗಿದೆ. ಗಂಗಾಧರ ವಿದ್ಯಾಧರನಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾವಂತನಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಅವನಿಗೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾಧರ ಸಾವಿತ್ರಿಯರಿಗೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರಕಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಮಾಜಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ಯಾವಂತರ ಮನೋಭಾವದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

೩.೨ ದಲಿತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರಕಿದ ಸನ್ನಿವೇಶ – ಇದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯು ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಯವರಿಗೂ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸಿತು. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳು ಮತಪ್ರಚಾರದ ಜೊತೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಮಿಶನರಿಗಳ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಬಳಿಕ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ಮಿಶನರಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯಿತ್ತು. ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರಿಗಂತೂ ಕೆಳವರ್ಗದವರ ಜೊತೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಕುಳಿತು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಬೇಕಾಗುವುದೆಂಬುದೇ ಸಮಸ್ಯೆ. ಇದರ ನಡುವೆಯೂ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದ ಲಾಭವನ್ನು ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡವರು ಅನೇಕರು. ಅದುವರೆಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವರು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರಾಗಿದ್ದು ಕೆಳಜಾತಿಯವರು ತಮ್ಮದೇನಿದ್ದರೂ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ಬದುಕು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ತನ್ನ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದು ಸ್ವಾಗತಿಸಿತು.

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯು ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಾಮಾಜಿಕಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದು, ನಾಗರಿಕಸಮಾಜ ತಲೆತಗ್ಗಿಸುವಂತಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಅವೈಚಾರಿಕ, ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿದ್ದು ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ಮಾಡುವ ಮೊದಲೇ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯರು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟಮಾಡಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಹಾನ್ ಪ್ರಗತಿಪರ ಸಮಾಜಸುಧಾರಕರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಪ್ರಬಲವರ್ಗದ ಜನರ ವಿರೋಧದ ನಡುವೆಯೂ ಮಿಶನರಿಗಳು, ತೀರಾ ಹಿಂದುಳಿದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಜನಾಂಗದ ಅವಕಾಶವಂಚಿತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಾತಿ ನೀಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಿಶನರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದುದರಿಂದ ಮಹಿಳೆ ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳಿಂದಾಚೆ ಬಂದು ಸ್ವಂತ ಕಾಲಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವ ಸ್ಥಿತಿ ದೇಶದ ಇತರೆಡೆಯಂತೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ದಲಿತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಮಿಶನರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಸಾರಸ್ವತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಬಂಟರು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದರು. ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಮೊದಮೊದಲು ದಲಿತ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯಭಾವನೆಗಳಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ

ದಲಿತರು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸಮಾಜದ ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಅದುವರೆಗಿನ ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ ಹೊಸ ಸಮಾಜರಚನೆಯ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಪ್ರಕೃತ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತರ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಕೆ. ವಿ. ರಾವ್, ಉಜಿರೆಯವರ 'ಬಾಡ', ವ್ಯಾಸರಾಯ ಬಲ್ಲಾಳರ 'ಹೆಜ್ಜೆ', ವೀರಪ್ಪ ಮೊಯಿಲಿಯವರ 'ತೆಂಬರೆ' ಮತ್ತು 'ಕೊಟ್ಟ', ಪ್ರಭಾಕರ ನೀರ್‌ಮಾರ್ಗ ಅವರ 'ಮಾದಿರ', ಜಾನಕಿ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ ಅವರ ತುಳುವಿನಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಗೊಂಡ 'ಯಾರಿಗೆ ಯಾರುಂಟು' ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತಂದದ್ದೇ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಪಶ್ಚಿಮಪ್ರಣೀತ ಆಲೋಚನೆಗಳು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. 'ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಆಧುನಿಕತೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಯಿಂದ ಪ್ರಗತಿ' ಎನ್ನುವ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ವಾದವನ್ನು ಅಂದಿನ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶದಿಂದ ವಂಚಿತರಾದ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಜನರು ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದ ಈ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಾಗ ಅದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು ತಮ್ಮನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ರೀತಿ ತಪ್ಪು, ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಅವರಿಂದ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುವ ಮತ್ತು ನಿರಂತರ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಬಯಸುವ ಪ್ರಗತಿಪರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಅವರ ಮನಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾದುವು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಗೆ ಅಂತಿಮವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇದರ ಸ್ವರೂಪ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಮುಂದೆಯೂ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿಶ್ರೇಣೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಜನರ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಪುರೋಹಿತರಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಆಳುವ ವರ್ಗವಾಗಿ ಬಂಟರು ಮತ್ತು ಜೈನರನ್ನು ಮೇಲ್ವರ್ಗವೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದರೆ, ಉಳಿದ ಜಾತಿಯ ಜನರನ್ನು ಶ್ರೇಣೀಕೃತವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಂತಗಳ ಕೆಳವರ್ಗಗಳಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶ್ರೇಣೀಕೃತವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲೆಕುಡಿಯರು, ಮುಂಡಾಲರು, ಮನ್ಸರು, ಪರವರು, ಪಂಬದರು, ಪಾಣರರು, ಕೊರಗರು, ಮೇರರು ಮೊದಲಾದ ದಲಿತವರ್ಗದವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಗೋವಾದಿಂದ ವಲಸೆಬಂದ ಕ್ರೈಸ್ತರು, ಸಾರಸ್ವತರು, ಗೌಡಸಾರಸ್ವತರು,

ಕುಡುಬಿಯರು, ಇತ್ಯಾದಿ ಪಂಗಡದವರೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಹಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯು ಬಹುಧರ್ಮದ, ಬಹುಜಾತಿಯ, ಬಹುಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲೆವೀಡಾಗಿದೆ.

ಕಾದಂಬರಿ ರಚನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ ತನ್ನ ಅನುಭವದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಸಮಾಜದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸಮಾಜ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಆತಂಕಗಳು, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಮೌಢ್ಯಗಳು, ಕಂದಾಚಾರ, ಸಮಾಜ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸವಾಲುಗಳು, ಹತಾಶೆಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗೆ ವಸ್ತುವಾಗಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. 'ಬಾಡ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬಾಡ ಮಾರಿಹೊಲೆಯ. ಆತನ ತಂದೆ ಬೊಗ್ರ, ತಾಯಿ ಅಂಗಾರೆ, ಅಣ್ಣಂದಿರು, ಅಕ್ಕಂದಿರೆಲ್ಲ ಧನಿಗಳಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪಡಿಯಾರರ ಕೆಲಸದಾಳುಗಳಾಗಿ ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಿರಿಯರು ಅನುಭವಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಸಮಾಜಪದ್ಧತಿ. ಅವರೆಲ್ಲ ತಾವು ದುಡಿದದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಮುಗ್ಧರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಧನಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಶೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವ ಪರಿವೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ನಾವಿರುವುದೇ ಧನಿಗಳ ಸೇವೆಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಉಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಬಾಡನಿಗೆ ಇದು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತ ಧನಿಗಳಾದ ಪಡಿಯಾರರ ಮನೆಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಈ ರೀತಿ ಮಗ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಆತನ ತಂದೆ ಬೊಗ್ರ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ "ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಣರು 'ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲಬಂತು, ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ಹಾರಾಡ್ತಾರೆ. ಬಾಡ ಎಲ್ಲಿ? ಅವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ, ಮಿಡಿ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿಗೆ ಮರ ಹತ್ತಿ ಕೊಯ್ಯಬೇಕು' ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ನೀನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ?" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬಾಡ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ "ನಿನ್ನ ಆ ಮನೆಕೆಲಸ ಬೇಕಾದ್ರೆ ನೀನೇ ಮಾಡ್ಕೋ ಹೇಳ್ತೀನಿ. ದಿನಾ ಒಂದುನೂರು ತೆಂಗಿನಮರ ಹತ್ತಿ ಸಾವ್ರ ಸಾವ್ರ ಕಾಯಿಕೊಯಿದರೆ ಅವರೇನು ಕೊಡುವುದು? ಒಂದ್ಬಳ್ಳ ಆ ತೊಳಸಲು ಅಕ್ಕಿ ತಾನೆ? ನನ್ಗೆ ನೀನು ಅನ್ನ ಹಾಕಬೇಡ ನಾನು ಎಲ್ಲಾದ್ರು ಹೋಗ್ತಿನಿ, ಏನಾದ್ರು ಮಾಡ್ತಿನಿ ನೋಡ್ಕೋ" (ಬಾಡ, ಪು. ೪) ಅಂತ ಬಾಡ ಗುಡುಗುತ್ತಿದ್ದ.

ಬಾಡನ ಈ ರೀತಿಯ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದವರಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಮತ್ತು ಅದರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರುವ ಕೆಲಸ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಯುವಜನತೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ಆಧುನಿಕವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯು ತನ್ನ

ರಾಜಕೀಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿರಿಸಲು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಯಾಜಮಾನ್ಯವನ್ನು ಭಾರತೀಯರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೂ ಒಂದು. ಶ್ರೇಣೀಕೃತಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾದವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತು. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆಯ ಬಗೆಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡಿರುವ ಕಾದಂಬರಿಗಳಾದ 'ಹೆಜ್ಜೆ', 'ಬಾಡ', 'ತೆಂಬರೆ', 'ಕೊಟ್ಟ', 'ಮಾದಿರ' ಹಾಗು 'ಯಾರಿಗೆ ಯಾರುಂಟು'ಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆತಾಗ ಅದರಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ವಿವರವಾದ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. 'ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಆಧುನಿಕತೆ, ಆಧುನಿಕತೆಯಿಂದ ಪ್ರಗತಿ' ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಗಳುಳ್ಳ ದಲಿತವರ್ಗದವರು ತಮ್ಮ ಪರಂಪರಾಗತ ದಾಸ್ಯದ ಬದುಕು ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಮತ್ತೆ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 'ತೆಂಬರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯ ಲಕನ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದು ಸರಕಾರದ ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಉಳಿದ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಬಾಡನೂ ಕೂಡ ಕಾಫಿತೋಟದಿಂದ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಮರಳಿ ತನ್ನ ಜಾತಿಯವರೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಶೋಷಣೆ ಮಾಡಿದವರ ವಿರುದ್ಧ ಧ್ವನಿಯೆತ್ತುವಂತೆ ಅವರಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವದ ಅರಿವನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಬಾಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಮನೆಮಂದಿಯೆಲ್ಲರೂ ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಬಾಡ ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆತ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಸಣ್ಣವನಾದರೂ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಯತ್ತ, ಸುಧಾರಣೆಯತ್ತ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಲವಿದ್ದ ಬಾಡ, ಮೂರ್ತಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಾಫಿತೋಟದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳಿಗೂ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಊರಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಚೋಮನ ಮಗನನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಗುರುಗಳು ಕೆಳಜಾತಿಯವನು ಎನ್ನುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೀನಾಯವಾಗಿ ಕಂಡಾಗ ಬಾಡ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಾಡ ಸಮಾಜದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸರಿ ಯಾವುದು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಳೆದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹಾಗಾಗಿ ಸಣ್ಣವನಿದ್ದಾಗಲೇ ಬಾಡ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ದೂರ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಧನಿಗಳ ಎದುರು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತು 'ಉಳ್ಳಯ, ದಯಪಾಲಿಸಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರ ಕೆಲಸದ ಆಜ್ಞೆಗಾಗಿ ಕಾಯುವುದು ಅವನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ದಾಸ್ಯದ ಬದುಕನ್ನು ಆತ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು

ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕಾಫಿತೋಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಲು ಸಾಹುಕಾರ ಸೆಟ್ಟಿಯ ಬಳಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ನೀಡಿ ಮುಂಗಡ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ವಾರದ ಅನಂತರ ಕಾಫಿತೋಟದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಬಾಡನಿಗೆ ತೋಟದ ಧನಿಗಳ ಶೋಷಣೆ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಕಾಡುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾ ಅಲ್ಲೊಂದು ವಿಶೇಷರೀತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕಾಫಿತೋಟದ ಕೆಲಸದಾಳುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಅವರೆಲ್ಲ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಧನಿಗಳ ಮತ್ತು ದಲ್ಲಾಳಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಹೋರಾಟದ ಫಲವಾಗಿ ದುಡಿಮೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೂಲಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳ ಖಂಡನೆ, ನಿಗದಿತ ದಿನದಂದು ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳ ಸಂಬಳವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಎಣಿಸಿಕೊಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಮಹತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾದುವು. ಕೆಲಸದಾಳುಗಳ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಧನಿಯ ವಿರೋಧದ ನಡುವೆಯೂ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಇಳಿದುದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಮುಷ್ಕರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಈ ರೀತಿಯ ಹೋರಾಟಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ಕಾಫಿತೋಟದ ಧನಿಗಳಲ್ಲೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದವು. ನಿರಂಕುಶಪ್ರಭುಗಳಾಗಿದ್ದ ಧನಿಗಳು ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಹೆದರಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ಸರಿಯಾದ ಸಂಬಳವನ್ನು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನೀಡುವುದಲ್ಲದೆ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಡಿಮೆ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಆಳುಗಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬಳದ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರುವ ಲಾಭಾಂಶ ಕಡಿಮೆಯಾದಾಗ ಧನಿಗಳು ಆಧುನಿಕ ಯಂತ್ರೋಪಕರಣಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ತಮ್ಮ ತೋಟಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟಮಾಡಲು ಮುಂದಾದರು. ಬಾಡನ ಊರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೃಷಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಜನರು ಬರುವುದು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು ಮತ್ತು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಲೇಬೇಕಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪಡಿಯಾರರ ಮಗ ಆಧುನಿಕವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದು ಅಮೇರಿಕಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು, ಮತ್ತೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಪಡಿಯಾರರು ತಮ್ಮ ಜಮೀನನ್ನು ಕೇರಳದಿಂದ ಬಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಅವರ ಮೂಲದ ಆಳುಗಳು, ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅವರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ದಲಿತರನ್ನು ನಿರ್ಗತಿಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಬಾಡ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ದಲಿತರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡಂತೆ ಜಮೀನುದಾರ ವರ್ಗದರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಗುರುತಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಬದಲಾವಣೆಯೆಂಬುದು ಇಡಿಯ ಸಮಾಜಜೀವನದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಅದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯ ಜನರು ಕಾಫಿತೋಟದ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಘಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯಾಣಬೆಳೆಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕಾರಂತರ 'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಮತ್ತು ಕೆ. ವಿ. ರಾವ್, ಉಜಿರೆಯವರ 'ಬಾಡ' ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಈ ಇಬ್ಬರು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಕಾಫಿತೋಟದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲೂ ಧನಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಅವರು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೂಲಿಯಿಂದ ಬದುಕಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದಾಗ ಮತ್ತು ಅವರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿ, ಇನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೃಷಿಕಾರ್ಯದ ಬಿಡುವಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಘಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. 'ಚೋಮನ ದುಡಿ'ಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮನ್ವೇಲನಂತಹ ದಲ್ಲಾಳಿಗಳು ಊರೂರು ಸುತ್ತಿ ಕೂಲಿಯಳುಗಳನ್ನು ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳ ಬದುಕು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಶೋಷಣೆಯಿಂದಲೇ ಕೂಡಿರುತ್ತಿತ್ತು.

'ಬಾಡ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಫಿತೋಟದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸಲು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಹೋರಾಟಗಳು ನಡೆದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ 'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಫಿತೋಟದ ಆಳುಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ತುಂಬಾ ಶೋಚನೀಯವಾಗಿರುವುದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಘಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಚಳಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳು ಕುಡಿತದ ಚಟಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಸಾವನ್ನಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ದಾರುಣಘಟನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅಸಹಾಯಕ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಾಫಿತೋಟದ ಧನಿ ತನ್ನ ಲೈಂಗಿಕದಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಚೋಮನ ಮಗಳು ಬೆಳ್ಳಿಯ ವೃತ್ತಾಂತದ ಮೂಲಕ ಮನಕರಗುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಶೋಷಣೆಯ ಭಿನ್ನಮುಖಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದಲಿತರ, ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳ ಹೀನಾಯ ಬದುಕಿನ ಕ್ರಮಗಳು, ಉಳ್ಳವರಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾ ಬಂದ ರೀತಿಯನ್ನು ವೀರಪ್ಪ ಮೊಯಿಲಿಯವರ 'ತೆಂಬರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಬರೆದ ಬೆನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈಯವರು "ತುಳುನಾಡಿನ ಭೂತಕಟ್ಟುವ ಪಂಬದರ ಬದುಕಿನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೂಪುತಾಳಿ ಹೊಸ ಸಹಸ್ರಮಾನದ ಕನಸುಗಳ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಚಿಂತನೆಯ ಕಾದಂಬರಿ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕರಾವಳಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಆಚರಣೆಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತಿರುವ ಭೂತಾರಾಧನೆ ಬಹಳ ವಿಶೇಷವಾದುದು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಂಚಿಗೆ ಸರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಜನರು ಭೂತಕ್ಕೆ ಕೋಲಕಟ್ಟುವ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾದಂಬರಿಯೊಳಗೆ ಕೋಲಕಟ್ಟುವ ಪಂಬದರ ವೃತ್ತಿಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಜನರ ನಿಯಂತ್ರಣವಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕೋಲಕಟ್ಟುವ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ದಲಿತರ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತು ಒಳ್ಳೆಯ ಸರಕಾರಿಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಭೂತಕ್ಕೆ ಕೋಲವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಪಿಜಿನನ

ಮಗ ಲಕನನ ಮೂಲಕ ಇಡೀ ಪಂಬದರ ಬದುಕಿನ ದಾರುಣ ಕಥೆಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯೊಳಗಡೆ ಕಾಣಬಹುದು. ಇನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೇ ಶೋಷಿತರನ್ನು ಬದಲಾವಣೆಯತ್ತ ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಧನಿಗಳಿಗೆ ಜೀವಮಾನವಿಡೀ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಇದ್ದು ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ, ಅದು ತಪ್ಪು ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಧನಿಗಳ ಪರವಾಗಿ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನ ನೀಡಿ ಏನೂ ತಪ್ಪು ಮಾಡದವರಿಗೆ ತಪ್ಪಿನ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸುವ ಅಮಾನವೀಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಿಳಿದೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಇದಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ಕೋಲಕಟ್ಟುವವರು ಭಯಂಕರ ಶಿಕ್ಷೆಗೂ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಲಕನನ ಅಜ್ಜ ಮೋಂಟ ಪಂಬದನಿಗೂ ಒಂದು ದಿನ ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎದುರಾಯಿತು. ಗುತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನರ ನಡುವೆ ವೈಷಮ್ಯ ಬಂದು ಅಧಿಕಾರ ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ಯಾರಿಗೆ ಸಿಗಬೇಕೊ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಿಗದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಮೋಸದಿಂದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿ ಭೂತದ ಕೋಲವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವಾಗ ಮೋಂಟ ಪಂಬದನು ಆತನ ಕೈಯಿಂದ ಗಗ್ಗರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಧನಿ ಆತನ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪರಂಪರೆಯಂತೆ ಆತನ ಮಗ ಪಿಜಿನನು ತಂದೆಯ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆತನು ಕೂಡ ನ್ಯಾಯ ನೀಡುವಾಗ ಧನಿಗಳ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಸೋತು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸಹಿಸಲಿಕ್ಕಾಗದೆ ಕೋಲಕಟ್ಟುವಾಗ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ದೀವಟಿಕೆಯಿಂದ ಸುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ಧನಿಗಳ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ನಾನೆಂತಹ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ನೀಡಿದೆ ಎಂದು ಮರುಗುತ್ತಾನೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕಂಠಪೂರ್ತಿ ಕುಡಿದು ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲಿಕ್ಕಾಗದ ಅಸಹಾಯಕತೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ನೋವನ್ನು ಮರೆಯಲು ಕುಡಿತದ ದಾರಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಮರುಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಪಿಜಿನ ಒಂದೆಡೆಯಾದರೆ, ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಊರಿನ ಮುಗ್ಧರನ್ನು, ಸಂಬಂಧಿಕರನ್ನು ಮೋಸಮಾಡಿ ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಧನಿಗಳು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ. ಶೋಷಣೆಯ ವಿವಿಧಮುಖಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ರೀತಿಯ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದವರಲ್ಲಿ ಭೂತಕ್ಕೆ ಕೋಲವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕರಾವಳಿಯ ದಲಿತರು ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದರು. 'ತೆಂಬರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ನ್ಯಾಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಜಮೀನ್ದಾರರ ಪರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಜಮೀನ್ದಾರರು ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ನಂಬಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಊರಿನ ಜನರನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ಅವರೆಲ್ಲ ತಮಗೆ ವಿಧೇಯರಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಲಿಷ್ಠರ ಪರವಾಗಿ, ಉಳ್ಳವರ ಪರವಾಗಿ ನ್ಯಾಯ, ಏನೂ ತಪ್ಪು ಮಾಡದಿರುವ ಮುಗ್ಧರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯ –ಇದು ಆ ಕಾಲದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಇದನ್ನು ಮುರಿದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಲಕನನ ಅಜ್ಜ ಮತ್ತು ತಂದೆಗೆ ಆದ ಗತಿಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಅದಾಗಲೇ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಯಾಗಿರುವ ಕಾದಂಬರಿಯೊಳಗೆ ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ, ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಲಕನನ ಪಾತ್ರದ ಮೂಲಕ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಲಕನ ಪಂಬದರ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಹುಡುಗ. ಹಾಗಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು, ಜಮೀನ್ದಾರರು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವನ ಆಲೋಚನೆಗಳೂ ಕೂಡ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತವೆ. "ಲಕನನ ತಂದೆ ಪಿಜಿನ ರಾತ್ರಿ ಭೂತಕಟ್ಟುವಾಗ ಜನರು ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹಗಲಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ. ಪಿಜಿನ ಇದನ್ನೇ ಜೀವನದ ಗತಿಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಲಕನನ ಮನಸ್ಸು ನೊಂದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬಂಡೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ಇವನನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾರೂ ಇವನ ಸಂಪರ್ಕ ಬೆಳೆಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಪಂಬದರು ಅವರ ಆರಾಧ್ಯದೈವದ ಪ್ರತಿರೂಪ, ಹಗಲಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು. ಅಜ್ಜ ಮೋಂಟ ಪಂಬದನಿಗೆ ಭೂತಕಟ್ಟುವುದೊಂದು ವ್ರತ. ಈ ವ್ರತ ಮುರಿಯಬಾದೆಂದು ಮಗ ಪಿಜಿನನಲ್ಲಿ ಮಾತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ. ದಿನ ಹೋದಂತೆ ಲಕನನಿಗೆ ಈ ನೇಮ ದೈವಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶೋಷಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು" (ತೆಂಬರೆ ಪು. ೨೨). ಇಲ್ಲಿ ಲಕನನ ಒಲವು ವಿದ್ಯೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕಬದಲಾವಣೆ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಆಯ್ಕೆಯೂ ಹೌದು. ಸಮುದಾಯದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು, ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಅದನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದನ್ನು 'ಬಾಡ', 'ತೆಂಬರೆ', 'ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ', 'ಮರಳಿಮಣ್ಣಿಗೆ' ಮುಂತಾದ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಆಧುನಿಕವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಅಥವಾ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಹೋರಾಟಗಳು, ಚಳುವಳಿಗಳು ಸಮಾಜದ ಸಂರಚನೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ನೀಡುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಹಾಗಾಗಿ ಲಕನನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮರಣಾನಂತರ ಅಣ್ಣ ಐತ ಕೋಲಕಟ್ಟುವುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಲಕನನಿಗೆ ತನ್ನ ಹಿರಿಯರು ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ಕೋಲಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದುದು ಶೋಷಣೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಭೂತದ ವೇಷಧಾರಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಜಮೀನ್ದಾರ ಅಥವಾ ಆಡಳಿತದಾರನ ಹೆದರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನ್ಯಾಯದಾನ ಮಾಡುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನ್ಯಾಯ ನೀಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು, ಏನೂ ತಪ್ಪು ಮಾಡದ ಅಮಾಯಕರನ್ನು ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೆಡಹುವಂತಹ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ನೀಡುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಈ ಭೂತಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಯದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಈ ಆಡಳಿತದಾರರು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಲಕನ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ

ಭೂತಗಳೇ ಜಮೀನ್ದಾರರ ಆಜ್ಞಾಪಾಲಕರಾಗಿ ಬದಲಾಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಆತ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ತಿಳಿವು ಮತ್ತು ಯೋಚನೆಗಳು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ಒದಗಿದುವಾಗಿವೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯಪಾತ್ರವೇ ಲಕನನ ತಂಗಿ ತೋಮುವಿನದು. ಈ ಪಾತ್ರದ ಮೂಲಕ ಈಗಾಗಲೆ ಇರುವ ಸಮಾಜದ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಬಹಳ ಮಹತ್ತರವಾದ ಬದಲಾವಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಂಚಿಗೆ ಸರಿದ ಸಮುದಾಯದವರಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಶುರುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಮನೆಯವರ ವಿರೋಧಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು 'ಬಾಡ', 'ತೆಂಬರೆ' ಮತ್ತು 'ಕೊಟ್ಟ' ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. 'ತೆಂಬರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ತೋಮು ಅಣ್ಣ ಲಕನನ ಜೊತೆಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಣ್ಣನ ಹಾಗೆ ತುಂಬ ಕಲಿಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸೆ ಅವಳಿಗೆ. ಆದರೆ ಅವಳ ತಾಯಿ ಮೈರೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕತೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವಳು. ಹಾಗಾಗಿ ತೋಮುವಿಗೆ ಬೇಗನೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅದು ಅವಳ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮದುವೆಯಾದ ಅನಂತರ ಅವಳ ಬದುಕು ಕಷ್ಟದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಗಂಡನ ಮನೆಯವರ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದಾಗ ತೋಮು ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಲಕನನಿಗೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಬರುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ದಿಟ್ಟತನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿದೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ದಿಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣು 'ಸಿರಿ'ಯಂತೆ ಆಕೆ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ತೋಮು ಆಧುನಿಕ ಸಿರಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ತನ್ನ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಉಚ್ಚಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು ವಕೀಲವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ದೀನದಲಿತರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಮುಡಿಪಾಗಿಡುತ್ತಾಳೆ. ವಿದ್ಯೆ ಆಕೆಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಗಂಡನೇ ದೇವರೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆತನ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಿ, ಯಾಕಾಗಿ ತಾನು ಇಲ್ಲಿ ಬದುಕಿರಬೇಕು? ಎನ್ನುವ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆ ಆ ಜಾತಿಯ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ದನಿಯೆತ್ತುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ, ಹೆಂಗುಸರ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಡೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

'ತೆಂಬರೆ' ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದ ಡಾ. ಸಿ. ಎನ್. ರಾಮಚಂದ್ರನ್ ಅವರು "ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಯಾಜಮಾನ್ಯವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ಜಾತಿ–ಜನಾಂಗ–ಲಿಂಗಭೇದಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶ್ರೇಣಿಯೂ ತನಗಿಂತ ಕೆಳಗಿರುವ ಶ್ರೇಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಆರ್ಥಿಕ–ಧಾರ್ಮಿಕ–ಸಾಮಾಜಿಕ ಯಾಜಮಾನ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ದಯೆಯಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಲೇ ಹೊರಗುಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಪಂಚಮರಂತೂ ಇಂತಹ ಯಾಜಮಾನ್ಯದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಹಾಗೂ ಶೋಷಣೆಗೆ ಮೊದಲ

ಬಲಿಪಶುಗಳಾಗಿದ್ದರು" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಸಾಮಾಜದ ಕ್ರೌರ್ಯ-ಶೋಷಣೆ-ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತರುವ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸ 'ತೆಂಬರೆ' ಮತ್ತು 'ಬಾಡ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೂಲಕ ಆಗಿದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಆದರೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಅದು ನಿಧಾನಗತಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯೊಳಗಡೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ಕಾದಂಬರಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕ್ರಮೇಣ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಏನು? ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಯಾರಲ್ಲಿ ನಡೆದಿವೆ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಇತರ ಕಾರಣಗಳೇನು? ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ 'ಬಾಡ' ಮತ್ತು 'ತೆಂಬರೆ' ಇವೆರಡೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಮೂಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಬಾಡ ಮತ್ತು ಲಕನರ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಿಂದಲೇ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಅನುಭವಿಸಿದ ದಾಸ್ಯದ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಬಾಡ ಅವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಿದ್ದರೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಜಮೀನ್ದಾರರು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ ಶೋಷಣೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆತನಿಗೆ ಲೋಕಜ್ಞಾನವಿದೆ. ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಧ್ವನಿಯೆತ್ತುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅದು ಬಾಡ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಟಿಕೇಟನ್ನು ನೀಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಬಸ್ಸಿನ ನಿರ್ವಾಹಕನ ಮೇಲಿರಬಹುದು; ಕಾಫಿತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಕೂಡಿಹಾಕಿ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪವಾಸ ಕೆಡವಿ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೆಹೋಗಿ ಉಂಡು ಬಂದ ಸೆಟ್ಟಿಯ ವಿರುದ್ಧವಿರಬಹುದು; ಕಾಫಿತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಅಲ್ಲಿಯ ದೊರೆಗಳ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನಾತ್ಮಕ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಎತ್ತುವುದಿರಬಹುದು – ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಶೋಷಣೆಗೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕಾಫಿತೋಟದಲ್ಲಿ ಬಾಡನಿಗೆ ದೊರೆತ ವಿದ್ಯೆಯು ಆತನನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರನ್ನು ಗೆಳೆಯ ಮೂರ್ತಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಊರಿಗೂ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಊರಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡೇ ಗೌಡನಂತಹ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದರೆ ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಮೇಲೆ ಕಳ್ಳತನದ ಆರೋಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಾಡ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿರುತ್ತಾನೆ. ಬಾಡ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಪಾಠಮಾಡಲು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ನಿರಾಕರಿಸಿದಾಗ

ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ದಲಿತ ಮಕ್ಕಳೂ ಕೂಡ ಉಳಿದ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಅವರ ಸಮಾನವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಪಾಠ ಕೇಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಮಾನತೆಯ ಅರಿವು ಕ್ರಮೇಣ ಮೂಡತೊಡಗುವುದನ್ನು 'ಬಾಡ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಘಟನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಅರಿವಿನ ಮೂಡುವಿಕೆಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುವಂತಹದಾಗಿದೆ.

'ತೆಂಬರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಲಕನ ವಿದ್ಯಾವಂತನಾದಾಗ ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ ಹಿರಿಯರು ಬದುಕಿದ ರೀತಿ ದಾಸ್ಯದ್ದಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆತ ತನ್ನ ತಮ್ಮ ಐತನಿಗೆ ಕೋಲ ಕಟ್ಟುವುದು ಬೇಡ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ತಂಗಿ ತೋಮುವು ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಾಗ ಆಕೆಗೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನೀಡುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ದುಡಿಯುವ ಸರಕಾರಿಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತನೊಬ್ಬನ ಅಕ್ರಮ ದಾಸ್ತಾನನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡದಕ್ಕಾಗಿ ವರಿಷ್ಠರ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಲಕನ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಲಕನನ ತಮ್ಮ ಐತ ಭೂತಕ್ಕೆ ಕೋಲವನ್ನು ಕಟ್ಟುವಾಗ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿ ತನಗೆ ಸರಿಯೆನಿಸಿದಂತೆ ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಐತನಿಗೇನೋ ಮಾನಸಿಕ ನೆಮ್ಮದಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥರ ವಿರುದ್ಧ ನ್ಯಾಯ ನೀಡಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮ ಒಳ್ಳೆಯದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನವೇ ರಾತ್ರಿ ಐತನ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯೊಳಗಡೆಯಿದ್ದ ಲಕನ ಮತ್ತು ಐತನ ತಾಯಿ ಮೈರೆ ಸಾವನ್ನಪ್ಪುತ್ತಾಳೆ. ಇದು ಶೋಷಣೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ. ಅಮಾಯಕ ಜನರು ಇಂತಹ ಕ್ರೂರಶೋಷಣೆಗೆ ಹೇಸಿಹೋಗಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಲಕನ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು, ತಹಶೀಲ್ದಾರನಾಗಿ, ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಒಂದು ಆಯ್ಕೆ. ತಮ್ಮ ಪರಂಪರಾಗತ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಹೊರಬಾರದೆ ತಮ್ಮ ಮೇಲಾಗುವ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಪಡೆಯಲು ಇವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಈ ಕೃತಿ ನಮಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

'ಬಾಡ' ಮತ್ತು 'ತೆಂಬರೆ' ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿಯ ಯುವಜನತೆಗೆ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವರ ಬದುಕನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನರ ಶೋಷಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಅದು ಯಾವ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾಯಿತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆ ಶೋಷಕ ಮತ್ತು ಶೋಷಿತ ಇವೆರಡೂ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲೂ ಉಂಟಾಗಿರುವುದನ್ನು ಮೇಲಿನೆರಡೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

'ಕೊಟ್ಟ' ಕಾದಂಬರಿಯು ಕೊರಗರ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಮೈಸೂರಿನ ಹೆಗ್ಗಡದೇವನ ಕೋಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ಹಂಚೀಪುರದ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಸಿದ್ಧಯ್ಯನ ಹಾಡಿಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಜೇನುಕುರುಬ ಜಾತಿಯವನು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡು ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಇವನ ಹಿರಿಯರು, ಕಾಡಾನೆಗಳನ್ನು ಪಳಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಜಾತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಬಂದವನು ಮಲ್ಲಯ್ಯ. ಸದಾಶಿವ ಓರ್ವ ಪತ್ರಕರ್ತ. ಆತನೂ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಸುಧಾರಕನಾಗಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಕೊರಗರಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಾನು ಸಣ್ಣವನಿದ್ದಾಗ ನಡೆದ ಘಟನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ– "ನಾನು ಸಣ್ಣವನಿದ್ದಾಗ ನಡೆದ ಘಟನೆ. ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ವಾರ್ತಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ ಇಲಾಖೆಯವರು ಸಿನೇಮಾ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮನೆಯಿಂದ ಒಂದು ಟೇಬಲ್ಲು ಕಳುಹಿಸಿ ಅಂದರು. ಸರಿ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಆಳು ಕೊರಗರನ್ನು ಕರೆದು 'ಏಯ್ ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು' ಎಂದೆ. ಅವನು ಹೆದರಿಕೊಂಡು ಆಚೆ ಬದಿ ನಿಂತ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿವರಾಮ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು 'ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಕೊರಗರು ನಾಲ್ಕು ಕಾಲಿನ ಮೇಜು, ಮಂಚ, ಅಥವಾ ಕುರ್ಚಿ ಹೊರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲಿನ ಪ್ರಾಣಿ ಅಡ್ಡಬಂದರೂ ಅವರಿಗೆ ಅಪಶಕುನ' ಎಂದರು" (ಕೊಟ್ಟ, ಪು.೪೫) ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಸದಾಶಿವ. ಕೊರಗರು ನಂಬಿಕೆ ಅಪನಂಬಿಕೆಗಳ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನ ಗೆಳೆಯ ಸದಾಶಿವನ ಬಳಿ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳು ಹೀಗಿವೆ: "ನೀನು ಹೇಳುವುದು ಖಂಡಿತಾ ಸತ್ಯ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹರಿಜನ–ಗಿರಿಜನ ಉದ್ಧಾರ ಅಂದ್ರೆ ಅವರಿಗೆ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಡೋದು, ದನ ಕುರಿ ಮೇಕೆ ಕೊಡೋದು, ಅಂತಾನೇ ತಿಳ್ಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಅವರ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಕೆಲಸಕೊಡುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡ್ತಿಲ್ಲ, ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಕಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯವೇ ನಮ್ಮನ್ನ ಆಳುವವರ ತಲೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ" (ಕೊಟ್ಟ, ಪು.೪೬). ಕಾದಂಬರಿಯ ನಾಯಕ ಮಲ್ಲಯ್ಯನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಿ ಒಂದು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಸೇರಲು ಸಹಕರಿಸಿದವರು ನಂಜಪ್ಪಣ್ಣನವರು. ಅದರಿಂದಾಗಿ ತಾನೂ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಕಲಿಯಲು ಸಹಕರಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಉಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಗಾಂಧೀ ಪ್ರಭಾವವೂ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯನಿಗೆ ದಿನಿಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಜೇನುಕುರುಬರ ಹುಡುಗನಾದ ತನ್ನನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ನಂಜಪ್ಪಣ್ಣನವರ ಋಣ ತೀರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ. ಕೊಟ್ಟದ ಹುಡುಗ ದಿನಿಗೆ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಪೆನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬರೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ ಏನೋ ಕುತೂಹಲ. 'ಮಾಮ ನಂಗೂ ಬರೆಯೋದು ಕಲಿಸಿಕೊಡಿ' ಎಂದು ಗೋಗರೆಯುತ್ತಾನೆ. "ಕೊಟ್ಟದ ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ನಾಲ್ಕು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಬೀಡಿನ ಗುಡ್ಡೆ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಬೇಕು. ಬೆಳಗ್ಗೆಯೇ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅರಿವು ಕೊರಗ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬರಬೇಕು? ಅವತ್ತಿನ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು. ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿದಿರು ಬಿಳಲುಗಳನ್ನು

ತರುವುದು; ಅವನ್ನು ನೆನೆಹಾಕಿ ಹದಮಾಡಿ ಸೀಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇಲ್ಲಬೂನು, ಚೆನ್ನೆಬೂನು, ಮಾದೇರಿಬೂನು ಮೊದಲಾವುಗಳಿಂದ ಬುಟ್ಟಿ, ತೊಟ್ಟಿಲು, ಗೆರಸೆ, ಕಳಸಿಗೆ, ಪೆಟ್ಟಿಗೆ, ಕುತ್ತೇರಿ, ಕದಿಕೆ, ಕಪಾಯಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂತೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಮಾರಿ ಒಂದೆರಡು ಕಾಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಜೆಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೆಂಡದಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಅವರ ದೈನಂದಿನ ಕೆಲಸ. ಓದುವುದರಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿ, ಓದಲೇಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧವಾಗಲಿ ಕೊರಗರಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬಂದು ಹೋಗುವ ನರ್ಸ್ ಜ್ಯೋತಿಯಮ್ಮ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಕಂಡಿದ್ದ ಸರಕಾರಿ ನೌಕರಳು. ಇತ್ತೀಚೆ ದಿನಿ ಓದುವುದು ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಟ್ಟದ ಆರೇಳು ಮಕ್ಕಳು ಗುಡಿಸಲ ಹತ್ತಿರಬರಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು" (ಕೊಟ್ಟ, ಪು. ೧೫೫). ಮಲ್ಲಯ್ಯನಂತಹ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೊಟ್ಟದ ಹುಡುಗ ದಿನಿಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಕೊರಗರ ಇಡೀ ಬದುಕಿನ ರಚನೆಯನ್ನು ಪುನಾರಚಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಕಂಗೇರಿ ಕೊಟ್ಟದ ಮಕ್ಕಳು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರು. ಅವರ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಜ್ಞಾನವೇ ಇಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಕಲಿಯುವ ಆಸಕ್ತಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಕೊಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಕೆಲಸ ದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನೇ ತರುತ್ತದೆ. ಕೊರಗರ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾಳೆ. ದಿನಿಯ ಅಕ್ಕ ಪೀಂಚಲುವಿಗೆ ತಾನೂ ಕಲಿಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ದಿನಿ ಇಡೀ ದಿನ ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ಓದುಬರಹ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಪೀಂಚಲು ಕೂಡ ಗುಡಿಸಲಿನ ಹತ್ತಿರಬಂದು ರೇಡಿಯೋದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ನ್ಯೂಸನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಆಕೆಗೂ ತಾನು ಓದುಬರಹವನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು ಎಂದು ಆಸೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಚೌತಿಯ ದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಪೀಂಚಲು ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ತನಗೂ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಓದುವ ಆಸೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಆತ "ಪೀಂಚಲು ಬರೆಯೋದು, ಓದೋದು ಸುಲಭವಲ್ಲ; ಎರಡಕ್ಷರ ಕಲಿತು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ರೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ?" ಎಂದ. ಅದಕ್ಕೆ ಪೀಂಚಲು "ಇಲ್ಲ ನಾನು ಕೊರಗತನಿಯನ ಮೇಲೆ ಆಣೆಹಾಕಿ ನಿಮಗೆ ಅರ್ಜಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಓದುವುದು ಬರೆಯುವುದು ಬರುವ ತನಕ ನೀವು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಕೇಳ್ತೇನೆ" ಎಂದಳು (ಕೊಟ್ಟ, ಪು. ೧೫೭). ಕೊರಗರ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಪೀಂಚಲು ಅಕ್ಷರ ಕಲಿಯುವ ಸುದ್ದಿ ಇಡೀ ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕೊರಗರು ಕಾಡುಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಲು ಬಹಳ ದೂರ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಬಹುದೂರ ಉಳಿದಿದ್ದರು. ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಕೊರಗರ ಕೊಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಕೊರಗರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಕಲಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ವಿದ್ಯೆಯೇ ಬದಲಾವಣೆಯ ಮೂಲವೆಂಬುದು 'ಕೊಟ್ಟ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

ಜಾನಕಿ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ ಅವರ 'ಯಾರಿಗೆ ಯಾರುಂಟು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಐತನ ಮಗ ವಾಸು, ಶಂಕರನ ಆತ್ಮೀಯ ಗೆಳೆಯ. ಶಂಕರನ ತಾಯಿ ನೀಲಕ್ಕ ತನ್ನ ಮಗ ಇಡೀ ದಿನ ವಾಸುವಿನ ಜೊತೆ ಸುತ್ತುವುದನ್ನು ನೋಡಿ "ಆ ಡೋಲಿನವನ ಮಗನ ಜೊತೆಗೆ ನಿನಗೇಕೆ ಗೆಳೆತನ?" (ಯಾರಿಗೆ ಯಾರುಂಟು, ಪು. ೩೫) ಎಂದು ದಿನಾಲು ಬೈಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಂಕರನ ತಾಯಿ ನೀಲಕ್ಕನ ಆಲೋಚನೆಗೂ ಮಗ ಶಂಕರನ ಆಲೋಚನೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ. ಶಂಕರ ಹೊರಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದ. ಆದರೆ ತಾಯಿ ನೀಲಮ್ಮ ಇನ್ನೂ ಅದೇ ಹಳೆಯ ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬದುಕುತ್ತಿರುವವಳು. ಹಾಗಾಗಿ ಆತನ ಗೆಳೆಯ ವಾಸು ದಲಿತರ ಹುಡುಗ ಎನ್ನುವ ಭೇದ ಅವನಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಗೆಳೆಯನಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತಾನೆಯೇ ಹೊರತು ಇಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಅಡ್ಡಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಶಂಕರನಿಗೆ ವಾಸು ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಆಸೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವನೆನ್ನುತ್ತಾನೆ "ಐತಾ! ವಾಸು ಕೂಡಾ ನನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗೆ ಬರಲಿಯ? ಅವನಿಗೆ ಆಸೆ ಇದೆ."

"ಅವನು ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಲ್ಲಿ?"

"ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಚ್ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ."

"ಅಂತಹ ಕಾಲ ಯಾವಾಗ ಬರುವುದೋ? ಈಗ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂತರೆ ಕುಂಡೆಯನ್ನೇ ಕೆತ್ತಿ ಬಿಸಾಡುವವರು ಇದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಡೋಲು ಬಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಓದು ಬರಹ ಯಾಕೆ?" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಐತ (ಯಾರಿಗೆ ಯಾರುಂಟು, ಪು. ೩೫). ಐತ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಹೆದರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಶಂಕರನ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒಡೆಯುವ ಕಡೆಗೆ ಹಾಗೂ ಹೊಸರಚನೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಂಕರ ವಾಸುವನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ತಾನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದರೂ ಸಾಮಾಜಿಕವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ವಾಸು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದರೂ ಶಂಕರನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಆ ಕಾಲದ ವಾಸ್ತವಚಿತ್ರಣ ತುಂಬ ಕ್ರೂರವಾಗಿದೆ. ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತರನ್ನು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಷ್ಟು ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈಗಲೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಿಸಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮಿಶನರಿಗಳು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಅನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕುಳಿತು ವಿದ್ಯೆಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶಗಳು ದೊರೆತರೂ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

'ಮಾದಿರ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚೋಮ ಮತ್ತು ಗುಲ್ಲಿಯ ಮಗಳು ಮಾದಿರಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಲೋಚನೆ ಅವಳ ಹೆತ್ತವರಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಆಲೋಚನೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿದೆ. ಮಾದಿರ ಕಾಲೇಜುಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ದೂರದ ನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಮಗಳನ್ನು ದೂರ ಕಳುಹಿಸಲು ಹೆತ್ತವರು ಹೆದರಿದರೂ ಅವಳ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೇ ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ದಲಿತರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ವಿದ್ಯೆಕಲಿಯಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಕರಾವಳಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

'ದೇವ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿರುವ ದಲಿತರಿಗೆ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಮಗ ದೇವ ರಾತ್ರಿ ಓದು ಬರಹ ಕಲಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ದೇವ ಕಲಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾತ್ರಿಶಾಲೆಗೆ ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮುದುಕರವರೆಗೆ ವಿದ್ಯಾಸಕ್ತಿಯಿರುವವರು ಬಂದು ಓದು ಬರಹ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಹೌದು. ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆಗೆ ಮುದುಕರು ಅಕ್ಷರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಉತ್ಸುಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಅವರು ವಾಸಿಸುವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯದ ಅರಿವು ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದೆ. ದೇವ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿ ದಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ರೇಡಿಯೋದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಏನು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎನ್ನುವ ಅರಿವನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವ ದಲಿತರಿಗೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾದ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವ್ಯಾಸರಾಯ ಬಲ್ಲಾಳರ 'ಹೆಜ್ಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸೊಸೆಯಾಗಿ ವಿದ್ಯಾಧರನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಬರುವ ಸಾವಿತ್ರಿ ವಿದ್ಯಾವಂತೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಗಾಂಧೀಚಿಂತನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಲವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಆಕೆಯ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಶಂಕರ. ಈತ ಗಾಂಧೀ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದು ಊರಿನ ಜನರಿಂದ 'ಗಾಂಧೀ ಶಂಕರ' ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು. ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ವಿದ್ಯಾಧರನು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದ. ವಿದ್ಯಾಧರನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ದೆಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವೈಚಾರಿಕಮನೋಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದು ಸಾವಿತ್ರಿ ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಾವಿತ್ರಿ ಹರಿಜನೋದ್ಧಾರದಂತಹ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಕೂಡ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ದಲಿತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಹರಿಜನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಅವಳ ನಿಲುವು ಅವಳು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಿದ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥ ಹಾಗೂ ಗಾಂಧೀವಿರೋಧಿ ಜನರು ವಾಸಮಾಡುವ ಮನೆಯಿಂದ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ

ಅವಳು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಗಂಡ ವಿದ್ಯಾಧರ ಆಕೆಗೆ ತುಂಬಾ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸಾವಿತ್ರಿ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಧರರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಕೊರಗರ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ವಿದ್ಯಾಧರನ ಅಣ್ಣ ಗಂಗಾಧರ ತನ್ನ ಮಗ ಗಣೇಶನನ್ನು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಕೊರಗರ ಜೊತೆಗೆ ಪಾಠ ಕಲಿಯುವುದು ಬೇಡವೆಂದು ಮನೆಗೆ ಎಳೆದು ತರುತ್ತಾನೆ" (ಹೆಜ್ಜೆ, ಪು. ೮೭).

ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಕೊರಗರ ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆ ಓದುವುದನ್ನು ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಗ ಮತ್ತು ಸಂಕಯ್ಯ ಶೆಟ್ಟಿ ಸೇರಿ ಕೊರಗ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ಮುಂದಾದಾಗ ಊರಿನ ಜನರು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ ಅವರೆಲ್ಲ "ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾ ಮಾಸ್ತರು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಆ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಶೆಟ್ಟಿ ಸೇರಿ ಊರನ್ನೇ ಹೊಲಗೇರಿ ಮಾಡುತ್ತಾರಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬೇಕು ಎಂದರು" (ಹೆಜ್ಜೆ, ಪು. ೨೫೨). ಊರಿನ ಜನರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಗ ಮತ್ತು ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಶೆಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ವಿರೋಧವಿದೆ. ಅದು ಯಾತಕ್ಕಾಗಿ ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳನ್ನು ಅವರ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದುದಾಗಿದೆ. ಕೊರಗರು ವಿದ್ಯೆಕಲಿತು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡುವವರು ಎನ್ನುವುದು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯೆ ದೊರೆತ ಅವರು ಲೋಕಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಯಾವುದು ಸರಿ ಯಾವುದು ತಪ್ಪು ಎನ್ನುವುದುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತಯಾರಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಕೊರಗರು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಬಳಿ "ಉಡುಪಿ ಮುನ್ಸಿಪಾಲಿಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡ ಒಬ್ಬ ಗುರುವ ಎನ್ನುವವ ಕೊಡದೂರಿನ ಹತ್ತಿರದವನೇ. ಅವನೂ ಕೊರಗರ ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ನೀವೆಲ್ಲ ಗಾಂಧಿಯಾಗಬೇಕು, ಕಂಡವರ ಎಂಜಲು ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ಬಿಡಿ, ಭೂಮಿ ಸರಕಾರ ದರಕಾಸ್ತು ಕೊಡಿಸುತ್ತೆ, ಒಕ್ಕಲು ಮಾಡಿ ಅಕ್ಕಿ ಮಾಡಿ ತಿಂದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಯಾರ ಯಾರ ಎಂಜಲಿಗೆ ಕೈಯೊಡ್ಡುವುದು ಬೇಡ, ಈಗ ಸರಕಾರ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಸಹಾಯಕ್ಕಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಎಮ್ಮೆ ಸತ್ತಾಗ ಹೆಣ ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೂ ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಇದೆಲ್ಲ ಮುಂದುವರಿದರೆ ನಾಳೆ ಅವರು ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಒಳಗೆ ಬಂದರೂ ತಡೆಯುವವರಿಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (ಹೆಜ್ಜೆ, ಪು. ೨೫೨).

ಕೊರಗರಲ್ಲಿ ಕಲಿತು ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಗುರುವನಿಗೆ ತನ್ನ ಜನರು ಎಂತಹ ನೀಚ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವನು ಉಳಿದವರಿಗೆ ಬದಲಾವಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಚಲಿಸುವ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗಿವೆ. ದಲಿತರಿಗೆ ದೊರಕಿದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಅವರು

ಬದುಕುವ ದಿಕ್ಕನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಹಳೆಯ ತಲೆಮಾರಿನವರು ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಬಾಡ, ಮಂಜಿ, ಲಕನ, ತೋಮು, ಪೀಂಚಲು, ದಿನಿ, ಮಾದಿರ, ಗುರುವ, ದೂಮ, ತನಿಯಾರು, ಇವರೆಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಈಗಾಗಲೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವರ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಇದ್ದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಮುಂದೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕವೇ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಶ್ರುತಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆಯುವ ಮೊದಲು ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ, ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡ ಅನಂತರ ಯುವಜನತೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಶಿಕ್ಷಣ ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮ ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾದುದೆಂಬುದು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಧನಿಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ಮನೆಯವನಾದ ಬಾಡ ಮತ್ತು ಮಂಜಿ, ಭೂತದ ನರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡುವವನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಲಕನ ಮತ್ತು ತೋಮು, ಇದೇ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಚೋಮನ ಮಗಳಾದ ಮಾದಿರ, ಡೋಲು ಬಡಿಯುವವನ ಮಗ ಐತ, ಕೊರಗರ ಮಕ್ಕಳಾದ ಪೀಂಚಲು ಮತ್ತು ದಿನಿ, ಕೊರಗರ ಗುರುವ, ಬೆಡಿ ಮದ್ದು ಹೊಡೆಯುವ ಪೊಟ್ಟ ದೂಮ ಇವರೆಲ್ಲ ತಾವಿರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತ ಶಿಕ್ಷಣವೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಬಾಡ ಸಣ್ಣವನಿದ್ದಾಗಲೇ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿದ್ದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯವರು ಬದುಕುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಧನಿಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿ ದುಡಿದು ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಕಾಫಿತೋಟದಲ್ಲಿ ದುಡಿದು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ತನ್ನ ಜನರಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ತೊಂದರೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುತ್ತಾನೆ. ಬಾಡನ ಹೆಂಡತಿ ಮಂಜಿಯು ಮಲೆಯ ಧನಿಗಳು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಸಮಾನ ವೇತನವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಾಳೆ.

ವಿದ್ಯೆ ದೊರೆತ ಕೊರಗರ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳಾಗಿರುವ ಪೀಂಚಲು ಕೂಡ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕೊರಗರು ಇದುವರೆಗೆ ಜೀವಿಸಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ತಮ್ಮ ದಿನಿ ಕಾಲೇಜು ಮೆಟ್ಟಲನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಾನೆ. ಮಾದಿರ ತಂದೆತಾಯಿಯರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ವಿವಾಹವು ಒಬ್ಬ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಹುಡುಗನ ಜೊತೆಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಪೀಂಚಲು ಕೂಡ ತನಗೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನೇ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಗುರುವ ಕಲಿತು ತನ್ನ ಸಮಾಜದ ಜನರಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಾನೆ, ದೂಮ, ಐತ, ದಿನಿ ಇವರೆಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಂತೆ ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ದಲಿತರಿಗೆ ದೊರಕಿದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅವಕಾಶಗಳು ಸಮಾಜದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇದು ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಇದೆಯೆಂಬುದು ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುವವರ ಲೋಕಾನುಭವದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಜೀವನವು ಅವರ ಲೋಕಾನುಭವಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿದೆಯೆಂಬುದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

◈◈◈

ಅಧ್ಯಾಯ ನಾಲ್ಕು

ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾದಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜೀವನದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ

೪.೧ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ವಿಧವೆಯರು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು

೪.೨ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾದ ಗೃಹಿಣಿಯರ ಜೀವನದ ತಲ್ಲಣಗಳು

೪.೨.೧ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ಗೃಹಿಣಿಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಜೀವನದ ತಲ್ಲಣಗಳು

೪.೨.೨ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳ ಗೃಹಿಣಿಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಜೀವನದ ತಲ್ಲಣಗಳು

೪.೩. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸತಿಗೆ ತುಡಿಯುವ ಆಧುನಿಕ ಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹ

೪.೩.೧ ಹೊಸತಿಗೆ ತುಡಿಯುವ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಿತ ಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹ

೪.೩.೨ ಹೊಸತಿಗೆ ತುಡಿಯುವ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತ ಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹ

ಕರಾವಳಿಯ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜೀವನದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಜೀವನದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯು ಸಮಾಜದ, ಕುಟುಂಬದ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸಮಾಜದ ಮೂಲಭೂತಘಟಕವಾಗಿರುವ ಕುಟುಂಬದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರಿಬ್ಬರೂ ಸಮಾನವಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರಾದರೂ ಕುಟುಂಬದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗ ಅದು ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಮತ್ತು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಪುರುಷನಿಗೆ ಎಂಬ ವಿಂಗಡನೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ದುಡಿಯುವ ಮಹಿಳೆಗೆ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದ ಜ್ಞಾನ ಕಡಿಮೆಯಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವಳು ಗಂಡ ದುಡಿದು ತಂದ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಕೆಲಸಗಳಾದ ಅಡುಗೆ, ಮಕ್ಕಳ ಲಾಲನೆ-ಪಾಲನೆ, ಹಿರಿಯರ ಆರೈಕೆ, ಕೃಷಿಯ ಕೆಲಸಗಳು ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಹೊರ ಪ್ರಪಂಚದ ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಉತ್ಸಾಹವೂ, ಬಿಡುವೂ ಅವಳಿಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸರಸೋತಿ, ಪಾರೋತಿಯರಿಗೆ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಮತ್ತು ಹೊರಗೆ ಎರಡೂ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದುಡಿಯುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಿದ್ದುವು. ಹಾಗಾಗಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ವಿಧವೆಯರು ಮತ್ತು ಗೃಹಿಣಿಯರು ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದ ಬಗ್ಗೆಯಷ್ಟೇ ಆಲೋಚಿಸದೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೊರಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವವರು ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತಾರೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕುವ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು, ರೀತಿನೀತಿಗಳನ್ನು, ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು, ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದಾದರೆ, ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ವಿಧವೆಯರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಮುದಾಯದಿಂದ ಬಂದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಧವೆಯರು ಗಂಡ ಸತ್ತ ಕೂಡಲೆ ತವರುಮನೆಯನ್ನೋ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಿಕರ ಮನೆಯನ್ನೋ ಸೇರಿ ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಅಲ್ಲಿ ದುಡಿದವರು. ಅವರಿಗೆ ಯಾವತ್ತೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ದುಡಿಯಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳೇ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಾಂತೇರುಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ "ಆರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ

ಕುಟುಂಬಗಳು ಗೇಣಿದಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬದ ಹೆಣ್ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಾಚೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿದ್ದದು ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ" (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೧೫೪) ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಕೂಡ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರ ಗೇಣಿದಾರರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುತ್ತಿನ ಗೇಣಿದಾರರಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಮನೆಗಳಿಂದ ಗುತ್ತಿನ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬರಲೇಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಗೇಣಿದಾರರಾಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಗಳಿಂದ ಗಂಡಸರಾಗಲಿ ಹೆಂಗಸರಾಗಲಿ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಕೃಷಿಯ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದದು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರು ದುಡಿಮೆಗಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ನಾವು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತೆ ಅವರು ದುಡಿಯಲು ಬೇರೆಯವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ, ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನಿದರ್ಶನಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಹಿಳೆಯರು ಮನೆಯ ಒಳಗೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಮಡಿಮೈಲಿಗೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಪಾಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಮನೆಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಂದು ಇವರಿಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂದಲ್ಲ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಅವರವೇ ಆದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿದ್ದವು. ಗಂಡ ದುಡಿದು ತರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಇವರು ಬೇಯಿಸಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದೇನೋ ಸರಿ; ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಂಸಾರಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತಳಮಳಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ದುಡಿಮೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರು ತಮ್ಮ ಕೌಟುಂಬಿಕಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಮನೆಯ ಒಳಗಿದ್ದು ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಇಂತಹ ಅವಕಾಶಗಳು ಕಡಿಮೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ತಾವು ಅನುಭವಿಸಿದ ಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಅದುಮಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಸಂಘರ್ಷಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರಗಳು ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕುಟುಂಬ ಎನ್ನುವ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಒಳಗೆ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಕುಟುಂಬದ ಹೊರಗಿನ ಪರಿಚಯ ಪಡೆದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕೂಡ ವಿವರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಾವು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿಕೊಂಡೋ ಅಥವಾ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡೋ ಇನ್ನು

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮೌನವಹಿಸಿಯೋ ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಕೌಟುಂಬಿಕಜೀವನನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದ್ದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವಲ್ಲಿ ಈ ವಿವರಗಳು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಎಲ್ಲ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಮಾನದಂಡವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಇವರ ಆಲೋಚನಾಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ವೈದೇಹಿಯವರ 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲೇ ಜೀವಿಸುವ ವಿಧವೆ ಪಾರ್ತಕ್ಕ, ಮತ್ತು ಗೃಹಿಣಿ ಗೌರಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಅದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ತರೆದುಕೊಂಡು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಬಯಸುವ ತರುಣಿ ಸರೋಜ, ಈ ಮೂರು ಪಾತ್ರಗಳು ಭಿನ್ನ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಬಂದವುಗಳಾಗಿವೆ. ವಿಧವೆ ಪಾರ್ತಕ್ಕನಿಗೂ ಗೃಹಿಣಿ ಗೌರಮ್ಮನಿಗೂ ಜೀವನದ ರೀತಿನೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಹೋಲಿಕೆಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಸಂಪ್ರದಾಯ–ರೀತಿ–ನೀತಿ–ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವರಿಬ್ಬರು ತಾಳುವ ನಿಲುವುಗಳು ಒಂದೇ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ವಿಧವೆ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಮತ್ತು ಸರೋಜಳ ಆಲೋಚನೆಗಳ ನಡುವೆ ದೊಡ್ಡ ಅಂತರವೇ ಇದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅವರು ಜೀವಿಸಿದ ಕಾಲಘಟ್ಟವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕುಟುಂಬದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಈ ಪಾತ್ರಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಶೋಧನಾಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

೧. ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ವಿಧವೆಯರು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು
೨. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾದ ಗೃಹಿಣಿಯರ ಜೀವನದ ತಲ್ಲಣಗಳು
೩. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸತಿಗೆ ತುಡಿಯುವ ಆಧುನಿಕ ಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹ

೪.೧ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ವಿಧವೆಯರು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗಂಡನ ಮರಣಾನಂತರ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ವಿಧವೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವಳು ಗಂಡ ಸತ್ತವಳು ಎನ್ನುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಸರಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಅವಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿ ಮೂಲೆಗುಂಪು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದೇ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಪುರುಷರಿಗೆ ಇದು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದೇ ವಿಪರ್ಯಾಸ. ಇದರಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಯಾವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಡಲಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಿಧವೆಯರಾದ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಜೀವನವನ್ನು ಗಂಡ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಅತ್ತೆ ಮಾವ, ಭಾವ, ಮೈದುನಂದಿರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೋ ಅಥವಾ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರ ಮನೆಗಳಲ್ಲೋ, ಸಂಬಂಧಿಕರ ಮನೆಗಳಲ್ಲೋ, ಮಗನ ಮನೆಯಲ್ಲೋ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯೊಳಗಡೆ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಯಾರ ಮನೆಗೂ ಹೋಗದೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಜೀವಿಸುವ ಇವರ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಾರಂತರ 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸರಸೋತಿ, ವೈದೇಹಿಯವರ 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಹಾಗೂ ನಾಗವೇಣಿಯವರ 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಂಮುಣಿಯಮ್ಮನ ಪಾತ್ರಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿವೆ. ಉಳಿದಂತೆ 'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ತಾಯಿ, 'ದಂಬನ ನಾಯಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯರಾಗಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಾಗುವ ಮೊದಲೇ ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳಾದ ಕೂಡಲೇ ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವಿಧವೆಯರಾಗಿ ತವರುಮನೆಯ ಅಥವಾ ಕುಟುಂಬದವರ ಮನೆಯ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಅಲ್ಲೇ ಜೀವಿಸಿದವರು. ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠವಾದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಜೀವಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದವರು. ಕಾರಂತರ 'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ತಾಯಿಯು ಕಾಲ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುವುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಹಳೆಯ ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇನ್ನೂ ಬದುಕುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮೂಲದ ಆಳು ಚೋಮ ಬಂದು ತನ್ನ ಮಗ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಬಳಿ ಗೇಣಿಗೆ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಮನೆಯ ಒಳಗಡೆಯಿಂದ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮಗನ ಹತ್ತಿರ "ಅಬ್ಬಾ! ಈ ಹೊಲೆಯರಿಗೆ ಬಂದ ಸೊಕ್ಕೇ" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ (ಚೋಮನ ದುಡಿ, ಪು. ೨೫). ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರಿಗೆ ತನ್ನ ಬಳಿ ಪಾಳು ಬಿದ್ದ ಅದೆಷ್ಟೋ ಭೂಮಿಯಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಚೋಮನಿಗೆ ಗೇಣಿಗೆ ನೀಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಪ್ಪೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ತಾಯಿಗೆ ಹೊಲೆಯನೊಬ್ಬ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೇಳುವುದೇ ತಪ್ಪಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವರು ಜೀವಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಲೆಯರು ಬೇರೆಯವರ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಚೋಮ

ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಧನಿಗಳ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಅದರೆ ಈಗಲೂ ಅವನಿಗೆ ನೀರಸವಾದ ಉತ್ತರವೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಬಳಿ ತುಂಬ ಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿ ಚೋಮನಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ತಾಯಿ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದವಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹೊಲೆಯರು ಸ್ವಂತ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡುವ ಹೊಸ ಯೋಚನೆಯೇ ಆಕೆಗೆ ಹಿಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಚೋಮನಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡುವ ಬಗ್ಗೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಉತ್ತರ ಒಂದೇ "ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಯೇ? ಆಮೇಲೆ ಮಾಡು. ಮೊದಲಾಗಿ ನೀನು ಹೊಲೆಯರಿಗೆ ಉಪವೀತ ಕೊಡುವುದು ಬೇಡ. ನಾಳೆ ನಿನಗೆ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಬಂದೀತು" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ (ಚೋಮನ ದುಡಿ, ಪು. ೪೬). ಈ ಮಾತುಗಳು ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜಮೀನುದಾರನೂ ಹೊಲೆಯರಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗೇಣಿಗೆ ನೀಡಿದ ದಾಖಲೆಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮಗ ಪುನಃ ಪುನಃ ಬಂದು ಚೋಮನಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡುವ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಗಿದೆ. 'ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಬರಬಹುದು' ಎಂದಾಗ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಕೂಡ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಮುರಿಯಲು ಯಾರೂ ಮುಂದೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಮರಣಾನಂತರ ಮಗ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೊಲೆಯರಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆನ್ನುವುದು ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಚೋಮ ಭೂಮಿ ಕೇಳಿದ್ದು ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಬಳಿ. ಆತ ಚೋಮನಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಚೋಮನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾದ ತಾಯಿಯ ಹತ್ತಿರ ಪ್ರಸ್ತಾವಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗೇಣಿಗೆ ನೀಡಲು ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಹಿರಿಯಳಾದ ತಾಯಿ ಈ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ತಾಯಿಗೆ ಹೊಲೆಯನಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ನೀಡಿದ ಅಪವಾದ ತನ್ನ ಮಗನ ಮೇಲೆ ಬರಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಭಯವಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಈ ವಿಧವೆಯರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಚೋಮನಂತಹವನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಮಗನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬಹುದು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ.

'ದಂಬನ ನಾಯಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವೆಂಕಮ್ಮ ತುಂಬಾ ಮಡಿವಂತ ಹೆಂಗಸು. ಆಕೆಯ ಮಗ ವಾಸುದೇವ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಊರೂರು ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ನಾಲ್ಕು ಜನರ ಪರಿಚಯವನ್ನು

ಹೊಂದಿ ಅವರ ನಡುವೆ ಜೀವಿಸಿದವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರವೇ ಇರುವವರು. ಒಮ್ಮೆ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟರ ಮೂಲದಾಳು ದಂಬನ ಮಗ ಬೊಲ್ಲು ಮಾರಣಾಂತಿಕವಾದ ಹೊಟ್ಟೆನೋವಿನ ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ನಾಡಿಹಿಡಿದು ಮದ್ದುಕೊಡುವಂತೆ ದಂಬನ ಧನಿ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟರು ವೆಂಕಮ್ಮನ ಮಗ ವಾಸುದೇವ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಬಳಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಹೊಲೆಯನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ದಂಬನ ಮಗನ ನಾಡಿಹಿಡಿದು ಮದ್ದನ್ನು ಕೊಡಲು ವೆಂಕಮ್ಮ ಖಂಡಿತ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಯಾರಾಗಿ ಹೊರಟಾಗ ವೆಂಕಮ್ಮ ಎದುರು ಬಂದುನಿಂತು "ಎಲ್ಲಿಗೆ?" ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ದಂಬನ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬಂದಿದ್ದ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟರು ವಿಷಯ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಅದಕ್ಕೆ "ನೀನು ಕುಲಗೆಟ್ಟು ಹೋದೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಭಟ್ಟಾ ! ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟರು ವೆಂಕಮ್ಮ" (ದಂಬನ ನಾಯಿ, ಪು. ೭೨). ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದವನು ದಲಿತರ ಕೇರಿಗೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಅವನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವು ಹಾಳಾಗುವುದು ಎನ್ನುವ ಸಂಕುಚಿತಮನೋಭಾವವುಳ್ಳ ವೆಂಕಮ್ಮನಂತಹ ಮಡಿವಂತ ವಿಧವೆಯರು ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ದಲಿತರ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಕಂಪತೋರಿ ಅವರಿಗೆ ಜಾತಿಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಸಹಕರಿಸಲು ಮುಂದಾಗುವ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಂತಹ ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಉಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಇದ್ದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯೊಳಗೆ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅವರು ವೆಂಕಮ್ಮನ ಅನಂತರದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಸೇರಿದವರೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಕಾಲವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತರುತ್ತಿರುವ ಸೂಚನೆಗಳು ಇಂತಹ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ದಂಬನ ಮಗನಿಗೆ ಮದ್ದನ್ನು ನೀಡಿ ಅವನನ್ನು ಸಾವಿನಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗ ತಾಯಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಗನ ಕೈಯ್ಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಂದು ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ಸ್ಟೌವ್ ಮೇಲೆ ನೀರು ಇಟ್ಟಾಗ ವೆಂಕಮ್ಮ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಕವುಚಿ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ವೆಂಕಮ್ಮ ತನ್ನ ಮಗ ಹೊಲೆಯನಿಗೆ ಮದ್ದುಕೊಟ್ಟು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಗೆ ಅಪಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾಳೆಯೇ ಹೊರತು ಸಾಯುವ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ತನ್ನ ಮಗ ಬದುಕಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವ ಅಭಿಮಾನ ಅವಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆ ಕಾಲವೇ ಹಾಗೆ. ವೆಂಕಮ್ಮನಂತಹ ಅದೆಷ್ಟೋ ವಿಧವೆಯರು ವಿದ್ಯೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಲೌಕಿಕಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ, ಮಡಿವಂತಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಹೊರಗಿನ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ವ್ಯವಹರಿಸದೇ ಸಂಕುಚಿತರಾಗಿದ್ದುದು ಸತ್ಯ. ತನ್ನ ಮಗ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೊಗಳದೆ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎಂತಹ ನೀಚಜಾತಿಯವನಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವ ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯನ್ನೇ ಕೆಡಿಸಿದ ಎನ್ನುವ ಚಿಂತೆ ಅವಳಿಗೆ. ವಾಸುದೇವ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೊಲೆಯರ

ಕೇರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದದ್ದಕ್ಕೆ ತಾಯಿಗೋಸ್ಕರ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಾಯಿಯ ಬಳಿ ಕ್ಷಮೆಯಾಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ವೆಂಕಮ್ಮ "ಆ ಹೊಲೆ, ಸೂಳೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಟ್ಟಿ ಬಂದು ನನ್ನ ಜಾತಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಲು ಬಂದಿರುವ ನಿನಗೆ ಕ್ಷಮೆ ? ಕ್ಷಮೆಯೋ ದಯೆಯೋ? ಎಂದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೋಪಗೊಂಡ ವೆಂಕಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ತಲೆಗೆ ಒಂದು ಒದ್ದು ಇತ್ತ ಬಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತರು" (ದಂಬನ ನಾಯಿ, ಪು. ೭೬). ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿ ಹಠವಾದಿ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ದಂಬನ ನಾಯಿಯ ಮೇಲೂ ಭೇದವಿದೆ. ಅದು ಹೊಲೆಯರ ಮನೆಯದು. ಹಾಗಾಗಿ ಅದು ಕೂಡ ಹೊಲೆಯಜಾತಿಯದು ಎಂದು ತಿಳಿದವರು ಅವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕಂಡರೆ ವೆಂಕಮ್ಮನಿಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಯಿಯಂತಹ ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಯಾರ ಮನೆಯದೆನ್ನುವ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಪ್ರೀತಿ–ದ್ವೇಷ ತೋರಿಸುವ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಜಾತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಭೇದಭಾವಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಶ್ರೇಷ್ಠಜಾತಿಯವರು, ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಕೀಳುಜಾತಿಯವರು ಎನ್ನುವ ಮನೋಭಾವ ಅವರದು. ಇದಕ್ಕೆ ಅವರು ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಸಮಾಜದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳೇ ಕಾರಣವೆನ್ನಬಹುದು. ಸಂಕುಚಿತ ಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದವರು ವೆಂಕಮ್ಮ. ಆದರೆ ಅನಂತರದ ತಲೆಮಾರಿನವರಾದ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟರಿಗಾಗಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗಾಗಲಿ ಅತಿಯಾದ ಮಡಿಯಿರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾರಂತರ 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಸ್ತ್ರೀಚಿತ್ರಣಗಳಿವೆ. ನಿ. ವ್ಯಾ. ಬಲ್ಲಾಳರು ಹೇಳುವಂತೆ "ಕಾರಂತರಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗೆಗೆ ಇರುವ ಗೌರವವನ್ನು ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಅನೇಕ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರಗಳು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಿವೆ" (ಕಾರಂತ ಪ್ರಪಂಚ, (ಸಂ.) ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟ, ಪು. ೭೬). ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರಗಳ ಕುರಿತೇ ಸಂಶೋಧನಾಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿವೆ. 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ, ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಸರಸೋತಿ ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ರಾಮ ಐತಾಳರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯಾಗಿ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದವಳು. ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಮಡಿಮೈಲಿಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಜೀವ ಅವಳದು. ಅಣ್ಣ ರಾಮ ಐತಾಳರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ದುಡಿಯುವ ಸರಸೋತಿಗೆ ಅಣ್ಣನ ಕೆಲವೊಂದು ಗುಣಗಳು ಹಿಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ಪಾರೋತಿಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಪ್ರೀತಿ. ಸರಸೋತಿಗೆ ತನ್ನ ಕುಂಕುಮ ಅಳಿದು ಹೋದ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪಾರೋತಿಯ ಹಿತಚಿಂತನೆ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ತನಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ದುಃಖಿಸುವ ಪಾರೋತಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಾ "ಈಗ ನಿನ್ನ ಕರುಳೇ ಹೆರಬೇಕೆಂದೇನು, ಹೋಗಲಿ ದತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಏನು ತಪ್ಪು" (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ,

ಪು. ೧೪) ಎಂದು ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮದುವೆಯಾದ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗದಿದ್ದರೆ ಗಂಡಸು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮತ್ತೊಂದು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸರಸೋತಿ ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಇನ್ನೊಂದು ಮದುವೆಯಾದರೆ ಪಾರೋತಿಗೆ ಆಗುವ ನೋವನ್ನು ಒಂದು ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಆಕೆ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ, ಹಾಗಾಗಿ ಅಣ್ಣ ಐತಾಳರ ಬಳಿ "ಈ ಜೀವ ಯಾರಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ? ನಾಳೆ ಯಾರಾದರೂ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದರೆ ಒಂದು ಪಿಂಡ ಹಾಕುವವರು ಬೇಡವೇ? ಈಗ ನಿನಗೆ ಇದ್ದ ಬೇರೇಜು ಸಾಕು; ಈ ಹುಟ್ಟುವಳಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಒಂದು ಮಗುವನ್ನು ದತ್ತು ಕೊಡಲಾರರೇ?" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೩೫). ಆದರೆ ಐತಾಳರಿಗೆ ದತ್ತು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಇಷ್ಟವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ತಿಳಿಸದೆ ಮದುವೆಯ ತಯಾರಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಹಬ್ಬದ ವಾತಾವರಣ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಶುಭಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಯಾರಿ ನಡೆಯುವಂತಿದೆ. ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದ ಆಳುಗಳು ಯಾಕಾಗಿ ಈ ತಯಾರಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಉತ್ತರಿಸಲಾರದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಈ ಹೆಂಗಸರದು. ಸರಸೋತಿಯ ತಾಳ್ಮೆ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ. "ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾರಾಧನೆಯೋ, ಶಾಂತಿಯೋ ಎಂಬುವುದು ಊರ ಮೇಲಿನ ಶೂದ್ರರ ಮಕ್ಕಳಿಗಾದರೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ದುಡಿಯುವ ನಮಗೆ ಹೇಳುವವರಿಲ್ಲ ಎನಿಸಿತು" (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೪೯). ಅವಳು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಸಹಿಸಳು. ಹಾಗಾಗಿ ಅಣ್ಣನ ಮೇಲಿನ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟಿತ್ತೆಂಬುದು ಐತಾಳರು ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸರಸೋತಿ ಮನೆಯ ಒಳಗಿನ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹೊರಗಿನ ಗದ್ದೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ಪಾರೋತಿಯ ಜೊತೆ ಸೇರಿ ದುಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಆಕೆ ಹಿರಿಯಳಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವ ಕ್ರಮ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದಾಗಿದೆ. ಐತಾಳರು ತಮ್ಮ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾಸ್ತಿಯೇ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಪಕ್ಷಪಾತನೀತಿಯು ಸರಸೋತಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ಜವುಳಿ ತರುವಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಳಿಗೆ ಆರು ಪಾವಲಿ ಸೀರೆ ತಂದರೆ, ಕಿರಿಯಳಿಗೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಸೀರೆಯನ್ನಾದರೂ ತರುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ತಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸರಸೋತಿ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಬೈದದ್ದು ಇದೆ. ಅಣ್ಣನ ರೀತಿ ಆಕೆಗೆ ಸರಿಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ

ಅಣ್ಣ ರಾಮೈತಾಳನ ಬಳಿ ಅವನ ಮಗ ಲಚ್ಚನನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಸರಸೋತಿ ಪ್ರಸ್ತಾವಿಸುತ್ತಾಳೆ. "ಅಣ್ಣಾ, ಈ ನವರಾತ್ರಿ ಪಾಡ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಶಂಕರ ಐಗಳ ಮಠಕ್ಕೆ ಲಚ್ಚನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ" (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೧೨೭). ಅದಕ್ಕೆ ಐತಾಳರು ಐಗಳ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರಂತೆ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಲಚ್ಚನನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದೇ

ಬೇಡ, ಹೋಗಿ ಏನಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಕೂಡ ಸುಮ್ಮನಿರದೆ ಐಗಳನ್ನೆ ಇದರ ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಐಗಳೇ ಸತ್ಯವೋ ಸುಳ್ಳೋ, ಮಠ ಎಂದರೆ ಪೆಟ್ಟು, ಫರಂಗಿಮಣೆ, ಕೋದಂಡ ಎಂದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಲಚ್ಚನಿಗೆ ನಾವು ಈವರೆಗೆ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟು ಕಾಯಿಸಿದವರಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (ಮರಳಿಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೧೨೮). ಲಚ್ಚ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸರಸೋತಿ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಅವನ ವಿದ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಹಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಐತಾಳರು ಮಗ ಲಚ್ಚನನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದಾಗಲೂ ಸರಸೋತಿ ಯಾವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಲ ಬದಲಾದ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳಿಗೂ ಅರಿವಿದೆ. ಲಚ್ಚನ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ವಿದಾಭ್ಯಾಸದ ಬಗ್ಗೆ ತಾನು ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಅರಿವು ಅವಳಿಗಿದೆ.

ಪಾರೋತಿಯ ಮರಣಾನಂತರ ಸರಸೋತಿ ಅರ್ಧಜೀವವಾಗಿದ್ದಳು. ರಾಮೈತಾಳರ ಮರಣದ ಅನಂತರವಂತೂ ಪೂರ್ತಿ ಸತ್ತಹಾಗೆ ಬದುಕಿದಳು. ಅದರೂ ಚೇತರಿಕೊಂಡು ಲಚ್ಚನ ಹೆಂಡತಿ ನಾಗವೇಣಿಯ ಶೋಚನೀಯಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮರುಗಿ ಆಕೆಗೆ ಬೆನ್ನೆಲುಬಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ಐತಾಳರ ಮರಣಾನಂತರ ಸತ್ಯಭಾಮ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಇತ್ತ ನಾಗವೇಣಿಯ ತಂದೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನಾಗವೇಣಿ ಸರಸೋತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲು ತಯಾರಿಲ್ಲ. ಲಚ್ಚನಿಂದ ಮೋಸಹೋದ ನಾಗವೇಣಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಂಟಾದ ನೋವನ್ನು ಸರಸೋತಿ ದೂರ ಮಾಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸರಸೋತಿಯ ಜೀವಿತದ ಕೊನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾನು ತಂದೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದು ನಾಗವೇಣಿಗೆ ಸರಿಕಾಣದೆ ಸರಸೋತಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ಸರಸೋತಿ ಅಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ವಿಧವೆಯಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಿದಂದಿನಿಂದ ಅದು ತನ್ನ ಮನೆಯೇ ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಬಯಸಿದವಳು. ತನ್ನ ಜೀವಿತದ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಮತ್ತು ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸಂಘರ್ಷಗಳ ನಡುವೆ ಬದುಕಿದವಳು. ಲಚ್ಚನ ವಿಲಾಸಿ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳಿಗೆ ನೋವಿದೆ. ಅವನಿಂದಾಗಿ ನಾಗವೇಣಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಕೊರಗುತ್ತಾಳೆ. ಇವತ್ತಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆಯಾದರೂ ಸರಿಯಾದಾನು ಎನ್ನುವ ಆಶಾಭಾವನೆಯಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಅವನು ನಾಗವೇಣಿಯ ಹೆಸರಿಗಿದ್ದ ರಾಮೈತಾಳರ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ತನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ಬರೆಯಿಸಿದಾಗ ಅವನ ಮೇಲಿನ ನಂಬಿಕೆಯೆಲ್ಲ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತದೆ.

ರಾಮ ಐತಾಳರ ಹೆಂಡತಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು ತನ್ನ ಸೊಸೆ ನಾಗವೇಣಿಯು ಲಚ್ಚನ ಹೆಸರಿಗೆ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದ್ದು ತಿಳಿದು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಬೈಯುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಸರಸೋತಿಯು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೇ "ಆ ಮಗುವನ್ನು ಯಾಕೆ ದಣಿಸುತ್ತಿ? ಗ್ರಹಚಾರ ಕೆಡುವ ಗಳಿಗೆ ಬಂದರೆ ಯಾರಿಗೂ ಹೀಗಾಗುತ್ತದೆ.

ಅವಳೇನು ಮಾಡಿಯಾಳು?" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೨೪೦). ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲದೆ ನಾಗವೇಣಿಯ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಇವರಿಗೆ ಬಂದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ದುಃಖಿಸಿದಾಗ "ಮಗು, ದೇವರು ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿದರೆ ಅವಳನ್ನು ಅವಳ ಅಪ್ಪನಾದರೂ ಸಾಕಿಯಾನು. ನನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಈ ಒಂದು ಮೊಮ್ಮಗ ದೊಡ್ಡವನಾದರೆ, ತಾಯಿ ಬಾಯಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಗಂಜಿ ನೀರಾದರೂ ಕುಡಿಸಿಯಾನು. ಅಷ್ಟು ನಂಬಿಕೆ ನನಗಿದೆ. ಅಪ್ಪನ ದುಷ್ಟತನ ಇದಕ್ಕೆ ಬರಲಾರದು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಾನೆಲ್ಲೋ ಏನೋ! ಆದರೆ ನಾನಿರುವಷ್ಟು ದಿನ, ಅವಳು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವುದನ್ನು ನಾನು ಕಾಣಲಾರೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೨೪೧). ಸರಸೋತಿಯು ಮುದಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಮ ದೊಡ್ಡವನಾದ ಮೇಲೆ ನಾಗವೇಣಿಗೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಮ ಅವನ ಅಪ್ಪನ ಹಾಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಆಗಲಾರ ಎನ್ನುವ ವಿಶ್ವಾಸ ಅವಳಿಗಿದೆ. ರಾಮೈತಾಳರ ಮಗ ಲಚ್ಚ, ಮೊಮ್ಮಗ ರಾಮ ಇವರಿಬ್ಬರ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಕಂಡವರು ಅವರು. ಸಾಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಡಲಿನ ಬದಿ ಹೋಗಿಬಂದರು, ಬಹಳ ಆಯಾಸವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಅಮೃತಪಾನಕ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ನಾಗವೇಣಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೇಳಿ ಅದನ್ನು ರಾಮನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಕುಡಿದರು. ರಾಮ ಕಾಶಿತೀರ್ಥವನ್ನು ಅವರ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿದ. ಅವರು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರು. ಸರಸೋತಿ ಇಚ್ಛಾಮರಣಿಯಾದಳು. ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಏರುಪೇರುಗಳನ್ನು ಕಂಡವಳಾದರೂ ಅದನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದಳು. ಸರಸೋತಿಯಂತಹ ಅದೆಷ್ಟೋ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ವಿಧವೆಯರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಉಳಿದ ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಬದುಕನ್ನು ತವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದವರುಂಟು. ಸರಸೋತಿಯದು ಅಣ್ಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವನ. ಅಣ್ಣನ ಮನೆಯೇ ತನಗೆ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಆಶ್ರಯ ನೀಡುವ ಸ್ಥಳ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಜೀವಿಸಿದವಳು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆ ಮನೆ ಅವಳದೇ ಎನ್ನುವ ಪ್ರೀತಿ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲರೂ ತನ್ನವರು ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವನ ನಡೆಸುವ ರೀತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದಾಗಿದೆ. ಶ್ರಮಜೀವಿಯಾಗಿದ್ದ ಸರಸೋತಿಯು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಕಂಡುದೇ ಕಡಿಮೆ. ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಇತರರ ಏಳಿಗೆಯನ್ನೇ ಬಯಸಿದವಳೂ ತನ್ನ ಜೀವಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಗದ್ದಲವಿಲ್ಲದೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡವಳೂ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ವಾಸುದೇವರಾಯರ ತಂಗಿ. ವಿಧವೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕಷ್ಟದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಮಗ ಭಾಸ್ಕರನ ಜೊತೆಗೆ ಇದ್ದವರು. ಆದರೆ ಭಾಸ್ಕರ ಕಾಲೇಜು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ತಾಯಿಯ ಜೊತೆ ಆತನ ಸಂಪರ್ಕವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಪಾರ್ತಕ್ಕನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ವಾಸುದೇವರಾಯರಿಗೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಣಂತಿ ಮಗುವಿನ ಆರೈಕೆ, ಮನೆಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿತ್ತು. ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಬಂದು ಸೇರಿದ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ ಹಾಗೂ ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ತಮ್ಮನೂ ಆಗಿರುವ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಡದಿದ್ದರೂ ಒಂದಷ್ಟನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ವೈಚಾರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಂಡವರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವವರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಪಾರ್ತಕ್ಕನಂತಹ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ವಿಧವೆ ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಂಘರ್ಷದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾಳೆ. ಪಾರ್ತಕ್ಕ ವಾಸುದೇವರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳ ಮಗ ಕೊರತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಸುದ್ದಿಯು ತುಂಬಾ ನೋವು ಮತ್ತು ಅವಮಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅವನನ್ನು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಾಕಿದ ಕಥೆಯನ್ನು ಮನೆಮಂದಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಮಗನ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬ ನಿಷ್ಠುರವಾದಿ ಅಂತ ಅನ್ನಿಸಿದರೂ ಮಗನ ಮೇಲಿನ ಅವರ ಪ್ರೀತಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. " ಮಾಣಿ ಮದುವೆ ಬೇಡ ಮದುವೆ ಬೇಡ ಅಂದದ್ದು ಕಡೆಗೂ ಕೊರತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನಲ್ಲ! ಅವ ಯಾರನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗಲಿ. ಅಮ್ಮ, ಹೀಗೆ ಹೀಗುಂಟು ಅಂತ, ನಾ ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಹೇಳಿ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನೋಡು; ನಾ ಮಗ ಇಲ್ಲ ನನಗೆ ಎಂಬ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ದೇವರು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ" (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೩೮). ಮಗ ಭಾಸ್ಕರ ತಾನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಸಾಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಹೋದನಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಅವಮಾನ ಅವರಿಗೆ. ಹಾಗಂತ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ಹುಡುಗಿ ತನ್ನ ಸೊಸೆಯಾಗಿ ಬರುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮಗನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅವರನ್ನು ತಮಾಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ಮಗ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಜೈಲಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭಾಸ್ಕರನ ಹೆಂಡತಿ ಬಸುರಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಎನ್ನುವ ಸುದ್ದಿ ಕೂಡಲೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ತಕ್ಷಣ ಪಾರ್ತಕ್ಕ "ಬಸುರಿಯಾ?... ಬಸುರು! ಯಾವ ಬಸುರು? ಜಾತಿ ಇಲ್ಲದ ಬಸುರು. ಆ ಬಸುರಿಗೆ ಕಲ್ಲು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ" (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೧೨೭) ಎಂದು ಜರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪಾರ್ತಕ್ಕನಿಗೆ ಮಗನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯಿದೆ, ಆದರೆ ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ಕೊರತಿ ಎನ್ನುವುದೇ ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಸ್ಕರನ ಹೆಂಡತಿ ತುಂಬುಗರ್ಭಿಣಿ. ಆದರೆ ಈಗ ಭಾಸ್ಕರ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ವಾಸುದೇವರಾಯರಿಗೆ ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ತೋಚದೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಸ್ಕರನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಲು ಶೀನನ ಜೊತೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಪಾರ್ತಕ್ಕ "ಇಗಾ ವಾಸ್ತೇವ, ಇದೊಂದು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಬೇಡ. ನಿಂಗಿನ್ನೂ ಮದುವೆಗೆ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಬದುಕಿಗೆ ಕಲ್ಲು ಹಾಕಬೇಡ. ಇದೇನು ಹುಡುಗಾಟಿಕೆ ಅಂತ ಮಾಡಿದ್ದೀಯಾ?" ಎಂದು

ಪ್ರಲಾಪಿಸಿದರು (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೧೩೦). ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಈ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ನಾನು ದೇಶಾಂತರ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ, ಕರೆಯೋ ಬಾವಿಯೋ ಕಾಣುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದವರು ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಕುಮುದಿನಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮನೆಯ ಅಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತುವ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಕೊರತಿಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಸೇರಿಸಿದರೆ ನಾಳೆ ಆತನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಆತಂಕ ಪಾರ್ತಕ್ಕನಿಗೆ ಇದೆ.

ಪಾರ್ತಕ್ಕನಿಗೆ ಅವಳ ಕಣ್ಣೆದುರೇ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕಿದವಳು. ಹಾಗಾಗಿ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಅವಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಂತ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಸ್ಕರನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಈ ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದರೆ ತಾನು ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದ ಅವಳ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯು ಮನೆಯ ಮಾಳಿಗೆಯನ್ನು ಹತ್ತುವಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಟ್ಟ ಹತ್ತಿದ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಸಿಟ್ಟು ಇಳಿದಾಗ ಅಟ್ಟದಿಂದ ತಾನೇ ಇಳಿದು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಿಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಉಳಿಯುವುದಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವರಾಯರ ಮಗಳು ಸರೋಜ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದವಳು. ಇವಳ ವಿಚಾರಗಳು ಪಾರ್ತಕ್ಕನಿಗೆ ಸರಿಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯಾದ ಹೊಸತರಲ್ಲಿ ಭಾಸ್ಕರನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಭಾಸ್ಕರನೇ ಮಾಡಿ ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಂದು ಶೀನ ಹೇಳಿದಾಗ ಪಾರ್ತಕ್ಕ "ಅವನ ಕರ್ಮ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸರೋಜ "ಕರ್ಮ ಯಂತದ್ದು ಪಾರ್ತಕ್ಕ? ಹಾಗಾದರೆ ಗಂಡಸರು ಯಂತದ್ದು ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲೇ ಬಾರದ? ಅದೆಲ್ಲ ಸುಮ್ಮನೆ ಒಣಹುಳಿ ನಿಮ್ಮದು ಎಂದಳು." ಅದಕ್ಕೆ ಪಾರ್ತಕ್ಕ "ನೀ ಎಷ್ಟು ಹಾರಿದರೂ, ಹೆಣೇ, ಕಡೆಗೆ ಬರಬೇಕು ಅಡಿಗೆ ಕೋಣೆಗೇ. ಗಂಡಸು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವುದಂತಾದರೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಜನ್ಮ ಅಂತ ಯಾಕೆ ಬೇಕು? ಗಂಡನೇ ಅಡುಗೆ ಕಲಿಸುವುದಾದರೆ ಕಲಿಯುಗ ಮುಗಿಯುತ್ತ ಬಂತಂತಲೇ ಅರ್ಥ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಹೆಂಗಸರ ಕೆಲಸವೇ ಹೊರತು ಗಂಡಸರದಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸು ಇರುವಾಗ ಗಂಡಸು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವುದು ಅವಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಡಸಾದವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿ ಪಾರ್ತಕ್ಕನಿಗೆ ರತ್ನಾಳ ಗಂಡನ ಸ್ವಭಾವ ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ "ಹೇಗೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯೊಳಗೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ! ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಹೀಗೆ ಗಂಡನ ಮುಷ್ಟಿಯೊಳಗೆ ಇದ್ದರೇನೇ ಒಂದು ಮನೆ" (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೬೧). ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ಪ್ರಕಾರ ಗಂಡಸರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೆ, ಅವರ ಮೇಲೆ

ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸಬೇಕು. ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡನ ಆಜ್ಞಾನುವರ್ತಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಬದಲಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಆಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಭಾಸ್ಕರ ಕೊರತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸರೋಜ ಭಾಸ್ಕರನ ಪರವಹಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಪಾರ್ತಕ್ಕನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಸರೋಜಳಿಗೆ "ನೀನು ಬಿಡು, ಯಾರ ಮನೆ ಕವುಂಚಿಹಾಕಬೇಕೋ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೪೦). ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಮತ್ತು ಸರೋಜಳ ಆಲೋಚನೆಗಳ ನಡುವೆ ಅಂತರವಿದೆ. ಸರೋಜ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ, ಜಾತಿಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಹೊರಗೆ ನಿಂತು ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಪಾರ್ತಕ್ಕನಿಗೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ರತ್ನನ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವವಿದೆ ಆದರೆ ಸರೋಜಳ ಹಾಗೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹೋದ ಮನೆ ನಾಶವಾಗುವುದು ಖಂಡಿತ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಗಂಡನ ಅಡಿಯಾಳುಗಳಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕಾದವರು ಎನ್ನುವುದಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ರತ್ನಾಳ ಗಂಡನ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಆತನ ಎದುರು ಮಾತನಾಡಲೂ ಹೆದರುವ ರತ್ನ ಅಂದರೆ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸರೋಜ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಸರೋಜಳಂತಹ ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡ ಶಿಕ್ಷಿತ ಹೆಣ್ಣು ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ವಿರೋಧಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಸರೋಜಳಂತಹ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಸರೋಜಳ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹಳೆಯ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅದೆಷ್ಟೋ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆಯೇ ಹೊರತು ಕಾಲದ ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಅವಳ ಜೀವಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಂಡ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ನಡೆಯಲಾರರು. ಕಾಲದ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಯುವಜನಾಂಗದವರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಯ ಜೊತೆಗೆ ವೈಚಾರಿಕತೆಯೂ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಪಟೇಲ ಸೀನಪ್ಪ ಹೆಬ್ಬಾರರ ತಾಯಿ ಅಂಮುಣಿಯಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಿಧವೆ. ಅಡುಗೆ ಕೆಲಸ, ದೇವರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸೊಸೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಜೀವಿಸುವವರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ ಆಗಬಹುದಾದ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಸೊಸೆಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊಮ್ಮಗಳು ದ್ರೌಪದಿ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಸಾವಿನ ಅನಂತರ ವಿಧವೆಯಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದಾಗ ಅಂಮುಣಿಯಮ್ಮ ಮೊಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಬಂದೊದಗಿದ

ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ತುಂಬ ನೊಂದುಕೊಂಡರು. ಮೊಮ್ಮಗಳು ದ್ರೌಪದಿ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ವಿಧವೆಯಾಗಿ ಕಳೆಯಬೇಕಲ್ಲಾ ಎನ್ನುವ ನೋವು ಅಂಮುಣಿಯಮ್ಮನಿಗೆ. ಅಂಮುಣಿಯಮ್ಮನ ಕೆಲಸದ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಂಬಳದ ದಿವಸ ಬೆಳಗಿನ ತಿಂಡಿಗೆ ನೆಂಟರಿಗೆಲ್ಲ ಮೂಡೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಗ ಸೀನಪ್ಪಯ್ಯ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಹೇಳಿದ್ದೇ ತಡ ಒಕ್ಕಲ ಆಳು ಕೂಸ ಮೊಯಿಲಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಸೇಸಿಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂಡುಗನ ಓಲೆಯನ್ನು ತರಲು ಗದ್ದೆಯ ಬದುವಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. "ಅಂಮುಣಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಈ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಉತ್ಸಾಹವೇನು ಇಳಿದಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ಸೋಮಾರಿತನ ಕಾಡಿಲ್ಲ. ಮನೆತನಕ್ಕಾಗಿ ಮೈ ಬಗ್ಗಿಸಿ ದೇಹ ದಂಡಿಸಿ ದುಡಿದ ಜೀವವದು" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೨೦). ಎಂಬತ್ತರ ಪ್ರಾಯದಲ್ಲೂ ಅವರ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಲೇಬೇಕಾದದ್ದು. ಕಂಬಳದ ದಿವಸ ಮಾಡುವ ಮೂಡೆ(ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಉದ್ದಿನ ಬೇಳೆಯಿಂದ ತಯಾರಿಸುವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕಡುಬು)ಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಬೇಕಾದ 'ಓಲಿ'ಯನ್ನು (ಗರಿಯನ್ನು) ಒಕ್ಕಲ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ ತಂದು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರಿಗೆ ತಾವೇ ಹೋಗಿ ತಂದರೆ ಅದು ಸಮ. ಅಂತು ಓಲಿ ತಂದು ಸುರಿದು ಮೂಡೆ ತಯಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೆಲಸದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬೆನ್ನು ನೋವು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಅಡಿಗೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸೊಸೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಾಗದೆ ದೇವರ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ'ಯ ಸರಸೋತಿ, 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು' ಕಾದಂಬರಿಯ ಪಾರ್ತಕ್ಕ, 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಅಂಮುಣಿಯಮ್ಮ ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಔದಾಸೀನ್ಯ ಎನ್ನುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇವರೆಲ್ಲ ತಾವು ವಾಸಿಸುವ ಮನೆಯಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳು. ಒಂದು ಕಡೆ ಕುಳಿತಾಗಲೂ ಏನಾದರೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಡಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶೂದ್ರಮಕ್ಕಳಿಂದ ಮಡಿ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ನೇರವಾಗಿ ದೇವರ ಕೆರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಳುಗು ಹಾಕಿದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಯಿತು. ಆದರೆ 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾರ್ತಕ್ಕನದು ಸ್ವಲ್ಪ ಅತಿಯಾದ ಮಡಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ರತ್ನಾಳ ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿಸಲು ಬಂದ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮೀಯಳಾದ ಮಿಡ್‌ಬಾಯಿ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ "ನಾನು ಎಷ್ಟು ತೇಲಿಕೊಂಡರೂ ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಹಾಗೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇರಪರ ಇಲ್ಲದವಳು" (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೭). ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿಸಲು ಮಿಡ್‌ಬಾಯಿ ಬೇಕು ಅದರೆ ಅವಳು ಇವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಮೈಲಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಕುಚಿತ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಅಂಮುಣಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗಳು ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ವಿಧವೆಯಾದುದು ತುಂಬ ಬೇಸರವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮೊಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಜಟಕಾಬಂಡಿಯ ಅದ್ರಾಮನ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿರುವ ವಿಷಯ ಮನೆಮಂದಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಅದ್ರಾಮನಿಂದ ದೂರವಿಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದ್ರೌಪದಿಗೆ ಅದ್ರಾಮನದೇ ಯೋಚನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಬೆಳಕಾದುದು ತಿಳಿಯದೇ

ಮಲಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ತಾಯಿ ಬಂದು ಎಬ್ಬಿಸಿದರೂ ಸುರುಳಿಸುತ್ತಿ ಮಲಗುತ್ತಾಳೆ. ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮ ಅವಳಿಗೆ ಒದ್ದು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ಅಂಮುಣಿಯಮ್ಮ "ಅರೇ.. ಈ ಜೋವಿಗೇನಾಗಿದೆ ಎಂದು ಮೊಮ್ಮಗಳ ವರ್ತನೆ ಬಗ್ಗೆ ಅಚ್ಚರಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಲೇ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ಅನುಕಂಪ ಮತ್ತು ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯಲಾಗದೆ, ಅಂಮುಣಿಯಮ್ಮ ಕೂತಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಬಂದು ಮೊಮ್ಮಗಳ ಬೋಳು ತಲೆ ಸವರಿದರು. ಮುದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ತಿಯ ಮುದಿಕಣ್ಣು ಮಂಜಾಯಿತು. ತಾನೇ ಅಲ್ಲವೇ ಈ ಎಳೆ ಜೋವಿನ ನಾಕುಮೊಳ ಉದ್ದದ ಕಪ್ಪು ಕೂದಲನ್ನು ಬಾಚಿ, ಎರಡು ಜಡೆ ಹಾಕಿ, ಎರಡೆರಡು ಮೊಳ ಉದ್ದದ ಮಲ್ಲಿಗೆ-ಅಬ್ಬಲಿಗೆ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಮಡಚಿ ತಲೆಗೆ ತುರುಕಿಸುತ್ತಿದ್ದದು. ಅಂಮುಣಿಯಮ್ಮ ಮೊಮ್ಮಗಳ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನೆನೆದು ಹನಿಗಣ್ಣಾದರು" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೫೯). ಅಂಮುಣಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಮೊಮ್ಮಗಳು ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಕಾರ ಅವಳ ತಲೆಯನ್ನು ಬೋಳಿಸಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಷಾದವಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ದ್ರೌಪದಿಯ ತಾಯಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಕಂಪವಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇವರಿಬ್ಬರು ಸೇರಿ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯೆನ್ನುವುದು ಅದು ದ್ರೌಪದಿಯ ಮೂಲಕವೇ ನಡೆಯತ್ತದೆ. ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳಿಂದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ತಾರದೆ ಯುವತಿಯರಿಂದಲೇ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಂಮುಣಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗ ಸೀನಪ್ಪಯ್ಯ ಹೆಬ್ಬಾರ ಮತ್ತು ಪುಟ್ಟಮ್ಮಕ್ಕನ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನ್ನು ಆಡುವುದಿಲ್ಲ. ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವಿಚಾರಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಒಳಗೆ ಚರ್ಚೆಗೆ ಒಳಪಡದೇ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಕಾರಂತರ 'ಮರಳಿಮಣ್ಣಿಗೆ'ಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸರಸೋತಿಯು ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ರಾಮೈತಾಳರಿಗೆ ದತ್ತುಮಗನನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ತಿಳಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಅವರು ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆಯಾಗಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಐತಾಳರು ಗಂಡುಮಗುವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಎರಡನೆಯ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸರಸೋತಿಯು ಮುಂದೆ ರಾಮೈತಾಳರು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯರಾದ ಪಾರೋತಿ ಮತ್ತು ಮತ್ತು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ನಡುವೆ ಭೇದಭಾವವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವೆಯರು ತಮ್ಮ ಬಾಳನ್ನು ತಾವು ಆಶ್ರಯಪಡೆದ ಮನೆಯ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಸವೆಸಿದವರು. ಅವರ ಜೀವನದ ಸಮೃದ್ಧ ಅನುಭವದಿಂದಾಗಿ, ಅವರಿಗೆ ಬದುಕೊಂದು ಹೊರೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶರಣತೆಯಿಂದಾಗಿಯೂ ವೈಧವ್ಯದ ಬಾಳನ್ನು ಅವರು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಧವೆಯರು ತಮ್ಮ ಮಿತಿಯಿಂದಾಚೆ ಚಿಂತಿಸಲಾರರು. ಧರ್ಮ, ದೇವರು, ನಂಬಿಕೆ,

ಅದೃಷ್ಟ ಇವೇ ಆ ಮಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗಡಿಗಳು. ಅವರು ಜೀವಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಅವರ ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದತ್ತ ಮುಖಮಾಡಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನವರಿಗೆ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಮಡಿಮೈಲಿಗೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಕಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನವರ ಜೀವನವಿಧಾನವನ್ನು ನೋಡುವುದು ಅವರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಪರಿಸರ, ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಷ್ಟಗಳು, ಆ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅವರನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಜೀವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಮುಂದೆ ಬದಲಾಗಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸರಸೋತಿ, ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ತಾಯಿ, ಅಮ್ಮುಣಿಯಮ್ಮ, ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವೆಯರ ಪಾತ್ರಗಳು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿ ಎನ್ನದೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಬದುಕುವ ವಿಧವೆಯರ ಆಲೋಚನಾಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

೪.೨ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾದ ಗೃಹಿಣಿಯರ ಜೀವನದ ತಲ್ಲಣಗಳು

ಕರಾವಳಿಯ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗೃಹಿಣಿಯರ ಜೀವನದ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗೃಹಿಣಿಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ತಲ್ಲಣಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದಲೇ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವಂತಿದೆ. ಪರಿಶೀಲನೆಯ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು 'ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ಗೃಹಿಣಿಯರು' ಮತ್ತು 'ಸುಧಾರಣಾವಾದಿ ಗೃಹಿಣಿಯರು' ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧದಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮನೆಮಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೃಹಿಣಿಯು ಒಬ್ಬಳು. ಈಕೆಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳದೇ ಆದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ದಿನನಿತ್ಯ ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನಿತರ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಆಕೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ತಲ್ಲಣಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಂತೆ, ಕಾಲ ಬದಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನಾಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾಲ ಬದಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೂ ಅದೇ ಹಳೆಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮಹಿಳೆಯರು ಅನೇಕ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನವೆಂಬುದು ಸರಳರೇಖಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಚಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಏರಿಳಿತಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಏರಿಳಿತಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಂತೆ ಶಾಲೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನು ಹತ್ತದೆ ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅತ್ತೆಯ ಅಥವಾ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿದವರು ಈ ಗೃಹಿಣಿಯರು. ಇವರಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಗಂಡನ ಮಾತೇ ಅಂತಿಮ. ಹಾಗಾಗಿ ಮನೆ ಎನ್ನುವ ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳ ನಡುವೆ ಜೀವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಯಾರೂ ಗುರುತಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ನೋವೂ ಅವರಿಗೆ ಇದೆ. ಹೊರ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕುಟುಂಬದ ಒಳಗೆ ಇದ್ದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಬಹುದಾದ ಅವಕಾಶಗಳು ದೊರೆತರೂ ಕೂಡ ಅವುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದೆ ಅವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ಕುಟುಂಬದ ಒಳಗೆ ಕಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನವರು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗುವುದನ್ನು ಇವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸುಧಾರಣೆಯ ಮನೋಭಾವದ ಮಹಿಳೆಯರು ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೀಡಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವಿಧವಾವಿವಾಹದಂತಹ ಸಮಾಜಿಕಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಎರಡು ವಿಭಾಗವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೪.೨.೧ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ಗೃಹಿಣಿಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಜೀವನದ ತಲ್ಲಣಗಳು

೪.೨.೨ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳ ಗೃಹಿಣಿಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಜೀವನದ ತಲ್ಲಣಗಳು

೪.೨.೧ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ಗೃಹಿಣಿಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಜೀವನದ ತಲ್ಲಣಗಳು

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಗೃಹಿಣಿಯರು ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದ್ದರೂ ತಾವು ಬದಲಾಗದೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇವರು ತಾವು ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಚೌಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ ವಿಧವೆಯರ ಜೀವನವನ್ನು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ವಿಧವೆ ಅತ್ತೆ, ಸೊಸೆ ಮತ್ತು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳ ನಡುವೆ ಬಹಳಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಹಾಗೆ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ವಯಸ್ಸಾದ ಮುದುಕಿ ಮತ್ತು ಮೊಮ್ಮಗಳ ನಡುವೆ ದೊಡ್ಡ ಅಂತರವಿದೆ, ಆದರೆ ಅದೇ ಮುದುಕಿ ಮತ್ತು

ಸೊಸೆಯ ನಡುವೆ ಅಂತರ ಕಡಿಮೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗೃಹಿಣಿ ಎರಡು ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅತ್ತೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಈಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗೃಹಿಣಿಯ ಗಂಡ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಹೀನವೆಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ತರುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹದಾಗಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಗೃಹಿಣಿಯರನ್ನು ತಲ್ಲಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಅದಲ್ಲದೆಯೂ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು, ಮನೆಯೊಳಗೆ ದುಡಿಯುವ ಈಕೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದು, ಗಂಡನ ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿತನ, ಮಕ್ಕಳ ಲಾಲನೆ–ಪಾಲನೆ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರ ಆರೈಕೆ –ಹೀಗೆ ಗೃಹಿಣಿಯಾದವಳು ಇಂತಹ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ತಲ್ಲಣಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವ ಹಲವು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾದುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

'ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇಂದಿರೆಯ ತಾಯಿ ಅಂಬಾಬಾಯಿಯು ತನ್ನ ಗಂಡ ಭೀಮರಾಯನನ್ನೇ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮಾತೇ ನಡೆಯುವಂತೆ ಇರುವವಳು. ಒಂದು ದಿನ ತುಂಬ ದುಃಖಪಟ್ಟವಳ ಹಾಗೆ ನಟಿಸಿ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಬಳಿ ಸುಂದರರಾಯನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. "ಮೊನ್ನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ನೆರೆಮನೆಯ ಸೀತಾಬಾಯಿ ಬಂದಿದ್ದಳು. ನೆರೆಕೆರೆಯ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಹೆಂಗಸರು ಸಹಾ ಇದ್ದು ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಇರುವಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕಾಣಸಿಕ್ಕುತ್ತಾನೆ, ಅದೇನು? ಎಂದು ಸೀತಾಬಾಯಿಯು ಆ ಎಲ್ಲಾ ಹೆಂಗಸರ ಮುಂದೆ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದಳು; ಹಾಗೆ ಕೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿಯೇ ವಿಪರೀತವೇನೂ ಇಲ್ಲ, ಸಾವುಕಾರನು ತನ್ನ ಗುಮಾಸ್ತನಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇರುವುದು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಪರಂತೂ ಸೀತಾಬಾಯಿಯು ಹಾಗೆ ಕೇಳುವಾಗ ಕಿರಿನಗೆ ನಗುತ್ತಾ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಲಲಿತ ಬಾಯಿಯ ತೊಡೆಯನ್ನು ಬೆರಳಿನಿಂದ ಕುಕ್ಕಿ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ದೊಡ್ಡ ನಗೆ ಬಂದುದನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲೇ ಅಣಗಿಸಿದಳು" (ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ, ಪು. ೧೦). ಈ ರೀತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸಂಬಂಧದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜನರು ಮಾತನಾಡುವಂತಾಗಲು ಮುಖ್ಯಕಾರಣನಾದ ಸುಂದರರಾಯನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಅಂಬಾಬಾಯಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇದು ಅವಳ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ತನಗಾದ ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕಾರವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದವನನ್ನೆ ಕೊಲ್ಲುವುದು. ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ಮುಂದೆ ತುಂಬ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಹಣದ ಬಲದಿಂದ ಅದನ್ನು ಅವರು ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಅಂಬಾಬಾಯಿಯು ತನ್ನ ಗಂಡನ ವ್ಯಾಪಾರವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ತಾನೂ

ಜೊತೆಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೊರಗಿನ ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಅಂಬಾಬಾಯಿಯು ಕಟ್ಟಾ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಗಳು ಇಂದಿರೆಯ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಮಗಳು ಇಂದಿರೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವ ಮೊದಲೇ ಅವಳ ಗಂಡ ಸಾವನ್ನಪ್ಪುತ್ತಾನೆ. ಈಗ ಅಂಬಾಬಾಯಿಯು ಇಂದಿರಾಬಾಯಿಯನ್ನು ವಿಧವೆಯಾಗಿಸಿ ಅವಳಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಬರಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಮಗಳು ಇಂದಿರೆ ಈ ನಡುವೆ ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯ ಬಳಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತರಿಸಿ ಓದುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆಗಲೂ ಅಂಬಾಬಾಯಿಗೆ ಮಗಳ ಮೇಲೆ ಸಂದೇಹ. 'ಮ್ಲೇಚ್ಛರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ ಮಗಳು ಜಾತಿಭ್ರಷ್ಟಳಾದರೆ' ಎನ್ನುವ ತಲ್ಲಣ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಂತಮಂಡಳಿಯನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಅವಳಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಬರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾದಂಬರಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶಗಳಿದ್ದವು. ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ನಿಧಾನಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಹಾಗಾಗಿ ಅಂಬಾಬಾಯಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳು ಇಂದಿರೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಭಯವಿರುತ್ತದೆ. ಮಗಳು ಇಂದಿರೆಯ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಎದುರು ಅಂಬಾಬಾಯಿಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕತೆ ಸೋಲುತ್ತದೆ. ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಬೋಧಿಸಲು ಬಂದ ಸಂತನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದದ್ದು ಅಮೃತರಾಯ ಮತ್ತು ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯಮ್ಮ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರಿನ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಮನೋಭಾವಗಳನ್ನುಳ್ಳ ದಂಪತಿಯವರ ಬಳಿಯಾಗಿತ್ತು.

'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾರೋತಿ ರಾಮ ಐತಾಳರ ಮೊದಲ ಹೆಂಡತಿ. ಪುರೋಹಿತ ರಾಮ ಐತಾಳರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಡಿವಂತಿಕೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವವಳು. ಅವಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಕೊರಗು ಸದಾ ಕಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ನೋವನ್ನು ಗಂಡನ ಬಳಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಗುವನ್ನು ದತ್ತು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮ ಐತಾಳರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಪಾರ್ವತಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಾದ ತಲ್ಲಣವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ಹೀಗೆ "ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಅಸಾಡಿ ತಿಂಗಳ ಕಡಲಿನಂತೆ ಉರುಳಾಡುತ್ತಿತ್ತು" (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೫೯). ಯಾವಳೇ ಸ್ತ್ರೀ ತನ್ನ ಗಂಡ ಮರುಮದುವೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಖುಷಿಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸಹನಾಮಯಿ ಆಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪಾರೋತಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಇದರಿಂದ ನೋವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಭಟಿಸದೆ ಮೌನವಾಗಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸು ಉಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ತಾನು ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಸದ್ಗತಿ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮರುಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು

ರಾಮ ಐತಾಳರು ನೀಡಿದ ಕಾರಣ ಸರಿಯೆಂದು ಅನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಐತಾಳರ ತಂಗಿ ಸರಸೋತಿ ಈಗಾಗಲೇ ರಾಮ ಐತಾಳರಿಗೆ ಮಗುವನ್ನು ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಐತಾಳರಿಗೆ ಅದು ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮರುಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರ ಎದುರೂ ಮಾಡದೆ ಮದುವೆಗೆ ತಯಾರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪಾರೋತಿ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಗಂಡ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಶಿವಳ್ಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗಲೂ "ಯಾಕೆ ಇವರಿಗೆ ತಾಜಾ ಕೋಟದವರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಸಿಗದೇನು? ವೈದಿಕರಾದವರು ಹೀಗೆ ಸೊಕ್ಕಿ ಆಗದವರಿಂದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ತರುವುದು ಸಮನಾದೀತೇ? ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಳಲಾಡಿದಳು" (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೫೯). ತನ್ನ ಗಂಡ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆ ಆದರೂ ಹೆಣ್ಣು ಶಿವಳ್ಳಿಯವಳು ಯಾಕೆ? ಎನ್ನುವ ಅಸಮಾಧಾನ ಪಾರೋತಿಗೆ ಇತ್ತೇ ಹೊರತು ರಾಮೈತಾಳರು ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಆಕ್ಷೇಪವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಐತಾಳರು ಮನೆಯವರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದೆ ಮದುವೆ ತಯಾರಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಆಕೆಯ ಸ್ವಭಾವದ ಕುರಿತು ಗಂಡ ರಾಮ ಐತಾಳರೇ ಶೀನನ ಬಳಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ನಮ್ಮ ಪಾರೋತಿ ತಾಜಾ ಸೀತಾದೇವಿ ನೋಡಿ, ಏನೋ ದೇವರು ಅವಳ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಂತಾನಯೋಗ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುವುದೊಂದೇ ಕೊರತೆ ಅಲ್ಲದೆ...... ಅಲ್ಲವಾದರೆ ನನಗೇನು ಕಡಿಮೆಯಿದೆ ಹೇಳು! ನಾಳೆ ನೀನೇ ನೋಡುವಿ, ಆ ಹೆಣ್ಣು ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಗಳನ್ನು ಕಂಡಹಾಗೆ ಕಾಣುವುದನ್ನು" (ಮರಳಿಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೫೮) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪಾರೋತಿಯ ಸೌಮ್ಯವಾದ ಗುಣದ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಐತಾಳರು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆಗೆ ತಯಾರಾಗುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮದುವೆ ತಯಾರಿ ನಡೆಸಿ ಮದುವಳಿಗನಾಗಿ ಶೃಂಗರಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಮೈತಾಳರನ್ನು ಪಾರೋತಿ ಅಡುಗೆಮನೆಯ ಕಿಟಕಿಯ ಸಂದಿಯಿಂದ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. 'ಅವಳ ನೋಟದ ಮರ್ಮ ಹೇಳತೀರದು' ಎನ್ನುವ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರ ಮಾತಿನಿಂದ ಪಾರೋತಿಯ ನೋಟದಲ್ಲಿರುವ ವೇದನೆಯನ್ನು ಓದುಗರು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅವಳೆಷ್ಟು ತಳಮಳಗೊಂಡಳು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾರಂತರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: "ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ಬಂಜೆಯಾದೆನಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಕೊರಗೂ ಉದಿಸಿತು. ಈಗ ಏತರ ಸಮಾಧಾನ ? ತಾನೆಷ್ಟು ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಸಹಿಸಿದರೂ ಅವಳು ಸಹಾ ಹಿರಿಯಾಕೆಯಾದ ತನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಣೆಯಿಂದ ಕಾಣುವ ಭರವಸೆಯೇನು? ಗಂಡನ ಪ್ರೀತಿಯೆಲ್ಲ ತನ್ನಿಂದ ತೇಲಿ ಅವಳನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸದೇನು?" (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೬೮). ಅವಳ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧಜಲದಂತೆ ಇತ್ತು. ಗಂಡನ ಪ್ರೀತಿ ತನ್ನಿಂದ ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಚಿಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಕಾಡುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಸವತಿಯ ಮಗುವಿಗೆ ತನ್ನ ರಕ್ತಬಾಂಧವ್ಯ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾದೀತು, ಎಂಬ ತರ್ಕದಿಂದ ಅವಳ ಕಣ್ಣು ಮಂಜಾಗುತ್ತದೆ. ಮರುಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸಾವರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. "ದುಃಖದ ಭಾರ ಕಡಿಮೆಯಾದೊಡನೆ ಅವಳಿಗೂ ಅನಿಸಿತು; ತಾನು ಮನೆಯವಳಾಗಿದ್ದು, ಆ ದಿನ ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ

ಈ ಲಗ್ನ ಪಾರೋತಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದು ನಡೆದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಊಹೆ ಊರಿಗೆ ಹರಡೀತೆಂದು, ಹಾಗಾಗಕೂಡದೆಂದು ತನಗೆ ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿರುದ್ದ ದುಃಖವನ್ನು ಹದ್ದಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಅಡುಗೆ ಚಪ್ಪರಕ್ಕೆ ಹೋದಳು" (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು. ೬೭). ಕಾರಂತರ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರಗಳು ಲೈಂಗಿಕತೃಷೆಗೂ ಮಿಕ್ಕಿದ ಒಂದು ಮಾನವೀಯ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತವೆ, ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಇದು ಕಾರಂತರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವಾಗಿದೆ.

ಪಾರೋತಿಗೆ ಎಲ್ಲದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಲ್ಲಣವನ್ನೂ ನೋವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದು ಸರಸೋತಿ ಅಣ್ಣನ ಮೇಲಿನ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಾಗ. ಪಾರೋತಿಗೆ ಸರಸೋತಿ ಕೇವಲ ಅತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲ, ಸುಖ-ಕಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವ ಅಕ್ಕನಂತಿದ್ದಾಳೆ. ಬಂಧುತ್ವದ ಕೊಂಡಿ ಹೀಗೆ ಕಳಚಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ಎಣಿಕೆಯೇ ಅವಳಿಗೆ ಹೊಸತು. ಅವಳು ಕಂಗಾಲಾಗಿದ್ದಾಳೆ. "ಸರಸೋತಿಯು ನದಿಯಾಚೆಯ ಬಯಲಿನಿಂದ ಚುಕ್ಕೆಯಾಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವ ತನಕವೂ ನಿಂತಿರಬೇಕು. ಅನಂತರ 'ಹೋದಳು' ಎಂದು ಉದ್ಗಾರವೆತ್ತಿ ಕೈಗೆ ಎಟುಕಿದ ಚುಂಗಿ ಮುಳ್ಳಿನ ಕುಡಿಯನ್ನು ಚಿವುಟುತ್ತ, ಅದರ ಮುಳ್ಳಿನಿಂದ ಚಿವುಟಿಸಿಕೊಂಡು ಗದ್ಗದಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಬರಿಯ ಬಾನಿನಂತಿತ್ತು. ಅತ್ತ ಕಂತುವ ಸೂರ್ಯ, ಉದಯಿಸಿದ ಕೆಲವೇ ತಾರೆಗಳು-ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಸುಬೆಳಕಿನ ನಸುಗತ್ತಲಲ್ಲಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಒಟ್ಟು ಬಯಲಿನಂತೆ ಹರಡಿತ್ತು" (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು.೫೭). ಹೀಗೆ ಅವಳ ತಳಮಳ, ಉದ್ವೇಗವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಲು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವಳ ಸಾವೂ ಕೂಡ ಆಕೆ ಬಯಸಿದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು. ಸಾಯುವಾಗ ಗಂಡನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟು ಸಾಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಅವಳ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿತು. "ಐತಾಳರು ಅವಳ ಕೊನೆಯ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ತಾವಾಡಿದ ಕಟುನುಡಿಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಅತ್ತರು. 'ನನ್ನಿಂದ ನಿನಗೆ ಏನೇನು ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತೋ.....' ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಕೊನೆಯ ತನಕ ನಿತ್ರಾಣಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆಕೆಗೆ ಚೇತನವಿತ್ತು. 'ನೀವು ಅಂಥ ಮಾತನಾಡಬಾರದು, ನೀವು ಸತ್ಯನನ್ನು ಮನೆಗೆ ತರದೇ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಯಾರು ಗತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು?' ಎಂದಳು" (ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಪು ೧೯೨). ಪಾರೋತಿಯು ಅತ್ತಿಗೆ ಸರಸೋತಿಯು ನೆರಳಾಗಿ ನಡೆದವಳು. ಐತಾಳರು ಅದೆಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸಿದ್ದರು ಕೂಡ ಮೌನವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡವಳು. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಕೊರಗಿನ ಜೊತೆಗೆ ಗಂಡ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆಯಾದಾಗ ಅನುಭವಿಸಿದ ಮಾನಸಿಕ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕರ್ ಅವರು ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಶೋಷಣೆಗಳ ಭಿನ್ನಮುಖಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ 'ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾತುಮ್ಮನ ಪಾತ್ರವು ಪುರುಷನ ಅಡಿಯಾಳಾಗಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಒಳಗೆ ಬರುವ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎದುರಿಸಲು

ಅಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಜೀವಿಸುವ ಚಿತ್ರಣವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಪಾತುಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಎದುರು ನಿಂತು ಮಾತನಾಡುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಇಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಮಗಳು ನಾದಿರಾಳ ಸುಂದರವಾದ ವೈವಾಹಿಕಜೀವನವನ್ನು ತನ್ನ ಗಂಡ ಸಿಟ್ಟಿನ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಮುರಿದಾಗ ತಲ್ಲಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅಳಿಯನ ಮೇಲಿನ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮಗಳು ನಾದಿರಳನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಯಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಖಾನರು ಆಕೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕಳುಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಪಾತುಮ್ಮನಿಗೆ ಇದು ಯಾವುದೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ನಾದಿರಳ ಅತ್ತೆ ಬಂದವರು ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೂ ಮಗು ಬೇಕು, ಆದರೆ ನಾದಿರಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ನಾದಿರಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ನೋವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾತುಮ್ಮನಿಗೂ ತಮ್ಮ ಮಗಳ ಮುಂದಿನ ಜೀವನದ ಬಗೆಗೇ ಚಿಂತೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮಗಳು ನಾದಿರಳಿಗೆ ಬದುಕುಳಿಯಲು ಆಸರೆಯಾಗಿದ್ದ ಅವಳ ಮಗುವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಅವಳೇನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೋ ಎನ್ನುವ ಭಯ ಪಾತುಮ್ಮನಿಗೆ ಆವರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೀಗ ಮಾತ್ರ ಪಾತುಮ್ಮನ ಸಹನೆಯ ಕಟ್ಟೆ ಒಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಕೆ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಗಂಡನೆದುರು ದನಿ ಎತ್ತುತ್ತಾಳೆ. "ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ನೀವು ರಾಜಿ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ, ಮಗಳು ಸುಖವಾಗಿ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆಂದೇ ನಾನು ಈವರೆಗೆ ನಂಬಿದ್ದೆ. ನೀವು ಇಷ್ಟು ಹಟ ಮಾಡುವಿರೆಂದು ನಾನು ಊಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಅವಳನ್ನು ಕರೆಸುತ್ತಾರೆಯೇ? ಇನ್ನು ಇವಳು ಈ ಗಂಡನ ಆಸೆಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾದದ್ದೇ. ಮಗಳ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ನೀವೇ ಕಲ್ಲು ಹಾಕಿದ್ದೀರಲ್ಲ? ಎಂದು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಗಂಡನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದಳು" (ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ, ಪು. ೨೯). ಇದುವರೆಗೆ ಗಂಡ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಇದ್ದ ಪಾತುಮ್ಮಳ ಸಹನೆಯ ಕಟ್ಟೆ ಒಡೆದಾಗ ಅವಳು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಎಷ್ಟಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಮಹಮ್ಮದ್ ಖಾನರು ಇದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬಂದೆರಗಿದ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತುಗಳು ಮಹಮ್ಮದ್‌ಖಾನರನ್ನು ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು.

ಖಾನರು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಕೂಡ ಮಗಳ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವುದು ತನಗೆ ಸರಿಕಂಡಂತೆ. ಇದೀಗ ನಾದಿರಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ ಖಾನರು ಉಪಾಯದಿಂದ ರಶೀದ್‌ನಿಂದ ತಲಾಖ್ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅದುವರೆಗೆ ಈ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳು ಮನೆಯವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಹೇಳಿದಾಗ "ಪಾತುಮ್ಮನಿಗೆ ಇದು ತೀರ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಅದು ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಬರಬಹುದೆಂದು ಆಕೆ ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಂದೇ ಆಕೆಗೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲಿಟ್ಟಂತಾದರೂ ಮರುಕ್ಷಣ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡಳು, ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕಾಲೆಳೆಯುತ್ತಾ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋದಳು" (ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ

ತೀರದಲ್ಲಿ, ಪು. ೨೯). ಮಹಿಳೆ ಎಷ್ಟು ಅಸಹಾಯಕಳಾಗುತ್ತಾಳೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ತನ್ನ ಮಗಳ ಸುಂದರ ಜೀವನವನ್ನು ತನ್ನ ಗಂಡನೇ ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಏನೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಗದ ಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪಾತುಮ್ಮಳ ಬದುಕಿನ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ನಾವು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಪಾತುಮ್ಮನಿಗೆ ತಾನು ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಗಂಡನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಆಕೆ ಬದಲಾಯಿಸುವಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಈಗ ಗಂಡನೆದುರು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಂಟಾದ ನೋವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಅವಳಿಗಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮಗಳೇನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು ಎಂದು ನೋಡಿದಾಗ ನಾದಿರ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬೀಡಿಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದೆ. ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗೆ ಹೊಯ್ದಾಟಗಳಿದ್ದರೂ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ ಮೌನವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಖಾನರು ಮರುಮದುವೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಬೊಬ್ಬೆ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ. ಮಗಳ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾದ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಇಬ್ಬರೂ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದರು. "ನೀವು ನನಗೆ ಒಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಸಾಕು. ನೀವೇನಾದರೂ ನನಗೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ನಾನು ಚಂದ್ರಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ (ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ, ಪು. ೪೧). ಅವಳ ಸಹನೆ, ತಾಳ್ಮೆಯ ಕಟ್ಟೆ ಒಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಅವಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದಾದಾಗ ಅವಳು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮೀನುಮಾರುವ ಪಾರುವಿನ ಬಳಿ ತನ್ನ ಮಗುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಅವಳಿಗೆ ರಶೀದ್ ತನಗೆ ತಲ್ಲಾಕನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು ಅಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ತನ್ನ ತಂದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ತುಂಬ ನೋವಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಗಂಡ ಮತ್ತೆ ಮದುವೆಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಆಕೆ ಪಾರುವಿನ ಬಳಿ "ಅವರು ಪುನಃ ಮದುವೆಯಾದರೇ?" ಎಂದು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಕೇಳಿದಳು. ಆಗ ಪಾರು "ಅವರ ತಾಯಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೇಳುತ್ತಾರಂತೆ ಬೇರೆ ನಿಕಾ ಮಾಡಿಕೋ ಅಂತ. ಆದರೆ ಅವರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲಂತೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಮದುವೆಯೇ ಬೇಡ ಎಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಾರಂತೆ" (ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ, ಪು.೪೩).

ನಾದಿರ ತನ್ನ ಗಂಡ ರಶೀದ್ ಮತ್ತೆ ಮದುವೆಯಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಖಷಿಪಡುತ್ತಾಳೆ. ಬದುಕುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಎಳೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಒಂದು ಆಶಾವಾದ ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತವಿದೆ ಅವಳಲ್ಲಿ. ಅದು ರಶೀದ್‌ನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮದುವೆಯಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಇದು ಧರ್ಮದ ನೆಲೆಯಿಂದ ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು ಮತ್ತೆ ನಾದಿರಳನ್ನು ತಳಮಳಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಧರ್ಮದ ಕೆಲವು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಮಾನಸಿಕ ಆಘಾತವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅವಳ ಮೇಲೆ ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ಏನಾಗಬಹುದು ಎನ್ನುವ ಕಲ್ಪನೆ ಅವಳ ತಂದೆಗೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ನಾದಿರ ಮಸೀದಿಯ ಪವಿತ್ರಕೊಳದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುತ್ತಾಳೆ.

'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸೀನಪ್ಪ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಹೆಂಡತಿ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮ, ತನ್ನ ಅತ್ತೆ ಅಂಮುಣಿಯಮ್ಮನ ಜೊತೆಗೆ ಮನೆಯ ಒಳಗಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚೇ ಪಾಲಿಸುವವರು. ತನ್ನ ಗಂಡ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟರ ಹೆಂಡತಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮಕ್ಕನ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲಾಗದೆ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗೆ ತಳಮಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ತಳಮಳ ಸಿಟ್ಟು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭ ಹೀಗಿದೆ. "ಇದೀಗ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮನವರು ಊಟ ಬಡಿಸಿಟ್ಟು ಗಂಡನಿಗೆ ಪದೇ ಪದೇ ಊಳಿಟ್ಟರೂ ಗಂಡನ ಉಸಿರಿಲ್ಲ. ತಟ್ಟನೆ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮನಿಗೇನೋ ಹೊಳೆದು ಅಂಗಳದ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತರೆ, ದೂರದಲ್ಲಿ ಗಂಡ ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬನವೇರಿ ಕೈನಾಲು ಹಿತ್ತಲು ಹೋಗುವುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ರುಕುಣಿಯಮ್ಮನ ಪಿತ್ತ ಕೆದರಿತು! ನೇರ ಒಳಗೆ ಬಂದವರೇ ಗಂಡನಿಗೆ ಬಡಿಸಿಟ್ಟ ಊಟವನ್ನು ತಾನೆ ಉಂಡು ಪಲ್ಲಕಿಯ ಮೇಲೆರಗಿ ಒಂದರೆಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣಡ್ಡ ಮಾಡಿದರು" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೪೦). ಪುಟ್ಟಮ್ಮಕ್ಕ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಗಂಡನ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನೇ ನೇರವಾಗಿ ಈ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳುವಷ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಧೈರ್ಯ ಎರಡೂ ಅವಳಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಹೊರಗೆಡಹುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ದ್ರೌಪದಿ ವಿಧವೆಯಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಮಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ತುಂಬಾ ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವಳ ಮುಂದಿನ ಜೀವನ ಸುಖಮಯವಾಗಿರಲಿ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಬಯಸದೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಆ ಎಳೆಯ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಬಂಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವಳ ಕೇಶಮುಂಡನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ನಿರಾಭರಣಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ರುಕುಣಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವ ತುಡಿತವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಭೂತದ ಕೋಲದ ದಿನ ಅದ್ರಾಮನ ಜಟಕಾಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿನ ಶೆಟ್ಟರು ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಹೆಬ್ಬಾರರಿಗೆ ಬವಳಿ ಬರುತ್ತದೆ. ರುಕುಣಿಯಮ್ಮ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೋಲದ ದಿವಸ ಅದ್ರಾಮನು ದ್ರೌಪದಿಯ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡಕೂಡದು ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಹಾಕುತ್ತಾಳೆ. ಭೂತದ ಕೋಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ನೆಂಟರೆಲ್ಲ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮ "ಮುಂಜಾನೆಯಿಂದ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಭೂತದ ಪವಿತ್ರ ಮಂಗಲಕಾರ್ಯವಿದು....ಅಮಂಗಲೆ ವಿಧವೆಯರು ಅಂಗಳ ಇಳಿದು ಮಡಿಕೆಡಿಸಬಾರದೆಂದರೂ ಈಕೆ ಕೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ; ನೋಡಿ, ಈಗ ನಮ್ಮವರು ಬವಳಿ ಬಂದು ಬಿದ್ದರಂತೆ! ಭೂತದ ಏತು ಶುರುವಾಯ್ತು. ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಮೆಚ್ಚಿ ತಲೆ ತೂಗುವಂತಹ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರು" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೧೪೧). ರುಕುಣಿಯಮ್ಮ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿ

ಇಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಬೇರೆಯಿದ್ದರೂ ನೆರೆದ ಜನರೆದು ನಾವು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಚಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಷಾಢ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟನೇ ದಿನದಂದು ಚಿತ್ರಾಪುರ ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮುದ್ರಾಧಾರಣೆಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿನ ದ್ರೌಪದಿಯು ರುಕುಣಿಯಮ್ಮನ ಬಳಿ ನಾನು ಯಾವ ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ನಾನು ಮುದ್ರೆಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೋಗಲು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಅವಳ ವಿರೋಧದ ನಡುವೆಯೂ ಆಕೆಗೆ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮ ಕೊಡುವ ಕಾರಣವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು "ನೀನು ಮಾಡಿರುವ ಪಾಪ ಕರ್ಮ ನಿನಗ್ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.... ಅದೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯೋದು ನಮಗೆ, ಎಂದು ಗದರುತ್ತಾರೆ" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು.೨೭೦). ಮಗಳು ಅದ್ರಾಮನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದೇ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಪಾಪಕರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಗಂಡ ಪ್ರತಿದಿನ ತನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ದೇಹವಿಡೀ ಮುದ್ರೆ ಒತ್ತಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೃತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ಹೆದರುವ ಈಕೆ ಗಂಡನ ಮೇಲಿನ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಮಗಳ ಮೇಲೆ ತೆಗೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಮಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ದಂಡಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಮುದ್ರಾಧಾರಣೆಯ ದಿವಸ ಮುಂಜಾನೆ ಮುದ್ರಾಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ ಪಾಪ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಲು ಪುಟ್ಟಮ್ಮಕ್ಕ ಕೂಡ ಶೃಂಗರಿಸಿಕೊಂಡು ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ತಲ್ಲಣವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಮಗಳು ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಮಂಜಪ್ಪನ ಕಮಾನು ಗಾಡಿಯತ್ತ ಎಳೆತಂದು ಇನ್ನೇನು ಗಾಡಿ ಏರಬೇಕೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮಕ್ಕ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮಕ್ಕನ ಚಂದದ ಮೋರೆ ಕಂಡೊಡನೆ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಮಿಂಚು ಹೊಡೆದಂತಾಯಿತು. ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಪಿತ್ತ ಕೆದರಿದಂತಾಗಿ ಎರಡುಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಲಾದರು! ದ್ರೌಪದಿ ಜೊತೆ ಗಾಡಿಯೇರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮ ತಟ್ಟನೆ ತನ್ನ ನಿರ್ಧಾರ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಾನು ಚಿತ್ರಾಪುರಮಠದ ಮುದ್ರಾಧಾರಣೆಯಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಾರೆನೆಂದು ಮುಖ ಸಿಂಡರಿಸಿಕೊಂಡು ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಚಾವಡಿ ಏರಿದ್ದರು" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೨೭೧). ಬೇರೇನೂ ಮಾಡಲಾಗದೆ ತಾನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮನ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಪುಟ್ಟಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ವರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮುದ್ರಾಧಾರಣೆಗೆ ಮಂಜಪ್ಪನ ಕಮಾನುಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ರುಕುಣಿಯಮ್ಮನದು ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲಾಗದ ಅಸಹಾಯಕತೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

'ದೇವ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗಮ್ಮ ಮತ್ತು ಸುನೀತಿ ಎಂಬಿಬ್ಬರ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ. ನಾಗಮ್ಮ ದೇವನ ಸಾಕುತಾಯಿ. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ನಾಗಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಮಗನನ್ನು ದತ್ತುತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆಸೆ.

ಆದರೆ ಈಶ್ವರಯ್ಯನವರು ಇದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅನಾಥಾಶ್ರಮದಿಂದ ದಲಿತ ಹೆಂಗಸಿನ ಮಗುವನ್ನೇ ತರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನಾಗಮ್ಮನ ಬಳಿ ಅದು ಯಾರ ಮಗು ಎಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಗಮ್ಮ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಮಗುವಾಗಿ ಮೊದಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ದಿನಗಳು ಕಳೆದಂತೆ ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಮಮತೆ ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗುವಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈಶ್ವರಯ್ಯನವರು ಸಾಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವನಿಗೆ ಅವನ ಜನ್ಮರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ದೇವನಿಗೆ ನಂಬಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹೊಯ್ದಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿತು. ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡಾಗಲೂ ಅವರ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು "ನನಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಯಾರಾದರು ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಹೇಳುವ ಎಂದಾಗ" ನಾಗಮ್ಮ "ಗಂಡುಮಗ ಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಕಿದ್ದು ಯಾಕೆ ಮತ್ತೆ? ಹೋಗಿ ಮಡಿ ಉಟ್ಟು ಬಾ" (ದೇವ, ಪು. ೨೬) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ದೇವ ತನ್ನ ಜನ್ಮರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೆಂಡತಿ ಸುನೀತಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೇಳಿದಾಗ ಅವಳಿಗೆ ನಂಬುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಮೊದಲೇ ತನ್ನ ಗಂಡ ಮಾಡುವ ಹರಿಜನೋದ್ಧಾರ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ದೇವ ಅದೇ ಜಾತಿಯವನು ಎನ್ನುವುದು ಅವಳಿಂದ ಸಹಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ತನ್ನ ಗಂಡ ತಮಾಷೆಗಾಗಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ದೇವ ಹೇಳಿದ ಒಂದೊಂದು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಂಬಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಅವಳಿಂದ. ಅವನ ಎದೆಗೊರಗಿ ಮಾತನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದರೂ ಅವನ ದೃಢಧ್ವನಿಗೆ ಬೆಚ್ಚಿದಳು. ಸಂದೇಹ ಅನುಮಾನದಿಂದ ಅವನ ಮೈ, ಕೈ, ಮುಖ ಮುಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದಳು. ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ಅವನೊಳಗೆ ಏನನ್ನೋ ಹುಡುಕಲು ಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಊಹೂಂ ಇದೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳು. ಈಶ್ವರಯ್ಯ ಎಲ್ಲೋ ತಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಕ್ರಮವೇ ಬೇರೆ. ದೇವನನ್ನು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸುವುದೇ? ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಕಪ್ಪುವರ್ಣದವರು ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಲ್ಲವೇ?" (ದೇವ, ಪು. ೬೧) ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ದೇವ ಸುನೀತಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದಂದಿನಿಂದ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಹೊಯ್ದಾಡುತಿತ್ತು. ಜಾತಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಕೀಳರಿಮೆ ಸುನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಒಂದಿಷ್ಟು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಸುನೀತಿ ಮತ್ತು ನಾಗಮ್ಮರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇದು ಪ್ರಗತಿಪರಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಗು ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಮನೋಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಮನೆಯ ಕೆಲವೊಂದು ಜನರು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಮಹಿಳೆಯರು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ತಲ್ಲಣಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಗಂಡಸರ ಜೊತೆಗೆ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸುಧಾರಣಮನೋಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗೌರಮ್ಮನ ಪಾತ್ರವು ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠತೆಗೆ ಒಗ್ಗಿಕೊಂಡ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕತೆ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠತೆಯ ಮುಖಾಮುಖಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೌರಮ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಧವೆ ಪಾರ್ತಕ್ಕನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ಪಾತ್ರಗಳು ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡವುಗಳಾಗಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿವೆ. ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡ ವಾಸುದೇವರಾಯರ ಸುಧಾರಣೆಯ ಪರವಾದ ನಿಲುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ವಿರೋಧವಿದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ವಿರೋಧ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗಳು ಸರೋಜನ ಕಡೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಸರೋಜ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಸೇರಿ ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಲ್ಲದ ಅದೆಷ್ಟೋ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು, ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಾರದೆ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ಮಗಳ ವರ್ತನೆ ಆತಂಕವನ್ನು ತರುತ್ತದೆ. ಮಗ ಶೀನನೂ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಲು ಹೋದವ ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ಮಗ ಭಾಸ್ಕರನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ನೋವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಶೀನನಿಗೆ "ಯಂತದ ಶೀನ! ಹಾಗಾದರೆ ಅವಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಡೂ ಬಿಟ್ಟೆ ಅನ್ನು! ಅಪ್ಪ- ಮಗನಿಗೆ ಏನಾಗಿದೆ ಅಂತೇಳಿ! ಇದು ಯಾರೋ ಏನೋ ಮಾಡಿದ್ದು ಖಂಡಿತಾ ಹೌದೇ. ನನ್ನನ್ನೊಂದು ಸಲ ದೇವರು ಬೇಗ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದಾ?" ಎಂದು ಕಣ್ಣೊರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೬೭). ತನ್ನ ಮನೆಮಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಗೌರಮ್ಮ ಯಾರೋ ಏನೋ ಮಾಟ ಮಂತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅವರಲ್ಲಿ ಹೊರಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಲದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ಗಂಡ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಕೆಲವೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರೆ ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ತಿದ್ದುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಗನಿಗೆ ಎದುರು ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. "ನಿಂಗೆ ಉಪನಯನ ಮಾಡಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಯಾವುದೋ ಜನ್ಮದ ಪಾಪ. ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅಷ್ಟು ದುಡ್ಡಾದರೂ ಉಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ದುಡ್ಡುಕೊಟ್ಟು ಧರ್ಮ ಓಡಿಸಿದಂತಾಯಿತು" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೬೮). ಮಗಳು ಸರೋಜ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ಸರೋಜಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಗೌರಮ್ಮನ ಜೊತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪಾರ್ತಕ್ಕನೂ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡ ವಾಸುದೇವರಾಯರ ಸುಧಾರಣಮನೋಭಾವದ ಜೊತೆಗೆ ಮಗ ಶೀನ ಮತ್ತು ಮಗಳು ಸರೋಜಳೂ ಕೂಡ ಬದಲಾಗಿರುವುದು ಆತಂಕವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ಮಗ ಭಾಸ್ಕರ ಜೈಲಿಗೆ ಹೋದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಶೀನ ಬಂದು ಮನೆಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ

ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಮತ್ತು ಗೌರಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರಬಹುದಾದ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರಿನ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಘಟನೆಯಿಂದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಲು ತೊಂದರೆ ಉಂಟಾಗಬಹುದೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಸರೋಜ ನಮ್ಮ ಜಾತಿಯವರು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತ ಕೂಸಾಳನ್ನು ಆಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದಾಗ ಗೌರಮ್ಮ ಹೌಹಾರುತ್ತಾರೆ. "ಹೂಂ ಅನ್ನುತ್ತಿ, ಅನ್ನದೆ? ಬೆನ್ನಿಗೆ ಬಿದ್ದ ತಂಗಿಯರಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಜಾನ ಇದೆಯ ನಿಂಗೆ? ಸದರ ಬಿಟ್ಟದ್ದು ಜಾಸ್ತಿಯಾಯಿತು. ರತ್ನನ ಗಂಡ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ ದಿನದಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಸರಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂಥವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಇಂಥವನನ್ನು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತ ಹೇಳಲು ನೀನು ಯಾವ ತ್ರಿಲೋಕಸುಂದರಿ? ಹೆತ್ತವರು ನಾವುಂಟು, ಸತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾವು ತೋರಿಸಿದವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದು ನಿನ್ನ ಧರ್ಮ. ಪ್ರಾಯವೇನು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆಯೇ? ಆಚೆ ನೋಡಿ ಈಚೆ ನೋಡುವುದರೊಳಗೆ ವರ್ಷ ಮೂವತ್ತಾಗಿ ಕೆನ್ನೆ ಒಳಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕಡೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾರೆ? ಕೂಸಾಳೇ ಗತಿ!" ಎಂದು ಗೌರಮ್ಮ ಆವೇಶದಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೧೨೫). ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದ್ದರೂ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ತಾನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಹುಡುಗನನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ನೀಡಬಾರದು ಎನ್ನುವುದು ಗೌರಮ್ಮನ ವಾದವಾಗುತ್ತದೆ. ಸರೋಜಳಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಭಯವಿರುವುದನ್ನು ಗೌರಮ್ಮ ಆಡಿದ ಈ ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಭಾಸ್ಕರನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆತರುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಅವಳನ್ನು ಕರೆತರಲು ಶೀನನ ಜೊತೆಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಗೌರಮ್ಮ ಅವರನ್ನು ತಡೆದು "ಕೊರಗರು, ಕೊಪ್ಪದಲ್ಲಿರುವವರು ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮನೆ ಹತ್ತಿದರೆ ನಾವು ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕಾದೀತು" ಎಂದರು ಅಳು ಕಟ್ಟಿದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೧೨೯). ಆದರೆ ಇವರ ಮಾತನ್ನು ಗಂಡ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಕೇಳುವವರಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗೌರಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ಹೊಯ್ದಾಟಗಳಿಂದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಈ ಗೃಹಿಣಿಯರಿಗೆ ತಾವು ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರವೇ ಆದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿವೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಾಲದ ಬದಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಬದಲಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇವರು ಬದಲಾಗದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ತಲ್ಲಣಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂಬಾಬಾಯಿಯ ತಲ್ಲಣಗಳೇ ಬೇರೆ. ಇವಳಿಗೆ ವಿಧವೆಯಾದ ತನ್ನ ಮಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಭರಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಅಮೃತರಾಯ ಮತ್ತು ಜಲಜಾಕ್ಷಮ್ಮನಂತೆ ಅವಳು ಆಲೋಚಿಸಲಾರಳು. ಹಾಗಂತ ವ್ಯಾಪಾರವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ

ಜೊತೆಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲು ಗಂಡ ಭೀಮರಾಯನಿಗಿಂತ ಇವಳೇ ಬುದ್ಧಿವಂತೆಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧಳಾಗಿರುವವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಈ ಗೃಹಿಣಿಯರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ತಲ್ಲಣಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದರೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಈ ತಲ್ಲಣಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಮುಂದಿಡುತ್ತವೆ. ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗೃಹಿಣಿಯರ ಜೀವನದ ರೀತಿ–ನೀತಿಗಳು ಬದಲಾಗಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ.

೪.೨.೨ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳ ಗೃಹಿಣಿಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಜೀವನದ ತಲ್ಲಣಗಳು

ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗೃಹಿಣಿಯರು ತಾವು ಜೀವಿಸುವ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಕೆಲವೊಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅವರೇ ತಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಈ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮಾತೃಮೂಲೀಯ ಕುಟುಂಬವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಬಂದ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆದು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರುವವರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠವಾದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತ, ತಾವು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಜಾತಿಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಮನೋಭಾವದವರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಗೃಹಿಣಿಯರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಡತನ, ಅಸಹಾಯಕತೆ ಮತ್ತು ಜಾತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಉಳ್ಳವರಿಂದ ದೈಹಿಕಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದರೂ ಮತ್ತೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಬದುಕಿದವರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಈ ಅತ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಎದೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಮೆರೆದವರೂ ಆಗಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈ ರೀತಿಯ ಭಿನ್ನವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಣವಾದಿ ಪಾತ್ರಗಳು ಎನ್ನುವ ನೆಲೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸಿ ಅದ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

'ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯಮ್ಮ, 'ಅಳಿದುಳಿದವರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪದ್ಮಾವತಿಯಮ್ಮ, 'ಸತೀ ಕಮಲೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾವೇರಮ್ಮ, ಈ ಪಾತ್ರಗಳು ಸುಧಾರಣೆಯ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಅಸಹಾಯಕರಿಗೆ ದಾರಿತೋರಿಸಿದ ಪಾತ್ರಗಳು ಇವುಗಳಾಗಿವೆ. ಇಂದಿರೆ ತನ್ನ ಮನೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಓಡಿಬಂದು ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯಮ್ಮನವವರ

ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಇಂದಿರೆಗೆ ಮೊದಲೇ ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಹಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಕಂಡವರೇ "ಏನವ್ವಾ, ಏತಕ್ಕಿಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತೆ? ನನ್ನಿಂದಾಗಬೇಕಾದದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳು, ಅಯ್ಯೋ ! ಹೆಣ್ಣು ಜನ್ಮವೇ !" ಎಂದು ಮರುಗುತ್ತಾರೆ (ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ, ಪು. ೧೪೫). ಹೆಣ್ಣು ಜನ್ಮದ ಯಾತನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಅರಿವಿದೆ. ಇಂದಿರೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆಯನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. "ಅವ್ವಾ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರು. ನಿನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನು ಪತಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿ, ನಮ್ಮಿಂದ ನಿನಗೇನಾದರೂ ಒತ್ತಾಸೆ ಸಿಕ್ಕುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೋಡುತ್ತೇನೆ. ಬಾ, ನೀನು ಮುಖವನ್ನು ಮುಚ್ಚಡಗಿಸಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ದುಷ್ಟಾಚಾರಗಳಿಗೆ ನಾವ್ಯಾರು ಮನಸ್ಸು ಕೊಡುವವರಲ್ಲ ಬಾರೇ" (ಇಂದಿರಾ ಬಾಯಿ, ಪು. ೧೪೫) ಎಂದರು ಜಲಜಾಕ್ಷಮ್ಮ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ಇಂದಿರಾ ಮುಖಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ಇಂದಿರಾಳನ್ನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದವರು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಶಿಕ್ಷಣವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಎಲ್ಲಾ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದನ್ನು ಸಮಾಜ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ ಅದಾಗಿತ್ತು. ವಿದೇಶೀಯರಿಂದ ಜಾರಿಗೊಂಡ ಶಿಕ್ಷಣ ಜಾತಿಕೆಡಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಜನರು ನಂಬಿದ್ದರು. ಅಂಬಾಬಾಯಿ ತನ್ನ ಮಗಳು ಇಂದಿರಾ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ವಿಲಾಯತಿಯವರ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಜಾತಿಕೆಡಿಸುತ್ತವೆ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೀಡುವ ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯಮ್ಮನಂತಹವರೂ ಇದ್ದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇಂದಿರಾ ವಿಧವೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡ ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯಮ್ಮ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ವಿದ್ಯೆಕಲಿಯಲು ಸತಾರೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಗಳಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜಲಜಾಕ್ಷಮ್ಮ ಆಕೆಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತಹ ಗುಣವಂತ ಮಗಳು ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಬಾರದಿತ್ತೇ ಎಂದು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂದಿರಾ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯ ಅಂಬಾಬಾಯಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕಿರುವ ಮೈರೆಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ ಎಂದು ಸುಬ್ಬಿಯು ಹೇಳಿದಾಗ ಆತಂಕಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಅವಳ ತಾಯಿ ಅಂಬಾಬಾಯಿಯು ಬಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಎನ್ನುವ ಆತಂಕ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಜಲಜಾಕ್ಷಮ್ಮನಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು ಮರಳಿದ ಇಂದಿರಾಳಿಗೆ ಮರುಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯ ಪಾತ್ರ ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಸುಧಾರಣಾವಾದಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

'ಸತೀ ಕಮಲೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾವೇರಮ್ಮನದು ಜಲಜಾಕ್ಷಮ್ಮನ ಹಾಗೆ ಸುಧಾರಣಮನೋಭಾವವುಳ್ಳ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಸತೀ ಕಮಲೆ ಕಾವೇರಮ್ಮನ ಸೊಸೆ. ಇವರ ಒಬ್ಬನೇ

ಮಗ ಉಮೇಶ ಕಮಲೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೋದವನು ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲದೆ ಅವನಿಂದ ಪತ್ರವೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರು ಉಮೇಶ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಸತ್ತ ಅನಂತರದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕಮಲೆ ವಿಧವೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇಂದಿರೆಯ ಹಾಗೆ ಕಮಲೆಯನ್ನು ಕಾವೇರಮ್ಮ ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಎನ್ನುವ ಹುಡುಗ ಕಮಲೆಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಕಮಲೆಗೆ ಆತನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಊರಿಗೆ ಮರಳಿದ ಮೇಲೂ ನಾರಾಯಣ ಆಗಾಗ ಇವಳ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾವೇರಮ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿದ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಊರಿನ ಹೆಂಗಸರು "ಈಗಿನ ಹುಡುಗಿಯರು ಕಲಿಯುವುದಂತೆ, ಕಲಿತ ಮೇಲೆ ಏನೇನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹಾ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಆ ಸುಡುಗಾಡಿನ ಕಮಲೆ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದಳಂತಲ್ಲ. ಇವರಿಗೆ ಪಾಪಪುಣ್ಯವೆಂಬುವುದಿಲ್ಲ" (ಸತೀ ಕಮಲೆ, ಪು. ೬೬) ಎಂದು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕರಕರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ತೆ ಸೊಸೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರವಿನಿಮಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾವೇರಮ್ಮ ಕಮಲೆಗೆ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮದುವೆಯಾಗುವಂತೆಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಕಮಲೆ ಮನೆಬಿಡುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಇದರಿಂದ ಕಾವೇರಮ್ಮ ತುಂಬ ನೋವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.

'ಅಳಿದುಳಿದವರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪದ್ಮಾವತಿಯಮ್ಮನ ಪಾತ್ರವೂ ಸುಧಾರಣಾಪರ ನಿಲುವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ಅಪರಿಚಿತ ಗಂಗಯ್ಯನನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಸಾಕುಮಗಳಾಗಿರುವ ಉಮಾಳನ್ನು ಗಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ತ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ನೀಡುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಚಳುವಳಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಹಿಳೆಯರೂ ಕೂಡ ಇಂತಹ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಲಜಾಕ್ಷಿ, ಕಾವೇರಿ ಮತ್ತು ಪದ್ಮಾವತಿಯಮ್ಮನವರಂತಹ ಸುಧಾರಣಾಪರವಾದ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಉಳ್ಳ ಮಹಿಳೆಯರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ. ಇವರಿಂದ ಕೌಟುಂಬಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಸುಧಾರಣರೂಪದ ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆದವು. ಈ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯವರಿಗೂ ಪ್ರೇರಣೆ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ವಿಧವೆಯರ ಪುನರ್‌ವಿವಾಹ, ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವುದು, ನಿರ್ಗತಿಕರಿಗೆ ಅಸಹಾಯಕರಿಗೆ ದಾರಿತೋರಿಸುವಂತಹ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಈ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

ಇವೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜಲಜಾಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಪದ್ಮಾವತಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಸಹಾಯಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಹಕರಿಸುವಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. 'ಸತೀ ಕಮಲೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾವೇರಮ್ಮನಿಗೆ ಉಮೇಶ ಎನ್ನುವ ಮಗನಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ನಾದಿನಿ ಸತ್ತು ಹೋದಾಗ ಅವಳ ಮಗಳಾದ ಕಮಲೆಯನ್ನು ತಂದು ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಮಗ ಉಮೇಶ ಕಮಲೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೋದವನು ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತಿರುವನೆಂದು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಕಮಲೆಯ ಮುಂದಿನ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಲು ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಮಗನ ಸಾವು ಅವರಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರೂ ಸೊಸೆಯ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಸೊಸೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಾರಾಯಣ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟಿರುವ ವಿಷಯ ಊರಿನವರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಾಗ ತುಂಬಾ ನೋವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಕಮಲೆಯ ಹತ್ತಿರ "ಹೌದು, ನೀನು ಕೊಲ್ಲುವ ರಾಕ್ಷಸಿಯೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿದೆ. ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕೊಂದೆ, ಪಾಪ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೂ ಕೊಂದೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (ಸತೀ ಕಮಲೆ, ಪು. ೬೮). ಕಾವೇರಮ್ಮನಿಗೆ ನೋವು ಕಮಲೆ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ನಾರಾಯಣನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಮಲೆ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಎನ್ನುವ ಆರೋಪಕ್ಕಾಗಿ. ಆದರೆ ಇದು ಸುಳ್ಳು ಆರೋಪ ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕಮಲೆಯನ್ನು ಮಗ ಉಮೇಶ ಮದುವೆಯಾಗಲು ಇದ್ದ ಜಾತಕದ ದೋಷದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾವೇರಮ್ಮ ಯೋಚಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಸಮಾಜದ ಬದಲಾವಣೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದಾಗಿದೆ.

'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯಮುನಕ್ಕ ಮತ್ತು 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶಾಂತಕ್ಕೆ, ಅಂಬಕ್ಕೆಯರ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ, ಈ ಮೂರೂ ಪಾತ್ರಗಳು ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಧೈರ್ಯವಂತ ಮಹಿಳೆಯರಾಗಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಮುನಕ್ಕ ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿ. ಅವಳ ತಮ್ಮ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಯಮುನಕ್ಕನಿಗೆ ಗುತ್ತಿನ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಗುತ್ತಿನ ಆಡಳಿತದ ಎಲ್ಲಾ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಯಮುನಕ್ಕ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಂತೆ "ಯಮುನಕ್ಕನನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಕ್ಕ ಸಾಕಿದ್ದರು. ಅವಳು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯುವವಳಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡಲೂ ಹೇಸುವವಳಲ್ಲ. ಯಾವ ಗಂಡಿಗೂ ಕಮ್ಮಿಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಕಾರುಬಾರು ನಡೆಸಿ ಕಳೆದ ಒಂದು ವರ್ಷದಿಂದ ಮಿತ್ತಬೈಲನ್ನು ಆಳಿದ್ದಾಳೆ. ಮಂಕರಾಲರು ಭಯಪಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ಯಮುನಕ್ಕನಿಗೆ ಮಾತ್ರ, ಮಂಕರಾಲರು

ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಮಿತ್ತಬೈಲಿನ ಗುರಿಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಕ್ಕಲಿನವರನ್ನು, ಕೆಲಸದವರನ್ನು, ಮನೆಯ ಯುವಕರನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಿತ್ತಬೈಲಿನ ಮಾನ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಊರು ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಾ ಹೋದವಳು ಯಮುನಕ್ಕ" (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ, ಪು. ೨೮೧). ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿಯರಾಗಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿದೆ. ಯಮುನಕ್ಕನದು ಗಂಡಸರನ್ನು ಮೀರಿಸಬಹುದಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೇ ಆಗಿದೆ. ಅವಳು ಯಾರಿಗೂ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವಳಿಗೇ ಹೆದರುವ ಜನರು ಇರುವಂತಹ ಯಮುನಕ್ಕನ ಮೇಲೆ ಸಂಬಂಧಿಕನೇ ಆಗಿರುವ ಅಚ್ಚಕ್ಕನ ಮಗ ಬಾರೆ ಬೈಲಿನ ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣ ಸದಾ ಉಗ್ರನಾಗಿದ್ದ. ತನ್ನ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದ. ಆದರೆ ಅದು ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಗುತ್ತಿನವರೂ ಅವನ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣ ಮಂಕರಾಲರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗ ಎಂದು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು. ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣ ತಾನು ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಗುತ್ತಿನ ಗೇಣಿದಾರ ಅಲ್ಲ, ಹಾಗಾಗಿ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಆದರೆ ಯಮುನಕ್ಕ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಚರ್ಚಿಸದೆ ಅದರ ಪ್ರತಿಕಾರವನ್ನು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆಯುತ್ತಾಳೆ. ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣನ ವರ್ತನೆ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವಳು ಅವನ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಮುರಿಯಲು ಅವನು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಾರೇಬೈಲಿನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೇ ಖರೀದಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇದರಿಂದ ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣ ಮತ್ತಷ್ಟು ಅವಮಾನಿತನಾಗಿ ಗೇಣಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಯಮುನಕ್ಕ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ತಾನೊಬ್ಬಳೇ ಎದುರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಗಾಂಧೀವಾದಿ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನಿಗೆ "ಸುಬ್ಬಯಾ, ಬಾರೇಬೈಲು ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಮಧ್ಯೆ ಬರಬೇಡಿ. ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಬಿಡಿ. ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಾನು ಖರೀದಿಸಿದಾಗಲೇ ಇಂತಹ ಒಂದು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎದುರಾಗಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ತಿಳಿದೇ ವಿಷದ ಪೊದರಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿದ್ದು. ಸುಬ್ಬಯಾ, ದುಗ್ಗಪ್ಪಾ, ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನೊಂದು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ. ಪು. ೨೭೯). ಗಂಡಸರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಯಮುನಕ್ಕ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿಯರಿಗೆ ಇಂತಹ ಸಾಹಸ ಇರುವುದು ಸಹಜವೇ. ಸಾವಿರಾರು ಮುಡಿ ಅಕ್ಕಿ ಹುಟ್ಟುವಳಿಯಿರುವ ಜಮೀನಿನ ಒಡೆತನ ಅವಳ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿದೆ. ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿ ಅಧಿಕಾರವಹಿಸಿರುವ ಅವಳ ಅಣ್ಣ ಗಾಂಧೀವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ. ಹಾಗಾಗಿ ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣನಂತಹ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಕಲಿಸಲು ಗಾಂಧೀವಾದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರಲಾರದು ಎಂದು ಯಮುನಕ್ಕನಿಗೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ

ತಾನೇ ಇದನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವುದಾಗಿ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಯಮುನಕ್ಕನ ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಗಳಿಲ್ಲ, ತಲ್ಲಣಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಕೆ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನಿಯಾಗಿ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ಮಂಕರಾಲರು ಗುತ್ತಿನ ಸಂಪತ್ತು ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಳುಗೆಡವಿದ್ದನ್ನು ಯಮುನಕ್ಕ ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮಂಕರಾಲ ಮತ್ತು ಅಚ್ಚಕ್ಕೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣನೂ ಕೂಡ ಗುತ್ತಿನ ವಿರುದ್ಧ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಇವನನ್ನು ಯಮುನಕ್ಕ ಒಬ್ಬಳೇ ಎದುರಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾಳೆ. ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸದೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಮಾತೃಮೂಲೀಯ ಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಸರಿಗಿಂತಲೂ ಬಲಿಷ್ಠಳಾಗಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಂಬಕ್ಕೆಯು ಸಾಂತೇರುಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿಯಾಗಿ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾಳೆ. ಅಂಬಕ್ಕೆಗಿಂತ ಮೊದಲು ಸಾಂತೇರುಗುತ್ತಿಗೆ ಅಂಬಕ್ಕೆಯ ತಾಯಿ ಶಾಂತಕ್ಕೆಯು ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಶಾಂತಕ್ಕೆಯ ಅಣ್ಣ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಅಡಳಿತವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಶಾಂತಕ್ಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಂಬಕ್ಕೆ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿ ಆಗಿದ್ದಾಗ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿದ್ದ ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೆ ಆ ಪಟ್ಟದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒತ್ತಾಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಗಾಂಧೀವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಊರೂರು ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮಾಜಸೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಡವ-ಶ್ರೀಮಂತ, ಜಾತಿ ಜಾತಿಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಮೇಲು-ಕೀಳು ಎನ್ನುವ ಭೇದಭಾವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಕೆಳ ಜಾತಿಯ ಜನರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅಂಬಕ್ಕೆ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅನಂತರ ಗುತ್ತಿನ ಗೇಣಿದಾರರೆಲ್ಲ ಬಂದು ಗೇಣಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅದರ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವನ್ನು ಅಂಬಕ್ಕೆಯೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಅನಂತರ ಗುತ್ತಿನ ಈ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಮಗಳು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮುಂಬಾಯಿಗೆ ಹೋದವಳು ಗಂಡನ ಜೊತೆ ಅಲ್ಲೆ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಮಕ್ಕಳೂ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಗುತ್ತಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವನತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಂಬಕ್ಕೆಗೆ ಆತಂಕಗಳಿದ್ದರೂ ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅವರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಗುತ್ತನ್ನು ಅಲುಗಾಡಿಸಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಗೇಣಿದಾರರು ಸ್ವತಂತ್ರಕೃಷಿಕರಾದರು. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುವುದನ್ನು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿ ಅಂಬಕ್ಕೆ ತಲ್ಲಣಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯ ಬದಲಿಗೆ ಅಡಿಕೆ, ತೆಂಗಿನ ಗಿಡಗಳನ್ನು

ಬೆಳೆಸಲು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಅಂಬಕ್ಕೆಯೂ ಕೂಡ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನ ಗಾಂಧೀತತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸದಾಳುಗಳಿಗೆ ಮನೆಯ ಹೊರಗೇ ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಭೂಮಸೂದೆಯ ಅನಂತರ ಕೆಲಸದಾಳುಗಳ ಕೊರತೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಅಂಬಕ್ಕೆ 'ಮಗಾ' ಎಂದು ಆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕರೆಯಿಸಿ ಊಟ ಹಾಕಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ.

'ಅವಿಭಕ್ತರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸರೋಜ ಮತ್ತು ಸುಶೀಲ ಮತ್ತು ಲೀಲ ಇವರು ತಮ್ಮ ಮನೆ ಮತ್ತು ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವ ಗೃಹಿಣಿಯರು. ಗೋವಿಂದನ ಹೆಂಡತಿ ಸುಶೀಲ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾತೀಯ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಮಹಾಬಲನ ಮಗ ೧೦ ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯದ ಜಗನ್ನಾಥ ಎಂಬ ಹುಡುಗ ಬಂದು ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯನ್ನು 'ನೀನು' ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸುಶೀಲ ತನ್ನ ಗಂಡನೊಡನೆ "ಇದೆಂಥಾ ಕ್ರಮ! ಶೀನಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಮನೆಯ ಪಿಳ್ಳೆ ಆಗಲಿ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಹೊಲೆಯರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವ ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡೋದು. ನೀವು ಮಾತ್ರ ಅವರ ಮನೆಯ ಮೂರು ವರ್ಷ ಮಗುವನ್ನು ನೀವು ತಾವು ಅನ್ನೋದು!" ಎಂದಳು (ಅವಿಭಕ್ತರು, ಪು. ೨೫). ಅದಕ್ಕೆ ಗೋವಿಂದ ಅವರು ಮೇಲಿನ ಜಾತಿಯವರು. ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಗಂಡನಿಂದ ಬಂದ ಉತ್ತರನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಶೀಲ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. "ಯಾರು ಮೇಲಿನ ಜಾತಿ? ಮೇಲಿನ ಜಾತಿ ನಮ್ಮದೇ. ಯಾವತ್ತಿನಿಂದ ಅವರು ಮೇಲಿನವರಾದುದು ? ನಾಲ್ಕು ಕಾಸು ಇದ್ದವರೆಲ್ಲ ಮೇಲಿನ ಜಾತಿಯೇ?" (ಅವಿಭಕ್ತರು, ಪು.೨೪) ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ ಸುಶೀಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಅವಳು ಆಕ್ಷೇಪ ಎತ್ತುವವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆಯೇ ಹೊರತು ಉಳಿದವರ್ಯಾರೂ ಈ ಕುರಿತು ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ಜಗನ್ನಾಥ ತನ್ನ ತೋಟದಿಂದ "ಏ ಸುಶೀಲ" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಸುಶೀಲ ಏನು ಎಂದು ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಅದುಮಿ ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ "ಗೋವಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾನ" ಎಂದ ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ಸುಶೀಲ "ನನ್ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಬೇಕಿದ್ರೆ ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪ ಮಹಾಬಲನೇ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ (ಅವಿಭಕ್ತರು, ಪು.೨೬).

ಅದುವರೆಗೆ ಶೀನಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಮಾತು ಬರುವ ಸಣ್ಣ ಮಗುವಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ದೊಡ್ಡವರೆಲ್ಲರೂ ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯವರ ಮನೆಯವರನ್ನೆಲ್ಲ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿಯೇ ಕರೆಯುವುದು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ರೂಢಿಯಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಯಾರೂ ಇದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸುಶೀಲ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳಿಗೆ ಮಹಾಬಲ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಮಗ ೧೦ ವರ್ಷದ ಜಗನ್ನಾಥ ತನ್ನ ಗಂಡ

ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಕರೆದದ್ದು ಸಿಟ್ಟನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಉಳಿದವರಂತೆ ಸುಮ್ಮನಿರದೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಆಕೆ ಮಹಾಬಲ ಶೆಟ್ಟಿಗೇ ಏಕವಚನವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾಳೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಾಮನ ಹೆಂಡತಿ ಲೀಲ ತೋಟದ ಅಡಿಕೆ ಕೊಯ್ಲಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಮ್ಮದೆ ಬ್ಯಾರಿ ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಇದ್ದದ್ದೇ. ಹೀಗೆ ಬಂದವ ಅಡಿಕೆ ಕೊಯ್ಯುವಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದು ರೂಢಿ. ಅವನ ಸ್ವಭಾವದ ಕುರಿತು ಲೀಲಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಮನೆಯಂಗಳಕ್ಕೆ ತಂದುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಮನೆಯ ಉಳಿದ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಈಗ ಅವನು ತೋಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ಲೀಲಳನ್ನು ನುಂಗುವಂತೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಲೀಲಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತೋಟದಿಂದ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಸಿ ಮನೆಯಂಗಳಕ್ಕೆ ತಂದು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎದುರು ಬಂದ ಬ್ಯಾರಿಗೆ ಲೀಲ ದಾರಿಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟರೂ ಮಮ್ಮದೆ ಬ್ಯಾರಿ ಅವಳ ಭುಜಕ್ಕೆ ತನ್ನ ತೋಳನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ. ಲೀಲ ಕೂಡಲೆ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು " ಬ್ಯಾರಿಗೇನು ಕಣ್ಣು ಕಾಣಿಸೋದಿಲ್ವೇ?" ಎಂದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಮ್ಮದೆ ಬ್ಯಾರಿ "ಏನು ಅಪ್ಪೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ" (ಅವಿಭಕ್ತರು, ಪು. ೯೧). ಲೀಲ ಅದಕ್ಕೆ 'ಅಪ್ಪೆಯಲ್ಲ ಕಪ್ಪೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ. ಅವಳ ಮಾತುಗಳು ತೋಟದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತವೆ. ಮಮ್ಮದೆ ಬ್ಯಾರಿ ಇದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಲೀಲಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಆತನಿಗೆ ನಡುಕ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ಯಾರಿಯ ವರ್ತನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಿದ್ದರೂ ಯಾರೂ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಲೀಲ ಆತ ನಡೆದುಕೊಂಡ ರೀತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಅವಿದ್ಯಾವಂತ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಕೂಡ ಧ್ವನಿ ಎತ್ತಿ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯ ಹಿರಿಯ ಸೊಸೆ ಸರೋಜಳಿಗೆ ಅವಳ ಗಂಡ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮತ್ತು ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಅವನ ಜೊತೆ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಶಶಿಕಲಾಳ ನಡುವೆ ಪ್ರೇಮ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎನ್ನುವ ವಿಷಯ ಊರಿನ ಹೆಂಗಸರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ನೊಂದುಕೊಂಡ ಆಕೆ ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಮಾಡಿ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಬರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನೇರವಾಗಿ ಗಂಡ ಮತ್ತು ಶಶಿಕಲಾಳ ನಡುವೆ ಪ್ರೇಮವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆಯೇ? ಎಂದು ಕೇಳುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಈ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ತಲ್ಲಣಕ್ಕೆ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯ ಮಗ ರಾಮನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮೂಲಕ ಸೊಸೆಯಾಗಿ ಬಂದು ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬವೊಂದನ್ನು ಸೇರಿದ ಲೀಲ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ತಳಮಳಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಅಸ್ತಿತ್ವವೆಂಬುವುದೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ

ಲೀಲ ತನ್ನ ಗಂಡ ರಾಮನ ಹತ್ತಿರ ತಾವಿಬ್ಬರು ಬೇರೆ ಮನೆ ಮಾಡುವ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. "ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಬೇಡುತ್ತಾ ಜೀವಿಸುವುದು. ಇಡೀ ದಿನ ಕತ್ತೆಯಂತೆ ದುಡಿದರೂ ಒಂದು ರವಿಕೆ, ಒಂದು ಲಂಗ ಹೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಮಾವನೆದುರು ಬೇಡುತ್ತಾ ನಿಲ್ಲಬೇಕು!" (ಅವಿಭಕ್ತರು, ಪು. ೭೭). ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಅವಿಭಕ್ತಕುಟುಂಬವೊಂದು ವಿಭಕ್ತದೆಡೆಗೆ ಹೊರಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ.

ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳು ಅನಿವಾರ್ಯಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಅಥವಾ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಪರಪುರುಷನಿಂದ ಅತ್ಯಾಚಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದಾಗ ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಜದ ಜನರು ನೋಡುವ ರೀತಿಯೇ ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವಳು ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ 'ಅತ್ಯಾಚಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವಳು' ಎನ್ನುವುದಾಗಿಯೇ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾಳೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟೋ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಇಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಶರಣಾಗದೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೆಂಪಿ ಗಿಡ್ಡಿಯರ ಪಾತ್ರಗಳು, 'ತುಂಗಮ್ಮನ ತವರುಮನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ತುಂಗಮ್ಮ, 'ವಾಗ್ದೇವಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಾಗ್ದೇವಿ ಪಾತ್ರಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಪರಪುರುಷನ ದೈಹಿಕಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿಯೂ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿದವರು. 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ತುಕ್ರನ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಆತನ ಜೊತೆ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೂದನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಕೆಂಪಿಯು ಮಲೆಯ ಧನಿಗಳಾದ ತಿರುಮಲ ಭಟ್ಟರ ಕಾಮುಕದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಕೆಂಪಿಯ ಬದುಕಿನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವಳ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಧನಿ ತಿರುಮಲ ಭಟ್ಟ ಅವಳನ್ನು ಲೈಂಗಿಕವಾಗಿ ಶೋಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕುಡಿಯರ ಹೆಣ್ಣು ಕೆಂಪಿಯ ಜಾರುವಿಕೆಗೆ ಧನಿ ನೀಡುವ ಚಿನ್ನದ ಉಂಗುರ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿತಳಾದ ಕೆಂಪಿ ಧನಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಿಮ್ಮನ ಹೆಂಡತಿ ಗಿಡ್ಡಿಯನ್ನು ಧನಿ ತಿರುಮಲ ಭಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೇಮಿಸಿದ್ದರು. ಭಟ್ಟರ ಕಾಮುಕದೃಷ್ಟಿ ಅವಳ ಮೇಲೂ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಗಿಡ್ಡಿ ಕೆಂಪಿಯಂತೆ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದೇ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕೆಂಪಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗಿಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಇಂತಹ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಗಿಡ್ಡಿಯಂತಹ ಕುಡಿಯರ ಮುಗ್ಧ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನೂ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

'ತುಂಗಮ್ಮನ ತವರುಮನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾವೇರಿ ಕೂಡ ಅಸಹಾಯಕಳಾಗಿ ಲೈಂಗಿಕಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಕಾವೇರಿ ತನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಮಗಳ ಮದುವೆಗೆ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಬಡ್ಡಿಗೆ

ಹಣ ನೀಡುವ ಐತಣ್ಣನ ಬಳಿ ಸಾಲ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಅದರೆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಕೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ ಐತಣ್ಣ ಆಕೆಯಿಂದ ದೈಹಿಕಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಅಸಹಾಯಕಳಾದ ಕಾವೇರಿ ಅವನಿಗೆ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತಿಂಗಳು ಕಳೆದಂತೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಆತಂಕಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಐತಣ್ಣ "ಇದೇನೀಗ ಮಹಾ! ಓಹೋ ಊರಿನವರ ಕತೆಯೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಗೊತ್ತು ಇದೆ. ಯಾರು ತಾನೆ ಸಂಭಾವಿತರು? ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಆ ಬೀಡಿನವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ! ಆದರೆ ನಸೀಬು ಒಳ್ಳೆಯದಿತ್ತು, ಕೇಳು ನಮ್ಮ ರಾಮಣ್ಣನ ಕೂಡೆ" ಎಂದನು (ತುಂಗಮ್ಮನ ತವರುಮನೆ, ಪು. ೭). ಕಾವೇರಿ ಕಳ್ಳ ಬಸಿರನ್ನು ಇಳಿಸಲು ಮದ್ದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಮದ್ದು ಯಾವುದೂ ಫಲಿಸದೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವಹೇಳನಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಐತಣ್ಣನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಊರುಬಿಟ್ಟು ಬೈಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ತೆರೆದು ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಾಳೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಗೌರವವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸಂಪಾದಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಕಾಲುಜಾರಿದ ಹೆಣ್ಣಿಗೂ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಸಮಾಜ ನೀಡಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಆಶಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸಮಾಜದ ಬದಲಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಲುವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸಹಾಯಕತೆಯಿಂದಾಗಿ ಇಂತಹ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಅವರನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ನಿಂದನೆ ಮಾಡದೆ ಅವರಿಗೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದುಕುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆನ್ನುವ ನಿಲುವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ.

'ವಾಗ್ದೇವಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಜನರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾದರಿಗಳಾಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಮಠಾಧೀಶರು ವಾಗ್ದೇವಿಯ ವ್ಯಾಮೋಹಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಾಗ್ದೇವಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಠಾಧೀಶರಾಗಿರುವ ಚಂಚಲನೇತ್ರರ ಮಠದ ಒಳಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಚಂಚಲನೇತ್ರರ ಮತ್ತು ವಾಗ್ದೇವಿಯ ದೈಹಿಕಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಗಂಡುಮಗುವನ್ನು ಮಠದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮಾಡಿದ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡದೆ ಮೋಸ ಮಾಡಿದಾಗ ವಾಗ್ದೇವಿ ತಲ್ಲಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ವಾಗ್ದೇವಿಯನ್ನು ಇಂತಹ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದವಳು ಆಕೆಯ ತಾಯಿ ಭಾಗೀರಥಿಯಮ್ಮ. ಮಠದ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮೇಲಿನ ವ್ಯಾಮೋಹ ತಾಯಿ–ಮಗಳಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಚಂಚಲನೇತ್ರರ ಸಾವಿನ ಬಳಿಕ ಮಠದ ಉತ್ತರದಾಯಿತ್ವವನ್ನು ಬೇರೆ ಮಠದವರು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ವಾಗ್ದೇವಿ ಮಠವನ್ನು ಮೊದಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಅಸಹಾಯಕ, ಅನಿವಾರ್ಯ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳವರ ಲೈಂಗಿಕಶೋಷಣೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ

ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಂತೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಲೈಂಗಿಕಶೋಷಣೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಈ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಇನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಸಹಾಯಕತೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಕೂಡ, ಮುಂದೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಜೀವನಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದವರಾಗಿ ಬದುಕುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಇಂತಹ ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಮುಖಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಲೆ ಎತ್ತಿ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಎಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಜೀವಿಸುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಮಹತ್ತರವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ.

೪.೩ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸತಿಗೆ ತುಡಿಯುವ ಆಧುನಿಕ ಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹ

ಆಧುನಿಕ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡು ಎನ್ನುವ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಾಗ ಸಮಾಜದ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ. ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳ ನಡುವೆ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಆ ಚೌಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊರಬರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತರೂ ಕೂಡ ಅದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬಹಳಷ್ಟು ವಿರೋಧಗಳಿದ್ದವು. ಬ್ರಿಟಿಷರು ಆರಂಭಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಈ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಾತ್ರವೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚಿತು. ವಿದ್ಯೆ ಅವರಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಿತು. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಂತೆ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರು ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹಳೆಯ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ರೀತಿ–ನೀತಿಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಅವರ ಆಲೋಚನಾಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾದವು. ವಿಧವಾವಿವಾಹ, ಸ್ತ್ರೀಶಿಕ್ಷಣ, ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಹೊಸತಿಗೆ ಅಥವಾ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ತುಡಿಯುವ ಆಧುನಿಕ ಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹವನ್ನು ಎರಡು ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೪.೩.೧ ಹೊಸತಿಗೆ ತುಡಿಯುವ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಿತ ಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹ

೪.೩.೨ ಹೊಸತಿಗೆ ತುಡಿಯುವ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತ ಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹ

೪.೩.೧ ಹೊಸತಿಗೆ ತುಡಿಯುವ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಿತ ಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹ

ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದ್ದರೂ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳೇನೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಅದನ್ನು ಜ್ಯಾರಿಗೊಳಿಸಿದವರು ಮಿಶನರಿಗಳು. ಇವರು ಜ್ಯಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಜಾತಿ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಲಾಭವನ್ನು ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹಿಳೆಯರು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ' ಹಾಗೂ 'ಸತೀ ಕಮಲೆ' ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯರ ಬದುಕು ತುಂಬ ಕಷ್ಟದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬದುಕುವವರಿಗೆ ಅದೊಂದು ಕಷ್ಟದ ವಿಷಯ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಿತವರ್ಗದವರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಇಂತಹ ಪದ್ಧತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿದರು. ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವಿಧವೆಯಾದವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಶಾಲೆಯ ಮೆಟ್ಟಲೇರಿದ ವಿಧವೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯದಾಗಿತ್ತು. ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಕಮಲೆ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ವಿಧವೆಯರಾದ ಬಳಿಕವೇ ಪಡೆದುಕೊಂಡವರು. ಈ ಶಿಕ್ಷಣವು ಅವರಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ವಿಧವೆ ಇಂದಿರಾ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳವರಾದ ಅಮೃತರಾಯರ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಅವರ ಅನುಮತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸತಾರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆಗಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜನರು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಧವಾವಿವಾಹವು ಇಂದಿರೆಯು ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮೂಲಕ ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇಂದಿರೆಗೆ ಮರುಮದುವೆಯಾಗುವುದು ಸಮಾಜದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾದುದು ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಭಾಸ್ಕರನಿಗೂ ವಿಧವೆಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಆದರ್ಶದ ಕಲ್ಪನೆ ಬಂದಿರುವುದೇ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರಿಗೆ ಮರುಮದುವೆಯಾಗುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡುವಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಕುರಿತು ಇಂದಿರೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ. 'ಸತೀ ಕಮಲೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಮಲೆಯು ವಿಧವೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಮನೆಯವರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದಲೇ ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರೂ ಕೂಡ ಕಾದಂಬರಿಯು ವಿಧವಾವಿವಾಹವನ್ನು

ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಸತೀತ್ವದ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒಲವನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ಗಾಂಧೀತತ್ವಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯೂ ಇದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕಮಲೆ ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ದೇಶಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ವಿದೇಶೀವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಷಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಬಳಿಕವೂ ದೇಶಸೇವೆಗಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಮಲೆಗೆ ಮರುಮದುವೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿಲುವುಗಳಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ಜೀವನವನ್ನು ದೇಶಸೇವೆಗಾಗಿ ಮೀಸಲಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಇಂದಿರೆ ಮತ್ತು ಸತೀ ಕಮಲೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯಾದವಳಿಗೆ ಸಮಾಜವು ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಂತೆ ಬದುಕುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ವೈದೇಹಿಯವರ 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸರೋಜ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದವಳು. ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಮತ್ತು ಗೌರಮ್ಮ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಹಳೆಯ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ತಾಯಿ ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ಈಕೆಯ ಸ್ವಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಆತಂಕವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪಾರ್ತಕ್ಕ ತನ್ನ ಮಗ ಭಾಸ್ಕರ ಕೊರಗರ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆಯಾದುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭಾಸ್ಕರ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದಾಗ ಆತನ ಗರ್ಭಿಣಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಅವಳು ಕೆಳಜಾತಿಯವಳು ಎನ್ನುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಣ್ಣ ವಾಸುದೇವರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಕರೆತರುವುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸರೋಜಳಿಗೆ ಜಾತಿನೀತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವಳು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಭಾಸ್ಕರನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆತರಬೇಕೆಂದು ತಂದೆ ವಾಸುದೇವರಾಯರ ಬಳಿ ಹೇಳುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಸರೋಜಳ ಮದುವೆ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ತನ್ನ ಮಗ ಭಾಸ್ಕರ ಕೊರಗರ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸರೋಜಳ ನೆಂಟಸ್ತಿಕೆಗೆ ತಡವಾಗುತ್ತಿದೆಯೇನೋ ಎಂದು ಕೊರಗುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಸರೋಜ "ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿ ಪಾರ್ತಕ್ಕ, ನನ್ನ ಮದುವೆ ಭಾಸ್ಕರಣ್ಣನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿರುವುದಾದರೆ ಹೋಗಲಿ. ಅವ ಈ ರೀತಿ ಮದುವೆಯಾದುದ್ದಕ್ಕೆ, ಕೊರಕೂಸಾಳುಗಳಿಗೆ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಮದುವೆಗೆ ಗಂಟು ಹಾಕಿ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬೇಡ ಎನ್ನುವ ಯಾವುದೇ ನಾಮರ್ದ ಗಂಡಸನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ರೆಡಿಯಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಭಾಸ್ಕರಣ್ಣ ಓದು ಬರೆಹ ಕಲಿತ, ಒಳ್ಳೆಯ ಬುದ್ಧಿಯ ಒಬ್ಬ ಕೂಸಾಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಇಬ್ಬರು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೀರ ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ನಾನು ಹೂಂ ಅಂದೇನು" (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೧೨೪) ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಮದುವೆ ಬಗೆಗೆ ಅವಳಿಗಿದ್ದ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಅಕ್ಕ ರತ್ನಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಅಕ್ಕ ರತ್ನಳ ಗಂಡನ

ವರ್ತನೆ ಸರೋಜಳಿಗೆ ಸರಿಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. "ಚಪಾತಿಗೆ ಚಟ್ನಿ ಯಾಕೆ ಮಾಡಿದ್ದು? ಪಲ್ಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಯಾಕೆ? ತರಕಾರಿ ತಂದದ್ದು ನಿನ್ನ ತಲೆಗೆ ತಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೇ? ಎಂದು ಚಪಾತಿ ಪ್ಲೇಟನ್ನು ಎತ್ತಿ ಠಪ್ಪಂತ ರತ್ನಳ ತಲೆಗೆ ಬೀಸಿ ತನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆಯೇ ಎದ್ದು ಹೊರಟು ಹೋದ" (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೬೦). ರತ್ನ ಪ್ರತಿಭಟಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ರತ್ನಳನ್ನು ಕೆಲಸದವಳಂತೆ ಕಾಣುವ ಭಾವನ ಸ್ವಭಾವ ಸರೋಜಳಿಗೆ ಹಿಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯ ನಡುವೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ವಾಗ್ಯುದ್ಧಗಳೇ ನಡೆದಿವೆ. ಸರೋಜ ಕಲಿತ ಹೆಣ್ಣು. ಹಾಗಾಗಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರವನ್ನು ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದಲೇ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ರತ್ನ ಹಳೆಯ ರೀತಿನೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವಿಸಲು ಬಯಸಿದರೆ ಸರೋಜ ಹೆಣ್ಣಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ತಂಗಿ ಶಾಮಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಮುಟ್ಟಾದಾಗ ಆಕೆಯನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಕ ರತ್ನಳನ್ನು ಕೂರಿಸಿದ ಕತ್ತಲೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿಸಲು ತಾಯಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಸರೋಜ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. "ಅದೆಲ್ಲ ಬೇಡ. ಶಾಮಿ ಬೇಕಾದರೆ ದೂರವಿರಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೋಸ್ಕರ. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆಯೆಂದೆಲ್ಲ ಅವಳಿಗೆ ರಗಳೆ ಮಾಡುವುದು ನನಗೆ ಸರಿಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಪು. ೧೧೫). ಮುಟ್ಟಿನ ಕುರಿತಾಗಿ ಇರುವ ಇಂತಹ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಬದಲಾಗಬೇಕಾದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಮನೆಮಂದಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಸರೋಜ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಪಾರ್ತಕ್ಕ ಮತ್ತು ಗೌರಮ್ಮ ಇವರುಗಳು ಇಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸರೋಜಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಗೌರಮ್ಮ ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಈಗಿನ ಮಕ್ಕಳು ತುಂಬಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ. ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಅವರಿಗೆ ಸರಿಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಮನೆಮಂದಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಮಾಜವೂ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

'ಕೊಟ್ಟ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೊರಗ ಸಮುದಾಯದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಪೀಂಚಲು ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ತಮ್ಮ ದಿನಿ ಇಬ್ಬರೂ ಮಲ್ಲಯ್ಯನಿಂದ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕಂಗೂರಿನ ಕೊಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಸರಕಾರ ಇವರ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಮಲ್ಲಯ್ಯನಂತಹ ಒಬ್ಬ ಗಾಂಧೀವಾದಿ ಮಾತ್ರ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಇವರ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧ್ಯವೆನ್ನುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯವರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವೆಂಬಂತೆ ಪೀಂಚಲು ಮತ್ತು ದಿನಿ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪೀಂಚಲು ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದವರು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ

ಎಂಜಲನ್ನವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ತಪ್ಪು ಎಂದು ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿದದ್ದು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಬಳಿಕವೇ ಆಗಿದೆ. ಕುಂದಾಪುರಕ್ಕೆ ಅರಣ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕಳಕೊಂಡು ಬಂದು ಸೇರುವುದು ಕಂಗೂರಿನ ಕೊಟ್ಟವನ್ನು. ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಪೀಂಚಲುವನ್ನು ಮೊದಲು ಕಂಡದ್ದು ಮರಗಳ್ಳರಿಂದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಮರಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಲಾರಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಯಾಗಿ. ಮರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳು ಪೀಂಚಲು. ಇವಳಿಂದಾಗಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಕಂಗೂರಿನ ಕೊಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಪೀಂಚಲುವಿಗೆ ತಾನು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆಕೆ ಚೌತಿಯ ದಿನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ವಿದ್ಯಾರಂಭಮಾಡಲು ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಮಲ್ಲಯ್ಯ "ಪೀಂಚಲೂ ಬರೆಯೋದು, ಓದೋದು ಸುಲಭವಲ್ಲ; ಎರಡು ಅಕ್ಷರ ಕಲಿತು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ರೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ?" (ಕೊಟ್ಟ, ಪು. ೧೫೭) ಎಂದ. ಆಗ ಪೀಂಚಲು "ಇಲ್ಲ ನಾನು ಕೊರಗ ತನಿಯನ ಮೇಲೆ ಆಣೆ ಹಾಕಿ ನಿಮಗೆ ಅರ್ಜಿಕೊಡ್ತೀನಿ, ಓದುವುದು ಬರೆಯುವುದು ಬರುವ ತನಕ ನೀವು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಕೇಳ್ತೀನಿ" (ಕೊಟ್ಟ, ಪು. ೧೫೭) ಎಂದಳು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆಕೆ ಹಟಹಿಡಿದು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಇದು ಆಕೆಯ ಆಲೋಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಹಿರಿಯರು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾರಂಭಗಳಾದಾಗ ಅವರು ಊಟ ಮಾಡಿ ಬಿಸಾಡಿದ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಎಂಜಲನ್ನವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ತಪ್ಪು ಎನ್ನುವ ಅರಿವು ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ವಿದ್ಯೆ ನೀಡದ ಹೊರತು ಅವರಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಈ ಸಮುದಾಯದವರನ್ನು ಮಲ್ಲಯ್ಯನಂತಹ ಸುಧಾರಣಾವಾದಿ ಅವರು ವಾಸಿಸುವ ಕಾಡಿಗೇ ಹೋಗಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಆ ಪರಿಸರದಿಂದ ಹೊರತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ದಿನಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯನಿಂದ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು ಅನಂತರ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯೆಗಾಗಿ ನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಪೀಂಚಲು ದಿನ ಕಳೆದಂತೆ ಮನೆಯವರು ತರುತ್ತಿದ್ದ ಮದುವೆಯ ನೆಂಟಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಬಾಳ ಸಂಗಾತಿಯಾಗುವವನ ಜಾಗವನ್ನು ಮಲ್ಲಯ್ಯನಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದಾಳೆ. ಇದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿದೆ. ಹೊಸತಿನೆಡೆಗೆ ಪೀಂಚಲು ಹೊರಳಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

'ತೆಂಬರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತನರ್ತಕರಾಗಿರುವ ಪಂಬದರ ಹೆಣ್ಣು ತೋಮು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಬದುಕುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ "ಶಾಲೆಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬಸವ ಪಾಠ ಓದುತ್ತಾನೆ. ಕಮಲ ನೀರು ತರುತ್ತಾಳೆ. ಇಂತಹಾ ಸ್ತ್ರೀವಿರೋಧಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಲಕನನ ತಂಗಿ ತೋಮು ಎದುರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕುಡುಕ ಹಾಗು ಹಿಂಸಾರತಿಯ ಗಂಡನನ್ನು ತೊರೆದು, ಉಚ್ಚಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು

ವಕೀಲಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ದೀನ-ದಲಿತರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಮುಡಿಪಾಗಿಡುತ್ತಾಳೆ" (ತೆಂಬರೆ, ಪು. ೧೭). ವಿದ್ಯೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಸಕ್ತಿ ಅವಳಲ್ಲಿ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ತಾಯಿ ಪಡಿಯೂರಿನ ಶಾಲೆಯ ಓದು ಮುಗಿದಾಗ ತೋಮುವನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುವ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ತೋಮುವಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಕಲಿಯುವ ಆಸೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಣ್ಣ ಲಕನನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಲು ಮನೆಯಿಂದ ದೂರ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಮದುವೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತೋಮುವಿನ ತಾಯಿ "ಇನ್ನೂ ಶಾಲೆಗೆ ಇವಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ಇವಳ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದು ಯಾವಾಗ? ಇವಳ ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಎರಡು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿಯಾಗಿದ್ದೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ (ತೆಂಬರೆ, ಪು. ೭೫). ಕೊನೆಗೂ ತಾಯಿಯ ಕಣ್ಣೀರಿಗೆ ಕರಗಿ ಅವಳ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಂಚಿತಳಾಗಿ ಅಂಗಾರನ ಜೊತೆ ಮದುವೆಯಾದ ತೋಮುವಿಗೆ ಕೆಲವೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಗಂಡನ ಸ್ವಭಾವದ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಸದಾ ಸಂಶಯಪಡುವ ಗಂಡನನ್ನು ಆಕೆಯಿಂದ ಸಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪಡಿಯೂರಿನ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಲಿತ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ಕೇಳಲು ಸುತ್ತಲಿನ ಹೆಂಗಸರು, ಗಂಡಸರು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವಳು ಬಿಡಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಅಂಗಾರನಿಗೆ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ಕುಡಿದು ಬಂದು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಅಲ್ಲದೆ ಆತನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಸಂಬಂಧವಿದೆ ಎಂಬುವುದನ್ನು ತೋಮು ಕಂಡಿದ್ದಳು. ಹಾಗಾಗಿ ಆಕೆಗೆ ಈ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಬೇಕಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ದಾರಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ಸಿರಿಸಂಧಿಯ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ವಿಚ್ಛೇದನವನ್ನು ನೀಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಲಕನನಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. "ಆಧುನಿಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನಂತಹ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ಅಂಗಾರನಂತಹ ಗಂಡನನ್ನು ಯಾಕೆ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಸಿರಿಯ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಬದುಕಿನ ಕೆಲವು ಮಗ್ಗುಲುಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದ ಕೇಳಿದ್ದ ತೋಮುವಿಗೆ ನಿಜಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಿರಿಯಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಹಂಬಲವುಂಟಾಯಿತು" (ತೆಂಬರೆ, ಪು. ೮೨). ಅಣ್ಣ ಲಕನನಿಂದ ಒಪ್ಪಿಗೆ ದೊರೆತ ಕೂಡಲೆ ಅಂಗಾರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಡಿಯೂರಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಲಕನನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು ವಕೀಲಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದೀನದಲಿತರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾಳೆ. "ಭೂತದ ಕೋಲ, ನೇಮಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪದ ನ್ಯಾಯಪದ್ಧತಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದ ತೋಮುವಿಗೆ ದಲಿತರಿಗೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸುವ ವಿಶೇಷ ಕಾಳಜಿಯಿತ್ತು" (ತೆಂಬರೆ, ಪು. ೮೬). ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಆದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದಳು. ಹಾಗಾಗಿ ಅಸಹಾಯಕರಿಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು

ಮಾಡುವ ಮನೋಭಾವ ಅವಳಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತ ಎಲ್ಲಾ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ತೋಮುವಿನಂತಹ ಆಲೋಚನೆಗಳಿವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉದಾಹರಣೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಲಕನನ ಹೆಂಡತಿ ತನಿಯಾರು ಎಮ್. ಎ. ಪದವೀಧರೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತಾಳೆ. ತಾನು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತವಳು ಮುಂದೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಅವಳಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ.

'ಬಾಡ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬಾಡನ ಹೆಂಡತಿ ಮಂಜಿ ಕಾಫಿತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಕಾಫಿತೋಟದ ಕೆಲಸಗಾರರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಶೋಷಣೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವರನ್ನು ಮೊದಲು ವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಬಾಡನ ಗೆಳೆಯ ಮೂರ್ತಿಯ ಯೋಚನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅಂತೂ ವಿರೋಧಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಮೂರ್ತಿ ಕಾಫಿತೋಟದ ಆಳುಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಾಡನ ಹೆಂಡತಿ ಮಂಜಿ ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಮಹಿಳಾಸಂಘಟನೆಯೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಧನಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಕಾಫಿತೋಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಎಲ್ಲಾ ಆಳುಗಳಿಗೂ ಸಮಾನವೇತನ ನೀಡಬೇಕೆಂಬುದು ಅವಳ ಹೋರಾಟದ ಮುಖ್ಯವಿಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಫಿತೋಟದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಾಳು ಮತ್ತು ಗಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ಕೆಲಸದ ಅವಧಿ ಒಂದೇ. ಆದರೆ ಕೊಡುವ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲು ಹೋರಾಡುತ್ತಾರೆ. "ಹಿಂದಿನಂತೆ ದಲಿತ ಮಹಿಳೆಯೊಬ್ಬಳನ್ನ ಅಲ್ಲಿ ಮೇಸ್ತ್ರಿ, ಅವನ ಗುಂಡಾಗಳು, ಕಂತ್ರಾಟುದಾರ ಅಂತ ಮೈಮುಟ್ಟಿ, ಗಲ್ಲಗಳನ್ನು ನೀವಿ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹೆಗಲಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ, ಮುಂದರಿದು ಕೈಹಿಡಿದು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಮರೆಗೆ ಹೋಗುವ ಯಾವುದೇ ಹುಡುಗಾಟ ಅಹಿತಕರ ಘಟನೆ ನಡೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಭತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸಂಬಳಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಕ ಮೋಸಗಾರಿಕೆಗೂ ಮಂಜಿಯ ಮಹಿಳಾಜಾಗೃತಿ ಸಂಘಟನೆ ಕೊನೆತಂದಿತು" (ಬಾಡ, ಪು. ೨೫೮). ಮಂಜಿ ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ದಲಿತ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕಾಫಿತೋಟದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಮೇಲೆ ಏನು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎನ್ನುವ ಅರಿವನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಆ ಕುರಿತು ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಂಬಳದ ದಿನ ಕಾಫೀತೋಟದ ಎಲ್ಲಾ ದಲಿತ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಸಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಳು. ಮೋಂಟಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಕರೆದಕೂಡಲೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಸಂಬಳವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ 'ಅದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟಿದೆ?' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಮಂಜಿ ಅವಳು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಹಣದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವನ್ನು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದಳು. ಹಾಗಾಗಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಎಷ್ಟು ಇದೆ ಎಂದು ಕೇಳುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಅವಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದು ಒಂದು ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿದೆ. ಮುನಿಸ್ವಾಮಿ ಆಕೆಗೆ ಕಡಿಮೆ ಸಂಬಳವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಮೋಂಟಿ ಅದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಾಫಿತೋಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ದಲಿತಹೆಂಗಸರು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯು ಅನೇಕ ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಹೋರಾಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ ಹೊರಗೆ ಬಂದು 'ಸುಂದರಂ ಮಾತುಕತೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಮುಖಂಡರನ್ನು ಮಾತು ಕತೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದರೆ ಮಂಜಿ ಇಂತಹ ಮಾತುಕತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸುವುದು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕವಾದುದು ಎನ್ನುವುದು ಅವಳ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಇದೊಂದು ಕೊನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವೆನ್ನುವಂತೆ ಬಾಡ ಮತ್ತು ಮೂರ್ತಿ ಅವಳನ್ನು ಮಾತುಕತೆಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಮಂಜಿ ಆಫೀಸರ್ ಹತ್ತಿರ "ನಾವು ಗಂಡಸರಷ್ಟೇ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು, ಕೆಲವು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾಡ್ತಿವಿ. ಅದರೆ ಗಂಡಸರಿಗಿಂತ ನಮಗೆ ಅರ್ಧಪಾಲು ಸಂಬಳ ಕೊಡ್ತಾರೆ. ಎಂತಹ ಅನ್ಯಾಯ? ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನಮ್ಮ ಹೆಂಗಸ್ತನ. ಹಾಗೆ ಆಗಕೂಡ್ದು. ನಾವು ಆ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ಖಂಡಿತಾ ದುಡಿಯಲ್ಲ, ನಮಗೆ ಸಮಾನ ವೇತನ ಕೊಡ್ಸಿ" (ಬಾಡ, ಪು. ೨೬೭) ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ದುಡಿಮೆಯ ವೇತನವನ್ನು ನೀಡುವಾಗ ಲಿಂಗಾಧಾರಿತ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ದುಡಿಮೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ವೇತನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಂಜಿಯದು ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಹೋರಾಟವಾಗಿದೆ. ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಮಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಸಮಾನತೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ದಾಖಲಿಸಿದೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡು ರಕ್ತಪಾತವಾಗುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಎದುರಾದಾಗಲೂ ಅದನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಎದುರಿಸಿ ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೂ ಮಹಿಳೆಯರು ತಯಾರಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ಚಿತ್ರಣಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ತಮ್ಮ ಸತತ ಹೋರಾಟದ ಮೂಲಕ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಧಾರಿತವಾದ ವೇತನ ಅಸಮಾನತೆ ಎನ್ನುವುದು ಖಾಸಗಿವಲಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಇದೆ. ಅದರೆ ಆ ಸಮಯಕ್ಕಾಗಲೇ ಆಧುನಿಕ ಯಂತ್ರೋಪಕರಣಗಳು ಭಾರತದೇಶದ ಕಾಫಿತೋಟಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸತೊಡಗಿದ್ದವು. ಇದರಿಂದ ಆಳುಗಳು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಯಂತ್ರಗಳು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಜನರು ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ಊರುಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಕಾಫಿ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಅರಿವು ಮುಂದೆಯೂ ಅವರಿಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಧಾರಿತ ವೇತನ ಅಸಮಾನತೆ ಇಂದಿಗೂ ಕೂಲಿಕಾರ್ಮಿಕರಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು 'ಮಾದಿರ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚೋಮ ಮತ್ತು ಗುಲ್ಲಿಯರ ಮುದ್ದಿನ ಮಗಳು ಮಾದಿರ ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಭೂತನರ್ತಕನಾದ ಚೋಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳು ಕಲಿಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸೆ. "ಮಗಳು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅ, ಆ, ಇ, ಈ.. ಆಕೆ

ಓದುವಾಗ ಇವರು ಪುಳಕಿತಗೊಂಡರು. ತಮಗಂತೂ ಓದು ಬರಹ ಪಡೆಯುವ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇವಳಾದರೂ ತುಂಬಾ ಓದಿ ಕೀರ್ತಿ ತರಲಿ ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಹಾರೈಸಿದರು" (ಮಾದಿರ, ಪು. ೧೪೪). ಭೂತನರ್ತಕನ ಮಗಳೊಬ್ಬಳು ವಿದ್ಯೆಕಲಿಯುವುದೇ ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾದಿರ ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿದಾಗಲಂತೂ ಊರಿನ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. "ಕೋಲ ಕಟ್ಟುವವನ ಮಗಳು ಕಾಲೇಜು ಕಲಿಯುವುದಾ? ಕೆಲವರು ಹಂಗಿಸಿದರು, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಚೋಮನ ಸಾಹಸವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು" (ಮಾದಿರ, ಪು. ೧೬೨). ಚೋಮನಂತಹ ಅಪ್ಪಂದಿರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದಾಗಿ ಮಾದಿರಳ ಹಾಗಿರುವ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶ ದೊರಕಿತ್ತು. ಆದರೆ 'ತೆಂಬರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ತೋಮುವಿಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕಶಿಕ್ಷಣದ ಬಳಿಕ ಆಕೆಯ ತಾಯಿ ದೂರ ಕಳುಹಿಸಲು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತೋಮುವಿನ ವಿರೋಧದ ನಡುವೆಯೂ ಆಕೆಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುವುದು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮಾದಿರ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತ ಮೇಲೆ ಏನು ಮಾಡಿದಳು, ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಳೇ? ಎನ್ನುವ ಚಿತ್ರಣ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆ ಗಂಗು ಪೂಜಾರಿಯ ಮಗ ಗೋಪಾಲನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಗೋಪಾಲನೂ ಮಾದಿರಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದರಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಎನ್ನುವ ಗೋಡೆ ಅಡ್ಡಬರದೆ ಇಬ್ಬರ ವಿವಾಹವೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆದ ದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿದೆ.

'ಹೆಜ್ಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಬರುವ ಸಾವಿತ್ರಿ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಹಾಗೂ ಗಾಂಧೀವಾದದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳ ಹೆಣ್ಣು. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಸದಾ ಬಯಸುವವಳು. ಅವಳು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಿದ ಮನೆ ಅದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಅರ್ಚಕರಾದ ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಗ ವಿದ್ಯಾಧರನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಎನ್ನುವುದೊಂದು ಸಂತೋಷದ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ಯಾಪಕನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನವಿತ್ತು. ಅದು ಆಕೆ ಕಲಿತವಳು ಎನ್ನುವ ಕಾರಣಕ್ಕೆ. ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಗುಣಸ್ವಭಾವಗಳು ಕಲಿತವರಂತೆ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಸಮಾಧಾನವೂ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಸಾವಿತ್ರಿಗೆ ಮನೆಯವರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಲು ಮನೆಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಯೊಳಗೇ ಇರುವುದು ಇಷ್ಟವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಮನೆಕೆಲಸಗಳ ನಡುವೆ ಅವಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾದ ದಲಿತರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಬಗೆಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅವರನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಗಂಡ ವಿದ್ಯಾಧರನೂ ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಮನೆಮಂದಿಗಳ ವಿರೋಧದ ನಡುವೆಯೂ ಅವಳು ಮಾಡುವ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು

ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ದಲಿತರನ್ನು ಶೋಷಿಸುವವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದಲಿತರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಸಾವಿತ್ರಿಯು ದಲಿತರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎನ್ನುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮನೆಯವರಿಂದ ದೂರವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಮನೆಮಂದಿಯ ನಿಷ್ಠುರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಾವಿತ್ರಿ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಧರ ಮನೆಯಿಂದಲೇ ದೂರಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗದ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಮಾಜದ ಯುವಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ನಿಧಾನಗತಿಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭಗೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯು ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ.

'ಅವಿಭಕ್ತರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯ ಮಗ ರಾಮನ ಹೆಂಡತಿ ಲೀಲಾ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವಳು. ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯದು ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ. ಇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರವರ ಪಾಲಿನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಮಂದಿ ಪರಸ್ಪರ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಲೀಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಥಿತಿವಂತರ ಮನೆಯವಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕಲಿತವಳು ಎನ್ನುವ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ ಅವಳಲ್ಲಿದೆ. ಮದುವೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದವಳು. ಅದರೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ ಮನೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾತ್ರ ಚಲನೆಯಿಲ್ಲದ್ದು ಎಂದು ತಿಳಿದದ್ದು ಆಮೇಲೆಯೇ. ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಮದುವೆಯ ದಿನ ಗಂಡಹೆಂಡರಿರು ಎಂಜಲೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಅವಳು ಉಳಿದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಂತೆ ನಾಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಹೆಂಗಸರು "ಪರವಾಗಿಲ್ಲ ಹುಡುಗಿ ಎದೆಗಾರಿಕೆಯುಳ್ಳವಳು, ಗಟ್ಟಿಮನಸ್ಸಿನವಳು" ಅಂದುಕೊಂಡರು, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು 'ಕಲಿತವಳಲ್ಲವೇ!' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿದರು" (ಅವಿಭಕ್ತರು, ಪು. ೬೯). ಲೀಲ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮನೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾ ಅದರಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮನೆಕೆಲಸದ ಅಪ್ಪಿ ಮನೆಯಿಂದ ಅಕ್ಕಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಕದ್ದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಹುಡುಕಿತೆಗೆದು ಮನೆಯವರ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಆದರೆ ಲೀಲ ಇಂತಹ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮನಿರುವವಳಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಅವಳಿಗಿದೆ. ಅವಿಭಕ್ತಕುಟುಂಬವೊಂದರಲ್ಲಿ ಕಾಲಬದಲಾದಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಲೀಲಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅವಳಿಗೆ ಅವಿಭಕ್ತಕುಟುಂಬವನ್ನು

ಒಡೆಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸೆಯಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅದರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾಳೆ. "ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಬೇಡುತ್ತಾ ಜೀವಿಸುವುದು ಇಡೀ ದಿನ ಕತ್ತೆಯಂತೆ ದುಡಿದರೂ ಒಂದು ರವಿಕೆ ಒಂದು ಲಂಗ ಹೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಮಾವನೆದುರು ಬೇಡುತ್ತಾ ನಿಲ್ಲಬೇಕು!" (ಅವಿಭಕ್ತರು, ಪು. ೭೭) ಎಂದಳು. ತನ್ನ ಗಂಡ ಕತ್ತೆಯಂತೆ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆತನಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರ ಇಲ್ಲ; ಒಂದು ಸಣ್ಣ ವಸ್ತು ಬೇಕಿದ್ದರೂ ಮಾವನ ಎದುರು ಕೈಕಟ್ಟಿನಿಂತು ಕೇಳಬೇಕಲ್ಲಾ ಎನ್ನುವ ದುಃಖವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಾಸಮಾಡುವ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳು ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲೇ ಬದುಕಲು ಬಯಸದೆ ಹೊಸತನ್ನು ಬಯಸುವವಳು. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಧೈರ್ಯವಂತೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಮತ್ತು 'ಅಳಿದುಳಿದವರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉಮಾ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಉನ್ನತಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವರು. ಆದರೆ ಇವರು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಕೃಷಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವ ಯುವಕರನ್ನು. ಪ್ರಜ್ಞಾ ಶಾಂತಿನಾಥ್ ಜೈನ್ ಎನ್ನುವ ಜೈನರ ಹುಡುಗನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ, ಉಮಾ ಕೃಷಿ ಪ್ರೇಮಿ ಗಂಗಯ್ಯನನ್ನೇ ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೃಷಿಕರ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಿಗೆ ಒಲವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಕೃಷಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಕರಾವಳಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಂತೆ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವು ಅದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ತಾವು ಈಗಾಗಲೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಜೀವಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಿದೆಯೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರು ತಾವು ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುವಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವು ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತುಂಬಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಇದುವರೆಗೆ ಅವರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅನೇಕ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಬೇಕೆನ್ನುವ ತುಡಿತ ಅವರಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕರಾವಳಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ.

೪.೩.೨ ಹೊಸತಿಗೆ ತುಡಿಯುವ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತ ಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹ

ಕಾದಂಬರಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರಾದ ಆಧುನಿಕಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹವು ತಾವು ಜೀವಿಸುವ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಸತಿಗೆ

ತುಡಿಯುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. 'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬೆಳ್ಳಿ, 'ತೀರದ ತೆರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ನೀಲಮ್ಮ, 'ತುಂಗಮ್ಮನ ತವರುಮನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗೌರಿ, 'ಕರಾವಳಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪದ್ಮಾ 'ಯಾರಿಗೆ ಯಾರುಂಟು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕುಸುಮ ಇವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚೋಮನ ಮಗಳಾಗಿರುವ ಬೆಳ್ಳಿ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಸತ್ತುಹೋದ ಬಳಿಕ ಮನೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡವಳು. ಚೋಮನ ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಅದಮ್ಯವಾದ ಆಸೆಗೆ ವಾಸ್ತವವಾದ ಮತ್ತು ಸತ್ಯವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಚೋಮ ಮಾರಿಹೊಲೆಯ ಎನ್ನುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಸ್ತವವನ್ನು ಬೆಳ್ಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಮಲೆಯ ಧನಿಗಳ ಬಳಿ ಚೋಮ ಮಾಡಿದ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಮನ್ವೇಲನ ಜೊತೆಗೆ ಕಾಫಿತೋಟದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕಳಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸಾಲವನ್ನು ಬೇಗನೆ ತೀರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮನ್ವೇಲನ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಸೇರುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ತೋಟದ ಧನಿಗಳ ಕಾಮುಕದೃಷ್ಟಿ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಾಗ ಮನ್ವೇಲನ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಮನ್ವೇಲ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಿ ಮನ್ವೇಲನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸತೊಡಗುತ್ತಾಳೆ. ಅಣ್ಣ ಗುರುವ ಮತಾಂತಗೊಂಡಾಗ ವಿರೋಧಿಸಿದ ಬೆಳ್ಳಿ ಮನ್ವೇಲನ ಪರಿಚಯವಾದ ಬಳಿಕ ಚೋಮನಿಗೆ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ ಸೇರಲು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಭೂಮಿಯ ಆಸೆಗಾಗಿ ಚೋಮ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ ಸೇರಿದರೆ ತಾನು ಮನ್ವೇಲನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬಹುದಾದ ಕನಸನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯನ್ನು ಆಕೆ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ, ಪರಿಸರದಲ್ಲಿರುವ ಅಸಹಾಯಕತೆ ಬದಲಾವಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹದಾಗಿದೆ.

'ತೀರದ ತೆರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ನೀಲಮ್ಮ ಮೀನು ಮಾರುವ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ನೀಲಮ್ಮ ಮತ್ತು ಚಂದಪ್ಪ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರ ಮದುವೆಗೆ ಜಾತಕ ಅಡ್ಡಿಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎರಡೂ ಮನೆಗಳ ಹಿರಿಯರ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಆಣೆಭಾಷೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ನೀಲಮ್ಮಳ ಮುಗ್ಧತೆ ಅವಳನ್ನು ಚಂದಪ್ಪನಿಂದ ದೂರಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೆಣ್ಣು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದಾಗ ಬದುಕು ನಾವು ಅಂದುಕೊಂಡಂತೆ ಆಗಲು ಸಾಧ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಕಾದಂಬರಿಯ ಆಶಯ. ಚಂದಪ್ಪ ರೀತಿನೀತಿ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀಲಮ್ಮನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ತಯಾರಿದ್ದ. ಆದರೆ ನೀಲಮ್ಮಳಿಗೆ ಮನೆಯವರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋಗಲು ಧೈರ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ನೀಲಮ್ಮಳ ವಿವಾಹ ಬೇರೆಯವನ ಜೊತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವೇ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ನೀಲಮ್ಮ ವಿಧವೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಈಗಲೂ ಅವಳಲ್ಲಿ

ಚಂದಪ್ಪನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸೆ ಚಿಗುರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈಗ ತಾನು ಒಬ್ಬಳು ವಿಧವೆ. "ತಾನಿನ್ನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಕೈಹಿಡಿಯುವುದಿದ್ದರೆ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ವಿಧುರನನ್ನು ಅಥವಾ ಮೊದಲು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು, ಹೆಂಡತಿಯರನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟ ಒಬ್ಬ ವಯಸ್ಸಾದ ಅಸಂತೃಪ್ತ ಜೀವಿಯನ್ನು. ಚಂದಪ್ಪನ ಮನೆಯನ್ನು ಬೆಳಗುವ ಸಹಯೋಗ ತನಗೆಲ್ಲಿ? ಅಂಥ ಪದ್ಧತಿಯೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ" (ತೀರದ ತೆರೆ, ಪು. ೭೧, ೭೨) ಎಂದು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾಳೆ. ವಿಧುರನಿಗೆ ಮರುಮದುವೆಯ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಗೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ನೀಲಮ್ಮಳ ತಂದೆ ಒಬ್ಬ ವರನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಂದಾಗ ನೀಲಮ್ಮ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇದು ಅವಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆ. ಇಂತಹ ಆಲೋಚನೆ ಅವಳಿಗೆ ಮೊದಲ ಮದುವೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವಳು ಚಂದಪ್ಪನನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗ ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ತಂದೆ ನಾಗರಬೆತ್ತದಲ್ಲಿ ನೀಲಮ್ಮಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆಗ "ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಾಳೇ ಇಷ್ಟಲ್ಲವೇ? ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು" (ತೀರದ ತೆರೆ, ಪು. ೧೨೦). ಅದರೂ ಚಂದಪ್ಪನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಆಸೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ.

'ಕರಾವಳಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪದ್ಮಾ ಮೀನುಮಾರುವ ಬೆಸ್ತರ ಹುಡುಗಿ. "ಕರಾವಳಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಬೆಸ್ತರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಾಪ್ಳೆಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂಪರ್ಕ" (ಕರಾವಳಿ, ಪು. ೬೩) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂತಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬೆಸ್ತರ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಮೀನುವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಬರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಈ ಮಾಪ್ಳೆಗಳಿಂದ ದೂರವುಳಿಯುವಂತೆ ಕೆಲವೊಂದು ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ರಕ್ಷಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸರಿಯಾದುದಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಈ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟುಗಳ ಬಹಿಷ್ಕಾರಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಕೆಲವೊಂದು ಘಟನೆಗಳು ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಪದ್ಮಾಳಿಗೆ ಮೀನಿನ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಸನಬ್ಬನ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಿಚಯ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು, ಗಲಾಟೆಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಬೆಸ್ತರ ನಿರ್ಬಂಧಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಪದ್ಮ ಹಸನಬ್ಬನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದದ್ದೇ ಒಂದು ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿದೆ.

'ತುಂಗಮ್ಮನ ತವರುಮನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗೌರಿ ಪರೋಪಕಾರಿ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದವಳು. ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಜೋರಿನ ಹೆಣ್ಣು ಅಂತ ಅನ್ನಿಸಿದರೂ ಅವಳದು ನೋವಿಗೆ ಕರಗುವ ಹೃದಯ. ತುಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಅವಳ ಅತ್ತೆಮನೆಯವರು ಕಷ್ಟಕೊಟ್ಟಾಗ ಅವಳ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಗಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದುಡಿದು ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಹೊರಟ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಮತ್ತು ತುಂಗಮ್ಮರನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತನ್ನ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಜಾಣತನದಿಂದ

ಅವರಿಗೆ ಗೇಣಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಮುಂದೆಯೂ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ತುಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವುದು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಗೌರಿಯಂತಹ ಧೈರ್ಯವಂತೆಯರಾದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ದಾಖಲಿಸಿದೆ.

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸಹಾಯಕಸ್ತ್ರೀಯರ ಬದುಕು ಶೋಚನೀಯವಾಗಿತ್ತು. 'ಯಾರಿಗೆ ಯಾರುಂಟು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕುಸುಮಳ ಪಾತ್ರ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಎಲ್ಲಾ ಪಾತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಅಸಹಾಯಕ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಕೆಲಸಕೊಡಿಸುವುದಾಗಿ ಆಸೆತೋರಿಸಿ ಬೊಂಬಯಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸೂಳೆಕೇರಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ದಾಖಲಿಸಿದೆ. ಇಂತಹ ಒಂದು ಘಟನೆ ಕುಸುಮಳ ಜೀವನದಲ್ಲೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕುಸುಮಳ ತಾಯಿ ಕಮಲಕ್ಕನಿಗೆ ಸರಾಯಿಕುಡಿಯುವ ಅಭ್ಯಾಸವಿತ್ತು ಇದನ್ನೇ ಅಸ್ತ್ರವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಆ ಊರಿನವನೇ ಆದ ಗಡಂಗಿನ ನರುವಣ್ಣ ಕಮಲಕ್ಕೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕುಡಿಸಿ ಅವಳ ಮಗಳು ಕುಸುಮಳನ್ನು ದಲ್ಲಾಳಿಗಳ ಕೈಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲಾಗದೆ ಅಸಹಾಯಕಳಾದ ಕುಸುಮ ಮುಂಬಯಿಯ ಸೂಳೆಗೇರಿಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾಳೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಎದುರಿಸಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಳ್ಳಿ ಕಾಫಿತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಂದೆ ಚೋಮನ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಿದರೆ ಪದ್ಮಾ ಮತ್ತು ನೀಲಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯ ವೃತ್ತಿ ಕಸುಬಾದ ಮೀನನ್ನು ಮಾರಿಕೊಂಡು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಗೌರಿ ಧೈರ್ಯವಂತೆಯಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕವ್ಯವಹಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವುಳ್ಳವಳು ಮತ್ತು ಪರೋಪಕಾರಿ ಜೀವಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವ ಸ್ವಭಾವದವಳಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾದರೂ ಈ ಪಾತ್ರಗಳು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಸತಿಗೆ ತುಡಿಯುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬೆಳ್ಳಿ ಅನ್ಯಧರ್ಮೀಯನಾದ ಮನ್ವೇಲನನ್ನೂ ಪದ್ಮ ಹಸನಬ್ಬನನ್ನೂ ವಿಧವೆ ನೀಲಮ್ಮ ಚಂದಪ್ಪನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಈ ಘಟನೆಗಳು ಸಮಾಜದ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

◈◈◈

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದು

ಮತಾಂತರ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

೫.೧ ಮತಾಂತರದ ಕುರಿತು ಹಿರಿಯ ಮತ್ತು ಕಿರಿಯ ತಲೆಮಾರುಗಳ ಜನರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು

೫.೨ ಗೋವಾದಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಕರಾವಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದ ಸಾರಸ್ವತರು.

ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ಸಮುದಾಯ ತನ್ನ ಹಳೆಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಮತಾಂತರ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಬುದ್ಧನ ಕಾಲದಷ್ಟು ಹಳೆಯದು. ಇಂದಿಗೂ ಮತಾಂತರ ಹಿಂದೂಧರ್ಮಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ೧೮೩೭ರಲ್ಲಿ ಕೆನರಾದ ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಾಸೆಲ್‌ಮಿಶನ್ ಆಗಮಿಸಿತು. ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡ ಮಿಶನ್ ೧೮೪೧ ರಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯಾದ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರ ಕೈಗೊಂಡಿತು. ೧೮೪೭ ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನ ಬಲ್ಮಠದಲ್ಲಿ ದೈವಜ್ಞಾನ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನು (ಥಿಯೋಲೋಜಿಕಲ್ ಸೆಮಿನರಿ) ಮಿಶನರಿಗಳು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ತುಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಮಿಶನರಿಗಳು ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭ ಮಾಡಿದರು. ಬೈಬಲ್, ಸುವಾರ್ತೆಗಳನ್ನು ತುಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಭಾಷೆಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಶಾಲಾಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯವರ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಾದ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದರು. "ಮತಾಂತರವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮಿಶನರಿಗಳು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲದೆ ವಾರದ ಸಂತೆಗಳು ಮತ್ತು ಜನರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಖಾಯಂ ಆಗಿ ಬಾಧಿಸುವ ಕೆಲ ಕಾಯಿಲೆಗಳಿಗೆ ಸುಧಾರಿತ ಔಷಧ ಮತ್ತು ಪೇಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಫಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಳಕೆಗೆ ತಂದರು. ಈ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಳೀಯರನ್ನು ತಮ್ಮತ್ತ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿದರು. ೧೮೩೭ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಮಿಶನರಿಗಳು ಮಂಗಳೂರಿನ ಚಂದು ಮತ್ತು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಎಂಬ ಸ್ಥಳೀಯ ಬಿಲ್ಲವ ಜಾತಿಯವರನ್ನು ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮತಾಂತರಗೊಂಡ ಇವರೇ ಮಂಗಳೂರಿನ ಪ್ರಥಮ ತುಳು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರಾದರು" (ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನ್ ರಿಪೋರ್ಟ್ ೧೮೯೯, ಮಂಗಳೂರು, ಪು. ೧೦೧). "ಹರ್ಮನ್ ಮೊಗ್ಲಿಂಗ್‌ನ ಮತಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದ ಆನಂದರಾವ್ ಕೌಂಡಿನ್ಯ ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಯುವಕ ೧೮೪೪ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈತನ ಮತಾಂತರವು ಪ್ರಥಮ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಮತಾಂತರವಾಗಿದೆ. ಮಿಶನರಿಗಳು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು ಮತಾಂತರಗೊಂಡರೆ ಅದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಮನಗಾಣುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಮಂಗಳೂರು ತಲ್ಲಣಿಸಿತು. ಮತಾಂತರದ ಅನಂತರ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹರ್ಮನ್ ಆನಂದರಾವ್ ಕೌಂಡಿನ್ಯ ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ. ೧೮೮೩ರಲ್ಲಿ ಮಂಕಿ ರಾಮರಾವ್ ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಆತನ ಮಗನೊಂದಿಗೆ ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ೧೮೯೮ರಲ್ಲಿ ಬಸರೂರಿನ ಶಿವರಾಮ ಎಂಬವ ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಬಸ್ರೂರಿನ ಮಿಶನ್ ಶಾಲೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ" (ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನ್ ರಿಪೋರ್ಟ್ ೧೮೯೯,

ಪು. ೬೪-೬೫). ಮಿಶನರಿಗಳು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು ಮತಾಂತರಗೊಂಡರೆ ಬಹುಬೇಗ ಸಾಕಷ್ಟು ಜನರನ್ನು ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸಿ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರಾಗಿಸಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮಿಶನರಿಗಳು ಹಾಳುಗೆಡವುತ್ತಾರೆಂದು ಮನಗಂಡು ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ಉಗ್ರಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಅನಂತರ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಜನರನ್ನು ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನಗಂಡು ಕೇವಲ ಕೆಳಜಾತಿಯವರನ್ನಷ್ಟೇ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮತಾಂತರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು.

ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ದಲಿತರ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅವರು ಮುಂದಿಟ್ಟ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾದ ದಲಿತರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ನೀಡುವ ಬಗ್ಗೆ, ಸಹಪಂಕ್ತಿಭೋಜನ, ಪ್ರಾರ್ಥನಮಂದಿರಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶ, ಮತಾಂತರಗೊಂಡವರಿಗೆ ಕ್ರೈಸ್ತ ತರುಣಿಯರ ಜೊತೆ ವಿವಾಹ, ಎಲ್ಲದಕ್ಕಿಂತ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದಲಿತರಿಗೆ ಜೀತದಾಳಿನ ಬದುಕಿನಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನ ನೀಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ದಲಿತರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಮತಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಒಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ ಬಹಳ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಬಿರುಸಿನಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯು ಹಲವು ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಪಂಥಗಳ ಜನರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೂ, ಜೈನ, ಮುಸಲ್ಮಾನ, ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಜೈನರಂತೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯರೆನಿಸಿ ಹಿಂದುಗಳೊಂದಿಗೆ ಅವಿಭಾಜ್ಯರೆನ್ನುವಂತೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಂಗಳೂರನ್ನು ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕರಾವಳಿಯಾದ್ಯಂತ ನಾನಾಪಂಥದವರು ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಈ ನೆಲದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ರೈಸ್ತಮಿಶನರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕಗ್ರಂಥವಾದ ಬೈಬಲನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಚರ್ಚ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ತುಳು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತು ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರೊಡನೆ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದರು. ಭಾಷೆ ಜನರ ನಡುವೆ ಸಂವಹನ ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯಸಾಧನ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುವವರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಮೂಡುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಅರಿತ ಕ್ರೈಸ್ತಮಿಶನರಿಗಳು ತುಳುಭಾಷೆಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಲಿತು ಕರಾವಳಿಯ ಜನರನ್ನು ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮುಂದಾದರು. ಕರಾವಳಿಯ ಜನರ ಮನವೊಲಿಸುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮಿಶನರಿಗಳು ದೀನರ, ದಲಿತರ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು

ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಭರವಸೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಂದ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನೇಕ ಅವಕಾಶಗಳಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯ ಬಗೆಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಮಿಶನರಿಗಳು ದುರ್ಬಲವರ್ಗದ ಜನರಿಗೆ 'ಹಿಂದೂಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ವಂಚಿತವಾದ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ನಾವು ನೀಡುತ್ತೇವೆ, ಅದಕ್ಕೆ ನೀವು ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳಬೇಕು' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ದುರ್ಬಲವರ್ಗದವರು ಅನೇಕರು ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿಯೇ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಅನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ 'ಚೋಮನ ದುಡಿ', 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು', ಜನಾರ್ದನ ಗುರ್ಕಾರರ 'ದಂಬನ ನಾಯಿ', ಎ. ಪಿ. ಮಾಲತಿಯವರ 'ದೇವ', ಕಾದಂಬರಿಗಳೊಳಗಡೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರು ದಲಿತರು. ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರನ್ನು ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸುವುದು ಮಿಶನರಿಗಳಿಗೆ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಿಶನರಿಗಳು ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಮಾಜದ, ದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಇದರಿಂದ ಮಿಶನರಿಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಜನರನ್ನು ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು. ದಲಿತರನ್ನು ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡ ಹಾಗೆ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮತಪ್ರಚಾರಕರು ದಲಿತರಿಗೆ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದು, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಅವಕಾಶ, ಪರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವುದು, ಸುಂದರವಾದ ಕ್ರೈಸ್ತ ಕನ್ಯೆಯರ ಜೊತೆಗೆ ವಿವಾಹ ಮುಂತಾದ ಆಮಿಷಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಹಾಗಾಗಿ ಚೋಮನಂತಹವರು ಭೂಮಿಯ ಆಸೆಗಾಗಿ ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾದ ಉದಾಹರಣೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಳುವಳಿ ತೀವ್ರಗೊಂಡುದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾದಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ರಚನೆಯಾಗ ತೊಡಗಿದವು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ಕಾದಂಬರಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕಜೀವನ ಇವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುವ ಸಾಮಾನ್ಯರ, ನಿರ್ಲಕ್ಷಿತರ ಧ್ವನಿಗಳು ಕಾರಂತರ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಚೋಮ, ಕುಡಿಯರಂತಹ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರ ಜೀವನ ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿತು. ಕಾರಂತರದು ಸಮಾಜವಾದಿ ಆದರ್ಶ. ಬದುಕಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸುವ ಸಮಾನತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಮನಸ್ಸು ಅವರದಾದುದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಕಾಲದ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಹೇಗೆ ದಲಿತಜಗತ್ತನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ತಂದರೋ ಹಾಗೆ ಕಾರಂತರು ತಾರದಿದ್ದರೂ, 'ಚೋಮನ ದುಡಿ'ಯಂತಹ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರೆದರು. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ

ರೂಢಿ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಮತ್ತು ಆತನ ಮುದುಕಿ ತಾಯಿ ಒಂದು ಕಡೆಯಾದರೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಇವರ ಕೈಕೆಳಗೆ ಜೀವಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಚೋಮನಂತಹ ಜೀತದಾಳುಗಳ ವರ್ಗ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯಿಂದ ಹೊಸದಾಗಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ತೀರ ಆಧುನಿಕವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ವರ್ಗ. ಇಲ್ಲಿ ಚೋಮನಂತಹವರು ವೈದಿಕ ಹಾಗು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಎರಡೂ ವರ್ಗಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಕಾರಂತರು ಇಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದುದು. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಭೂಮಿಯದು.

ಚೋಮನಿಗೆ ತಾನೊಬ್ಬ ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅಂದಿನ ಹಿಂದೂಪರಿಸರದ ರೂಢಿಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಚೋಮನ ಆಸೆಗೆ ಮುಖ್ಯ ತೊಡಕು ಆತನ ಜಾತಿ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚೋಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಏಕೈಕ ಆಸೆ ಪಾದ್ರಿಗಳ ಮೂಲಕವಾದರೂ ನೆರವೇರೀತು ಎಂದು ಹೋದರೆ ಪಾದ್ರಿ "ಅವೆಲ್ಲ ಇಗರ್ಜಿಯ ಆಸ್ತಿ. ನಮ್ಮ ಜಾತಿಯವರಿಗಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಗೆ ಗೇಣಿಗೆ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಚೋಮ ನೀನು ಹಾಳಾದ ಅವರಿವರ ಚಾಕರಿಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಬದಲು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನನಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರಬಾರದೆ" (ಚೋಮನ ದುಡಿ, ಪು. ೪೪) ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂದೂಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿಡೀ ಮೂಲದ ಹೊಲೆಯನಾಗಿ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ತಾನೂ, ತಾನು ಸಾಕಿದ ಆ ಎತ್ತುಗಳೂ ದುಡಿಯುವುದು ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಿರುವಾಗ ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಚೋಮನಿಗೆ ಒಂದು ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚೋಮ ಮತಾಂತರದ ವಿಷಯ ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಹಾಗೂ ಪರಂಪರಾಗತಮೌಲ್ಯಗಳ ನಡುವಣ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಚೋಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಗುರಿ ನೆರವೇರಲು ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಸಮ್ಮತವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಗುರುವ ಮರಿಯಮ್ಮಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುವ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದಾಗ "ಹಿರಿಯರು ಹಿಡಿದು ಬಂದ ನೀತಿಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಂದು ಹುಡುಗಿಗಾಗಿ ಅವನು ನಮ್ಮ ಜಾತಿ ಬಿಡುವನಾದರೆ ಅವನ ಮೋರೆ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ" (ಚೋಮನ ದುಡಿ, ಪು. ೬೧) ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಚೋಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಜಾತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತಾಂತರಹೊಂದುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ವಿಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವನ ಮಗ ಗುರುವ ಇದಾವುದನ್ನೂ ಆಲೋಚಿಸದೆ ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದಂತಹ ಭೂಮಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಜಾತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡದೆ ಮರಿಯಮ್ಮಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಚೋಮನಿಗೆ ತಾನು ಧನಿಗಳ ಬಳಿಯೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗೇಣಿಗೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗಬಹುದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜಾತಿಬಿಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಇನ್ನೂ ಇದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಏನೇನೋ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ

ಚೋಮನನ್ನು ಕಂಡು ಧನಿಗಳು "ಏನು ಸಂಗತಿಯೆಂದು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಬಾರದೆ! ಈ ವಕಾಲತ್ತು, ರಂಗುಗಳೆಲ್ಲ ಯಾಕೆ? ಯಾವುದು? ಗೇಣಿಗೆ ಭೂಮಿಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದೋ? ಮಳೆಗಾಲ ಬಂತು."

"ಅದೇ ...." ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಮುಖ ಆಗ ವಿರಸಗೊಂಡಿತು. "ಚೋಮ, ನಿನಗೆ ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಊರವರು ಮಾಡದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಾನು ತಯಾರಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನಿನಗೆ ಅಂಥದ್ದಾಗಬೇಕಾದರೆ, ನನ್ನ ಅಮ್ಮ ಸಾಯಬೇಕು. ಅವಳಿರುವ ತನಕ ನೀನು ಆ ಸುದ್ದಿಗೆ ಬರಬೇಡ!" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ (ಚೋಮನ ದುಡಿ, ಪು. ೧೧೧). ಇದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಚೋಮ ಧನಿಗಳ ಉತ್ತರಕ್ಕೂ ಕಾಯದೆ ತನ್ನ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಬಂದು ದುಡಿಯನ್ನು ಜೋರಾಗಿ ಬಾರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಚೋಮನ ಸಂದಿಗ್ಧವೂ ಧನಿಯ ಸಂದಿಗ್ಧವೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕೊನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರಲ್ಲಿ ಗೇಣಿಗೆ ಜಮೀನು ಕೇಳಿ ನಿರಾಶನಾದಾಗ, ಮತಾಂತರಗೊಂಡರೇನು ಎಂದು ಚೋಮ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಚೋಮನ ಈ ನಿರ್ಧಾರವು ಪಂಜುರ್ಲಿ ಗುಡಿಯ ಎದುರು ಕುಸಿದು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಪಂಜುರ್ಲಿ ಭೂತವೇ ಎದುರು ನಿಂತಂತಾಗುತ್ತದೆ. " ಚೋಮ, ಮೀಸೆ ಹಣ್ಣಾಗುವ ತನಕ ನನ್ನನ್ನು ನಂಬಿ ಈಗ ಸಾಯುವ ಮೂರು ದಿನ ಮುಂಚೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಾದ್ರಿ ಹಿಂದೆ ಓಡುವಿಯೋ" (ಚೋಮನ ದುಡಿ, ಪು. ೧೧೩) ಎಂದಂತಾಗಿ ಚೋಮ ತನ್ನ ಮತಾಂತರದ ವಿಚಾರದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಚೋಮನ ಮನಸ್ಸು ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬೇಸಾಯಗಾರ ಆಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಅವನ ಆಸೆ ಅವನನ್ನು ಮತಾಂತರದ ಸಾಧ್ಯತೆಯೆಡೆಗೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಚೋಮ ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗಲು ಧರ್ಮಬಿಡಲು ತಯಾರಿರುವುದಿಲ್ಲ.

'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯೊಳಗೆ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಸಮಾಜ ಬದಲಾವಣೆಯತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ಮಾತಿನ ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ತಾಯಿ ಹಳೇಕಾಲದ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಹಿಳೆ, ಮಡಿ-ಮೈಲಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದ ಅವಳು ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮುರಿಯಲು ಸಿದ್ಧಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಮಗ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಬದಲಾವಣೆಯತ್ತ ಮುಖಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಆತನ ಮಾತಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ತಾಯಿಯಿರುವವರೆಗೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವಾಗ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚೋಮನಂತಹವನಿಗೆ ಜಮೀನನ್ನು ನೀಡುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನಂತಹ ನೂರಾರು ಜಮೀನ್ದಾರರು ಈ ರೀತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ೧೯೭೦ಳರಲ್ಲಿ ಬಂದ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನಿನ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ದಲಿತರು ಕೂಡ ಸ್ವತಂತ್ರಕೃಷಿಕರಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ದಲಿತರು ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕರಾಗಿ ಸ್ವಂತ ಜಮೀನನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಲುಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಕ್ರೈಸ್ತಮಿಶನರಿಗಳು ದಲಿತರ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮುಂದಿಟ್ಟ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ. ದಲಿತರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶ, ಸಹಪಂಕ್ತಿಭೋಜನ, ಮತಾಂತರಗೊಂಡವರಿಗೆ ಕ್ರೈಸ್ತ ತರುಣಿಯರ ಜೊತೆಗೆ ವಿವಾಹ, ಹಾಗೂ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿ ಬದುಕಿದ ದಲಿತರಿಗೆ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನ ನೀಡುವುದು – ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಗುರುತಿಸಿವೆ. ದಲಿತರಿಗೆ ಭೂಒಡೆತನ ನೀಡುವ ಪ್ರಲೋಭನೆಯ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉದಾಹರಣೆ 'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿದೆ. "ಚೋಮ, ಗೇಣಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಗದ್ದೆಗಳಿವೆ. ಬರೇ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲ, ಬಲು ಒಳ್ಳೆಯ ಗದ್ದೆಗಳೇ ಇವೆ. ನಿಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೆ ಇವೆ. ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲ ಇಗರ್ಜಿಯ ಆಸ್ತಿ. ನಮ್ಮ ಜಾತಿಯವರಿಗಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಗೆ ಗೇಣಿಗೆ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಚೋಮ, ನೀನು ಹಾಳಾದ ಅವರಿವರ ಚಾಕರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಬದಲು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನನಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರಬಾರದೇ" (ಚೋಮನ ದುಡಿ, ಪು. ೪೪) ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಪಾದ್ರಿ. ತಾನು ಗೇಣಿದಾರನಾಗಬೇಕು ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಸ್ವಂತ ಜಮೀನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುವುದು ಚೋಮನ ಏಕೈಕ ಗುರಿ ಆದರೆ ಅಂದಿನ ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಲೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಇದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ವಿಚಾರ. ಚೋಮನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಒಂದು ಮಾರ್ಗ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. "ಇಲ್ಲಿ ಚೋಮ ಹಾಗೂ ಅವನಂತಹವರಿಗೆ ಇರುವ ಸಮಸ್ಯೆಯೆಂದರೆ ಅವರು ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು, ದೇವರು ದಿಂಡರನ್ನು, ಹಬ್ಬಹರಿದಿನಗಳನ್ನು, ರೂಢಿಯಾಗಿದ್ದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಒಂದು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಡಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ" (ಅಶೋಕ ಟಿ. ಪಿ. (ಸಂ) ಕಾರಂತ ಮಂಥನ, ಪು. ೩೭೫). ಚೋಮನಿಗೆ ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ಒಲವು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಭೂಮಿಯ ಆಸೆ ಚೋಮನಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದಾಗ ಅದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಲು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನ ದಲಿತರು ಮತಾಂತರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚೋಮನ ಮಗ ಗುರುವ ಇದ್ಯಾವುದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸದೆ ಪಾದ್ರಿಗಳು ತೋರಿಸಿದ ಆಮಿಷಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಮತಾಂತರ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಹಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಚೋಮನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಘರ್ಷ ಕಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನ ದಲಿತರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಬೆಳ್ಳಿಯು ಮನ್ವೆಲನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗುವ ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಜಾತಿಯ ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಳೆ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಕಳಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ರಣ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಗುರುತಿಸಿ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಒಂದು ಬಲಿಷ್ಠ ಗುಂಪು ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳಗಿನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಹೊಲೆಯ ಜಾತಿಯ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾ, ಜಮೀನ್ದಾರನ

ಹಿಡಿತದಿಂದ ಹೊರಬಂದು, ಚೋಮನೆಂಬ ಕಥಾನಾಯಕ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಎದುರಿಸಿದ ಕಷ್ಟಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮ 'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಚೋಮನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಹೊಲೆಯನ ಹೋರಾಟವಾಗಿರದೆ ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಎಲ್ಲಾ ದುರ್ಬಲರ, ದೀನ-ದಲಿತರ, ಜೀತದಾಳುಗಳ ಒಕ್ಕೊರಲ ಧ್ವನಿಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜಾತಿ-ವರ್ಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕರಾಳತನ, ಜಮೀನ್ದಾರಿಕೆಯ ಬೂಟಾಟಿಕೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ, ಹೊಲೆಯರ, ಜೀತದಾಳುಗಳ ದಾರುಣಸ್ಥಿತಿ, ಕಾಫಿತೋಟದ ಯಜಮಾನ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕಪರಂಪರೆಯ ವಿವಿಧ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಗಳು ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಸಮಾಜ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ವಾಸ್ತವಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾದಂತಹ ಒಂದು ಕಥಾನಕವನ್ನು ಕಾರಂತರು ರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಕಾರಂತರ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಯ ವಿವಿಧ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. 'ಚೋಮನ ದುಡಿ'ಯು ತುಳುನಾಡಿನ ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ರೂಪಕವಾಗಿ, ದಾಖಲೆಯಾಗಿ ನಮಗೆ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

ಕುಡಿಯರು ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಜನಾಂಗದವರು. ಕುಮರಿ ಬೇಸಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹಣೆದು, ಕಾಡುತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಬದುಕು ಬಂಡವಾಳಶಾಹೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕುಡಿಯರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ, ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ ಎನ್ನುವುದು ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯರ ಹಿರಿಯ ಜೀವಿ ಕೆಂಚನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. "ಇಂದಿನ ದಿನಕ್ಕೂ ಆ ದಿನಕ್ಕೂ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯರು ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಲಾರೆವಾದರೂ ಕುಡಿಯರ ಕೆಂಚ ಅವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಾಣಬಲ್ಲ. ಅವನಿಗೀಗ ಅರುವತ್ತು ವಯಸ್ಸಿರಬಹುದು. ಆ ಅರುವತ್ತು ವಯಸ್ಸಿನ ಬಾಳ್ವೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಮತ್ತು ಅವನ ಅರಣ್ಯ ಬಳಗದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಆತ. ಕಾಲದ ಎಣಿಕೆ, ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಎಣಿಕೆ, ಹೊತ್ತುಗೊತ್ತುಗಳ ನಿಶ್ಚಿತ ಲೆಕ್ಕ ಕೆಂಚನಿಗಿಲ್ಲ. ಅವನ ಜನಕ್ಕೂ ಆ ಲೆಕ್ಕ ಇರುವುದು ಅಷ್ಟಕಷ್ಟೇ ಆದರೂ ವರ್ಷಗಳು ಸರಿದುದರ ಅನುಭವ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ. ತಾವು ನೆಲೆಸಿದ ಮನೆಮಾರುಗಳಲ್ಲಾದ, ಜನಸಂಪರ್ಕದಿಂದುಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆ, ಇತರರ ಜೀವನ ಪ್ರವಾಹಗಳಿಂದುಂಟಾದ ವರ್ಚಸ್ಸು ಇವೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತಾಗಲೇ ಬೇಕಷ್ಟೇ" (ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು, ಪು. ೧).

ಆಧುನಿಕತೆಯ ಗಾಳಿ ಮಲೆಗಳಿಗೆ ಬೀಸುವ ಮೊದಲು ಕುಡಿಯರು ಕಾಡನ್ನು ಕಡಿದು ನೆಲವನ್ನು ಕೋಲಿನಿಂದ ಅಗೆದು ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಡಿನ ಮೃಗಗಳ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಬೆಳೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದಾಗ ಮಳೆಗಾಲಕ್ಕೆ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ಕುಮರಿ ಬೇಸಾಯದ ಹತ್ತಿರ

ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಮಲೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಏಲಕ್ಕಿ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಧನಿಗಳ ಬಳಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿರದ ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನವರು ಬಂದು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿರುವ ಆ ಮುಗ್ಧ ಕುಡಿಯರಿಗೆ ಆಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ. ಹಿರಿಮಲೆಯ ಧನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರ್ಕಳದ ಬ್ರಾಂಜಾ ಎಂಬವನನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಮಲೆಗೆ ಬಂದ ಬ್ರಾಂಜನೂ ತಿರುಮಲ ಭಟ್ಟನಂತೆ ಹಿರಿಮಲೆಯಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸತೊಡಗಿದನು ಮತ್ತು ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದ. ಕುಡಿಯರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಚರ್ಚು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದರೂ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಮಲೆಯಲ್ಲಿ ಈತ ಚೋಮನ ಕುಟುಂಬದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯನಾಗಿದ್ದ. ಚೋಮನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಕುಕ್ಕ ಮತ್ತು ಗಿಡ್ಡಿಯರನ್ನು ಮತಾಂತರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಗಿಡ್ಡಿಗೆ ಕಾರ್ಕಳದಿಂದ ಬರುವಾಗ ಮಣಿಸರಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ. ಇದು ಮುಂದುವರಿದು ಗಿಡ್ಡಿ ಮತ್ತು ವಲ್ಲಿಯ ನಡುವೆ ಸ್ನೇಹ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಿತು. ವಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಗಾಂಜಾ ಮಲೆಕುಡಿಯ ಚೋಮನ ಮಗಳು ಗಿಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಚೋಮನನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಗಿಡ್ಡಿ ಹಾಗೂ ಅವಳ ತಮ್ಮ ಕುಕ್ಕನನ್ನು ಮನೆಕೆಲಸಕ್ಕೆಂದು ಸುಳ್ಳುಹೇಳಿ ತನ್ನ ಊರಾದ ಕಾರ್ಕಳಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಅವರ ಉಡುಗೆಗಳನ್ನು, ಮತವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ. "ಕ್ರೈಸ್ತ ದೇವಾಲಯದ ವೈಭವ, ಸಾಂತಮಾರಿ ಹಬ್ಬಗಳ ಬೆಡಗುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪಡುವಣ ದೇವರುಗಳ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಮನ ಒಲಿಸಿದ್ದಂತು ನಿಜ. ಮತಗಿತಗಳ ವಿಚಾರ ಆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿಳಿದದ್ದಂತು ಕಡಿಮೆ. ಕಲ್ಕುಡ, ಮಲೆರಾಯ ಮೊದಲಾದ ದೈವಗಳ ಭೀತಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆತ ಕ್ರೋಜೆಯನ್ನು ಅವರ ಕೊರಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಅದರ ಸತ್ವ ಪರಾಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಗಿಡ್ಡಿ ಪೌಲಿನ್ ಆದಳು, ಕುಕ್ಕ ಪೌಲು ಆದ (ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು, ಪು .೨೦೬, ೨೦೭).

ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಜಾತ್ರೆಗೆ ಕರೆತರದೆ ಬ್ರಾಂಜ ಒಬ್ಬನೇ ಬಂದಾಗ ಚೋಮ ನೇರವಾಗಿ ಕಾರ್ಕಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಬ್ರಾಂಜ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅವರು ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ ಸೇರುವಂತೆ ಮನಃಪರಿವರ್ತಿಸಿದ್ದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಅವರ ಉಡುಗೆತೊಡುಗೆಗಳಲ್ಲೂ ಮಾರ್ಪಾಡನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಅವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಮಲೆಯ ಕಾಫಿತೋಟದ ಚೋಮ ಉಪಾಯದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಮಲೆಗೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಿಷಯ ಚೋಮನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಆಘಾತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. "ಕುಲಾಚಾರ ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಪಾದ್ರಿಮತ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ, ಮಲೆಗೆ ಮಲೆಯೇ ಕೇಡುಣ್ಣುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದೀತು" ಎನ್ನುವ ಕೇರಿಯವರೆಲ್ಲ ಚೋಮನಿಗೆ ಬೆಂಗಾವಲಾಗಿ ನಿಂತು ದಣಿಯಾದ ಬ್ರಿಗಾಂಜನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕಾರ್ಕಳಕ್ಕೆ

ಹೋಗಿ ಗಿಡ್ಡಿ ಹಾಗು ಕುಕ್ಕನನ್ನು ಕರೆತರುವುದಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಗಾಂಜನ ಹುಲ್ಲಿನ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಮತಾಂತರಗೊಂಡ ಕಾರಣ ಗುರಿಕಾರನ ಮುಂದೆ ತಪ್ಪು ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಗಿಡ್ಡಿ ಹಾಗು ಕುಕ್ಕರನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮಲೆಕುಡಿಯರು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ದ್ವೀಪದ ಹಾಗೆ ಬದುಕುಳಿದವರು. ಸವರ್ಣೀಯರಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ದೊಡ್ಡ ನೋವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಮತಾಂತರದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಅವರಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಮೋಸದಿಂದ ಗಿಡ್ಡಿ ಹಾಗೂ ಕುಕ್ಕರನ್ನು ಮತಾಂತರಿಸಿದ್ದು ತಿಳಿದಾಗ ದಣಿಯೆಂಬುದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಮತಾಂತರ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದಷ್ಟೆ ಹೊರತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ದಲಿತವರ್ಗವೂ ಇಂತಹ ಮತಾಂತರವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿತೆಂಬುದು ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ದಾಖಲೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಜನಾರ್ದನ ಗುರ್ಕಾರರ 'ದಂಬನ ನಾಯಿ' ಕರಾವಳಿಯ ದಲಿತರ ಬದುಕಿನ ಅಸ್ಥಿರತೆಗೆ ನೀಡಿದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿ ಭೂಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ದಲಿತರಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಭೂಮಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಜಮೀನ್ದಾರರ ಮೂಲದ ಆಳುಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಧನಿ ತನ್ನ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ. ಇದರಿಂದ ಧನಿಗೆ ಲಾಭವೇ ಇತ್ತು. ಮೂಲದಾಳುಗಳನ್ನು ಕರೆದಾಗ ಅವರು ಬಂದು ಧನಿ ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಧನಿಯ ಅಂಗರಕ್ಷಕರಾಗಿ ಹೊಡೆದಾಟ-ಬಡಿದಾಟಗಳಿಗೆ, ಕೃಷಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ, ಮನೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಇವರು ಸದಾ ನಡು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಅಂಗಳದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ದಲಿತರು ಭೂಮಾಲಕರಿಂದ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದಷ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಒಳಗಾಗಿಲ್ಲ. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತರ ಶೋಷಣೆಯ ಭಿನ್ನ ಮುಖಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ದಂಬ ದಲಿತ. ಈತ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟ ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೂಲದ ಹೊಲೆಯ. ಕ್ರೈಸ್ತ ಪಾದ್ರಿ ಸೋಜ ದಂಬನನ್ನು ಮತ್ತು ಆತನ ಮಗ ಬೊಲ್ಲುವನ್ನು ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸಲು ಬಹಳಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ದಂಬ ಮತಾಂತರವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾದ್ರಿ ಆಗಾಗ ದಂಬನಲ್ಲಿ ಬಂದು ದಂಬನ ಹಾಗೂ ಆತನ ಕುಟುಂಬದ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ 'ಮತಾಂತರದ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ?' ಎಂದು ನೆನಪಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ 'ನನ್ನನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿ' ಎಂದು ದಂಬನ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಎಂದರೆ ಸ್ಪರ್ಶದ ಮೂಲಕ ಸಮಾನತೆಯ ಕನಸನ್ನು ದಂಬನಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ದಂಬನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡುತ್ತಾನೆ. "ನನಗೆ ಯಾವ ಶುದ್ಧಾಚಾರವೂ ಇಲ್ಲ. ನಾವು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರು. ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಊಟ

ಹೊಡೆಯುತ್ತೇವೆ" (ದಂಬನ ನಾಯಿ, ಪು. ೫೪). ಆದರೆ ಪಾದ್ರಿಯ ಈ ವರ್ತನೆಗಳು ದಂಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಆಶ್ಚರ್ಯಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಕ್ರೈಸ್ತಮತ ತನ್ನ ಜಾತಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದು ದಂಬ ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ತನ್ನ ಧನಿಯೊಂದಿಗಿನ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸ್ವಧರ್ಮವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದು ದಂಬ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು ಅಥವಾ ಜೀತದಾರನಾಗಿ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯನಾಗಿ ಬದುಕುವುದು ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲು ಎಂಬ ನಿಲುವು ದಂಬನದ್ದಾಗಿರಬೇಕು.

ದಂಬನ ಧನಿ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟರು ಒಳ್ಳೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿಯೇ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವೊಂದು ಕಡೆ ಅವರು ತೋರಿಸುವ ಒಳ್ಳೆತನದ ಹಿಂದೆ ಸ್ವಾರ್ಥವೂ ಅಡಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಅಷ್ಟೇ ಸತ್ಯ. ದಂಬ ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಬಹುದೆಂಬ ಆತಂಕ, ಸಂಶಯ ಅವರಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಗ ಅವರು ಒಂದು ದಿನ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: "ಅಲ್ಲ.. ದಂಬ, ನೀನು ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಮಗ ಬೊಲ್ಲು ಇಬ್ಬರೂ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರುವವರಂತೆ.. ನಿಜವೇ? ಎಂದು ಆಸನ ಹಾಕಿ ಕುಳಿತ ಭಟ್ಟರು ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ದಂಬನು "ನನ್ನ ಜೀವ ತುಂಡಾದರೂ ನಾನು ಅಯ್ಯನ ಜಾಗ-ಜಾತಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವವನಲ್ಲ. ನಾನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆ ನಿಮಗೆ ಬೇರೆ ಹೊಲೆಯ ಸಿಗಬಹುದು. ಆದರೆ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಅಯ್ಯ ಸಿಗಬಹುದೇ?" ಎಂದು ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದ ದಂಬನಿಗೆ ಭಟ್ಟರಿಂದ ಉತ್ತರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ (ದಂಬನ ನಾಯಿ, ಪು. ೫೯). ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಈ ಉತ್ತರ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ದಂಬ ಮತಾಂತರ ಹೊಂದುವನೆಂಬ ಭಯ ಧನಿಗಳಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಆತ ತನ್ನ ಆಳ್ತನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆ ತನ್ನ ಕೃಷಿಯ ಗತಿಯೇನು ಎನ್ನುವ ಬಗ್ಗೆ ಆಗಿತ್ತೇ ಹೊರತು ದಂಬ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ ಸೇರಿ ಹಾಳಾದಾನು ಎನ್ನುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ದಂಬ ತಾನು ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ ಸೇರುವುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದರೂ ಮಗ ಬೊಲ್ಲುವಿನ ಮೇಲೆ ಸಂಶಯವಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟರ ಬಳಿ ಆತನನ್ನು ಕರೆದಾಗ ಬೊಲ್ಲು ಅಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸದೆ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ದಂಬನ ಸಂಶಯ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಹೆಂಡತಿ ಕೊರಪಳುವಿಗೂ ಮತಾಂತರದ ಬಗ್ಗೆ ಧನಿಗೆ ಯಾರ ಮೇಲೆ ಸಂಶಯ ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಮಗ ಬೊಲ್ಲು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದುವು, ಪಾದ್ರಿ ಸೋಜನು ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಭಾರಿ ಸುಂದರ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ, ಕೆಲಸ ಕೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ-ತನ್ನ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರು ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿ ಅವನ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ವಿಷಯವೊಂದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಬೊಲ್ಲು ಕೂಡ ಅವಳಿಗೆ ಆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದ್ದ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳು ಮಗನಿಗೆ "ಖಂಡಿತಕ್ಕೂ ಬೇಡ, ನಿನಗೆ ಹೊಲತಿ ಬೇಕಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಏನು ಕಡಿಮೆ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಮತಾಂತರವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ.

'ದೇವ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಐತ ಮತ್ತು ದುಗ್ಗರ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಾರಣಗಳೂ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮತಾಂತರಗೊಂಡ ಅನಂತರದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾದಂಬರಿ ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಇವರಿಬ್ಬರು ಮತಾಂತರಗೊಂಡಾಗ ಅವರ ಸಮಾಜದವರು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕರಿಯ, ತುಕ್ರ, ಅಂಗಾರ, ಮಾದ ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲ ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು, ಅವರ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಇಡಲು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಕುಲದೇವತೆ ಪಂಜುರ್ಲಿ ಕಲ್ಕುಡನನ್ನು ತೊರೆದು ಬೇರೆ ಮತ ಸೇರಿದ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಸಿಗಿದು ತೋರಣ ಮಾಡ್ಬೇಕು ಅಯ್ಯ" (ದೇವ, ಪು. ೭೯) ಎಂದು ದೇವನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಿಟ್ಟು ಮತ್ತು ಅಸಹನೆಯನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಈ ಮತಾಂತರ ದೇವನಿಗೂ ಬೇಸರವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಐತು ಮತ್ತು ದುಗ್ಗರನ್ನು ಮನೆಕೆಲಸದಿಂದ ವಜಾಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ರೀತಿಯ ಮತಾಂತರಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ವರ್ಣನೀತಿಯೇ ಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯಧರ್ಮೀಯರ ಆಮಿಷಗಳು ಕಾರಣ ಎಂಬ ನಿಲುವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಸ್ತಮಿಶನರಿಗಳು ಕೈಗೊಂಡ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಂತೆ ದಲಿತರಿಂದ ಬಂದ ಎರಡು ರೀತಿಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಮೊದಲ ತಲೆಮಾರಿನ ಚೋಮ, ದಂಬ ಮತಾಂತರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಚೋಮನಿಗೆ ತಾನು ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಆಸೆ ಇದೆ ಆದರೆ ಆತನ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಚೋಮ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದರೆ ಕೃಷಿಕನಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಲು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ದಂಬನಿಗೆ ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗುವ ಆಸೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಪಾದ್ರಿಯೊಬ್ಬ ಬಂದು ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮವನ್ನು ಸೇರಲು ದಂಬನ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ದಂಬ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಮಗ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಪಾದ್ರಿಯ ಅಮಿಷಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ ಸೇರಬಹುದು ಎನ್ನುವ ಸಂಶಯವಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ದಂಬನ ಕಾವಲಲ್ಲಿ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚೋಮನ ಮಗ ಗುರುವ ಮತಾಂತರಗೊಂಡು ಕ್ರೈಸ್ತ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಚೋಮನ ಮಗಳು ಬೆಳ್ಳಿ ಮನ್ವೇಲನ ಮೇಲಿನ ಆಸೆಯಿಂದ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲಿಸುವುದು, ಮತಾಂತರಗೊಂಡರೆ ತಾನು ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಮನ್ವೇಲನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಬಹುದೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ತನ್ನ ತಂದೆ ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗಬೇಕೆಂದು ಅಲ್ಲ. ಈ ಹಿಂದೆ ಚೋಮ ತಾನು ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಪಟ್ಟಾಗ ಬೆಳ್ಳಿಯೇ ಅದು ನಮ್ಮಂತಹ ದಲಿತರಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವಂತಹುದು ಎಂದಿದ್ದಳು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಣ್ಣ ಗುರುವ ಮತಾಂತರಗೊಂಡ ಬಗ್ಗೆ ಬೇಸರವಿತ್ತು. ದಲಿತರಿಗೆ ತಾವು ನಂಬಿಕೊಂಡ ದೈವಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಚೋಮನ ಮಗಳು ಬೆಳ್ಳಿ ಚೋಮನ ಬಳಿ ಬಂದು ಅಂಜುತ್ತ "ನಾವಿನ್ನು ಪಾದ್ರಿಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದರೇನಂತೆ? ಆಗಲಾರದೇ ನಿನಗೆ ನೇಗಿಲಿನ ಯೋಗ ಬಂದೀತು ಎನ್ನುವಾಗ, ಅವನ ಮನಸ್ಸೂ ಅದೇ ಒಲವಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು!" ಆಗ ಚೋಮನು "ಎಲ್ಲರೂ ಕೈಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಅದಾದರೆ ಅದು" ಚೋಮ ತಾನು ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿ ಹೊರಟಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಜುರ್ಲಿ ಗುಡಿಯ ಬಳಿ ಬಂದಾಗ ಎಂದಿನಂತೆ ಇಂದೂ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ ಮೊಣಕಾಲುಗಳನ್ನು ಊರಿದ ಆಗ ಪಂಜುರ್ಲಿ ಭೂತ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಂತೆ

ಕಂಡಿತು. "ಚೋಮ ಮೀಸೆ ಹಣ್ಣಾಗುವ ತನಕ ನನ್ನನ್ನು ನಂಬಿಬಂದು, ಈಗ ಸಾಯುವ ಮೂರು ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಾದ್ರಿಯ ಹಿಂದೆ ಓಡುತ್ತಿಯೋ?" (ಚೋಮನ ದುಡಿ, ಪು. ೧೨೦) ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತೆ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಾನೆ ಚೋಮ.

೫.೧ ಮತಾಂತರದ ಕುರಿತು ಹಿರಿಯ ಮತ್ತು ಕಿರಿಯ ತಲೆಮಾರುಗಳ ಜನರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು

ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ ಮನುಷ್ಯಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿದೆ. ಮನುಷ್ಯರ ನಡುವೆ ಯಾವ ಭೇದಭಾವವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು, ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ, ಎಂಬ ಕ್ರೈಸ್ತಪ್ರಚಾರಕರ ಮಾತುಗಳಿಂದಾಗಿ ಹೊಲೆಯರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ಧರ್ಮ ಹೊಸ ಆಸೆಯನ್ನು ಚಿಗುರಿಸಿತು. ಮೇಲುಕೀಳುಗಳುಳ್ಳ ಸಮಾಜದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಹೊಲೆಯರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಮತಾಂತರಕ್ರಿಯೆ ಚೋಮನಿಗೆ ಆತಂಕಕಾರಿಯಾದರೆ ಮಗ ಗುರುವನಿಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನ ದಲಿತರು ಮತಾಂತರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಚೋಮ ಮತ್ತು ದಂಬ ತಮ್ಮ ಧಣಿಯೊಂದಿಗೆ ಹಾಗು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಆಳವಾದ ಮತ್ತು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಚೋಮನನ್ನು ಪಂಜುರ್ಲಿ, ದಂಬನನ್ನು ಕಲ್ಕುಡ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರದಿಂದ ತಡೆಯುತ್ತದೆ. ದಂಬ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪಾದ್ರಿಯ ಮೇಲೆ ಹಲ್ಲೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಘರ್ಷ ಕಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನ ದಲಿತರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚೋಮ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಚೋಮನಿಗೆ ಮತಾಂತರವು ಮಹಾಪರಾಧವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಲೆಯ ಕಲ್ಕುಡನಿಗೆ ತಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಕಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನವರಿಗೆ ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದ್ದರೂ ಜಾತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಅವಕಾಶಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎನ್ನುವ ಅರಿವು ಮೂಡತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನವರು ಜಾತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಅನೇಕ ಅವಕಾಶಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದದನ್ನು ಕಿರಿಯರು ಗಮನಿಸುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಎಷ್ಟೇ ದುಡಿದರೂ ಮೂರು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಗಂಜಿ ಊಟಮಾಡಲು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಧರ್ಮ, ದೇವರು ಎಂದು ಉಪವಾಸವಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ ಸೇರಿ ಸುಖವಾಗಿ ಇರಬಹುದಾದರೆ ಅದನ್ನು ಯಾಕೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಬಾರದು ಎನ್ನುವ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಆಲೋಚನೆಗಳು ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬಂದಿರುವಂತಹವುಗಳಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸಲು ಬಂದ ಮಿಶನರಿಗಳು ಅವರ ಮನಃಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಹೇಳಿದುವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಚೋಮನ ಮಗ ಗುರುವ ಮಾರಿಯಮ್ಮಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ವಿವಾಹವಾಗಿ ತಾನು ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಮಗಳು ಬೆಳ್ಳಿ ಮತಾಂತರವಾಗಿ ಮನ್ವೇಲನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗುವ ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ದಂಬನ ಮಗ ಬೊಲ್ಲು ತಂದೆ ತಾಯಿಯರ ಬೆದರಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪಾದ್ರಿಯ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಮನಸೋತು ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಎನ್ನುವುದು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಚೋಮನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಗಿಡ್ಡಿ ಮತ್ತು ಕುಕ್ಕರು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಆಕರ್ಷಣೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಮಿಶನರಿಗಳು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಕರಾವಳಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಜನರು ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತಹ ಅಸಮಾನತೆ. ಇದರಿಂದ ನೊಂದ ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಿಶನರಿಗಳಿಗೆ ಸುಲಭವಾಯಿತು. ದಲಿತರು ಮತಾಂತರಗೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿಲ್ಲ. ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಮತಾಂತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಬದಲಾಗುವುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮತಾಂತರಗೊಂಡವರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆ ದೊರಕಿತೇ ಎಂಬ ವಿಷಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಆ ಮತಾಂತರದ ಯೋಚನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ ತಳಮಳ–ಗೊಂದಲಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮವುಂಟಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸುತ್ತವೆ.

೫.೨ ಗೋವಾದಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಕರಾವಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದ ಸಾರಸ್ವತರು

ನಾಲ್ಕುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಗೋವಾದಲ್ಲಿ ಸಂತೃಪ್ತಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾರಸ್ವತಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬಗಳು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ತಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆ, ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಜೀವಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ವಲಸೆ ಬಂದುವು. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಪೈಯವರ 'ಸ್ವಪ್ನಸಾರಸ್ವತ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗೋವಾದಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗಕ್ಕೆ ವಲಸೆಬಂದ ಸಾರಸ್ವತರ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ. "೧೫೬೦ರ ಅನಂತರ ಗೋವಾದಲ್ಲಿ ಇನ್ಕ್ವಿಸಿಶನ್ ಎಂಬ ಮತೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೊಂದರ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿ, ಹಿಂದೂಧರ್ಮದಿಂದ ಅನೇಕರನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಿಸಲಾಯ್ತು. ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಭಾಷೆ, ಆಚಾರವಿಚಾರ, ರೀತಿನೀತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಲಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಾಗ ಸಾವಿರಾರು ದೇಶೀಯ ಕ್ರೈಸ್ತರು, ಕೊಂಕಣಸ್ಥರು, ಹಾಗೂ ಇತರ ಜಾತಿಯವರು ರಾತ್ರೋ ರಾತ್ರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದರು." (ಬಿ. ಜಗದೀಶ ಶೆಟ್ಟಿ (ಡಾ), ಆಗ್ರೋ ಎಕಾನಾಮಿಕ್ ರಿಲೇಶನ್ ಎಂಡ್ ಸೋಶಿಯಲ್ ಸ್ಟ್ರಕ್ಚರ್ ಇನ್ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಪು. ೨೧೭) ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಬಲಾತ್ಕರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಅವರು ಗೋವಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಊರಿಗೂ ದಾಳಿಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ದೇವರ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಜಾತಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸಾರಸ್ವತರು ವಲಸೆಬಂದಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಪೈಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಘಟನೆಗಳ ಮೂಲಕ

ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದ ಸಾರಸ್ವತರು ಕರಾವಳಿಯ ಹಲವಾರು ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತರು. ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ನೆಲೆಸಿ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಕರಾವಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ಸಾರಸ್ವತರು ವಿದ್ಯೆ, ವ್ಯಾಪಾರ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾದರಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮಾಜದ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಅವರು ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆಯೆಂದರೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕಕ್ರಾಂತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರೋದ್ಯಮದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ. ವ್ಯಾಪಾರವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಮೀರಿಸುವವರಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸಬಲತೆ-ಪ್ರಾಬಲ್ಯವೂ ಪರಿಗಣನೆಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕರಾವಳಿಗೆ ವಲಸೆಬಂದ ಸಾರಸ್ವತರು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹತ್ತರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಚಿತ್ರಣ 'ಸ್ವಪ್ನಸಾರಸ್ವತದಲ್ಲಿ' ವಿವರವಾಗಿದೆ.

ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೆದರಿಯೇ ಊರುಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ಸಾರಸ್ವತರು ತಮ್ಮದೇ ಸಮಾಜವನ್ನು ಗುಂಪಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾರಸ್ವತರ ಈ ವಲಸೆ ನಡೆದುದರಿಂದ ಮತಾಂತರದ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವಿದ್ದ ಈ ಸಮಾಜವು ಮಿಶನರಿಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಗೋವಾದಲ್ಲಿ ಸಾರಸ್ವತರು ಬಲಾತ್ಕಾರದ ಮತಾಂತರಕ್ಕೊಳಗಾದರೂ ಕರಾವಳಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರಕ್ಕೊಳಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕರಾವಳಿಯ ಭಾಗವು ಸಾರಸ್ವತರಿಗೆ ಜೀವಿಸಲು ಭದ್ರವಾದ ನೆಲೆಯಾದುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಅತ್ಯಂತಕಷ್ಟದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಂದ ಸಮಾಜವು ತಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಒಳರಚನೆ ಮತ್ತು ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಿತ್ತು. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಹೊರಗಿನ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಾಜದೊಡನೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ಜೀವನವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿತೆಂಬುದು ಕೂಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು.

'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರದ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾತ್ರವಿದ್ದು ಸಾಮಾಜಿಕಸಮಸ್ಯೆಯಂತೆ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿಲ್ಲ. "ದೇವಯ ಭಂಡಾರಿ ಮಂಜೇಶ್ವರದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದ ಕೊಂಕಣಿ. ಅವರ ಹಿರಿಯರು ಗೋವಾದಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಹಿಂಸೆ ಸಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಕನ್ನಡ ಸೀಮೆಗೆ ಓಡಿ ಬಂದವರು. ಮಂಜೇಶ್ವರದ ದೇವಸ್ಥಾನ ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟ ಭಂಡಾರಿಯ ಹಿರಿಯರು, ಭಂಡಾರಮಠದಲ್ಲಿ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಮನೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಗೋವಾದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಆಸ್ತಿಸಂಪತ್ತನ್ನು ಮಂಜೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ತಂದರು" (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ, ಪು.೭೭). ಹೀಗೆ ಗೋವಾದಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ದಾಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಕರಾವಳಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆನಿಂತ ಸಾರಸ್ವತರು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆನ್ನುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್

ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಉಲ್ಲೇಖಮಾತ್ರವಾಗಿರುವ ತಮ್ಮ ಮೂಲಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬಿಡದೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೊಳುಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿ ಈ ಭಾಗದವರೇ ಆಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸುತ್ತವೆ. ವಿಶುಕುಮಾರ್ ಅವರ 'ಕರಾವಳಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮೀನುಮಾರುವ ಬೆಸ್ತರ ಹುಡುಗಿ ಪದ್ಮ ಮೀನಿನ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಸನಬ್ಬನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಮತಾಂತರಗೊಂಡ ಬಳಿಕ ಪದ್ಮ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಹೋಗಿ ಪಾತುಮ್ಮ ಆಗುತ್ತಾಳೆ. ಬೆಸ್ತರಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುತ್ತಾಳೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸುರಗೀಮಠದ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮಗಳು ದ್ರೌಪದಿ ವಿಧವೆಯಾಗಿ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ವಾಸಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವಳ ಜೀವನ ನಾಶವಾಗುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಜಟಕಾಬಂಡಿಯ ಅದ್ರಾಮ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಭೇಟಿಯಿಂದ ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಪ್ರೇಮಾಂಕುರವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮನೆಯವರ ಗೃಹಬಂಧನದ ನಡುವೆ ಗುತ್ತಿನ ಶೆಟ್ಟರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಇವರಿಬ್ಬರು ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಮಸೀದಿಯ ಜಮಾತಿನಿಂದ ಅದ್ರಾಮನಿಗೆ ಕರೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಮಸೀದಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಮುಸ್ಲಿಂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಿಸುವ ಸಂದೇಶವಾಯಿತು. ಜಮಾತಿನ ಮುಕ್ರಿಯವರು ಅದ್ರಾಮನಿಗೆ ಮತಾಂತರದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಅದ್ರಾಮ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಮತಾಂತರಿಸಲು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ " ಪ್ರೀತಿಗೆ ಜಾತಿಯಿಲ್ಲ, ಮುಕ್ರಿ ಸಾಯಿಬರೆ ಸಾವಿಗೂ ಜಾತಿ ಇಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು.೨೯೭). ಅದ್ರಾಮ ಈ ರೀತಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮ ಆತನನ್ನು ಜಮಾತೆಯಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಅದ್ರಾಮನ ಮೇಲೆ ಗಾಂಧೀ ಪ್ರಭಾವ ಉಂಟಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮತಾಂತರಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತು. ಈ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿ ಕಟ್ಟ ಕಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜಾತಿಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಅವಕಾಶಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಇದನ್ನೇ ಒಂದು ಮುಖ್ಯಕಾರಣವನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಿಶನರಿಗಳು ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಜಾತಿಯವರಿಗೆ ವಂಚಿತ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ತಾವು ನೀಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಮಾಡಿದ ಮತಾಂತರದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ತೆರೆದು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಗೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಯು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ವಿವರಿಸಿವೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಗಾಂಧೀಜಿ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳದೆಯೂ ಅನ್ಯಧರ್ಮೀಯರಿಬ್ಬರು ದಂಪತಿಗಳಾಗಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬದುಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

೫.೩ ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಂಬಂಧಗಳ ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಚಿತ್ರಣಗಳು

ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮುಸ್ಲಿಂ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಿಧವೆ ಮದುವೆಯಾಗಿರುವ ಚಿತ್ರಣ 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದ್ರಾಮನು ದ್ರೌಪದಿ ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸಮಾಜ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಒತ್ತಾಯ ಹಾಕಿದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ತಾನೇ ಮಸೀದಿಯಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕೃತನಾಗುತ್ತಾನೆ. 'ಕರಾವಳಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮೀನಿನ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಸನಬ್ಬನೆಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿತಳಾದ ಮೀನುಗಾರ ವರ್ಗದ ಹೆಣ್ಣು ಪದ್ಮಾ ಆತನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮತಾಂತಗೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಪದ್ಮಾ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಪಾತುಮ್ಮ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ.

ಕರಾವಳಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಾದ 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ', 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ', 'ಅವಿಭಕ್ತರು', 'ತೀರದ ತೆರೆ', 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ', 'ಕರಾವಳಿ' 'ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ' ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಚಿತ್ರಣಗಳಿವೆ. 'ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ' ಕಾದಂಬರಿಯು ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಮಾಜದೊಳಗಿನ ತಲ್ಲಾಕ್ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. 'ಅವಿಭಕ್ತರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಮಮ್ಮದೆ ಬ್ಯಾರಿಯ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರಿಂದ ಅಡಿಕೆ ಖರೀದಿಸುವ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. 'ತೀರದ ತೆರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಫಕೀರಜ್ಜ ಮೀನಿನ ಬಲೆಯನ್ನು ನೇಯುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬ್ಯಾರಿ ಗುತ್ತಿನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಗಳ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ. "ಬ್ಯಾರಿ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಯಮುನಕ್ಕನ ತಾಯಿ ಅವನಿಗೆ ಹೊಳೆಬದಿಯ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲೊಂದು ಗುಡಿಸಲು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರು. ಮೊದಮೊದಲು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಹುಡುಗನನ್ನು ಯಾರೂ ಹತ್ತಿರ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬ್ಯಾರಿ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡ. ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿದ್ಯೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಅವನು ಮಾಡದ ಕೆಲಸ ಇಲ್ಲ. ಯಮುನಕ್ಕನ ತಾಯಿಯ ಜನ ಅಂತ ದೂರಿಟ್ಟಿದ್ದ ಮಂಕರಾಲರಿಗೂ ಸಹ ಅವನು ಬಲಗೈ ಬಂಟನಾದ. ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಮೀನುಹಿಡಿಯುವುದು, ಕಲ್ಲು ಒಡೆಯುವುದು, ಬೆಡಿಮದ್ದು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವುದು, ಪಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಕಲಾಯಿಹಾಕಿಕೊಡುವುದು ಬ್ಯಾರಿ, ಜಾತ್ರೆ ಮದುವೆಗಳಿಗೆ ಗರ್ನಾಲ್ ಸಿಡಿಮದ್ದು ಬ್ಯಾರಿಯ ಮನೆಯದ್ದು. ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೂವಿನ, ಕಿತ್ತಾಳೆ ಹಣ್ಣಿನ, ಖರ್ಜೂರದ ಸಂತೆ ಬ್ಯಾರಿಯದ್ದು. ಬ್ಯಾರಿ

ಕೊನೆಗೆ ಮಿತ್ತಬೈಲಿನ ಸಾಯ್ಬನೇ ಆಗಿಹೋದ" (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ. ಪು.೩೨) ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳು ಬ್ಯಾರಿ ಕುಟುಂಬವು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಮಂದಿಯೊಂದಿಗೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ವ್ಯಾಪಾರವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ. 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನ ಸರಕಾರೀ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊಗುತ್ತಿರುವ ಈಶ್ವರ ಭಟ್ಟರ ಮೊಮ್ಮಗಳು ಸವಿತಾಳನ್ನು ಆದಂಕುಟ್ಟಿ ಎನ್ನುವ ವಿವಾಹಿತ ಮುಸಲ್ಮಾನ ತನ್ನ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ ಗೋವಿಂದ ಭಟ್ಟರು ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಗುತ್ತಿನ ಹುಡುಗ ಸುಂದರನವರೆಗೂ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸುಂದರನು ಆದಂ ಕುಟ್ಟಿಯ ಕಾರನ್ನು ತಡೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಸವಿತಾ ಇರುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಿ ಆದಂ ಕುಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಡೆಯಲು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಶಂಭುಶೆಟ್ಟಿ ಮೊದಲಾದವರು ತಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದಂಕುಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡಿದ ಸುದ್ದಿ ಉಳ್ಳಾಲದ ಬಿಸಿರಕ್ತದ ಮುಸ್ಲಿಂ ಯುವಕರನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿ ಕೋಮುಗಲಭೆಗೆ ಸಜ್ಜಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಮೂಸಬ್ಬ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯವರು ಮಾಡಿದ ಸಹಕಾರವನ್ನು ನೆನೆದು ಈ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಈ ಗಲಭೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯ ಬಳಿ ತಿಳಿಸುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಹಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಹಿಂದುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಅನಂತರದ ತಲೆಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವೈಷಮ್ಯಗಳುಂಟಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಶಾಂತಕ್ಕೆ, ಅಂಬಕ್ಕೆಯವರು ಹದಿಹರೆಯದಲ್ಲಿ ಮೂಸಬ್ಬನ ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಗ ಕಾಲ ಎಷ್ಟು ಬದಲಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವ ಸವಿತಾ ವಿವಾಹಿತನಾದ ಆದಂ ಕುಟ್ಟಿಯ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕೆಲವು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೬

ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಆಗಮನ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವ : ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು

ಗಾಂಧೀಜಿ ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳುವಳಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಅದುವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಸಮಾಜಸುಧಾರಕರು ಹಿಂದೂಸಮಾಜದ ಏಕೀಕರಣಕ್ಕೆ, ಅದರ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಕ್ಕೆ, ಮೇಲಾಗಿ ಉದಾತ್ತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಹೆಣಗಿದರೇ ಹೊರತು ರಾಜಕೀಯಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕುರಿತು ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಚಿಂತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂದರೆ ಬರಿಯ ಹೋರಾಟವಲ್ಲ, ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆ ಕೂಡ ಅದರ ಒಂದು ಭಾಗ. ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಿಟಿಷರನ್ನು ಭಾರತದಿಂದ ಓಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದಾಗಿ ಅವರು ಮನಗಂಡರು. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಅಹಿಂಸಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಹೋರಾಟದ ಜೊತೆಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೋದ್ಧಾರ, ಪಾನನಿಷೇಧ, ಸ್ತ್ರೀಸಮಾನತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕಸಮಾನತೆಯಂತಹ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಗಳು ಸಾಗಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಗಾಂಧೀಜಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ಭೇಟಿನೀಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಗಾಂಧೀ ಪ್ರಭಾವ ತೀವ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಈಗಾಗಲೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹೋರಾಟದ ಗಾಂಧೀತತ್ವದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ಗಾಂಧೀವಾದಿಗಳು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯರು, ಕಾರ್ನಾಡು ಸದಾಶಿವರಾಯರಂತಹವರು ಶಿಕ್ಷಣ, ಸ್ತ್ರೀಸಮಾನತೆ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತಾ ನಿವಾರಣೆಯಂತಹ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಚಳುವಳಿಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದೆ. ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಭೇಟಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿವೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಮಹಾನ್ ನಾಯಕನಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಗಾಂಧೀಜಿ, ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಮಷ್ಟಿಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ದೇಶದ ಜನರು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರನ್ನು ಬದಲಾವಣೆಯೆಂಬ ಮೌಲ್ಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಪ್ರಭಾವ ಭಾರತೀಯರ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಆದುದು ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಗಳು, ಮಾತು ಮತ್ತು ಜೀವನವಿಧಾನ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ. ಅವರು ಬ್ರಿಟಿಷರಿಂದ ಈ ದೇಶವನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಜದಸುಧಾರಕರಾಗಿ ಕೂಡ ಜನರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದರು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ೧೯೨೦, ೧೯೨೭, ಮತ್ತು ೧೯೩೪ರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಮೂರು ಬಾರಿ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಗಾಂಧೀಜಿ ಆಗಮನದಿಂದ ಮತ್ತು ಗಾಂಧೀತತ್ವಗಳಿಂದ ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಎಚ್. ನಾಗವೇಣಿಯವರ 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ', ವ್ಯಾಸರಾಯ ಬಲ್ಲಾಳರ

'ಹೆಜ್ಜೆ', ವೈದೇಹಿಯವರ 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು', ಎ. ಪಿ. ಮಾಲತಿಯವರ 'ದೇವ', ಡಿ. ಕೆ. ಚೌಟರ 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ', ಮೊಗಸಾಲೆಯವರ 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ', ವೀರಪ್ಪ ಮೊಯಿಲಿಯವರ 'ಕೊಟ್ಟ' ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕರಾವಳಿಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ ಆಗಮನಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಮತ್ತು ಅನಂತರ ನಡೆದ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಕೆಲಸಗಳೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುವುಗಳಾಗಿವೆ.

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಜನರನ್ನು ಮೇಲೆತರುವ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಮಾಡುವ ಚಳುವಳಿಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣ ಚಳುವಳಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಹೆಂಗಸರನ್ನು, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರನ್ನು ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನ ಜನರನ್ನು, ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ, ದೇಹಶ್ರಮವನ್ನೇ ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಸಮಾಜದ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗದವರನ್ನು ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಶೋಷಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದು ಹಲವು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಥೆ. ಭಾರತೀಯರ ಈ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಿದೇಶೀಮೂಲದ ಧರ್ಮಗಳು ಆಧುನಿಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಸಾರಗೊಂಡವು. ಜನರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಬಗೆಗಿನ ಮನೋಭಾವ ಬದಲಾಗದೆ ಯಾವ ಸಾಮಾಜಿಕಕ್ರಾಂತಿಯೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಸಮಾಜಸುಧಾರಕರು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ತ್ಯಾಗಮಯ ಚಳುವಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜವು ಹಲವಾರು ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಳೆಗಳ ಸಂಕೋಲೆಯನ್ನು ಮುರಿದು ಹೊರಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್‌ಸರಕಾರ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಒಂದು ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ತೆರೆದು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಹಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರನ್ನು ಉಳಿದ ಜಾತಿಯವರು ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಈ ಇಲಾಖೆಯು ವಿಫಲವಾಯಿತು. ಯಾವುದೇ ಆರ್ಥಿಕಸೌಲಭ್ಯಗಳಿದ್ದರೂ ಶಿಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದೆ ದಲಿತರು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮುಂದೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನಮ್ಮ ಕರಾವಳಿಯ ಕೆಲವು ಮುಖಂಡರು ಮನಗಂಡರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯರು ಮೊದಲಿಗರು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಹರಿಜನರ ಉದ್ಧಾರದ ಕನಸನ್ನು ಕಂಡದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸಿದವರು ಅವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೇ ದಲಿತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಿ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಜದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ತರಬೇಕೆನ್ನುವ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿತೋರಿಸಿದವರು. ಅವರು ೧೮೯೨ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನ ಚಿಲಿಂಬಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ದಲಿತರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೆರೆದರು. ಮುಂದೆ ಕರಾವಳಿಯ ಬೇರೆಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಧ್ಯಾಪಕರನ್ನು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಮಾಡಿದರು. ೧೯೦೭ರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮೀಯರೆನಿಸಿದ ಉಳ್ಳಾಲ ರಘುನಾಥಯ್ಯನವರ ಸಹಕಾರದಿಂದ "ದಿ ಡಿಪ್ರೆಸ್ಡ್ ಕ್ಲಾಸಸ್ ಮಿಶನ್" ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯರು ಹರಿಜನರಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕೆಲಸಗಳು ಅಪಾರ. ಹರಿಜನರಿಗಾಗಿ ಸಮಾಜಭವನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಭಜನೆ,

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕೂಟದಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜರುಗಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡಿದರೆ ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿದರು. ರಂಗರಾಯರು ಅನಾಥಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಬಾಲವಿಧವೆಯರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. 'ಸ್ವಾಮಿ ಈಶ್ವರಾನಂದ ಮಹಿಳಾ ಸೇವಾಶ್ರಮ' ಅವರ ಕನಸಿನ ಕೂಸಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಮರಣಾನಂತರ ಅದು ಸಾಕಾರಗೊಂಡಿತು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹರಿಜನೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತಾನಿವಾರಣೆಯನ್ನು ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಚಳುವಳಿಯಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿದ್ದರು. ೧೯೩೪ರಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ರಂಗರಾಯರು ನಿಧನರಾಗಿ ೬ (೧೯೨೮) ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಅವರು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದ ಹರಿಜನೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಆಗಲೇ ಸುಮಾರು ೪ ದಶಕಗಳು ಆಗಿದ್ದವು ಎನ್ನುವುದು ಬಹಳ ವಿಶೇಷವಾದುದಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಅರಿತ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ರಂಗರಾಯರನ್ನು ತನ್ನ ಗುರು ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಾಮಾಜಿಕಸುಧಾರಣೆಯ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿ ನೀಡಿದ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆ ಈ 'ಹರಿಜನೋದ್ಧಾರ ಚಳುವಳಿ' ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ರಂಗರಾಯರ ಮರಣಾನಂತರ ಅವರ ಹಾದಿಯನ್ನು ತುಳಿದು ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ಹೊಂದಿ ಸಾಮಾಜಿಕಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ದಿವಂಗತ ಎ. ಬಿ. ಶೆಟ್ಟಿ, ಡಾ. ಯು. ಪಿ. ಮಲ್ಯ, ಡಾ. ಎಚ್. ವಿ. ಅಡಪ, ಮುಲ್ಕಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪೂಂಜ, ಮುಂತಾದವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯಾದ್ಯಂತ ಹರಿಜನ ಚಳುವಳಿ ನಡೆಯಿತು. ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಮೂರನೆಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಜನಸೇವಾಸಂಘದ ನಾಯಕರಾಗಿ ದೇಶಭಕ್ತರೆನಿಸಿರುವ ದಿವಂಗತ ಎನ್. ಎಸ್. ಕಿಲ್ಲೆಯವರು ಮಾಡಿದ ಹರಿಜನಸೇವೆ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯವಾದುದು. ಕಾಸರಗೋಡಿನಿಂದ ಬೈಂದೂರಿನವರೆಗೆ, ಮಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ಸುಳ್ಯದ ತನಕ ಅವಿರತಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ಹರಿಜನರ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಅವರು ದುಡಿದರು.

ಥಿಯೋಸಾಫಿಕಲ್ ಸೊಸೈಟಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಬಂದ ಡಾ. ಅನ್ನಿ ಬೆಸೆಂಟರು ಮಹಿಳೆಯರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ೧೯೧೯ರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇಂದಿಗೂ ಆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಸೇವೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿವೆ. ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಾಜಾ ರಾಮ್‌ಮೋಹನರಾಯರಂತಹ ಅನೇಕ ಸುಧಾರಣವಾದಿಗಳ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಂದ ಹಿಂದೂಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತೀವ್ರತರದ ಬದಲಾವಣೆಯೆಂಬ ಆಘಾತ ತರುವಂತಹ ಸುಧಾರಣಕಾರ್ಯಗಳು ಜರಗಿದವು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಪ್ಪದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅನೇಕ ಹಿಂದುಗಳು ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಸುಧಾರಣವಾದಿಗಳು ಸುಧಾರಣೆಯತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ

ಆಂದೋಲನದ ಪ್ರಭಾವ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದ ಕಡೆಗೂ ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 'ಬ್ರಹ್ಮಸಮಾಜ'ದ ಶಾಖೆಯೊಂದು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿತು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಮಾಡತೊಡಗಿತು.

ದಯಾನಂದ ಸರಸ್ವತಿಯವರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ 'ಆರ್ಯಸಮಾಜ'ವೆಂಬ ಹೊಸ ಪಂಥ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಗಳಿಸಿತು. 'ಜಾತಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲ, ಕರ್ಮದಿಂದ' ಎಂಬ ಹೊಸ ವಿವರಣೆ ಜನರ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಾಗಿತು. ಈ ಸಮಾಜದ ಪ್ರಭಾವವು ಕರಾವಳಿಯಾದ್ಯಂತ ಪಸರಿಸಿತು. ೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರದ್ಧಾನಂದರಿಂದ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಆರ್ಯಸಮಾಜದ ಕೇಂದ್ರ ಆರಂಭಗೊಂಡಿತು. ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಅನೇಕ ಕೆಲಸಗಳು ಈ ಕೇಂದ್ರದ ಮುಖಾಂತರ ಕರಾವಳಿಯಾದ್ಯಂತ ಜರುಗಿದವು. ತದನಂತರ ೧೯ನೆ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ಸಂನ್ಯಾಸಿಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ವಿವೇಕಾನಂದರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಶನ್' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆ ಆರಂಭಗೊಂಡಿತು. ಜಾತಿ, ಮತ, ಧರ್ಮಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಭಗವದಂಶಸಂಭೂತರೆಂದು ತಿಳಿದು ಸೇವಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಇದರ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ೧೯೪೭ರ ಜೂನ್ ೩ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಂದು ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಮಠ'ವು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದು ಬಡವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಧನಸಹಾಯ, ಗ್ರಾಮಾಂತರಪ್ರದೇಶದ ಬಡವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಜಾತಿಮತ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಊಟ, ವಸತಿ, ಸಮವಸ್ತ್ರ, ಪುಸ್ತಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದೆ.

೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸಬಗೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಭಾವ ಕರಾವಳಿಯಾದ್ಯಂತ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಧರ್ಮಸಹಿಷ್ಣುತೆಯು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಪಡೆದಿತ್ತು. ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಮರ ಬಾಂಧವ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮುಸ್ಲಿಮರಿಗಾಗಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನವೆಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರಾಷ್ಟ್ರನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಎರಡು ಕೋಮುಗಳ ಜನರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅವಿಶ್ವಾಸ ಹುಟ್ಟಿತು. ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಹೊರೆಯುವುದೇ ಮುಖ್ಯವಾದರೆ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಜಾತಿ-ಮತಗಳ ಅಂತರ ಎದ್ದು ಕಾಣತೊಡಗಿತು. ಧರ್ಮಾಂಧತೆ ಆವರಿಸಿದಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ನಾವು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಂಡಿದ್ದೇವೋ ಹಾಗೇ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲೂ ಕಾಣುವಂತಾಯಿತು. ನಿಧಾನವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಘಟನೆಗಳು, ಕೋಮುಗಲಭೆಗಳು ಉಂಟಾಗಲು ಆರಂಭಗೊಂಡವು. ಈಗ ಈ ಅಸಹನೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಬ್ರಿಟಿಷರು ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿದರು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆಸುಧಾರಣೆಯಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದವು. ಭೂಮಾಲಿಕರು, ಉಳ್ಳವರು ಯಜಮಾನಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದರು. ಗಾಂಧೀಜಿ ಈ ಆಳದ ಕ್ರೂರವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು,

ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ದೋಚುವ ಗುಣವನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದರು. ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ವದೇಶೀ ಅಸಮಾನವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಹೀಗಾಗಿ ದೇವಾಲಯಪ್ರವೇಶ, ಹರಿಜನರೊಂದಿಗೆ ಸಾಮೂಹಿಕಭೋಜನ, ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಐಕ್ಯ, ಹರಿಜನ ಕೇರಿಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಸಹಬಾಳ್ವೆಯನ್ನು ತಂದು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರನ್ನು ದಿಟ್ಟ ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದವು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಸುಧಾರಣಕಾರ್ಯಗಳು ಜನರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದವು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಜಾತಿ ಮತ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಭಾರತೀಯರು ಗಾಂಧೀ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದರು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತಂದರು. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ವ್ಯಾಸರಾಯ ಬಲ್ಲಾಳರ 'ಹೆಜ್ಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಗಾಂಧೀಭಕ್ತ ಪಚ್ಚೆ ಶಂಕರನ ಸಾಹಸವು ಸಾವಿತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾವ ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗದವರು ಮತ್ತು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಅರ್ಚಕರು; ಪರಂಪರೆ-ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು. ಗಾಂಧಿಯೊಬ್ಬನು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಲು ಬಂದವನೆಂಬುದು ಅವರ ಭಾವನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡ ವಿದ್ಯಾಧರನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದವರು ಯಾರೂ ಕೂಡ ಗಾಂಧೀತತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದವರಲ್ಲ. ಸಾವಿತ್ರಿ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸೇರಿದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಗಾಂಧೀವಿರೋಧಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಬಹಳ ಕಷ್ಟದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾವಿತ್ರಿ ಆ ಊರಿನ ಹರಿಜನರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ಮತ್ತು ಅವರ ಬದುಕಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ದುಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಗಾಂಧೀವಾದದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತಳಾದ ಅವಳ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ದೇಶಪ್ರೇಮ ಹಾಗೂ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಅಭಿಮಾನವು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಯಿಂದ ತನಗೆ ಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬಂದಾಗ ಅವಳು ಕೊಡುವ ಉತ್ತರವು ದೇಶಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಬಗೆಗಿದ್ದ ಗೌರವವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. "ನನಗೀಗ ಮದುವೆಯೇ ಬೇಡ ಅಪ್ಪಾ.. ಏನು ಅವಸರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರ? ನನಗೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಂತಿದೆ.. ನೀವು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಇರಿಸಿ ಕಾಲೇಜು ಓದಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ನನಗಿಲ್ಲಾಂತಿದ್ರಿ, ಹಾಗಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಳೆದೆ. ಹಿಂದಿ ಕಲಿಕೆ ಮುಂದುವರಿತಾ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅಪ್ಪಾ, ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಿ. ನನಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಸಬರಮತಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೂಂತಿದೆ, ಗಾಂಧೀಜಿಯನ್ನು ನೋಡೋದಕ್ಕೆ. ನೆಹರು ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆ ಓದ್ತಾ ಇದ್ದೇನೆ ಅಪ್ಪಾ ಅವರನ್ನೂ ಆದರೆ ನೋಡಬೇಕಂತಿದೆ. ಸರೋಜಿನೀ ನಾಯ್ಡು ಅವರ ಪದ್ಯ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿತ್ತು. ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡೋ ಆಸೆನೂ ಇದೆ. ಅಪ್ಪಾ ನನಗೆ ಮುಂದೆ ಕಲೀಬೇಕೂಂತಿದೆ. ನೀವು ನನಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಆ ಗೊಡ್ಡು ವೈದಿಕರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರು ಅಂತಿರಾ.

ಬೇಡ ಅಪ್ಪಾ ನನಗೆ ಮದುವೆ ಬೇಡ" (ಹೆಜ್ಜೆ, ಪು. ೧೦೩). ಸಾವಿತ್ರಿಯಂತಹ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಗಾಂಧೀತತ್ವದ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯುವುದನ್ನು ನಾವು ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಪ್ರಭಾವ ಉಂಟಾದಲೆಲ್ಲ ಅದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೂಚನೆ ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಮಹಿಳೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಯುವತಿ, ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯ ಆಕೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಂತೆಂದು ಗುರುತಿಸುವಂತಿದೆ. ಸಾವಿತ್ರಿಯಿಂದಾಗಿ ಅವಳ ಗಂಡ ವಿದ್ಯಾಧರನಲ್ಲಿಯೂ ದೇಶಪ್ರೇಮ ಚಿಗುರುತ್ತದೆ. ಆ ದೇಶಪ್ರೇಮದ ಕಿಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗಂಡನೇ ಬಲಿಯಾದರೂ ಆಕೆ ಎದೆಗುಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಅವಳ ಮಾವನೂ ಗಾಂಧೀಟೊಪ್ಪಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮುಂಬಯಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಸಾವಿತ್ರಿಯಿಂದ ಆರಂಭವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ಗಾಳಿಯು ಕೊನೆಗೆ ಕಟ್ಟಾ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಯಾದ ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಟೊಪ್ಪಿ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಾವಿತ್ರಿ ಗಾಂಧೀಚಿಂತನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಲವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಸೆರೆಮನೆವಾಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಪಚ್ಚೆ ಶಂಕರ ಜನರಿಗೆ 'ಗಾಂಧೀಶಂಕರ'ನಾಗಿದ್ದ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾವಿತ್ರಿಗೆ ಅವಳ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನೇ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿದ್ದ. ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವ ಹೀಗೆ ಗಾಂಧೀಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವವರನ್ನೂ ಪರಿವರ್ತಿಸಿತೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ ವಿಷಯ.

ಸಾವಿತ್ರಿ ಕೆಂಚನಿಗೆ ಗಾಂಧೀಟೊಪ್ಪಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಇದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಸಮಾಧಾನವಿದೆ. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಟೊಪ್ಪಿಕೊಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ "ಆ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ ಗಾಂಧೀಸಂಸ್ಕಾರವೆಂಬ ಕೊಳೆ ತಗಲಿದೆಯಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ" (ಹೆಜ್ಜೆ, ಪು. ೬೩) ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು. ಗಾಂಧೀಜಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯವರನ್ನೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣಬೇಕೆನ್ನುವವರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದಲಿತರಿಗೂ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಹೋರಾಡಿದವರು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ತಾವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಹಾಗಾಗಿ ಗಾಂಧೀಜಿ ತಮಗೆ ವಿರೋಧವಾದುದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅವರನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾವಿತ್ರಿ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬರುವಾಗ ತನ್ನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಾಂಧೀಜಿ ಫೋಟೋ ತಂದಿದ್ದಳು ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ವಿದ್ಯಾ ಆಕೆಯ ಬಳಿ "ಹಾಗಲ್ಲವೇ.... ನಮ್ಮ ಅಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೊ ಗಾಂಧಿ ಕಲಿಪುರುಷ, ಕರ್ಮಚಾಂಡಾಲ, ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಲು ಬಂದ ರಾಕ್ಷಸ. ನಿನ್ನಂಥ ಗಾಂಧೀ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಬಿಟ್ಟದ್ದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಆಶ್ಚರ್ಯ.... ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನ

ತನ್ನ ಸೊಸೆಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಎಂದರೆ ಅವರೂ......" (ಹೆಜ್ಜೆ, ಪು. ೧೦) ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸಾವಿತ್ರಿ ಹೆದರುವವಳಲ್ಲ. ಮಾವ ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆದು ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಭಾವಚಿತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾವಿತ್ರಿ ತಾನು ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಇಡುತ್ತಿಲ್ಲ, ಗಾಂಧೀಜಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದಾಗ ತಾನು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಜೊತೆ ಅವರನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗಿದ್ದೆ ಅವರಿಗೆ ಹೂವಿನಮಾಲೆ ಹಾಕುವ ಅವಕಾಶಸಿಕ್ಕಿತು. ಗಾಂಧೀಜಿ ತನಗೆ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟ ಆದರು. ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ತನಗೆ ಗಾಂಧೀ ಫೋಟೋ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು, ಅದನ್ನು ತಾನು ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಅವಳ ಮಾವ ಇದನ್ನು ಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಹೇಳಿ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತುಕತೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಗಂಗಮ್ಮ ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಹೋಗು ಸಾವಿತ್ರಿ, ವಿದ್ಯಾ ಬರುವ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಒಳಗೆ ಚಹಾಕ್ಕೆ ನೀರಿಡು. ನೀನು ಇನ್ನು ಗಾಂಧಿ ಗೀಂಧಿ ಅಂತ ಹೊಲೆಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕರೆಸಬೇಡ. ಅಂಥ ವಿಚಾರವೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (ಹೆಜ್ಜೆ, ಪು, ೧೫). ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಸೊಸೆಯರಿಗಿಂತ ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೀಗೆ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ– "ಒಂದು ವೇಳೆ ಸಾವಿತ್ರಿ ಮನೆಗೆ ಸೊಸೆಯಾಗಿ ಬಾರದಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ತಾನು ಶಾಂಭವಿಯ ಕೇಶಮುಂಡನದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲು ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆನೇ?.... ಸಾವಿತ್ರಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ತಾನು ಕಾಣುತ್ತಾ ಬಂದ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರರೀತಿಯ ಜೀವಂತಿಕೆಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಬೇಕು" (ಹೆಜ್ಜೆ, ಪು. ೧೯೭). ಶಾಂಭವಿ ಗಂಡ ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ಆ ಕಾಲದ ವಿಧವೆಯರಂತೆ ಶಾಂಭವಿಯ ತಲೆಬೋಳಿಸುವ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗ ಸಾವಿತ್ರಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಬಳಿ ಬೇಡವೆನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೂ ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನ ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಅಂತಹ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಇಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಂತೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವಳು ಎನ್ನುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಂಭವಿಯನ್ನು ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಗುರಿಮಾಡದೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಂದಿ ಕಲಿಯಲು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆ ಶಾಂಭವಿ ಅನ್ಯಜಾತಿಯ ಹುಡುಗನ ಜೊತೆಗೆ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇದು ಸಮಾಜಸಂರಚನೆಯ ಮೇಲೆ ಉಂಟಾದ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವವೆಂದು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ವಿವಾಹದಿಂದ ಸಾವಿತ್ರಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರೂ ಮನೆಮಂದಿ ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟುಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ತಮ್ಮ ನಾರಾಯಣ ಶಾಂಭವಿಯ ತಂದೆ. ಇವರು ತಮ್ಮ ಮಗಳು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ಘಟಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಯು ಗಾಂಧೀಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜ ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರ ಹಾಗು ವಿರೋಧ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ. ಗಾಂಧೀ ಹುಡುಗಿ ಸಾವಿತ್ರಿ ಮತ್ತು ಅವಳ ಗಂಡ ವಿದ್ಯಾಧರ ಕೊರಗರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗಾಂಧೀ ಟೊಪ್ಪಿ ಕೊಡುವಲ್ಲಿಂದ ಅವರು ಶಾಲೆಗೆ ಬರುವವರೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಾಂಭವಿಯ ಮರುಮದುವೆ ನಡೆದಾಗ ಇದನ್ನು ಗಾಂಧೀಚಿಂತನೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿದ್ಯಾಧರ ಮತ್ತು

ಸಾವಿತ್ರಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಮನೆ ಮಂದಿ, ಊರಿನ ಜನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವುದಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ. ರೂಢವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ ಬದಲಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವಿರೋಧ ಮತ್ತು ಗೊಂದಲಗಳು ಸಹಜವೆಂಬಂತೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೇಲೆ ಗಾಂಧೀಜಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕಾರಂತರ 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ತಲೆಮಾರಿನ ರಾಮ ತನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಉನ್ನತಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸಮಯಕ್ಕಾಗಲೇ ಬ್ರಿಟಿಷರಿಂದ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಭಾರತೀಯರು ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳನ್ನೂ ಚಳುವಳಿಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಮನು ಬಿ. ಎ. ಓದಲು ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಆತನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆ. ರಾಮನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ರಾಮನ ದೇಶಪ್ರೇಮವನ್ನು ಈ ನಿದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇತ್ತ ದೇಶಭಕ್ತನಾದ ರಾಮನು ಇನ್ನಷ್ಟು ರಾಷ್ಟ್ರಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಕುದಿದನು. ವೆಲ್ಲೂರಿನ ಕಾರಾಗೃಹ ಆಗೊಂದು ಖಾದಿಯ ಸಂತೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸಂತೆಯೊಳಗಿನದೇ ಶಿಸ್ತು. ಅದೇ ಬೊಬ್ಬೆ ಅದೇ ಜಿಂದಾಬಾದ್‌ಗಳಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನಾನಾಪ್ರದೇಶದವರು ಕಲೆತರು. ಸೇರಿದವರನ್ನು ಜೈಲಿನೊಳಗೆ ತುಂಬಿಸಿದರು. ಜೈಲು ತುಂಬಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಖೈದಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಅನ್ನ ಸಾರು ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಆಹಾರದಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ಬಂಧಿಗಳನ್ನು ಇದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಉದ್ವೇಗಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಿತ್ತು. ಊಟಕ್ಕೆ ಮುಷ್ಕರ ಮಾಡುವ ಹಠವಾಯಿತು. ರಾಮ ಗೆಳೆಯರಿಂದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಓದುತಿದ್ದಂತೆ ಅವನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಉತ್ಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆಗ ರಾಮ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ, ಪ್ರಕಾಶ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಭಕ್ತರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಾನೆ. 'ಸತೀ ಕಮಲೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಮಲೆಯ ಗಂಡನು ಗಾಂಧೀ ಅನುಯಾಯಿಯಾಗಿದ್ದ. ಕಾಲೇಜು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದು ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿ ಮಂಗಳೂರು ಪೇಟೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರದಿಂದಲೇ ನಡೆಯುವ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಜನರಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಮಾರಪ್ಪ ಶಿಖಂಡಿ ದಾರುವನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದರೆ ಅದ್ರಾಮ ವಿಧವೆ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಪುನರ್ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮಾರಪ್ಪ ಮತ್ತು ತಿಂಗಳಾಯರು ಜೊತೆಗೂಡಿ ಸಹಪಂಕ್ತಿಭೋಜನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದು ಪಾರಂಪರಿಕ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಸಮಾನತೆಯಿಂದ ಬೆಳೆದ ಸಮಾಜವೆಂಬ ಮರಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ಬಲವಾದ ಕೊಡಲಿಪೆಟ್ಟಾಗಿದೆ. ಹೆಬ್ಬಾರರಿಗೆ ಕಠೋರತನ, ನೈತಿಕವಲ್ಲದ ಜೀವನ, ದುರ್ಬಲವರ್ಗದವರನ್ನು ಶೋಷಿಸುವ ಪರಿ, ಹಣದಾಸೆ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಗೆ ಎಂತಹವರನ್ನೂ ತುಳಿಯುವ ಶಕ್ತಿಯಿದೆಯೆಂಬ

ಹುನ್ನಾರವಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಹೆಬ್ಬಾರರ ಇಂತಹ ಷಡ್ಯಂತ್ರ, ಕುತಂತ್ರಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಗಾಂಧೀ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದ ಮಾರಪ್ಪ, ಶಿಂಗಳಾಯರು, ಕಾರ್ನಾಡರು, ಅದ್ರಾಮ ಮೊದಲಾದವರು ಟೀಕಿಸಿ ಸಮಾಜದ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣರಾಗುವರು. ಆದರೆ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಹಪಂಕ್ತಿಭೋಜನ, ದಾರು ಮತ್ತು ದ್ರೌಪದಿಯರ ಮದುವೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು, ಗಾಂಧೀನಿಧಿಗೆ ನಗನಾಣ್ಯ ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು, ಮುಸ್ಲಿಂ ಬಾಂಧವ ಅದ್ರಾಮ ಸತ್ತಾಗ ಹಿಂದೂ ವಿಧಿವಿಧಾನ ಸಹಿತ ಬೊಜ್ಜ ನೆರವೇರಿಸುವುದು, ಈ ರೀತಿಯ ಹಲವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾರಪ್ಪನ ಗಾಂಧೀಚಿಂತನೆಗಳು, ಖಾದಿಪ್ರಚಾರ, ಉಪ್ಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ, ಮದ್ಯಪಾನನಿಷೇಧ, ಪರದೇಶಿವಸ್ತ್ರಬಹಿಷ್ಕಾರ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಅದ್ರಾಮನ ಮರಣ ಇವೆಲ್ಲ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವವು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಂಚಲನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದುದಕ್ಕೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು.

ಗಾಂಧೀಮೌಲ್ಯವು ಕರಾವಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಾದಾಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ನಡುವೆ ಸಂಘರ್ಷ ಉಂಟಾಯಿತು. ಒಡೆಯರಾದ ಹೆಬ್ಬಾರರ ವಿರುದ್ಧ ಆಳುಮಕ್ಕಳು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಾರಪ್ಪನು ಗಾಂಧೀತತ್ವಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಲು ಊರೆಲ್ಲಾ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಪಾನನಿಷೇಧದ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಿಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಆದರ್ಶವೆನ್ನುವಂತೆ ಮಾರಪ್ಪ ಶಿಖಂಡಿ ದಾರುವನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಪ್ರಕಾರ ವಿವಾಹ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಆದರ್ಶ, ಅದು ತಪಸ್ಸು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ. ಇತ್ತೀಚೆ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಆಳುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯೊಳಗಡೆ ಗಾಂಧೀಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಾರಮಾಡಲು ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವರಾಯರು ಗಾಂಧೀರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಜನರು ಆಡಿಕೊಂಡುದು ಹೀಗೆ: "ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ಸಿರಿವಂತರಲ್ಲಿ ಸಿರಿವಂತನಂತೆ. ಗಾಂಧಿಯವರ ಅನುಯಾಯಿಯಾಗಿ ಇಡೀ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರಂತೆ. ಮನ್ಸ, ಕೊರಗರು ಬೇರೆಯವರ ಎಂಜಲೆಲೆ ಮುಟ್ಟಬಾರದು ಎಂದು ಆಣೆ ಹಾಕಿಸಿದರಂತೆ. ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮವರೆಂಬಂತೆ ಕೈಹಿಡಿದು ತಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿಸಿದರಂತೆ" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೮೫). ತಮಗಿಂತ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಊಟವಾದ ಅನಂತರ ಬಿಸಾಡಿದ ಎಂಜಲೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವ ಆಹಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮನ್ಸ ಮತ್ತು ಕೊರಗರನ್ನು ಸದಾಶಿವರಾಯರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡಿ ಊಟ ಹಾಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕನೆಲೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆ. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಸಾಮಾಜಿಕಪ್ರಭಾವಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿ ತುಳುನಾಡಿಗೆ ಕೊನೆಯ ಸಲ ಬಂದಾಗ ಆಳುಮಕ್ಕಳ ಜೀವನಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ನಡೆದುಹೋಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದಾಗ

ಆಳು ಮಕ್ಕಳು ಡೋಲು ಬಾರಿಸಬೇಕಿತ್ತು, ಆದರೆ ಇಂದು ಹಾಗಲ್ಲ. "ಕೊರಗರ ಐತುವಿನ ಅಳಿಯ ಪೊತ್ವೇಲ ಡೋಲು ಏರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಹೊರಟಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ಹಿಂದೆ ಬಾಲವಾಗಿ ಕೊರಗರ ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪೇ ಇದೆ" (ಗಾಂಧಿಬಂದ, ಪು. ೩೪೬). ಇವರೆಲ್ಲ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರನ್ನು ನೋಡುವ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊರಗರು ತಾವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬಿಡುವು ಅವರಿಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ದಲಿತರ ಚಿಂತನಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದರು. ಹೆಬ್ಬಾರರ ಕುತಂತ್ರ, ಮೋಸ, ಅನ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಆಳುಮಕ್ಕಳು ರೋಸಿಹೋಗಿದ್ದರು. ಜೀವನಪರ್ಯಂತ ಅನುಭವಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಜೀತಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಸಿಗಬೇಕಾದ ಹೋರಾಟದ ಕನಸು ಇಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಕನಸು ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಮೂಡಿದುದೆಂದು ಕಾದಂಬರಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ.

ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಬರುವಿಕೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಧವಾಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಗಾಂಧೀಜಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ದ್ರೌಪದಿ ಅದ್ರಾಮರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮಹುಟ್ಟಿತು. ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ಬಂದಾಗ ಪ್ರೇಮ ಇನ್ನಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡಿತ್ತು, ಮೂರನೆಯ ಬಾರಿ ಬಂದಾಗ ಅವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ವಿವಾಹ ನಡೆದು ಅದ್ರಾಮ ಸತ್ತುಹೋಗಿ ದ್ರೌಪದಿ ವಿಧವೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಹಿಂದೂಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯರು ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ರೂಪವನ್ನು ವಿರೂಪಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದ್ರೌಪದಿಯ ಬರಿದಾದ ಹಣೆಗೆ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ನೀಡಿ, ಮುಡಿಯಲು ಹೂವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕೈಗೆ ಬಳೆ, ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ, ಮೂಗಿಗೆ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದ್ರಾಮನ ಕನಸನ್ನು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗಾಂಧೀಜಿ ಅದುವರೆಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ವಿಧಿಯನ್ನು ಮುರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆ ದ್ರೌಪದಿ ತಾನೂ ದೇಶಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾಳೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಗಾಂಧೀಮೌಲ್ಯ ಜನರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದ ಅದ್ರಾಮನ ಪತ್ನಿಗೆ ಮುತ್ತೈದೆ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪುನಃ ನೀಡಿ ವಿಧವಾಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಮದುವೆಯಾಗಿ ವಿಧವೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಆಚರಣೆಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಇದರ ಬದಲಾವಣೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಮೂಲಕ, ಆರ್ಯಸಮಾಜ, ಬ್ರಹ್ಮಸಮಾಜದ ಮೂಲಕ ನಡೆದ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಗಳ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಯುವಕರ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆ, ವೈಚಾರಿಕ ನಿಲುವುಗಳಿಗೆ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವವು ಪ್ರಮುಖಕಾರಣವೆಂಬುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೆಳಜಾತಿಯವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಎದುರಿಸಲು ಅಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಆಲೋಚನೆಯು ಗಾಂಧೀಮೌಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. "ಯಾಕೋ ಮನುಷ್ಯರೆಂದರೆ

ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ, ಎಲ್ಲವೂ ನಾವು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಭೇದ ಎಂದು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಹೇಳಿದ್ದಲ್ವಾ? ಆ ಜಾತಿ, ಈ ಜಾತಿ ಯಾವುದೂ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಮಾರಾಯ" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪುಟ. ೨೫೨) ಎಂದು ತೋಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಜನರಿಗೆ ಜಾತಿಯ ಟೊಳ್ಳುತನದ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯತ್ವ ಜಾತಿಗಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಎನ್ನುವ ಅರಿವು ಮೂಡಿದೆ. ಮಾರಪ್ಪ ಊರಿಡೀ ಸುತ್ತುತ್ತಾ ಜನರಿಗೆ ನೂಲುವುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಆಸಕ್ತರಿಗೆ ಚರಕವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಮಾರಪ್ಪನ ಖಾದೀಪ್ರಚಾರದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಆತನ ಮನೆಯವರಿಂದಲೇ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಾರಪ್ಪ ಎರಡು ಖಾದಿಸೀರೆಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ತಂದು ತಾಯಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿಯಾದ ಆಕೆಗೆ ರೇಶ್ಮೆಸೀರೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಟ್ಟು ಅಭ್ಯಾಸವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆಕೆ ಅಸಹನೆಯಿಂದ "ಯಾರಿಗೋ ಅದು. ನಿನ್ನ ಹೆಂಡ್ತಿ ಅದನ್ನು ಮಲಗುವ ಹಾಸಿಗೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಾಳಷ್ಟೇ" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೯೮) ಎಂದು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದಾಗ "ಆಕೆಗಲ್ಲಮ್ಮ ಇದು ನಿಂಗೆ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತೆ, ತಂಪಾಗಿರುತ್ತೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ "ಈ ಗಾಂಧಿ ಅರಿವೆಗೆ ಮಾರಿ ಹೊಡೆಯಲಿ. ಇದು ನನ್ನ ಹೆಣಕ್ಕೆ ಹೊದಿಯಲಿಕ್ಕೂ ಲಾಯಕ್ಕಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಮೂತಿ ಮುರಿದಿದ್ದರು (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೯೮). ಮಗಳು ಅಬ್ಬಕ್ಕೆಯೂ ಅದರೊಳಗೆ ತನ್ನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ತೂರಿಸಿದ್ದಳು. "ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲ ಖಾದಿ. ಗುಡಿಸಲು ಮನೆಗಳಿಗೇ ಅದು ಸರಿ" ಎಂದಳು. ಅದರರ್ಥ ಖಾದಿ ಬಡವರು ಧರಿಸುವ ವಸ್ತ್ರ ಎನ್ನುವ ನಿಲುವು ಅವರದ್ದು. ಗಾಂಧೀತತ್ವಗಳಿಗೆ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಯ ಕೆಲಸದಾಳುಗಳು ಮಾರುಹೋದದ್ದು ಸತ್ಯ. ದಿನಾಲು ಕುಡಿತದ ಚಟವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವರೆಲ್ಲ ಸರಾಯಿ ಕುಡಿಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆ ದುಡ್ಡನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಗಾಂಧೀನಿಧಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಗಾಂಧೀಜಿ ಮೂರನೇ ಬಾರಿಗೆ ಬಂದಾಗಲಂತೂ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಗಾಂಧೀ ಆಗಮನ ಕೆಲಸದಾಳುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಪಾತ್ರದ ಮೂಲಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹೋರಾಟದ ಅಂಶಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಗುತ್ತು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಹೋರಾಟವು ತನ್ನತನವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವವಿದ್ದಾಗ ಗುತ್ತಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವಿತ್ತು. ದೇಶ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಉಳುವವನೇ ಹೊಲದೊಡೆಯನಾಗುವ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದಾಗಲೂ ಅದನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಾನತೆಯ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ಬಯಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರು. ಅವರಿಗೆ ಗುತ್ತು, ಅದರ ಅಧಿಕಾರ, ಗಡಿಹಿಡಿಯುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟವು ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವರಾಯರ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಹರಡಿತ್ತು. ಕಾಸರಗೋಡು ಕುಂಬಳೆಯಲ್ಲಿ

ಉಮೇಶರಾಯರು, ದೇವಪ್ಪಾಳ್ವರ ಮುಂದಾಳುತನದಲ್ಲಿ ಆಂದೋಲನ ಆರಂಭಗೊಂಡಿತ್ತು. ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು, ಅತ್ತಾವರದ ಶೆಟ್ಟರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸಂದೇಶ ಬಿತ್ತತೊಡಗಿದರು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಗುತ್ತಿನ ಯುವಕರು ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಆಕರ್ಷಿತರಾದರು. ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ದೇವಪ್ಪ ಆಳ್ವರ ಜೊತೆ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಗುತ್ತಿನ ರಾಜಕೀಯ ಬದಿಗೆ ಸರಿದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟ ಪ್ರಮುಖವಾಯಿತು ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಗಾಂಧೀಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ನಿತ್ಯದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡರು. ದಲಿತರ ಕೇರಿಯ ಪಾಯಿಖಾನೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡುವುದು ಆಶ್ರಮದ ಸುತ್ತ ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆಸುವ ಕೆಲಸ ಅವರದಾಯಿತು. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಿಗೂ ಜನರಿದ್ದು ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನಿಗೆ ಮೊದಲು ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದವು "ಪಾಯಿಖಾನೆ ತೊಳೆಯುವ ಕೆಲಸ ತಾನು ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದವನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಿ ಮಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ" (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ, ಪು. ೨೦೫). ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಮಾತುಗಳು ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ಗಾಢವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದವು. ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿ ಅಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಜೈಲುವಾಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು.

ಒಕ್ಕಲಿನವರನ್ನು, ಮೂಲದ ಮುಗೇರರನ್ನು ಗದರಿಸುತ್ತಾ ದುಡಿಸುತ್ತಾ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಸಮಾನತೆಗೋಸ್ಕರ ಈ ತರಹದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಗುತ್ತಿನ ತ್ಯಾಗಗುಣದ ಸಂಕೇತ. ಹಿರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಒಡನಾಟದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ 'ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂದರೆ ಗ್ರಾಮಸ್ವರಾಜ್ಯ' ಎನ್ನುವ ಪಾಠವನ್ನು ಕಲಿತರು. ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಬಡವರ, ಒಕ್ಕಲಿನವರ, ಮೂಲದವರ ಬದುಕನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಗ್ರಾಮಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿದರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಬೇಕು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು ಎನ್ನುವ ನಿರ್ಧಾರ ಬಲವಾಯಿತು. ದಲಿತಶಿಕ್ಷಣ, ಮದ್ಯಪಾನನಿಷೇಧ, ದೇವಸ್ಥಾನಪ್ರವೇಶ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ಅಂತಿಮನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಶಿಕ್ಷಿತರಾದರೆ ಗುತ್ತಿನ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಜನರು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಎಲ್ಲರೂ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಲಿ ಎಂದು ಬಯಸಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದರು. ಈ ತರಹದ ಚಿಂತನೆ ಮೂಡಿದೆಯೆಂಬುವುದೇ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವದ ದ್ಯೋತಕ, ಅದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರಣೆ ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ.

ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ವಿಷಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನ ಗಾಂಧೀ ಆದರ್ಶಗಳು ಜಾರಿಗೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಮೇಲುಜಾತಿಯವರ, ಪರಿಶಿಷ್ಟರ ವಿರೋಧವಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮಂಕರಾಲರು

ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರನ್ನು ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಕಾರವು ಗಾಂಧೀವಾದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನಿಗೆ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕಾಸರಗೋಡಿನ ಗೋವಿಂದನ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ತನಗಿಂತ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನಾದ ಗೋವಿಂದಣ್ಣನ ಜೊತೆಗೆ "ದಲಿತರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಅವರ ಮದ್ಯಪಾನದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಡಿಸುವುದು? ದಲಿತರಿಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಊರಿನ ನೇಮ, ಅಂಕ, ಆಯನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬೆರೆತು ಒಂದಾಗಬಹುದು?" (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ, ಪು. ೨೦೩) ಎಂದು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಗಾಂಧೀಚಿಂತನೆಗಳು ಆತ ತನ್ನ ಊರಿನ ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮಂಜೇಶ್ವರದ ಗೋವಿಂದನೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ತನ್ನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಕಾಲೇಕಾರರು ಕನ್ನಡದ ಸೂರದಾಸ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೋವಿಂದ ತನ್ನ ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ಸಾವು ಬದುಕಿನ ನಡುವೆ ಹೋರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗಾಂಧೀ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ತಿಳಿದಾಗ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನಿಗೆ ಆತನ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಮ್ಮೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನಂತಹವರು, ಗೋವಿಂದನಂತಹವರು ಇದ್ದರು ಮತ್ತು ಅವರಂತಹವರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಹಳೆಯ ಚಲನಶೀಲತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೆಡೆ ನಿಂತು ಹಾಳಾದ ನೀರಿನ ಹಾಗೆ ನಾರುವ ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ಗೋವಿಂದ ಮತ್ತು ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಗಾಂಧೀತತ್ವಗಳನ್ನು ಚಾಚೂತಪ್ಪದೆ ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಗಾಂಧೀ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಮರಳಿದ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಯರು ಕಟ್ಟಿದ ಛತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. "ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಹಿರಿಯರು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಛತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ತನ್ನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಾನೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಪ್ಪಟ ಗಾಂಧೀವಾದಿಯಾದರು. ಛತ್ರದಲ್ಲಿ ದಲಿತರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅವರಿಗೆ ತಕಲಿ ಹಾಗೂ ಚರಕದಲ್ಲಿ ನೂಲುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು. ಬಡ ದಲಿತರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮದ್ಯಪಾನದ ವಿರುದ್ಧ ಉಪದೇಶ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಮಿತ್ತಬೈಲಿನ ಪರಿಶಿಷ್ಟರ ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀತತ್ವದಂತೆ ಹರಿಜನೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತೊಡಗಿದರು" (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ, ಪು. ೨೦೯). ಇದರಿಂದ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಒಕ್ಕಲಿನ ಪರಿಶಿಷ್ಟರಿಂದ ವಿರೋಧಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಮಾವ ಮಂಕರಾಲರೂ ಹಿಂದಿನಿಂದ ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಆಗ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನಿಗೆ ಬೆನ್ನೆಲುಬಾಗಿ ನಿಂತವರು ಯಮುನಕ್ಕ ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಗಂಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ರೈಗಳು.

ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ನಡೆದ ಉಪ್ಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಚಳುವಳಿಗೆ ಕರಾವಳಿಯೂ ತನ್ನ ಹೋರಾಟವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ನಡೆಸಿದ ಈ ಉಪ್ಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಇಡೀ ದೇಶವೇ

ಇಂಗ್ಲೀಷರ ವಿರುದ್ಧ ಜಾಗೃತಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನನ್ನು ಅಂಕೋಲದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿ ಜೈಲಿಗೆ ಹಾಕಿದರು. ಕರಾವಳಿಯ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಈ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಂಡ ಬಳಿಕ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಬಳಿಕ ಊರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿದ್ದವು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಹಿರಿಯರೂ, ತಾನೂ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಗುತ್ತು ಅರಾಜಕತೆಯಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಗುತ್ತಿನ ಭೂಮಿ ಪಾಳುಬಿದ್ದಿತ್ತು, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿಯರು ಮದುವೆಯಾಗದೆ ಇದ್ದರು, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಅಡವಿಟ್ಟಿದ್ದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು, ಗುತ್ತಿನ ಪೆಠಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಗನಾಣ್ಯಗಳೂ ಬರಿದಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಧಿಕೃತಮೂಲಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಗುತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾಗಿ, ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಸೋಲುಗಳೇ ಎದುರಾಗುತ್ತವೆ.

ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳುಂಟಾಗಿವೆ. "ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಊರಿನ ದಲಿತರನ್ನು, ಕೊರಗರನ್ನು, ನಲಿಕೆಯವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬದಲಿಸಿದರು. ಅವರು ಯಜಮಾನನಾಗಿರುವವರೆಗೆ ಅವರು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಊರಿನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಂಗಿ ತೆಗೆದು ನಿಂತರೆ ಸ್ವತಃ ವೀಳ್ಯ ನೀಡಲು ಭೂತ ಒಪ್ಪಿತು. ಹಿಂದಿನಂತೆ ಗಡಿಹಿಡಿದವನು ಭೂತದ ಕೈಯಿಂದ ಪಡೆದು ಕೆಲವರಿಗೆ ವೀಳ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಯಮ ಅಂದಿನಿಂದ ರದ್ದಾಯಿತು. ಭೂತದ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಲು ಜಾತಿ, ಮತ, ಶ್ರೀಮಂತ, ಬಡವ, ಎಂಬ ಭೇದ ಅಂದಿನಿಂದ ರದ್ದಾಯಿತು. ಭೂತದ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಕ್ರಮ, ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು" (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ, ಪು. ೨೭೫). ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿ ಗುತ್ತನ್ನು ಆಳುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಅವರು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ಈಗ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯವರೂ ಒಂದೇ; ಮೇಲು ಕೀಳು ಎನ್ನುವ ಭೇದಭಾವಗಳೆ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವರ ಹೋರಾಟ. ಕೆಳಜಾತಿಯರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ನೀಡಿ ಅವರು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಬರುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಉದ್ಧಾರ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಬೆನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆದ ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರು "ನಮ್ಮ ಚರಿತ್ರೆಯ ಗಾಂಧಿ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಾತ್ರವಾಗಿಯೂ ಬರುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ತುಳುವನೊಬ್ಬನ ಆಪ್ತಮಹಾತ್ಮನಾಗಿ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಹತ್ಯೆಯ ಅನಂತರ ದೆಹಲಿಯಿಂದ ಮಿತ್ತಬೈಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಬರುವಾಗಲೇ ಅಲ್ಲಿ ಮೊಗೇರರಿಗೂ ಕೊರಗರಿಗೂ ನೀರನ್ನು ಬಳಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಗಳವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಕೊರಗರು ಒಸರಿನ ನೀರನ್ನು ಬಳಸಿದರೆ ಅದು ಮೈಲಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆ ಒಸರಿನ ನೀರು ಹರಿದು ಮುಂದೆ

ಬಂದಾಗ ಅದನ್ನು ಮೊಗೇರರು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ವಿಷಯಕ್ಕಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಜಗಳವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಪೋಲೀಸರು ಮೊಗೇರರು ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕೊರಗರು ಅಂಗಳದಿಂದಲೂ ದೂರ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನಿಗೆ ಇದು ಸರಿಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. "ಕೊರಗರು ಮುಟ್ಟಿದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ಮೈಲಿಗೆಯಾದ ಮೊಗೇರರನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಿಂದಲೇ ಶುದ್ಧಮಾಡಬೇಕಾದೀತು" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದು ಮೊಗೇರರು ತಲೆತಗ್ಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಮೊಗೇರರಿಗೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಪ್ರವೇಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಳಿದ ಜಾತಿಯವರು ಇವರನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. "ಈ ಮೊಗೇರರನ್ನು ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕೋಳ್ಯೂರು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದವರು ಇದೇ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ. ದೇವರ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯವರೂ ಒಂದೇ. ಇರುವುದು ಒಂದೇ ಜಾತಿ, ಅದು ಮನುಷ್ಯಜಾತಿ ಎಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಭೆಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ, ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಂದೆ ಅನ್ನ ನೀರು ಬಿಟ್ಟು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲ ದಲಿತರ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ, ದೇವರ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದವರು ಈ ಗಾಂಧಿ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ" (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ, ಪು. ೨೬೪). ಮೊಗೇರ ಯುವಕರ ಅಹಂಕಾರ ಇಳಿದು ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನ ಕಾಲಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದರು. ಆಗ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಕೊರಗರ ಹತ್ತಿರ ಎಂದು ಅವರನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಚಿಂತನೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಉತ್ಕಟವಾಗಿದ್ದವು ಎಂಬುದು ಮೊಗೇರ ಯುವಕರಿಗೆ ಅವರು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು – "ನೀವು ಈ ಕಾಡಿನವರ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳಬೇಕು. ನನ್ನ ಕಾಲಿಗಲ್ಲ. ಹೋಗಿ, ಅವರ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೈ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಒಂದೇ ತಾಯ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಈ ಅಂಗಳ ಇಳಿದಿರಾದರೆ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿ ಮೊನ್ನೆ ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ ಆ ಬಾಪೂಜಿಯ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷವಾಗಬಹುದು. ಅದು ಅವರಿಗೆ ನೀವು ಕೊಡುವ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಗೌರವ. ಹೋಗಿ, ಒಂದೇ ತಾಯಿಯ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಬಾಳಿ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ, ಪು. ೨೬೫). ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುಗೇರರು ಮತ್ತು ಕೊರಗರು ಪರಸ್ಪರ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕೈ ಕೈ ಹಿಡಿದು ನಡೆದರು. ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನ ಗಾಂಧೀಚಿಂತನೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನು ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಅವರ ಜೊತೆ ಸಬರಮತಿ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರು. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಡೆದೋಡಿಸಲು ಹೋರಾಡಿದವರು. 'ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂದರೆ ಗ್ರಾಮಸ್ವರಾಜ್ಯ' ಎಂಬ ಗಾಂಧೀ ಉಪದೇಶ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾಟಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಬೇಕು, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಬೇಕು, ಜಾತಿಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದೇವಸ್ಥಾನದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು ಇತ್ಯಾದಿ ಯೋಚನೆಗಳಿದ್ದವು. ಅಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿಯಿಂದ ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾದವರೆಗೆ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷ ಊರೂರು ತಿರುಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿ ಊರೂರು ತಿರುಗಿ

ಬಂದ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನಿಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಅಸಮಾನತೆಗಳು ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಮಿತ್ತಬೈಲಿನ ಭೂತದ ಮುಂದಿನ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಮೂಲದಾಳುಗಳ ಪ್ರವೇಶ ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಭೂತದ ಭಂಡಾರ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬರಬಾರದು, ಅವರು ಕಾಡಿನವರು ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ. ಆದರೆ ಕೋಲ ಕಟ್ಟಿದ ಪಂಬದನಾಗಲಿ ನಲಿಕೆಯವನಾಗಲಿ ಅಂಗಳ ತುಂಬ ಸುತ್ತುವರು; ಅವರ ನಡೆಯಲ್ಲೇ ಭಂಡಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು; ಆಗ ಯಾವ ನಿಷೇಧವೂ ಅಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಕೆಲವು ಸಮಯವೇ ಬೇಕಾಯಿತು.

ಗಾಂಧೀ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಗಾಂಧೀಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ನಿತ್ಯದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದರು. ದಲಿತರ ಕೇರಿಯ ಪಾಯಿಖಾನೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವುದು, ಕೇರಿಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲಸ ಅವರಿಗೆ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಗುತ್ತಿಗೆ ಮರಳಿದ ತತ್‌ಕ್ಷಣ ತಾವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಬಾಕುಡರು, ಬಂಟ, ಪೂಜಾರಿ ಎನ್ನುವ ಭೇದವಿರದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ದೇವಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ದೈವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡುವುದು, ಸುತ್ತಲ ಊರುಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ನೀಡುವ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಎಂದು ನಿಶ್ಚೈಸಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಗುತ್ತಿಗೆ ಬಂದವರೇ ಛತ್ರದಲ್ಲಿ ದಲಿತಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಚರಕವನ್ನು ನೀಡಿ ನೂಲುವುದನ್ನು ಕಲಿಸತೊಡಗಿದರು. ದಲಿತರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮದ್ಯಪಾನದ ವಿರುದ್ಧ ಉಪದೇಶ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಹೀಗೆ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವವು ಎರಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲೂ ಈಗಾಗಲೇ ಇದ್ದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಎ. ಪಿ. ಮಾಲತಿಯವರ 'ದೇವ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈಶ್ವರಯ್ಯರ ಪಾತ್ರದ ಮೂಲಕ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಈಶ್ವರಯ್ಯನವರು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಈಶ್ವರಯ್ಯ ದಂಪತಿಗಳು ಮಗುವೊಂದನ್ನು ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಡತಿ ನಾಗಮ್ಮರಿಗೆ ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ಮಗನನ್ನೇ ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಇದೆ. ಆದರೆ ಈಶ್ವರಯ್ಯನವರು ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪದೆ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅನಾಥಾಶ್ರಮದಿಂದ ಹರಿಜನಸ್ತ್ರೀಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಗಂಡುಮಗುವನ್ನು ದತ್ತು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈಶ್ವರಯ್ಯರ ಈ ನಿರ್ಧಾರ ಅದು ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಬಂದಿದೆ. ಜಾತಿಯೆನ್ನುವುದು ಮನುಷ್ಯನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ನಿರ್ಧಾರಹೊಂದುದಿಲ್ಲ ಆತ ಪಡೆದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ನಿರ್ಧಾರಹೊಂದುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅವರು ನಂಬಿದವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಹರಿಜನರ ಮಗುವನ್ನೇ ಮಗನಾಗಿ ತಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ಬೆಳೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದೊಂದು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿದೆ. ಹರಿಜನ ಹೆಂಗಸು ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕೊಡಲು ಯಾಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ ಎನ್ನುವುದು ಆ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ತಾನು ಜೀತದಾಳಾಗಿ

ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಆ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗುವಿಗೆ ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿ ಬರದಿರಲಿ ಎನ್ನುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಗುವನ್ನು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಿಡಲು ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವರು ದತ್ತುತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿ, ಈ ಮಗು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಿ ಎನ್ನುವ ಆಶಯವಿದೆ.

ವೈದೇಹಿಯವರ 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಗಾಂಧೀವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಧವೆ ತಂಗಿ ಪಾರ್ತಕ್ಕ, ಹೆಂಡತಿ ಗೌರಮ್ಮ ಹಳೆಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದರು, ಆದರೆ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಜಾತಿಮತ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಡಿಮೈಲಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ. ಹಾಗಂತ ಪೂರ್ತಿ ಬಿಟ್ಟವರೂ ಅಲ್ಲ. ಮನೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕೂಸಾಳ ತಮ್ಮ ಸರಕಾರಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದವನು ಯಾವುದೋ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ವಾಸುದೇವರಾಯರ ಮನೆಗೂ ಬಂದಿದ್ದ. ಅವ ಬಂದು ಕುಳಿತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಎರಡು ಲೋಟ ಕಾಫಿ ತಯಾರಿಸಲು ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳಿ ಹೇಳಲು ಶೀನನ ಬಳಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೂಸನಿಗೆ ಕಾಫಿ ಹೇಗೆ ಕೊಡುವುದು ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಬಂದು "ಏನು? ಕಾಫಿ ಮಾಡಲು ಆಲೋಚನೆಯ? ಕೂಸ ಅದರೇನಾಯಿತು? ಬೇಗ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಿ" ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಎಂಬಂತೆ ಹೇಳಿ ಹೋದರು. ಆದರೆ ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇದು ಸರಿಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಪಾರ್ತಕ್ಕನ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಗೂ ವಾಸುದೇವರಾಯರ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಪಾರ್ತಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದ ಸಂಪರ್ಕ ಕಡಿಮೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವಳ ಆಲೋಚನೆ ಬದಲಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಾಸುದೇವರಾಯರಿಗೆ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕಜ್ಞಾನ ಇದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕರಾವಳಿಗೆ ಗಾಂಧೀಜಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದುದು ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಮೇಲೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದೆ. ಆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಮತ್ತು 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆಂದು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಸೇರಿದಾಗಲೇ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಗಾಂಧೀಜಿ ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರ ಭಾಷಣದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ಅವರ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಸೆರೆಮನೆವಾಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಬದುಕುವ ಆಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಾವ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರಲ್ಲಿ "ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇಲ್ಲದ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ನೀಡಿದ ಸನದಿಗೆ, ಕೋವಿಗೆ ಯಾವ ಗೌರವವೂ ಇಲ್ಲ" ಎಂದು ವಾದಿಸಿದನು. ಆಗ ಮಾವ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಗೆ ತನ್ನ ಗುತ್ತನ್ನು ಅದೇ ಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹುಡುಗ ಹಿಡಿದು ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅನ್ನಿಸಿದ್ದೂ ಹೌದು. ಈ ಸಂಕಪ್ಪ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಭಾಷಣ ಕೇಳಿ ತಾನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕುತ್ತೇನೆ

ಎಂದಾಗ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು 'ಈ ಗುತ್ತಿಗೆ ಮುಂದೆ ಗತಿ ಯಾರು?' ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದೆ ಮನೆಮಂದಿ ತಡೆದರೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಹಿಂದೆ ಹೋದವರು ಮುಂಬಯಿಂದ ಬರೆದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ "ನಮ್ಮ ಸಾಂತೇರುಗುತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಏನು ಎನ್ನುವುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯು ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ನನ್ನದೇ ಆದ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಮೂಲಕ ಗುತ್ತಿನ ಹೊರಗೆ ನಿಂತು ನನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಸೇವೆ ಸಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದರ ಮುಂದೆ ಆಸ್ತಿ ಪಾಸ್ತಿ ಎಲ್ಲ ನಗಣ್ಯ ಎಂದೂ ನನಗನ್ನಿಸಿದೆ. ಇದರರ್ಥ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಋಣದಿಂದ ಮುಕ್ತನೆಂದು ಅಲ್ಲ ಅಥವಾ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ ನೀವು ಭಾವಿಸಬಾರದು" ಎಂದು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಹೋದ ಸಂಕಪ್ಪ ಮತ್ತೆ ಗುತ್ತಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವುದು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ. ಮಾವ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಅಸ್ವಸ್ಥರಾದಾಗ ಅಂಬಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಪ್ಪನಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಆತನನ್ನು ಗುತ್ತಿಗೆ ಕರೆಸುತ್ತಾರೆ. ಗುತ್ತಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಸಂಕಪ್ಪ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬದಲಾಗಿದ್ದ. ಆತನ ಉಡುಗೆ–ತೊಡುಗೆಗಳು, ಮಾತು, ಆಹಾರಪದ್ಧತಿ ಇದೆಲ್ಲವು ಬದಲಾಗಿತ್ತು. ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ ಸಾವಿನ ಅನಂತರ ಗಡಿಹಿಡಿಯುವ ಅವಕಾಶ ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅದನ್ನು ಅವರು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಅಧಿಕಾರ ಎನ್ನುವುದು ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಂದ ಬರಬೇಕು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯದಿಂದ ಅಲ್ಲ. ಮೂಲದಿಂದ ಬಂದುದನ್ನು ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ' ಇದು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಮಾತು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣ ಗುತ್ತಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಇಲ್ಲಿಯ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗುತ್ತಿನ ಮೂಲದ ಆಳುಗಳು ಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಬೈಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ಹಾಳೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡುವ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕಿತ್ತು. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಿಂದ ಇವರನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೊರಗೆಯಿಟ್ಟು ಊಟ ತಿಂಡಿ ನೀಡುವುದು ತಪ್ಪು; ಅವರೂ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲವೇ, ಎಂದು ಅಂಬಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದಿದೆ. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟದ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಸಾಕಬಾರದು, ಮಾಂಸದ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದೆಲ್ಲ ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣ ಗಾಂಧೀನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಲು ಹೋದಾಗ ಅಂಬಕ್ಕೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅರ್ಭಟಿಸಿದರೂ ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರೂ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರದ ಭೂಮಸೂದೆ ಕಾನೂನು ಬಂದಾಗ ಈ ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣ ತಂಗಿ ಅಂಬಕ್ಕೆಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಸಾಧಕ–ಬಾಧಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಪರವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಮಾಜಿ ಒಕ್ಕಲುಗಳಾದ ಅನಂತರ ಅವರು ಗುತ್ತಿನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣ ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಗುತ್ತಿನ ಮೂಲದಾಳುಗಳಿಗೆ ಗುತ್ತಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮುರಿದು ಮನೆಯ ಒಳಗಡೆ ಕರೆದು ಊಟ ಬಡಿಸಿದ್ದರು. ಅಂಬಕ್ಕೆಯು ಕ್ರಮೇಣ ಬದಲಾಗುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಕೊರಗ ಊರುಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದಾಗ ಕರ್ಗಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಅಂಬಕ್ಕೆ ಮೂಲದಾಳುಗಳನ್ನು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಕರೆದು "ಕರ್ಗಿ ಈಗ

ಬಸುರಿ. ಅವಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊರಗನ ಪಿಂಡ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅವಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಆಗಿಲ್ಲ ನಿಜ. ಆದರೆ ನೀವು ಆಕೆ ಕೊರಗನ ಕೈಹಿಡಿದವಳು ಎಂದೇ ಭಾವಿಸಬೇಕು" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು.ಸ. ೩೮೫). ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಕರ್ಗಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಕೊರಗ ಇಂದಲ್ಲ ನಾಳೆ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಮಗು ಕೂಡ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಿದಾಗ "ನೋಡು ಕರ್ಗಿ, ನೀನು ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟರೆ ಗುತ್ತಿನ ನೆಲವೂ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತದೆ. ಈ ನನ್ನ ಮಣ್ಣು ಬೇರೆಯಲ್ಲ, ನೀನು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಎಂದು ನಾನು ಯಾವತ್ತೋ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಬಳಿ ಕರೆದು ತಲೆ ನೇವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂಬಕ್ಕೆಯು ಇದನ್ನು ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಾಗ ಇದು ಗಾಂಧೀಜಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕೆಲಸ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಗಿ ರಕ್ತದ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್‌ನಿಂದ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸೇರಿದಾಗ ಆಕೆಗೆ ರಕ್ತಕೊಡುವಂತೆ ಅಳಿಯ ಸುಂದರನಿಗೆ ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಅಂಬಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗ ರಕ್ತಕೊಡುವುದು ಇಷ್ಟವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣ ಆಕೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಗಿಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಖರ್ಚನ್ನು ಭರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆಕೆ ಸಾವನ್ನಪ್ಪುತ್ತಾಳೆ.

'ಕೊಟ್ಟ' ಕಾದಂಬರಿಯ ನಾಯಕ ಮಲ್ಲಯ್ಯನು ಗಾಂಧೀಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿದ್ದ. ಗಾಂಧೀಜಿ ಹೇಳಿದ ಅಧಿಕಾರಲಾಲಸೆಯಿಲ್ಲದ ಸೇವಾಪಡೆ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯನದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆತ ದೊಡ್ಡ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದು ಕೊರಗರ ಕೊಟ್ಟವನ್ನು. ಹಾಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಉದ್ಧಾರವೇ ಆತನ ಪರಮ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಅದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಜನರ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಾ, ಅವಿದ್ಯಾವಂತರಾದ ಅವರನ್ನು ವಿದಾವಂತರನ್ನಾಗಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇಡೀ ಕೊಟ್ಟದ ಕೊರಗರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ, ಅವರ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಾನೆ. ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಜೊತೆ ಆತನ ಗೆಳೆಯರು ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು, ಸರಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.

ಮಲ್ಲಯ್ಯ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಹೊಸಬನಾಗಿದ್ದ. ರಾಜಕಾರಣಿ ಅಂಬರಪ್ಪನ ಮರದ ಕಳ್ಳಸಾಗಾಣಿಕೆಯ ಲಾರಿಯನ್ನು ಫಾರೆಸ್ಟ್ ಆಫೀಸರ್ ಆಗಿರುವ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಹಿಡಿದಾಗ ಆ ಲಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪೀಂಚಲು ಎನ್ನುವ ಕೊರಗರ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಅಪಹರಣಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಬಂಧಿತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳನ್ನು ಕಂಡ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಅವಳನ್ನು ಲಾರಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕರೆತಂದು ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಮರುದಿನ ಆಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಿಡಲು ಹೋದಾಗ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಕೊರಗರ ಕೊಟ್ಟದ ಪರಿಚಯ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಅಂಬರಪ್ಪನ ಕುತಂತ್ರದಿಂದ ಕೆಲ ಕಾಲ ತನ್ನ ಕೆಲಸದಿಂದ ವಜಾ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ, ಆಗ ಬಂದು ಕೊಟ್ಟದಲ್ಲೆ ಇರಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಗಾಂಧೀಜಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದು ಎಂಜಲೆಲೆಯಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವುದು. ಕೊರಗರ ಈ ಕೆಲಸ

ಮಲ್ಲಯ್ಯನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೇ ಹೇಳಿದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕು ಅದು ಎನ್ನುವ ರೀತಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಒಂದು ದಿನ ಕೊಟ್ಟದವರೆಲ್ಲ ಸುಬ್ರಾಯ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಯ ಬೊಜ್ಜಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಮಲ್ಲಯ್ಯನಿಗೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣ ನೆನಪಾದುದು ಕೊರಗರ ಎಂಜಲು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ವಿಷಯ. ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಪೀಂಚಲುವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸ್ಕೂಟರ್‌ನಲ್ಲಿ ತಲುಪಿದಾಗ "ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಊಟದ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಆದಂತೆಲ್ಲಾ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಯವರು ಎಂಜಲು ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಂದು ರೊಯ್ಯನೆ ಪಕ್ಕದ ಮೂಲೆಗೆ ಎಸೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನೇ ಬಕಪಕ್ಷಿಗಳಂತೆ ಕಾಯುತ್ತಾ ನಿಂತಿರುವ ಕೊರಗರ ಗಂಡಸರು, ಮಕ್ಕಳು, ಹೆಂಗಸರು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಹೆಕ್ಕಲು ಆತುರಾತುರವಾಗಿ ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಎಂಜಲೆಲೆಗಳು ಇವರ ಮೈಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಎಂಜಲು ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಹೊಂಚುಹಾಕಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿ, ಹಂದಿಗಳಿಂದ ಅವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಕೊರಗರು ದೊಡ್ಡ ಹೋರಾಟವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು" (ಕೊಟ್ಟ, ಪು. ೧೪೯). ಕೊರಗರ ಇಂತಹ ಶೋಚನೀಯಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯ 'ಈ ಎಂಜಲೆಲೆಯನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಡಿ' ಎಂದು ತುಕ್ರನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ತುಕ್ರ ಅವನ ಕೈಬಿಡಿಸಿ "ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಇದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ನಮ್ಮ ತಲೆತಲಾಂತರದಿಂದ ಬಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಬಿರಡಿ (ಮದುವೆ), ಬೊಜ್ಜ, ಹಾಗೂ ಸೀಮಂತ ನಡೆದಾಗ ತಾನೆ ನಮಗೆ ಪಟ್ಟೆ ಸಿಗುವುದು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೂ ಪಾರ್ಸರನ್(ಬ್ರಾಹ್ಮಣ) ಅವರ ಎಂಜಲಿಗೆ ವಿಶೇಷವಿದೆ. ಅದನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕು ಎಂಬ ಶಾಪವೂ ನಮಗಿದೆ ಎಂದ" (ಕೊಟ್ಟ, ಪು. ೧೭೦). ಈ ರೀತಿ ಕೊರಗರು ಉತ್ತಮಜಾತಿಯವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವಿಶೇಷದ ದಿನ ಊಟಮಾಡಿ ಬಿಸಾಡಿದ ಎಂಜಲೆಲೆಗಳಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅದನ್ನು ತೊಳೆದು ಒಣಗಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನೆಂಟರು ಬಂದಾಗ ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೇಯಿಸಿ ಆಹಾರವಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಗೆಳೆಯ ಧೀರಜ್ ಮತ್ತು ಸದಾಶಿವ ಅವನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಏನಾದರೂ ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ವಿಚಾರ ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೇ ಇವತ್ತಿನ ನಿನ್ನ ಕೆಲಸ ಕೂಡ ಇದೇ ರೀತಿಯದು. ನಿನ್ನ ಹಾಗೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಬ್ಬ ಮಹನೀಯರು ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಇಂತಹುದೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದರು" (ಕೊಟ್ಟ, ಪು. ೧೮೩). ಕೊರಗರ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯರು, ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವರಾಯರು ಬಹಳಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. "ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ತುಳಿತಕ್ಕೊಳಗಾದ ಜನರ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲು ಚಿಂತಿಸಿದವರು ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯರು. ೧೯೩೪ರಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀಜಿ ಅವರೇ ಸ್ವತಃ ಶಿಡೇರುಗುಡ್ಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯರು ಅಂತ್ಯಜರ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ತೆರೆದಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿ ಅವರ ಭಾವಚಿತ್ರ ಅನಾವರಣ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆಗ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರೇ 'ಆತ

ಕರ್ಮಯೋಗಿ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತಾನಿವಾರಣೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಗುರು' ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರು" (ಕೊಟ್ಟ, ಪು. ೧೮೩). ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗಿಂತ ಮೊದಲೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವೆಂಬುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ.

ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯರ ಮಗಳು ರಾಧಾಬಾಯಿ ಕೂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದರು. ಕುದ್ಮಲ್ ರಂಗರಾಯರಿಗೆ ಈ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಬೆಳೆಯಿತು ಎನ್ನುವ ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸದಾಶಿವ "ಮಲ್ಲಯ್ಯ, ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಹಾಗೆ ಅವರಿಗೆ ಸೇವಾದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ವಿಶೇಷ ಅನುಭವವೇನು ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳು ಅಂದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ತಾವು ಸೇರಿದ ಬ್ರಹ್ಮಸಮಾಜದ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಅವರು ಉಡುಪಿ, ಬನ್ನಂಜೆ, ಉಳ್ಳಾಲ, ಮುಲ್ಕಿ ಮೊದಲಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯಜರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಲೆ ತೆರೆದರು." ಕುದ್ಮಲ್ ರಂಗರಾಯರು ಕೊರಗರಿಗೆ ಊಟ ಹಾಕಿಸಿದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಸದಾಶಿವ ಈ ರೀತಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ: "ನೋಡು ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟರಮಣ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತಲ್ಲ, ಆಗ ಕೊರಗರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಊಟ ಮಾಡಿದ ಎಂಜಲೆಲೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಹೋದರಂತೆ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಮರುಗಿ ಕುದ್ಮಲ್ ರಂಗರಾಯರು ಆ ಜಾತ್ರೆಯ ದಿವಸದಲ್ಲೇ, ಆ ರಥೋತ್ಸವದ ಸಮಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಬಗೆಯ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊರಗರಿಗೆ ಪ್ರತೀ ವರ್ಷ ಹಾಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಅವರು ಬದುಕಿರುವ ತನಕ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು" (ಕೊಟ್ಟ, ಪು. ೧೮೪). ಕೊರಗರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ ಅಮಾಯಕವಾದುದು. ಇದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕು ಅಂತಾದರೆ ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಕಾದಂಬರಿಯ ನಾಯಕ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಕೊರಗರಿಗೆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ ಓಡಾಡುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವರು ಶಾಲೆಗೆ ಬರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯನಂತಹ ಒಬ್ಬ ಸರಕಾರದ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅರಣ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಬಂದು ಕೊಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಕೊರಗರ ಜೀವನಕ್ರಮವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕೊರಗರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಹತ್ವ ಇವೆರಡೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವಬೀರಿದುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

'ದೇವ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ರೀತಿಯ ಉದಾಹರಣೆಯಿದೆ. ಈಶ್ವರಯ್ಯನವರ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಕೆಳಜಾತಿಯವರಿಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನಪ್ರವೇಶ ನಿಷಿದ್ಧವಿತ್ತು. ಸಹಪಂಕ್ತಿಭೋಜನ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಈಶ್ವರಯ್ಯನವರು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರು. ಈ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಣೆಮಾಡಲು ಅವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ದಿಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆಯೆಂದರೆ ದೇವನನ್ನು ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ಒಬ್ಬಳು ಹರಿಜನ ಹೆಂಗಸಿನಿಂದ ದತ್ತುಪಡೆದುಕೊಂಡದ್ದು. ಅನಾಥಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮಗುವನ್ನು ದತ್ತುಪಡೆಯಲು ಮುಂದಾದಾಗ ಆರೋಗ್ಯವಂತ ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಿ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ತಯಾರಾದರು. ಆಗ

ಆ ಮಗುವಿನ ತಾಯಿ "ಅಯ್ಯ, ನಾನು ಹರಿಜನ ಹೆಂಗಸು. ಕೂಲಿನಾಲಿಯಿಂದ ಜೀವಿಸುವವಳು. ನಿಮ್ಮಂಥವರು ಇದನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೀರಿ" (ದೇವ, ಪು. ೧೬) ಕೇಳಿದಳು ಅನುಮಾನದಲ್ಲಿ. ಆಗ ಈಶ್ವರಯ್ಯನವರು "ಜಾತಿಮತಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾದ ಒಂದು ಮಗು ಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ನನ್ನ ಮಗನಂತೆ ಸಾಕಬಲ್ಲೆ" (ದೇವ, ಪು. ೧೬) ಎಂದರು. ಇಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರಯ್ಯನವರು ಜಾತಿ ಎನ್ನುವುದು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವರು ಬೆಳೆದ ಪರಿಸರದಿಂದ ನಿರ್ಧರಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದ ಈಶ್ವರಯ್ಯನವರು ದಲಿತರ ಮಗುವನ್ನೇ ದತ್ತುಪಡೆದು ತನ್ನ ಮಗನಾಗಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಹರಿಜನರಿಗೆ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ, ಉಚಿತ ಔಷಧಿ, ವಸ್ತ್ರದಾನ, ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮದ್ಯಪಾನನಿಷೇಧ, ವಯಸ್ಕರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ, ಭಜನೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಾರೆ.

ಕರಾವಳಿಗೆ ಗಾಂಧೀ ಆಗಮನ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಂತೆ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಹಾಗು ಶ್ರೀಮಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ. 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ, 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ, 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕುಳಾಯಿಗುತ್ತು ಮತ್ತು ಪೊಸೊಡಿಗುತ್ತುಗಳ ಶೆಟ್ಟರು, ಮಾರಪ್ಪ ಇವರೆಲ್ಲ ಸಾವಿರಾರು ಮುಡಿ ಹುಟ್ಟುವಳಿಯಿರುವ ಗುತ್ತುಗಳ ಯಜಮಾನರು. ಇವರೆಲ್ಲಾ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿದ್ದು ಗಾಂಧೀ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದವರು, ಗಾಂಧಿವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದವರು 'ದೇವ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈಶ್ವರಯ್ಯ, 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಾಸುದೇವರಾಯರು, 'ಹೆಜ್ಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿದ್ಯಾಧರ ಮತ್ತು ಸಾವಿತ್ರಿ, ಉಳಿದಂತೆ 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅದ್ರಾಮ, ದ್ರೌಪದಿ, ಮಾರಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿ ದಾರು. ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಪಾತ್ರಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ತಾವು ವಾಸಿಸುವ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ನಿವಾರಣೆ, ಸ್ವದೇಶೀವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ದಲಿತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ, ಮಧ್ಯಪಾನನಿಷೇಧ, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಕರಾವಳಿ ಅದೆಷ್ಟೋ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಜನರು ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಈ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಹೆಜ್ಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಗಾಂಧೀ ಒಬ್ಬ ಧರ್ಮಲಂಪಟನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಟೇಲ ಸೀನಪ್ಪ

ಹೆಬ್ಬಾರರು ಗಾಂಧೀವಿರೋಧಿಯೇ. 'ಅವನು ನಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಬೇರನ್ನೇ ಅಲುಗಾಡಿಸಲು ಬಂದ ದುಷ್ಟ' ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ನಂಬಿದವರು. ಆದರೆ ಈಶ್ವರಯ್ಯ ಮತ್ತು ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮನೆತನದವರಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಮನೆಯವರ ವಿರೋಧಗಳ ನಡುವೆಯೂ ದಲಿತರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಅಕ್ಕನ ವಿರೋಧದ ನಡುವೆಯೂ ಅಕ್ಕನ ಮಗ ಭಾಸ್ಕರ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಸೆರೆಮನೆ ಸೇರಿದಾಗ ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ಕುಮುದಿನಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕುಮುದಿನಿ ಕೊರಗ ಸಮುದಾಯದ ಹೆಣ್ಣು. ವಾಸುದೇವರಾಯರಲ್ಲಿ ಜಾತಿಯನ್ನು ಮೀರಿದ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇದು ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಬಂದಿರುವಂತಹುದು. 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿ ಮೂರನೆಯ ಬಾರಿ ಬರುವಾಗ ಸೀನಪ್ಪ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳದ ತಯಾರಿ ನಡೆಸಲು ಜನರೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಲಕಳೆದಂತೆ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಯ ಕೆಲಸದ ಆಳುಗಳ ಮೇಲೆ ಉಂಟಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ದಾಖಲಿಸಿದೆ. ಅವರು ಕೂಡ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗಾಂಧೀಜಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ಗಾಂಧೀನಿಧಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಮದ್ಯಸೇವನೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ. "ಅಂತಪ್ಪ, ಕೂಸ ಮೊಯಿಲಿ, ಅಂಗಾರ ಮೂಲ್ಯನವರು ತಾವು ತಲಾ ಎರಡೆರಡು ಚಕ್ರಗಳಂತೆ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೂಡಿಹಾಕಿದ್ದ ಒಂದುವರೆ ರೂಪಾಯಿ ಕಾಸನ್ನು ಮಾರಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾ 'ಇದು ನಾವು ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಯದೆ ಬಾಯ್ಕಟ್ಟಿ ಇಟ್ಟ ಹಣ. ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಯದಿದ್ದರೆ ನಮಗೇನು ಸನ್ನಿ ಮೀರದು ಅಂತ ಕುಡಿಯದೆ ಹಣ ಜೋಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ ಎಂದರು" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೧೬೪). ಗಾಂಧೀಜಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಆಸೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಗಾಂಧೀಜಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲಸಗಳು ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗಿ ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ಎನ್ನುವಂತೆ ಮದ್ಯಪಾನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಅವರ ನಿಧಿಗೆ ತಮ್ಮಿಂದಾದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಕರಾವಳಿಗೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಆಗಮನ ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೆಂಬಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಚಳುವಳಿಗಳು ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಿವೆ.

◈◈◈

ಅಧ್ಯಾಯ ಏಳು

ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿ : ಪಲ್ಲಟಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ

೭.೧ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಂಡ ಬಳಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ

೭.೧.೧ ಭೂಮಾಲಕರು ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

೭.೧.೨ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಬಂದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಗೇಣಿದಾರರಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

೭.೨ ಭೂಮಾಲಕರು ಮತ್ತು ಮೂಲದಾಳುಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

ಕರಾವಳಿಯ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅದರದೇ ಆದ ಅನನ್ಯತೆಯಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರರೆಡೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಇದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ವಿಭಿನ್ನವಾದುದಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡದ ಆರಂಭದ ಕತೆ, ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಅರಳಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿಯೇ. ಕರಾವಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ತನ್ನ ನೆಲದ ಗುಣವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಗುರುತು, ಕರಾವಳಿಯ ಜನಜೀವನ, ಕರಾವಳಿಯ ಬದುಕಿನ ರೀತಿನೀತಿ ಎಲ್ಲವೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಥನಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರಗಳಾದ ಸಣ್ಣಕತೆ ಮತ್ತು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಿಂಬವಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಕೃಷಿಕರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಸುಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಿಂದ ತೊಡಗಿ ಈವರೆಗೆ ಮೂಡಿಬಂದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಲೇಖಕರ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಲವು ಮಗ್ಗುಲುಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕರಾವಳಿಯ ಜನರ ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯಭಾಗವಾದ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಚರಣೆಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುವುಗಳಾಗಿವೆ. ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಳುಮೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿಂದ ಹಿಡಿದು ಭತ್ತದಿಂದ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಊಟಮಾಡುವಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಆಚರಣೆಗಳಿವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೧೯೭೪ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಂಡ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಕರಾವಳಿಯ ಕೃಷಿಜೀವನದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಕೃಷಿಯಷ್ಟೇ ಸಮೃದ್ಧವಾದುದು ಕರಾವಳಿಯ ನೆಲದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳು. ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ ವಿವಿಧ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕತೆ ಮತ್ತು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಕೃಷಿಜೀವನ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಾದ ಪಲ್ಲಟಗಳ ಚಿತ್ರಣಗಳು ದಟ್ಟವಾಗಿ ದಾಖಲಾಗಿವೆ. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸ್ಪಷ್ಟಬಿಂಬವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿಯೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ನಂಟು, ಕೃಷಿಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳು, ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿ ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಬಗೆ, ಭೂಸುಧಾರಣೆಯು ಕರಾವಳಿಯ ಜನರ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಹಾಗೂ ಭೂಸುಧಾರಣೆಯ ಅನಂತರ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬದಲಾವಣೆಯೆಂಬುದು ಈಗಲೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದ್ದು ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯು ಅತ್ಯಾಧುನಿಕತೆಯ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ವೇಗವಾಗಿ ನಗರೀಕರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜನಜೀವನದ ಮಾದರಿಯ ಜೀವನಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಗೆ ಬರತೊಡಗಿದೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಹಳೆಯ ಪಾರಂಪರಿಕ ವ್ಯವಸಾಯವೃತ್ತಿಯು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಈ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕತೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆ. ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು, ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಸಹಜವೇ, ಆದರೆ ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಪಾರಂಪರಿಕ ಕೃಷಿಜೀವನದ ಜೊತೆಗೆ ಬೆಳೆದು

ಬಂದಿರುವ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯೂ ನಡೆದಿದೆಯೆಂಬುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಭತ್ತದ ಬೇಸಾಯದ ಹಿಂದೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕಮೌಲ್ಯಗಳಿವೆ, ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ಬೇಸಾಯದ ಅವನತಿಯ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೇ ಅವನತಿ ಹೊಂದುತ್ತಲಿವೆ. ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳು ಇನ್ನಾವುದೇ ಹೊಸ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದೂ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿದೆ.

ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ 'ಅಳಿದುಳಿದವರು', 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ', 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಮಗ್ರ ದಾಖಲೆಗಳಾಗಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿವೆ. , 'ತುಂಗಮ್ಮನ ತವರುಮನೆ', 'ಚೋಮನ ದುಡಿ', 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ', 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು', 'ದೇವ', 'ಬಾಡ', 'ದಂಬನ ನಾಯಿ', 'ಅವಿಭಕ್ತರು' ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಜೀವನ ಆಂಶಿಕವಾಗಿಯಾದರೂ ಖಚಿತವಾಗಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ. ಸಾವಿರಾರು ಮುಡಿ ಹುಟ್ಟುವಳಿ ಇರುವ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನವುಳ್ಳ ಅವಿಭಕ್ತಕುಟುಂಬಗಳು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುವು. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭೂಮಿ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು. ಉಳಿದಂತೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಕೊಂಕಣಸ್ಥರು ಭೂಮಾಲಕರಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ವೀರಯೋಧರೂ ಆಗಿ ಆಳರಸರ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ಎಕ್ರೆ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನವೂ ದೊರೆತು ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ಆಗುವವವರೆಗೆ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಾಲಕರಾಗಿ ಮೆರೆದವರು ಬಂಟರು. ಬಂಟರ ಗುತ್ತುಮನೆಗಳೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಈ ಭೂಮಾಲಕರು ಜಮೀನ್ದಾರೀ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ಮುಡಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ವಾರ್ಷಿಕ ಗೇಣಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಭೂಮಾಲಕರು ತಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಸ ದಾರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಭೂಮಾಲಕರ ಕುಟುಂಬದ ಹಲವು ತರುಣರು ಹೊಸ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಕರಾವಳಿಯಿಂದ ಮುಂಬಯಿ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಕಡೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿದರೂ ಛಲಬಿಡದೆ ಹೋಟೆಲು ಉದ್ಯಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇಂದು ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದುವರಿದು ಶ್ರೀಮಂತಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ವಾಸ್ತವ.

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಾಲಕರಾಗಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಬಂಟರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. "ಬಂಟರು ತುಳುನಾಡಿನ ಕೃಷಿಕರು ಎಂಬ ಮಾತು ನಿರ್ವಿವಾದ. ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಂಟರ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಅವರ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಮೂಲದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ನಿಲುವು ಇನ್ನೂ ಗೋಚರಿಸದಿದ್ದರೂ, ಅವರ ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳು ಸಿಗುತ್ತಿವೆ. ಭೂಮಸೂದೆ ಜಾರಿಯಾಗುವ ಮೊದಲಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಾಕ್ಷಿಗಳು ಈಗ ಇರುವುದರಿಂದ

ಹಾಗೂ ದಾಖಲೆಗಳು ಕೂಡ ಬಂಟರ ಕೃಷಿಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಅವರ ಭೂಒಡೆತನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದರಿಂದ ಬಂಟರು ಕೃಷಿಕರು ಎಂಬುವುದರಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಪುತ್ತಿಗೆ ಪದ್ಮನಾಭ ರೈಯವರು (ದಾಮೋದರ ಶೆಟ್ಟಿ ಕುಂಜತ್ತೂರು (ಸಂ),ಬಂಟ ತುಡರ್, ಪು.೫೦).

ಸರಕಾರ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಾಗ ಜಮೀನ್ದಾರೀ ಪದ್ಧತಿಯ ಕೆಲವೊಂದು ದೋಷಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ದೊರೆತರೂ ಒಟ್ಟು ಕೃಷಿಯ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಕರಾವಳಿಯ ಕೃಷಿಜೀವನದಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಂಡ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಗೇಣಿದಾರರೆಲ್ಲ ಸ್ವತಂತ್ರರಾದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆಚರಣೆ, ಆರಾಧನೆಗಳು ಹಿಂದಿನ ವೈಭವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಭತ್ತದ ಬೆಳೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆದಾಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಾಯಿತು. ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದಂತೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳು ತೆರೆದುಕೊಂಡವು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕೃಷಿಯ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಜನರು ಸಿಗದೆ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾರಾಟಮಾಡಲು ಮುಂದಾದರು ಮತ್ತು ಇದು ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿಯೂ ಕಂಡಿತು. ಇದೆಲ್ಲದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಜನರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಈಗಾಗಲೇ ಇದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ಬದಲಾವಣೆಯಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೃಷಿಜೀವನದಲ್ಲಿ, ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೭.೧ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಂಡ ಬಳಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ

ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಂಡ ಅನಂತರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವಾಗ ಅದರ ಜಾರಿಯ ಮೊದಲು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿರುವ ಸಮಾಜದ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ೧೯೭೪ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರದ ಅಂದಿನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ದೇವರಾಜ ಅರಸ್ ಅವರು ಗೇಣಿದಾರರ ಪರವಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮನವಿಗೆ ಅಂದಿನ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿಯವರು ಭೂಮಸೂದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಾದ ಕಾನೂನಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಗೇಣಿದಾರರು ತಾವು ಜಮೀನ್ದಾರರಿಂದ ಗೇಣಿಗೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆಯರಾದರು.

ಇದರಿಂದಾಗಿ ಭೂಮಾಲಕರಿಗೆ ನಷ್ಟವುಂಟಾಯಿತು ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಲಾಭವಾಯಿತು ಎಂದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಕಂಡರೂ ಕೂಡ, ಇಡಿಯ ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಇದರಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಆಘಾತವಾಯಿತು ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಅದುವರೆಗೆ ಇದ್ದಂತಹ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತೀವ್ರವಾದ ಪಲ್ಲಟಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಸಾವಿರಾರು ಮುಡಿ ಹುಟ್ಟುವಳಿ ಇದ್ದ ಜಮೀನಿನ ಒಡೆಯರು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ದುರ್ಬಲವರ್ಗದವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತಿದ್ದರು. ಜಮೀನನ್ನು ಗೇಣಿಗೆ ನೀಡುವಾಗ ದಲಿತರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯವರಿಗೂ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ದಲಿತರಿಗೆ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗುವ ಚೋಮನ ಆಸೆ ಆತನ ಜಾತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಮಣ್ಣಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಆಘಾತವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದವರು ಭೂಮಾಲಕರು. ಅವರ ಸಾವಿರಾರು ಎಕರೆ ಕೃಷಿಭೂಮಿ ಗೇಣಿದಾರರ ಪಾಲಾಯಿತು, ಉಳಿದ ಕೃಷಿಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಆಳುಗಳ ಕೊರತೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅದುವರೆಗೆ ಗೇಣಿದಾರರನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಜಮೀನ್ದಾರರ ಹಿಡಿತ ಸಡಿಲಗೊಂಡಿತು. ಕೃಷಿಭೂಮಿ ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ಹಂಚಿ ಹೋಯಿತು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಕೃಷಿಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾದವು. ಭತ್ತದ ಬೇಸಾಯ ಲಾಭದಾಯಕವಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಾಗ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು, ತದನಂತರ ಹೊಸದಾಗಿ ಭೂಮಾಲಕರಾದವರು ಕೂಡ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾರಾಟಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕಾನೂನು ಅದುವರೆಗಿನ ಸಮಾಜದರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು.

ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆಚರಣೆಗಳು ಜೀವನಾವರ್ತನ ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕಾವರ್ತನ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯು ವಾರ್ಷಿಕಾವರ್ತನ ಆಚರಣೆಗೆ ಸೇರಿದುದು. ಕರಾವಳಿಯ ಹಬ್ಬಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕದಿರು, ದೀಪಾವಳಿ, ಯುಗಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೃಷಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಇವು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆಚರಣೆಗಳಾಗಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕೃಷಿಕನ ಪಾಲಿಗೆ ಕೃಷಿ ಒಂದು ಆರಾಧನೆಯ ಭಾಗವೇ. ಭೂತಾರಾಧನೆ–ನಾಗಾರಾಧನೆಗಳೂ ಕೃಷಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವ ಕರಾವಳಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆರಾಧನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ದೈವೀನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವಂತಾಯಿತು.

ಕರಾವಳಿಯ ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಗಿ ನೀತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜಮೀನ್ದಾರ ತನ್ನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೃಷಿ ಮಾಡಿ ಗೇಣಿಯನ್ನು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂದವರಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ.

ಬೇಸಾಯದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಕೃಷಿಕ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಕಾರ್ಮಿಕ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಇವರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬಿಗಿಗೊಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಾತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಮಾನವೀಯಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಗುತ್ತು ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳವರ್ಗದ ಮೇರ ಅಥವ ಮನ್ಸರನ್ನು ಮೂಲಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿಯಿತ್ತು. 'ದಂಬನ ನಾಯಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ದಂಬನು ಧನಿ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟರ ಮೂಲದ ಆಳು. ದಂಬನ ತಂದೆಯೂ ಕೂಡ ಈ ಧನಿಗಳ ಮೂಲದ ಒಕ್ಕಲಾಗಿಯೇ ದುಡಿದವನಾಗಿದ್ದ ಎಂದು ಕಾದಂಬರಿ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. "ದಂಬನ ತಂದೆ ಗುರುಮ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟರ ತಂದೆ ಗುಮ್ಮಪ್ಪ ಭಟ್ಟರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದ. ಭಟ್ಟರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಯ ಆಗುವಾಗ ವರ್ಷಂಪ್ರತಿ ದಂಬನ ತಂದೆ ಗುರುಮನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪಿಂಡ ಇಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಸೇವಕ ಎಂದು ಪುರೋಹಿತರು ದಂಬನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪಿಂಡವಿಡಿಸಿ ಎಳ್ಳುನೀರು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವ ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ" (ದಂಬನ ನಾಯಿ, ಪು. ೧೬). ಜಮೀನ್ದಾರರು ಒಂದು ಕೂಗಳತೆಯ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಗುಡಿಸಲನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಜಮೀನ್ದಾರ ಯಾವಾಗ ಕರೆದರೂ ಮೂಲದವನು ಅವನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ತಲೆ ಬಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರಬೇಕು. ಜಮೀನ್ದಾರನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗೇಣಿಗೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಗೇಣಿ ಒಕ್ಕಲುದಾರರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಣಿಗ, ಆಚಾರಿ, ಮಡಿವಾಳ, ಮೊಯಿಲಿ, ಪೂಜಾರಿ, ಕ್ಷೌರಿಕ (ಭಂಡಾರಿ), ಮೂಲ್ಯ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ರೈಸ್ತ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಗೇಣಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಮುಂದಿಡುತ್ತವೆ.

ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಂಡ ಮೇಲೆ ಕೃಷಿಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪಲ್ಲಟಗಳನ್ನು ಮೂರು ವಿಧದಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧. ಭೂಮಾಲಕರು ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರರ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

೨. ಭೂಮಾಲಕರು ಮತ್ತು ಮೂಲದಾಳುಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

೩. ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ಆರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

೭.೧.೧ ಭೂಮಾಲಕರು ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

'ಉಳುವವನೆ ಹೊಲದೊಡೆಯ' ಎಂಬ ಮಾತು ಕಾನೂನಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಭೂಮಾಲಕರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಈ ಭೂಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಂಟರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಸಾರಸ್ವತರು ಭೂಮಾಲಕರಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಮೂಲಕ

ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. 'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ದನಿ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯ, 'ದಂಬನ ನಾಯಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟ, 'ದೇವ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಾಸುದೇವರಾಯರು, 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಟೇಲ ಸೀನಪ್ಪಯ್ಯ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಇವರೆಲ್ಲ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. 'ಬಾಡ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಡಿಯಾರರು ಸಾರಸ್ವತರು, ಉಳಿದಂತೆ 'ಅಳಿದುಳಿದವರು' ಕಾದಂಬರಿಯ ಬೈಲಂಗಳ ಗುತ್ತಿನ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ವೆಂಕಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ, 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಗುತ್ತಿನ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ, 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಾಂತೇರು ಗುತ್ತಿನ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣ ಇವರೆಲ್ಲ ಬಂಟಸಮುದಾಯದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದ ಕೆಲವೊಂದು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ವಿಚಾರಗಳು ಬರುತ್ತವೆ.

ಸಾವಿರಾರು ಎಕರೆ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಭೂಮಾಲಕರು ಎಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೋ ಅಲ್ಲಿ ಗೇಣಿದಾರರು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವಾಗ ಭೂಮಾಲಕರು ತಮ್ಮ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಸಕ್ತಿ ಉಳ್ಳವರಿಗೆ ಹಂಚಿ ಗೇಣಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತಾರೋ ಅಂದಿನಿಂದ ಗೇಣಿಗೆ ಭೂಮಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡವನು ಭೂಮಾಲಕನ ಗೇಣಿದಾರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಗೇಣಿದಾರರು ಭೂಮಾಲಕರ ಅಜ್ಞಾಪಾಲಕರು. ಗೇಣಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಅನುಕಂಪಗಳಿಲ್ಲ. ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಕಂಡಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಜಾರಿಯಾಗುವ ಮೊದಲು ಅದೆಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಗೇಣಿದಾರರು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ದುಡಿದು ತಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಗೇಣಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಲ್ಲಿ ಗೇಣಿನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದೂ ಇದೆ. ಗೇಣಿಯನ್ನು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದವರೂ ಕೂಡ ಕೊನೆಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಅಕ್ಕಿ ಖಾಲಿಯಾಗಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕಿಯಿಲ್ಲದೆ ಜಮೀನ್ದಾರನ ಬಳಿ ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಅಕ್ಕಿಯ ಎರಡರಷ್ಟನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸುವ ಶರತ್ತಿನ ಮೇರೆಗೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂತಹ ಬಹಳ ಕಷ್ಟದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತಹ ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಒಂದು ವರವಾಗಿ ಬಂತು. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಗೇಣಿದಾರ ಮತ್ತು ಭೂಮಾಲಕರ ಸಂಬಂಧಗಳ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿವೆ. 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಗುತ್ತು ಮತ್ತು 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ'ಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಾಂತೇರು ಗುತ್ತುಗಳು ನೂರಾರು ಮುಡಿ ಅಕ್ಕಿ ಹುಟ್ಟುವಳಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಈ ಎರಡೂ ಗುತ್ತುಗಳು ಬಂಟ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಬಂಟ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಮೂಲೀಯ ಕುಟುಂಬವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಮನೆಯ ಹಿರಿಯ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅವರು ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಯಜಮಾನ್ತಿಯ ಅಣ್ಣ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ. ಇವನನ್ನು 'ಗುತ್ತಿನಾರ್' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಗುತ್ತಿನಾರ್‌ಗೆ ಗುತ್ತಿನ ಆಸ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಗುತ್ತಿನ

ಯಜಮಾನ್ತಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡೇ ಗುತ್ತಿನ ಹೊರಗಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. "ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಳಿಯ ಸಂತಾನದ ಬಂಟರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಯಜಮಾನಿಕೆಯ ಕಾರುಬಾರು ಕುಟುಂಬದ ಹಿರಿಯಾಕೆಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಲ್ಲೇ ನಡೆಯಬೇಕು. ಯಜಮಾನತನಕ್ಕೆ ಹೊರಗಿನ ಮುಖ ಗಂಡಿನದು. ಒಳಗಿನ ಕಾರುಬಾರು ಹೆಣ್ಣಿನದು. ಮನೆಯ ಹಿರಿಯ ಮಹಿಳೆಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಯಜಮಾನ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಬೇಕು" (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ, ಪು. ೧೯). ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮಿತ್ತಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿದ್ದ ಮಂಕರಾಲರು ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿ ಮೈಂದರಾಲರು ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗುವವರು ಅಂಗವೈಕಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಾರದು, ಮದ್ಯಮಾಂಸಾದಿಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಬಾರದು ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಂಕರಾಲರ ತಮ್ಮ ಮೈಂದರಾಲರಿಗೆ ಇದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಗುತ್ತಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿ ಯಮುನಕ್ಕನ ತಮ್ಮ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣನೇ ಆಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಗಾಂಧಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗೆ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿ ಯಜಮಾನಿಕೆ ನಡೆಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಯಾವುದೇ ಆಸೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ. ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದರಿಂದಲೇ ಗುತ್ತಿನ ಸಾಮಾಜಿಕವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಜಾತಿ ಮತ, ಮೇಲು ಕೀಳು, ಶ್ರೀಮಂತ ಬಡವ ಎನ್ನುವ ಭೇದಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ. ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಜೊತೆ ಒಂದಿಬ್ಬರು ಮೂಲದಾಳುಗಳನ್ನು ಅಂಗರಕ್ಷಕರಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ದರ್ಪದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವವರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಕ್ಕ ಯಜಮಾನ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಗಂಡಸರು ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊರಗಡೆ ಹೆಚ್ಚು ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೋಳಿ ಅಂಕ, ಕಂಬಳದಂತಹ ಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿಯ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡು ಗುತ್ತನ್ನೇ ಲೂಟಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಗೆಗೂ ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಕರಾಲರು ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಂತೆ ಭೂಮಾಲಕರು ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರರ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅವರನ್ನು ಗುತ್ತಿನವರು ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆಂಬ ಚಿತ್ರಣಗಳಿವೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳು ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಚಳುವಳಿಗಳು, ಗಾಂಧೀ ಆಗಮನ, ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿ ಇವುಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಗುತ್ತಿನ ಮಕ್ಕಳೇ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಂಡರು. ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣ ಮತ್ತು ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣರು ಎರಡು ಗುತ್ತುಗಳ ಯಜಮಾನರು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ತಂದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಗುತ್ತುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತವೆ. ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ

ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ. ಗೇಣಿದಾರರು ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಅಕ್ಕಿ ಊಟ ಮಾಡುವ 'ಪುದ್ವಾರ್' ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಊಟ ಬಹಳ ವಿಶೇಷವಾದುದಾಗಿದ್ದು ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದೇ ಒಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಂದು 'ವಿಷು ಹಬ್ಬ'. ಇದನ್ನು ತುಂಬಾ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದು ಗೇಣಿದಾರರು ತಾವು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ಗೇಣಿ ಮತ್ತು ಬೆಳೆಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿದ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದು ಊಟ ಮಾಡುವಾಗ ತುಂಬ ತಡವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಗೇಣಿದಾರರು ತರುವ ಅಕ್ಕಿಮುಡಿಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ, ಬಾಕಿಲೆಕ್ಕಾಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಗೇಣಿ ಕೊಡದವರಿಗೆ, ಬೆಳೆನಷ್ಟದಿಂದ ಗೇಣಿ ನೀಡಲಾಗದವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ವಿಚಾರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕ್ರಮಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. "ಬೆಳೆಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಚೀನಿಕಾಯಿ, ಕುಂಬಳಕಾಯಿ, ಮುಳ್ಳುಸೌತೆ, ಸೌತೆಗಳ ರಾಶಿ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ. ಅಕ್ಕಿ, ಭತ್ತದ ಮುಡಿಗಳ ರಾಶಿ, ಓಲೆ ಬೆಲ್ಲದ ಕಟ್ಟುಗಳು, ಕೊಡದ ತುಂಬ ಗಾಣದೆಣ್ಣೆ, ಅವಲಕ್ಕಿ ಚೀಲ, ಕತ್ತಿ ಹಾರೆಗಳು, ಹೀಗೆ ಒಕ್ಕಲಿನವರ ಬೆಳೆಕಾಣಿಕೆ ಆಯಾ ಕಸುಬಿನವರ ಕಾಣಿಕೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಶಾನುಭೋಗರ ಕೆಲಸ ನಡೆದೇ ಇತ್ತು. ಹಳೆ ಗೇಣಿಯ ಲೆಕ್ಕ ಆಗಿ, ಹೊಸ ವರ್ಷದ ಗೇಣಿಯ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿ ಒಕ್ಕಲಿನವರು ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು. ಅದು ಮುಗಿಯುವಾಗ ಸಂಜೆಯಾಯಿತು" (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ, ಪು. ೭೫). ಈ ವಿವರಗಳು ಗುತ್ತಿನ ಗೇಣಿದಾರರಾಗಿದ್ದವರು ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ವೃತ್ತಿ ಕಸುಬನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರು ನೀಡಿದ ಕಾಣಿಕೆಯ ವಸ್ತುಗಳು ವೃತ್ತಿಸಂಬಂಧಿಯಾಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ಗುತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರರ ನಡುವೆ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಂಧವಿತ್ತು. ಗೇಣಿ ಸಂದಾಯಮಾಡುವ ದಿನ ಉಳಿದ ಬೆಳೆ ಕಾಣಿಕೆವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕಾದ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಲಿಖಿತಶಾಸನಗಳಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಇಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ನಿಂತು ಹೋಗುವುದು ಭೂಸುಧಾರಣೆಯ ಅನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ.

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೇಣಿದಾರರು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಗೇಣಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸದೇ ಇದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಸೂಕ್ತ ಕಾರಣಗಳಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಸಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗೇಣಿದಾರ ತಾನು ಈ ವರ್ಷದ ಗೇಣಿಯನ್ನು ನೀಡದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಕಾರಣ ಆಧಾರರಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಆತನಿಗೆ ಗೇಣಿಗೆ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಭೂಮಾಲಕರು ಗೇಣಿದಾರರ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಶೋಷಣೆ ಎಂದೂ ನಾವು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದೆಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಮೆರೆದ ಸಂದರ್ಭಗಳೂ ಇವೆ. ಗೇಣಿದಾರರೇ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡ ಹಾಗೆ "ಕಳೆದ ವರ್ಷ ನನ್ನದೂ ಎರಡು ಮುಡಿ ಗೇಣಿ ಅಕ್ಕಿ ಬಾಕಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಮುಂದಿನ

ವರುಷ ಕೊಡಿ ಎಂದು ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಕರುಣೆ ತೋರಿದರು" (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೧೫೬). ಆದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಗೇಣಿದಾರನೇ ಗೇಣಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಯಮುನಕ್ಕ ಬಾರೆಬೈಲಿನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಖರೀದಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಖರೀದಿಸಿದ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗೇಣಿದಾರರಾಗಿ ಇದ್ದವರು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಗೇಣಿಯನ್ನು ಮಿತ್ತಬೈಲಿನವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಮುನಕ್ಕನ ಮಾವ ಮಂಕರಾಲರಿಗೆ ಅಚ್ಚಕ್ಕ ಎನ್ನುವ ವಿಧವೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಅನೈತಿಕ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗ ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣ ಗೇಣಿಕೊಡಲು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಉಳಿದ ಗೇಣಿದಾರರಿಗೂ ತಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಬಾರೆಬೈಲಿಗೆ ಬಂದು ಅಚ್ಚಕ್ಕನ ಬಳಿ ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣನಿಗೆ ಗುತ್ತಿಗೆ ಬಂದು ಯಮುನಕ್ಕನ ಬಳಿ ಮಾತನಾಡುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ ಬಂದು ಹೇಳಿದರೂ ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣ ಬಾರದಿದ್ದಾಗ ಮೂಲದಾಳು ದೆಯ್ಯು ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹಾಜರಾಗುತ್ತಾನೆ. "ಬಾರೆಬೈಲಿನ ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣ ಬಾರಗರೇ, ನೀವು ಇಂದು ಸೂರ್ಯ ಕಂತುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಗುತ್ತಿಗೆ ಬಂದು ಹಳೆಯ ಗೇಣಿ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಿ, ಹೊಸ ಗೇಣಿ ಚೀಟಿಗೆ ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟು ಒತ್ತಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಂತೆ. ತಪ್ಪಿದರೆ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಉಳಲು, ತೋಟಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ಹಾಯಿಸಲು ನಾವು ಬರುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬರುವಂತೆ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನತಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿದೆ. ತಿಳಿಯಿತಲ್ಲ, ಬರುತ್ತೇನೆ ನಾನು, ಹಾಗೆಯೇ ನಿಮ್ಮ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಅಂಗಳದಲ್ಲೇ ದೂರ ನಿಲ್ಲಲು ಹೇಳಿ. ಒಮ್ಮೆ ಕಟ್ಟಹುಣಿಯತ್ತ ದೃಷ್ಟಿಹಾಯಿಸಿ ನೋಡಿ. ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕೇರಿಯ ಯುವಕರು ನನ್ನನ್ನೂ ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವುದು ತಲವಾರು; ಬಾಳೆಯ ದಿಂಡಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ನಾನು ತಿನ್ನಲು ಅನ್ನಕ್ಕೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲದ ನಿಮ್ಮ ಮೂಲದ ಬಾಕುಡರಂತೆ ಅಲ್ಲ ತಿಳಿಯಿತೇ?" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಗುತ್ತಿನ ಮೂಲದಾಳು ದೆಯ್ಯು (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ, ಪು. ೨೮೬). ಇದು ಮುಂದೆ ದೊಡ್ಡ ವೈಷಮ್ಯವಾಗಿ ಬಾರೇಬೈಲು ಹಾನಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಾವುನೋವುಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ನಿಷ್ಠುರವಾದ ನೀತಿಯು ಗುತ್ತಿನ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು. ಗೇಣಿಸಂದಾಯ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅದು ಸಂಬಂಧಿಕರಾದರೂ, ಜಾತಿಯವರಾದರೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ನೀತಿ. ಯಾರನ್ನೂ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗೇಣಿದಾರರು ಮತ್ತು ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿಯ ನಡುವೆ ಆರೋಗ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿ ಶಾಂತಕ್ಕೆ ಗರ್ಭವತಿಯಾದಾಗ ಗದ್ದೆಯ ಬದಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೇಜಿ ನೆಡುವ ಹೆಂಗಸರಿಂದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನಸ್ಸಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. "ಕಳೆದ ವರ್ಷ ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದು ನೆನಪಿದೆಯೇ ನಿಮಗೆ? ಎಂದರು. ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ನಾಟಿನೆಡುತ್ತಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಖುಷಿಯಿಂದ ಹೌದೌದು! ಎಂದರು ದೊಡ್ಡಸ್ವರದಲ್ಲಿ" (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೨೩೦). ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿ ಗೇಣಿದಾರರ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರು ಕೆಲಸದಾಳುಗಳಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಅವರನ್ನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹುರಿದುಂಬಿಸುವ ಅವರು ಈಗ ಯಾರೆಲ್ಲ ಪಾಡ್ದನಗಳನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಪಾಡ್ದನ

ಚತುರೆಯರಾದ ಗುಲಾಬಿ ಮತ್ತು ಪದ್ಮಕ್ಕ 'ಈಗ ಅವರೆಲ್ಲ ಕಲಿತುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ' ಎಂದು ವರದಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಾಂತಕ್ಕೆಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರು ಎಲ್ಲರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ಸಾಲು ಹಾಡಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಆಳುಗಳಿಗೆ "ನಾಳೆ ಕೂಲಿ ಕೊಂಡುಹೋಗುವಾಗ ಎಲ್ಲರೂ ಎರಡೆರಡು ದಿನದ ಕೂಲಿ ಜಾಸ್ತಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ" ಎಂದು ಆದೇಶಿಸಿದರು. ಈ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿದೆ. ನಾಟಿ ಮಾಡುವ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ತಾವು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ನೆನಪಿಟ್ಟು ಈ ವರ್ಷ ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟರಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಮ್ಮೆಯೂ ಇದೆ. ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿರುವ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಹೆಂಗಸರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದ ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಂತಕ್ಕೆ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಭೂಮಾಲಕರು ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರರು ಹೇಗೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಗೇಣಿದಾರ ಅಂಗಾರ ಪೂಜಾರಿ ತನ್ನ ಗದ್ದೆಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ತೆಂಗಿನ ಸಸಿಗಳನ್ನು ನೆಡಲು ಶಿನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ ಬಳಿ ಅನುಮತಿ ಕೇಳಲು ಬಂದಿದ್ದ. ಹೀಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ಯಾವುದೇ ಗಿಡ ಮರಗಳನ್ನು ಗೇಣಿದಾರರು ನೆಡುವುದು ಕ್ರಮ. ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಅಂಗಾರನಿಗೆ "ಅದಕ್ಕೇನಂತೆ, ಹತ್ತಲ್ಲ ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ತೆಂಗಿನ ಗಿಡ ಹಾಕು ಎಂದರು" (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೧೫೭). ಇಲ್ಲಿ ಅಂಗಾರ ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸಿವ ತೆಂಗಿನ ಮರಗಳು ಅವು ಗುತ್ತಿನವುಗಳೆ ಆಗಿರುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವ ವಿಶ್ವಾಸ ಗುತ್ತಿನವರಿಗಿದೆ. ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಗೇಣಿದಾರರು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಿಕೆತೋಟವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ತಂದಾಗ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿ ಶಾಂತಕ್ಕೆ "ಭಟ್ರೇನೋ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದು. ಆದರೆ ನಾಳೆ ಎಲ್ಲಾ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಭಟ್ಟರ ಹಾಗೆ ಅಡಿಕೆ ತೋಟ ಹಾಕಿದರೆ ಗುತ್ತಿನ ಕುತ್ತಟ್ಟದಲ್ಲಿ (ಅಕ್ಕಿ ಮುಡಿಗಳನ್ನು ದಾಸ್ತಾನು ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳ) ನಾಳೆ ಅಕ್ಕಿ ಮುಡಿಗಳೇ ಇಲ್ಲ ಅಂತ ಆದೀತು! ಅನ್ನದ ಬದಲಿಗೆ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆಯೋ ಯೋಚಿಸಿನೋಡು ಎಂದರು" (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೧೫೮). ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರಿಗೆ ಈ ಕಾಲದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವಿದೆ. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಊರಿನವರೆಲ್ಲ ಅಡಿಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು ತಿಳಿದಿದೆ. ಅಕ್ಕಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆಯಿರುವ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಂದ ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಡ್ಡಿ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಗುತ್ತಿನ ಕೃಷಿಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಆಳುಗಳ ಕೊರತೆಯಾದಾಗ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಕೂಡ ಗುತ್ತಿನ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆತೋಟವನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗುತ್ತಿನ ಪಟೇಲಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಪಿಲಾರ್ ಪದವಿನಲ್ಲಿ ಕಿರಿಸ್ತಾನರು ಚರ್ಚ್ ಕಟ್ಟಲು ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಬಳಿ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸ್ಥಳವು ಮನುಷ್ಯನ ಓಡಾಟಕ್ಕೆ ಹಿತಕರವಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಗುತ್ತಿನವರಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಭೂತ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಓಡಾಡುತ್ತವೆ

ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಭಯವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಶಾಂತಕ್ಕೆಯ ಬಳಿ ಈ ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಶಾಂತಕ್ಕೆ "ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದಿನಾ ಸಂಜೆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಶಂಖ ಊದುವುದು ಯಾಕೆ ಗೊತ್ತೇ? ಶಂಖದ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿದ ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಭೂತಪಿಶಾಚಿಗಳೆಲ್ಲ ಎದ್ದು ಓಡುತ್ತಾವಂತೆ. ಹಾಗೆ ಚರ್ಚಿನ ಗಂಟೆ ಕೇಳಿದರೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಭೂತಪಿಶಾಚಿಗಳು ಎದ್ದು ಓಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ಫಾದರ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ನಮ್ಮ ಒಕ್ಕಲುಗಳಾಗಿರುವ ಕಿರಿಸ್ತಾನರು" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೨೧೮). ಹೀಗೆ ಗುತ್ತಿನವರು ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿ ಇದ್ದಂತಹ ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಗೇಣಿದಾರರ ಮೇಲೆ ಭೂಮಾಲಕರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಶೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಭಿನ್ನರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ಗೇಣಿವಸೂಲಿಗೆ, ಕೃಷಿಯ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯು ಒಂದು ಮುಖವಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗೇಣಿದಾರರ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಲಾತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 'ಅಳಿದುಳಿದವರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬೈಲಂಗಳ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿ ರಾಧಾಳ ಗಂಡ ವೆಂಕಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ ಕಾಮುಕನಾಗಿದ್ದ. ಗೇಣಿದಾರರ ಹೆಂಡತಿಯರನ್ನು ತನ್ನ ಭೋಗದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಈ ರೀತಿಯ ಶೋಷಣೆಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ ವೆಂಕಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ ಗೇಣಿದಾರ ಕುಡ್ಪನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಅವಳ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಬಲಾತ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪದೇ ಪದೇ ಅವಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಆಕೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ತಂದೆಗೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಏನು ಮಾಡುವಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಕೃತ್ಯ ಎಸಗಿದವನು ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ. ಅವನನ್ನು ಎದುರು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಬಸುರನ್ನು ಇಳಿಸಲು ಮದ್ದುಕೊಡುವ ರಾಮನಂತಹ ಕ್ರೂರಿಗಳು ಊರಿನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಗರ್ಭಧರಿಸಿದ ಯುವತಿಯರನ್ನು ಸುಖಿಸಿಯೇ ಮದ್ದನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊಟ್ಟ ಮದ್ದು ನಂಜಾಗಿ ಆಕೆ ಸಾವನ್ನಪ್ಪುತ್ತಾಳೆ. ಇಂತಹ ಅದೆಷ್ಟೋ ಕೃತ್ಯಗಳು ಗುತ್ತಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಕುಡ್ಪ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತದೆ. "ಎಲ್ಲರೂ ಜಮೀನ್ದಾರ್, ಗುತ್ತಿನಾರ್‌ಗಳ ಸೊತ್ತಲ್ಲ! ನಾವು ದುಡಿದ ದುಡಿಮೆ ನಿಮಗೆ ಬೇಕು. ನಾವು ಅರೆಹೊಟ್ಟೆ ಉಂಡು ಬೆಳೆಸಿದ ತಂಗಿಯಂದಿರು ನಿಮಗೆ ಬೇಕು. ಯಾವ ಬಡವನ ತಾಯಿಯೂ ಈ ಅಪವಾದಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಳಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗಂಡನಿದ್ದೂ ಊರವರು ಗುರುತಿಸುವುದು– ಇದು ಹೆಗ್ಡೆಯವರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗು, ಇದು ಶೆಟ್ರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗು, ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಹಾದು ಹೋದರೆ, ನಮ್ಮ ಮೂಗು, ತುಟಿ, ಕಣ್ಣು ಕಿವಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದು ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಗಳ ಹೋಲಿಕೆಯಿಂದ! ಎಲ್ಲವೂ ಅವರಂತೆ, ಅವರ ಪಡಿಯಚ್ಚು ಎಂದು ಒಬ್ಬರ ಕಿವಿಗೊಬ್ಬರು ಉಸುರುವಾಗ, ನಮ್ಮಂತಹ ಬೆಳೆದ ಯುವಕರು ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯುವ ವರೆಗೂ ಸಮಾಜದೆದುರು ತಲೆ ಎತ್ತಿ ಬಾಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡವಳ ಮಗುವನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮಗುವೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಗಂಡನಾದವನು ಹೇಗೆ ಬಾಳಬೇಕು?" ಎನ್ನುವ ಮಾತುಗಳು

ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಭೂಮಾಲಕರ ಕ್ರೂರತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿ ಊರಿನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉಳ್ಳವರು ಯಾವ ರೀತಿ ಭೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ 'ತುಂಗಮ್ಮನ ತವರುಮನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾವೇರಿಯ ಪಾತ್ರವೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾವೇರಿ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಗದ್ದೆಬೇಸಾಯ ಮಾಡಿ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಾಳೆ, ಮಗಳು ತುಂಗಮ್ಮನ ಮದುವೆಗೆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಹಣದ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಐತಣ್ಣನ ಬಳಿ ಸಾಲ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಐತಣ್ಣ ಅಸಹಾಯಕ ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಸಾಲನೀಡಿ ಅದರ ಲಾಭವನ್ನು ಅವರಿಂದ ದೈಹಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮೂಲಕ ಪಡೆಯುವವ. ಕಾವೇರಿಗೂ ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿ ಬಂದೊದಗುತ್ತದೆ. ದುಡ್ಡನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಲಾಗದ ಅಸಹಾಯಕತೆ ಅವಳನ್ನು ಐತಣ್ಣನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪರಿಣಾಮ ಆಕೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅಧಿಕಾರದ ಬಲದಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ಹಣದ ಬಲದಿಂದಲೋ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಸಂಭೋಗಿಸಿ ಅವರ ಸಾವಿಗೆ ಅಥವಾ ಬದುಕಿದರೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವಮಾನದಿಂದ ಜೀವಿಸುವ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಂಡು ಗೇಣಿದಾರರು ಸ್ವಂತ ಭೂಮಿಯಯ ಒಡೆತನವನ್ನು ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ತನ್ನ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಭೂಮಾಲಕನ ಮೇಲಿನ ಭಯ ಭಕ್ತಿ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಗುತ್ತಿನ ಕೃಷಿಕೆಲಸಗಳಿಂದ ದೂರವೇ ಉಳಿದರು. ಕೂಲಿಕೊಡುತ್ತೇವೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು ಎಂದು ಮೂಲದಾಳುಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಭೂಮಾಲಿಕರು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಕರೆದಾಗ ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಡುಬಗ್ಗಿಸಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ ಗೇಣಿದಾರರನ್ನು "ಕೂಲಿಕೊಟ್ಟರೂ ಹೋಗಬಾರದು ಎಂದು ಗುತ್ತಿನ ಮಾಜಿ ಗೇಣಿದಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ವಾರ್ತೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಲುಪಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಗುತ್ತಿನ ಮೂಲದಾಳುಗಳು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗೆ ನಿಷ್ಠರಾಗಿರಬಾರದು, ಅವರೂ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಪಿತೂರಿಗೂ ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿ ಹೊರಟಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ವಿಷಯ ಅಂಬಕ್ಕೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆಕೆಗೆ ಈ ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಬಿಡುವಷ್ಟು ಕೋಪ ಬಂತು. ಆದರೆ, ಈಗ ಆತನನ್ನು ಈಗ ತಾನೇನು ಮಾಡುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರಿವೂ ಅವರಿಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ಹಾಗೆ ಮೃದುವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಮಾಜಿ ಗೇಣಿದಾರರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಲಿಕೊಟ್ಟೇ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಕರೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು. ಅಂಬಕ್ಕೆಗೆ ಇನ್ನು ನೀನು ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳನ್ನು ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಎಂದು ಒಂದು ಭಾಷಣವನ್ನೇ ನೀಡಿದರು" (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೩೨೧). ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿ ಮೂಲದಾಳುಗಳನ್ನು ಗುತ್ತಿನ ವಿರುದ್ಧ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದರೂ ಕೂಡ ಅಂಬಕ್ಕೆಗೆ ಆತನನ್ನು ಈಗ ಏನೂ ಮಾಡಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಯಾಕೆಂದರೆ ಬಾಬು ಪುಜಾರಿ ಈಗ ಸ್ವತಂತ್ರಕೃಷಿಕ. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹಿಂದೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೇಣಿ

ಒಕ್ಕಲಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವನಿಗೂ ಇಂತಹ ಧೈರ್ಯ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶ ಗುತ್ತಿನ ಕೃಷಿಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಜನರ ಕೊರತೆ ಉಂಟಾದುದು. ಈಗ ಗೇಣಿದಾರರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕರೆದು ಅವರಿಗೆ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನಿ ಮೂಲದಾಳುಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರೆ ಸಾಕು ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಬಂದು ಹಾಜರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಂಡ ಅನಂತರ ಭೂಮಾಲಕ ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಗುತ್ತಿನ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿದ್ದವರ, ಅಥವಾ ಭೂಮಾಲಕರಾಗಿದ್ದವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯಂತು ಭೂಮಾಲಕ ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಆತ್ಮೀಯತೆಯನ್ನು ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಭೂಮಾಲಕರು ಗೇಣಿದಾರರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಒಂದೇ ಕಾರಣವಾಗಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಗಳು, ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಇವುಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಕೂಡ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿದೆ.

೭.೧.೨ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಬಂದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಗೇಣಿದಾರರಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

ಈ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಜಮೀನ್ದಾರನಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲ ಜಮೀನ್ದಾರರು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಗೇಣಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರೈತರನ್ನು ಗೇಣಿದಾರ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಂಡ ಬಳಿಕ ಈ ಗೇಣಿದಾರರು ಮೊದಲಿಗೆ ಅನುಭೋಗದಾರರಾಗಿ ಅನಂತರ ಸ್ವತಂತ್ರ ರೈತರಾದರು. ಗೇಣಿಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕೃಷಿಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ತರ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಾಗಿ ಗೇಣಿದಾರರು ತಾವು ಗುತ್ತಿನಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಭೂಮಿಯ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಯಾರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಅವರಿಗೆ ಭೂಮಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸರಕಾರ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಯ ಹಕ್ಕಿನ ಒಡೆತನಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜಗಳಗಳು ಆರಂಭಗೊಂಡವು.

'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಹಾಗೆ, ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಾದಾಗ ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣ ತಂಗಿ ಅಂಬಕ್ಕಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಸಾಧಕಬಾಧಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ತಾವು ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಪರವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಗೇಣಿದಾರ ಒಕ್ಕಲಿನವರೆಲ್ಲ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನವನ್ನು ಪಡೆದ ಬಳಿಕ ಗುತ್ತಿನ ಹಂಗಿನಿಂದ ದೂರ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಈಗ ಧನಿಯ ಹೆದರಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರ ಹಂಗಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕುವ ದಿನಗಳು ದೂರವಾಗಿವೆ ಎನ್ನುವ ಸಂತೋಷ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸವಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಳಕೊಟ್ಟು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ

ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣ ಈ ಮಾಜಿ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ತಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ಗೌರವಕೊಟ್ಟು ಸಂಬಳಕ್ಕಾದರೂ ಕೂಲಿಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದರಲ್ಲ ಎಂದು ಸಂತೋಷಿಸಿದ್ದರು.

ಹಲವಾರು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಆಧುನಿಕತೆ ಗುತ್ತಿನಮನೆಯ ಮೇಲೂ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಬೀರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬದಲಾವಣೆ ಅಥವಾ ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣಸಂಬಂಧಗಳೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಾದರೂ ಸರಕಾರದ ಕಾನೂನಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸರಕಾರದ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಬೀಡಿ ಉದ್ಯಮ, ಆದಂ ಬ್ಯಾರಿಯ ಕೆಂಪುಕಲ್ಲು ಉದ್ಯಮ ಮೊದಲಾದವು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗೆ, ಮನೆಯ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಹೊಡೆತ ನೀಡುವುದನ್ನೂ ಅದರಿಂದ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆ ಅನುಭವಿಸುವ ಅಸಹಾಯಕತೆ, ಸಮಸ್ಯೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸದಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದಿದ್ದ ಸಾಂತೇರ್ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆ, ಗುತ್ತಿನ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಒಕ್ಕಲ ಆಳುಗಳು, ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಾದ ಅನಂತರ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮರೆಯಾಗುವುದನ್ನು, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು, ಗುತ್ತಿನ ಮನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಜಮೀನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಯನ್ನು ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಡೆಯವರಿಗೂ ಉಂಟಾಗುವ ಅಸಹಾಯಕತೆ, ಗಲಿಬಿಲಿ, ನೋವು, ತಳಮಳ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರಿಗೆ ಒಂದು ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಆಘಾತವಾದರೂ ಅವರು ಅದನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ತೂಕದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಗಾಂಧೀವಾದದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದುದರಿಂದ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಮಗೊದಗಿದ ಆಘಾತವನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾಗುವರಂತೆ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿ ಅಂಬಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಬ್ಬರು ಅಣ್ಣತಂಗಿಯೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಇಬ್ಬರೊಳಗೆ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ, ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಅನುಭವದಲ್ಲಿ, ಮಾತುಕತೆಯಲ್ಲಿ, ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣೆ, ಆರಾಧನೆಗಳಿಗೆ, ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿದ ಕೂಡಲೇ ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿರುತಿದ್ದ ಗೇಣಿದಾರರು, ಭೂಮಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಕೂಡಲೆ ತಮ್ಮ ವರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸುತ್ತವೆ. ಗುತ್ತಿನ ಗದ್ದೆಗಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಲು ಗೇಣಿದಾರರು ಕೋಣಗಳಿಂದ ಉಳುಮೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದ ಕ್ರಮ. ಆದರೆ ಈಗ ಗೇಣಿದಾರರು ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ ಕಾನೂನಿಂದಾಗಿ

ಭೂಮಿ ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಪರವಾದಾಗ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಇದು ಗಾಂಧೀವಾದದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಂದುದೆಂಬುದು ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಾನೂನಿಂದಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿ ಒಕ್ಕಲು ಮಕ್ಕಳ ಸಾಗುವಳಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ನೀಡುವ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ ಯೋಚನೆ, ಯೋಜನೆಗಳು ಗಾಂಧೀವಾದದ ಅನುಷ್ಠಾನರೂಪವಾಗಿವೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿತ್ವದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಈ ಬದಲಾವಣೆ 'ಗಾಂಧೀವಾದದಿಂದ ಸಮಾನತೆ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಧ್ಯ'ವೆಂಬುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ನಿರೂಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದು ಗಾಂಧೀವಾದ ಭಾರತದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಹೇಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತವೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿ ಗಾಂಧೀತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮಕಾಲೀನತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಗಾಂಧೀವಾದವನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸುವವರು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ವಾದಗಳನ್ನು, ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯ ನಿರೂಪಣೆ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಮಿಕತೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗ್ರಾಹಿತ್ವವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವ ಮೊದಲು ಕೃಷಿಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದೇ ಜಮೀನ್ದಾರನ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ. ಗೇಣಿದಾರರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕೋಣಗಳನ್ನು ತಂದು ಗುತ್ತಿನ ಹೊಲವನ್ನು ಉಳುಮೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಂಗಸರು ನೇಜಿನೆಡುವ, ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿಗೆ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಹಾಕಲು, ಹಲಸಿನ ಉಪ್ಪಡ್ಪಚ್ಚಿರ್ ಮತ್ತು ಹೆಬ್ಬಲಸನ್ನು ಉಪ್ಪಿಗೆ ಹಾಕಿಡಲು, ಮನೆಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಕ್ಕಳು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ದನಕರುಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲಸದಾಳುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ ಮತ್ತು ಯಜಮಾನ್ತಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾದಂಬರಿಯೊಳಗಡೆ ಇದು ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಕಾದಂಬರಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಗೇಣಿದಾರರನ್ನು ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಮನೆಯ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರೆ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಂಡ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸದಾಳುಗಳೆಲ್ಲ ಗುತ್ತಿನಂಗಳಕ್ಕೆ ತಡವಾಗಿ ಬಂದರೂ ಅವರನ್ನು ಬೈಯದೆ 'ಮಗಾ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಗದ್ದೆ ಕೊಯ್ಲಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪೈರನ್ನು ಹೊಡೆಯುವ ದಿನ ಗಂಟೆ ಒಂಬತ್ತಾದರೂ ಒಬ್ಬರೂ ಆಳುಗಳು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಮತ್ತು ಸುಂದರ ಇಬ್ಬರೂ ಕೆಲಸದವರು ಬರುವವರೆಗೆ ನಾವು ಒಂದಿಷ್ಟು ಮಾಡುಬಹುದಲ್ಲಾ ಎಂದು ಪೈರು ಹೊಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಈ ತನಕ ಯಾವ ಯಜಮಾನನೂ ಈ ರೀತಿ ಪೈರು ಹೊಡೆದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗ ಅದು ಅನಿವಾರ್ಯ.

ಅಂಬಕ್ಕೆಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಿದ್ದರೂ ತಾನೂ ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಅಂಬಕ್ಕೆ ಗುತ್ತಿನ ವೈಭವದ ದಿನ ಇಂದಿಗೆ ಮುಗಿದುಹೋಯಿತು ಎಂದು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಾಳೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಬಾಕಿಮಾರು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ಬೇಳೆ ಬೆಳೆಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ತನ್ನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ದುಃಖಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಕೃಷಿಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಗೇಣಿದಾರರು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ವಾಸ್ತವದ ಅರಿವು ಅವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಗೇಣಿದಾರರರು ಭೂಮಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವತಂತ್ರರಾದುದರಿಂದ ಅವರು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿನ ರೀತಿ ಕೃಷಿಕಾಯಕಗಳಿಗೆ ಬರುವುದರ ಬದಲಾಗಿ ತಮ್ಮ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಕೃಷಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಜನ ಸಿಗದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ವಿಚಾರವೇನೆಂದರೆ ಭತ್ತದ ಬೇಸಾಯದ ಜೊತೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬದಲಾವಣೆ. ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಅನೇಕ ಆಚರಣೆಗಳು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಹೋಗಿವೆ. ಗುತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರೆಲ್ಲರು ಒಟ್ಟು ಸೇರಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಬ್ಬಹರಿದಿನಗಳು ನಿಂತುಹೋದವು. ಹೀಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿವೆ.

ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಾಗುವ ಮೊದಲು ಕೆಲಸದಾಳುಗಳು ಬೆಳಗಾಗುವ ಮುಂಚೆ ಬಂದು ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ದಣಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಗಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅನಂತರ ಅವರ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕೋಳಿ ಕೂಗಿದ ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಗುತ್ತಿನ ಮೂಲದಾಳುಗಳು ಎದ್ದು ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಂಗ್ರು ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಗೇಣಿದಾರ ಪಾಡಿಮನೆ ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿ ಮಂಗ್ರುವಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. "ಈ ಸಲ ನಿಮ್ಮ ಧನಿಗಳ ಪೈರು ಹೊಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಯಾರೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ನೀವು ಮಾತ್ರ ಅಷ್ಟನ್ನು ಹೊಡೆಯಬೇಕು ಎಂದು ನಕ್ಕಿದ್ದ. ಆಗ ಯಾಕೆ ನೀವಿಲ್ಲ? ಎಂದು ಮಂಗ್ರು ಕೇಳಿದಾಗ ನಾವು ಈಗ ಗುತ್ತಿನ ಒಕ್ಕಲುಗಳಲ್ಲವಲ್ಲ ! ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ನಾವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದೇವೆ" ಎಂದು ಆತ ಹೇಳಿದ್ದನಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮಂಗ್ರು ಗಂಭೀರವಾಗಿ– "ಅದು ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿ ನಗುತ್ತಾ "ಅಯ್ಯೋ ಪೆದ್ದೇ, ಭೂಮಸೂದೆ ಅಂದರೆ ಉಳುವವನೇ ಹೊಲದೊಡೆಯ ಎಂಬ ಕಾನೂನನ್ನು ಸರಕಾರ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಗೊತ್ತಿಲ್ವೇನೋ ನಿನಗೆ? ಕಳೆದ ವರುಷವೇ ನಾವು ಗುತ್ತಿನ ಗೇಣಿ ಒಕ್ಕಲುತನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೭). ಈ ಮೂಲಕ ಅವರು ಇದುವರೆಗೆ ಗುತ್ತಿಗೆ ಬಂದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಯಾರ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲ ಹಂಗೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅವರೆಲ್ಲ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದೆ ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ

ತಮ್ಮ ಗುತ್ತಿನ ಒಕ್ಕಲುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮೂಲದಾಳುಗಳು ಮಾತ್ರ ಬಂದು ಭತ್ತವನ್ನು ಬಡಿಯುತ್ತಿರುವುದ್ನು ನೋಡಿದ ಅಂಬಕ್ಕೆ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಸಂಕಪ್ಪ ಹಗ್ಡೆಯ ಬಳಿ ತನ್ನ ಆತಂಕವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು "ನಾವೇನು ಮಾಡಬಹುದು? ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದೆ. ನಾವು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಬದುಕುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಳಕೊಂಡವರು ಅಂತ ಅರ್ಥ" ಎಂದು ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಅರಿತವರಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಬಿಟ್ಟಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಇವತ್ತು ಸಂಬಳಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಬನ್ನಿ ಎಂದರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ" ಎಂದರು ನಿರ್ಲಿಪ್ತರಂತೆ. ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಗೆ ವಾಸ್ತವದ ಅರಿವಿದೆ, ಈ ರೀತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಯಾವತ್ತೂ ಬಯಸುವವರಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ತಂಗಿ ಅಂಬಕ್ಕೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಗುತ್ತಿನವರು' ಎಂದು ಇದುವರೆಗೆ ತೋರಿಸಿದ ಅಧಿಕಾರ ಇನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಅರಿವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ ಮೇಲೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಜೀವನದಲ್ಲೇ ಆಗಿದೆ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರ ಭಾಷಣದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು "ನಾನು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕುತ್ತೇನೆ" ಎಂದಾಗ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಶೀನಪ್ಪ ಹಗ್ಡೆಯವರು, "ನಿನಗೆ ಹುಚ್ಚು! ಈ ಗುತ್ತಿನ ಭವಿಷ್ಯವೇನು?" ಎಂದು ನೊಂದು ನುಡಿದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಮರಳಿ ಗುತ್ತಿಗೆ ಬಂದ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಗೇಣಿದಾರರ ಪರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಅವರು ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದು ಕೂಡ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

೭.೨ ಭೂಮಾಲಕರು ಮತ್ತು ಮೂಲದಾಳುಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಹಾಗೆ ಕರಾವಳಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭೂಮಾಲಕನು ತನ್ನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮೂಲದಾಳುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಧನಿಗೆ ಆಪ್ತರಾಗಿ ಮೂಲದಾಳು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ದುಡಿದ ಚಿತ್ರಣಗಳಿವೆ. ಧನಿಗಳಿಗೆ ಮೂಲದಾಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚು. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರು ಮೂಲದಾಳುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗುತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಗಳತೆಯ ದೂರದಲ್ಲಿ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಚೋಮನ ದುಡಿ'ಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚೋಮ, 'ದಂಬನ ನಾಯಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ದಂಬ, 'ಬಾಡ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬೊಗ್ರ, 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ'ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಂತಪ್ಪ, ಐತು, ದೇವ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಐತ ಮತ್ತು ದುಗ್ಗ, 'ಅಳಿದುಳಿದವರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಟ್ಟು, ಗೋಪ, 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ದೆಯ್ಯು, 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ'

ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕರಿಯ, ಕರ್ಗಿ ಇವರೆಲ್ಲ ಮೂಲದಾಳುಗಳಾಗಿ ಬೆಳಕು ಹರಿಯುವ ಮೊದಲೇ ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಡುಬಗ್ಗಿಸಿ ಕೆಲಸದ ಆದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರ ಜೊತೆ ಧನಿಯ ಸಂಬಂಧ ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಧನಿಗಳ ಅಂಗರಕ್ಷಕರಾಗಿಯೂ ಇವರು ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹೊಡೆದಾಟದ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದಲ್ಲಿ ಧನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ತಾವು ಮಾರಣಾಂತಿಕ ಹಲ್ಲೆಗೂ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲದ ಹೊಲೆಯನಾಗಿದ್ದ ಚೋಮನ ಕುಟುಂಬವು ಧನಿ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬದುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಚೋಮ ಧನಿಗಳ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿದರೆ ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ಧನಿಗಳ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಕ್ಕಳು ಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ದನಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಚೋಮನಂತಹ ಮೂಲದಾಳು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಲೆಯನೊಬ್ಬ ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಕನಸನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಕಾರಗೊಳ್ಳಲು ಸಮಾಜದ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಡ್ಡಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ಬಳಿ ಭೂಮಿಯಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಚೋಮನಿಗೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚೋಮನ ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗುವ ಬಯಕೆ ಹೆಮ್ಮರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುದು ಅವನಿಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗಂಡು ಕರುಗಳು ದೊರೆತಾಗ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಧನಿಗಳ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ತುಂಡು ನೆಲವನ್ನು ಕೇಳಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮಗಳು ಬೆಳ್ಳಿ "ನೀನು ಧನಿಯರೊಂದಿಗೆ ಬಾಯಿತೆರೆದು ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಡ" ಎಂದಳು (ಚೋಮನ ದುಡಿ, ಪು. ೧೪). ಬೆಳ್ಳಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳು ಹೊಲೆಯನೊಬ್ಬ ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗುವುದು ಆಗಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಚೋಮ ತನ್ನ ಹಟವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾನೆ. "ಧನಿ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಚೋಮನಿಗೆ ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಒಂದು ಹೊಲದ ಚೂರನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಕ್ಷೇಪವಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಗೇಣಿಯನ್ನು ತಿಂದು ಹಾಕುವ ಯಾವ್ಯಾವ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಗಿಂತ ಚೋಮನಿಗೆ ಕೊಡಬಾರದೇಕೆ ಎಂದೇ ಇತ್ತು" (ಚೋಮನ ದುಡಿ, ಪು. ೪೬). ಆದರೆ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅವರ ತಾಯಿ ಇದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಧನಿಗಳಿಂದ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬಂದಾಗ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮವನ್ನು ಸೇರಿ ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗಲು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದೋ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಹೊಲೆಯ ಸರಕಾರದವರು ಕೊಡಮಾಡಿದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಮಾಡಿ ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗಿದ್ದಾನಂತೆ ಎನ್ನುವ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಮತ್ತೆ ತಾನೊಮ್ಮೆ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಧನಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆಗಲೂ ಧನಿ ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಸಾಯದ ಹೊರತು ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಅತಿಯಾದ ನಿರಾಸೆಯಿಂದ ದುಃಖದಿಂದ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಚೋಮ ತನಗೆ ಧನಿಗಳು ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಧನಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಲುವ 'ದಂಬನ ನಾಯಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ದಂಬ ಚೋಮನ ಹಾಗೆ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರಿಹೊಲೆಯ. ಇವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಒಳಜಾತಿಗಳಿವೆ. ಈ ಒಳಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ದಂಬನು ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಆತನಿಗೆ ತಾನೊಬ್ಬ ಬೇಸಾಯಗಾರ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿಲ್ಲ. ದನಿ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟರ ಮೂಲದ ಹೊಲೆಯನಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಇರುವವನು. ದಂಬನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನ ಮೇಲಿನ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ತನ್ನ ಕಾವಲುಗಾರನಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟರು ಅವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ದಂಬನ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ದಂಬನ ಮಗ ಬೊಲ್ಲುವಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆಯಾದಾಗ, ದಂಬನ ನಾಯಿ ಬಾಡು ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ, ದಂಬನ ಮೇಲೆ ಪಾದ್ರಿ ಆಕ್ರಮಣಮಾಡಿದಾಗ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟರು ಜಾತಿಭೇದವನ್ನು ಮರೆತು ದಂಬನ ಕೊಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಧನಿ ಮತ್ತು ಮೂಲದ ಆಳು ದಂಬನ ನಡುವೆ ಸೌಹಾರ್ದಯುತವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಧನಿ ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟರು ಪರವೂರಿಗೆ ದೈವದೇವರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಿದ್ದರೆ ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ದಂಬನಿರಬೇಕು. ದಂಬ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ನೂರಾಳಿನ ಬಲವಿದ್ದಂತೆ. ಹೀಗೆ ಮೂಲದಾಳುಗಳು ಧನಿಗಳ ಅಂಗರಕ್ಷಕರಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. 'ದೇವ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಧನಿ ವಾಸುದೇವರಾಯರು ಗಾಂಧೀವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಒಕ್ಕಲಿನವರನ್ನು ಉಳಿದ ಜಾತಿಯ ಜನರನ್ನು ಒಟ್ಟು ಸೇರಿಸುವ, ಜಾತಿ-ಜಾತಿಗಳ ನಡುವಿನ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನದ ಚಿತ್ರಣವೂ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲದಾಳುಗಳಾದ ಐತ ಮತ್ತು ದುಗ್ಗರು ಮತಾಂತರಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಉಳಿದ ಮೂಲದವರು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ದೇವ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಾನೆ.

'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗೇಣಿದಾರ ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಮೂಲದಾಳುಗಳಿಗೂ ಭೂಮಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದರ್ಪ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. "ಗೇಣಿ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಈ ಕಾನೂನು ನಿಮಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ಬೇಡವಾ?" ಎಂದು ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿ ಮಂಗ್ರುವಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದಾಗ "ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು? ನೀವೇ ಹೇಳಿ" ಅಂದ ಅವರಿಗೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿ "ಅದು ನಿಮಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ ಮಂಗ್ರು, ಈಗ ನೀವಿರುವ ಮನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಹಿತ್ತಲು–ಬಿತ್ತಿಲಿನ ಜಾಗ ಎಲ್ಲ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿಮಗೇ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಕೂಡಲೆ ಮಂಗ್ರು ಮೂಲದಾಳುಗಳಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಗುತ್ತಿನ ಮೂಲದ ಕೆಲಸದಾಳುಗಳೆಲ್ಲ ಬಾಬು ಪೂಜಾರಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡು 'ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯನ್ನು ಎದುರು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಾವು ಬದುಕುವುದೂ ಉಂಟೇ?'

ಎಂಬಂತೆ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವರು 'ಗುತ್ತಿನವರು ನಮಗೇನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ? ಈ ಸರಕಾರದ ಕಾನೂನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಮಗೇನಾಗಬೇಕಿದೆ?" ಎಂದುಕೊಂಡರು ಒಳಗೊಳಗೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಮೂಲದಾಳುಗಳನ್ನು ಗುತ್ತಿನವರು ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು, ಈ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥವೂ ಇತ್ತು. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಮೂಲದಾಳುಗಳೆ ಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಗುತ್ತಿನ ಋಣವಿದೆ. ಮಾಯಿಲನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು– ಮಾಯಿಲನಿಗೆ ಗುತ್ತಿನವರು ಖುದ್ದಾಗಿ ನಿಂತು ತನಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸಿದ ಕ್ಷಣಗಳು ಬೇಡವೆಂದರೂ ಆಗ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದವು. ಮದುವೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಆತ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಮಗನ ಹಾಗೆ ಇದ್ದ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅವನು ಜೀತಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಇದ್ದರೂ ತಲೆತಲಾಂತರದಿಂದ ಆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅವನ ಹಿರಿಯರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದರಿಂದ, ಅದು ಜೀತ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಲೆ ಇಲ್ಲ. ಅವನ ಮದುವೆಯ ಖರ್ಚನ್ನೆಲ್ಲ ಗುತ್ತಿನವರೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮದುವೆ ಮುಗಿಸಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಜೊತೆ ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಾಗ ಸ್ವತಃ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿ ಶಾಂತಕ್ಕೆ ಒಂದು ತಂಬಿಗೆ ನೀರನ್ನು ನವದಂಪತಿಗಳ ತಲೆಗೆ ಸುರುವಿ "ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನ್ನ ಹಾಗೆ ಈ ಮನೆಯ ಮೂಲದಾಳು" ಎಂದು ಪಿಲ್ಲುವನ್ನು ತಮ್ಮ ಗುತ್ತಿನ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೧೦). ಹಾಗಾಗಿ ಗುತ್ತಿನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮೂಲದಾಳುಗಳಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು ಎಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಧನಿಗೆ ಎದುರು ನಿಂತು ಗೆಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ನಿಲುವು ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆಯಾದಾಗ ಸಂಕಪ್ಪನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಬಕ್ಕೆ ಸಂಕಪ್ಪಣ್ಣನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ತಿಳಿಸಿದ ವಿಷಯ ಸತ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಎಂದು ಜುಮಾದಿ ಭೂತದ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಇದನ್ನು ಓದಿದ ಸಂಕಪ್ಪ ಮಾರನೇ ದಿನವೇ ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹಾಜರಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆತನನ್ನು ನೋಡಿದ ತಾಯಿ ಶಾಂತಕ್ಕೆ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆತ ಮರಳಿ ಬಂದರೆ ಜುಮಾದಿ ಭೂತಕ್ಕೆ ಕೋಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಆತ ಮರಳಿ ಬರುವಂತೆ ಜುಮಾದಿ ಆತನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾಳೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೋಲಕ್ಕೆ ದಿನ ನಿಗದಿ ಮಾಡಿ ಆ ದಿನ ಸಂಕಪ್ಪನಿಗೆ ಜುಮಾದಿ ಭೂತಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಹೂವು ಮತ್ತು ನೀರು ಇಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಜುಮಾದಿಯ ಕೋಲ ಕಟ್ಟಿದವನ ಬಾಯಿಯಿಂದಲೇ ಹೇಳಿಸಿ ಊರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿ ಗಾಂಧೀತತ್ವವನ್ನು ಚಾಚುತಪ್ಪದೆ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದವರು ಅವರು. ಅವರ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು

ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಕೆಲಸದಾಳುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಂತೆಯೇ ಕಂಡವರು, ಅವರಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾದಾಗ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟವರು. ಕೆಲಸದಾಳು ಕೊರಗನ ಹೆಂಡತಿ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದಾಗ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಆಕೆಗೆ ರಕ್ತದ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚು, ಹಾಗಾಗಿ ರಕ್ತ ಕೊಡಬೇಕು ಎಂದಾಗ ಗಾಂಧೀಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಈಗ ಅಂಥ ಯುವಕರಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವಯಸ್ಸಾಗಿದೆ, ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಸುಂದರನಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದು ಎಂದು ಅಳಿಯನನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಗಾಂಧೀತತ್ವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಂದಿನ ಯುವಜನರಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಸೂಚನೆ, ಮತ್ತು ಅದು ಅವರಂತಹ ಕೆಲವು ವಯಸ್ಕರ ಜೊತೆಗೆ ಅಂತ್ಯವಾಗುವ ಸೂಚನೆಯೂ ಇದಾಗಿದೆ.

ಗಾಂಧೀಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತಿಮತಭೇದವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಮನುಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದು ಎನ್ನುವ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದೂ ಒಂದು. ಹಾಗಾಗಿ ಸಂಕಪ್ಪ ಹಗ್ಡೆಯವರಿಗೆ ಕೊರಗನ ಹೆಂಡತಿ ಬೂದೆಗೆ ರಕ್ತಕೊಡಬೇಕೆಂದಾಗ ಜಾತಿ ಅಡ್ಡಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅಂಬಕ್ಕೆ ಕೊರಗನನ್ನು ಆಕೆಯ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೂ ಬೂದೆಗೆ ತನ್ನ ಮಗ ರಕ್ತ ಕೊಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಆಕೆಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. "ನೀವು ರಕ್ತಕೊಡಿ ಅಂದರೆ ಕೊಡುವವನೆ ನಮ್ಮ ಸುಂದರ. ಆದರೆ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರತಿಫಲ ಇಲ್ಲ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಯಾಕೆ ಕೊಡಬೇಕು?" ಎಂದರು ತುಸು ಅಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿ. ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬೂದೆಗೆ ತನ್ನ ಮಗ ಸುಂದರ ರಕ್ತವನ್ನು ಕೊಡುವುದೇ ಎನ್ನುವ ಅಸಮಾಧಾನವಿರುವುದನ್ನು ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಂಗಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಆಕೆಗೆ ರಕ್ತದಾನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಕ್ತದಾನ ಎಲ್ಲ ದಾನಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದು ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದ್ದವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ನೀಡಬೇಕು ಎಂದರು ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿ. ಮೂಲದಾಳು ಬೂದೆಯ ಸಾವಿನ ಅನಂತರ ಕೊರಗ ಒಬ್ಬಂಟಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ, ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲದಾಳು ತೌಡನ ಸಾವಿನಿಂದ ಕರ್ಗಿ ವಿಧವೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರಿಬ್ಬರು ಸಮಾನದುಃಖಿಗಳಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಬ್ಬರು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತಯಾರಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈ ನಡುವೆ ಗಂಗಯ್ಯ ಕರ್ಗಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಲು ಶುರುಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ಗಿ ಮತ್ತು ಕೊರಗ ಒಂದಾಗಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡ ಕೊರಗ ಆತ ತಾಳೆಮರವನ್ನು ಹತ್ತಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಬಡಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಕರ್ಗಿ ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ನೇರವಾಗಿ ಶೇಂದಿ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಗಂಗಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಜಗಳಮಾಡಿ ಆತನನ್ನು ಅವಮಾನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇದರಿಂದ ಅವಮಾನಗೊಂಡ ಗಂಗಯ್ಯ ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕರ್ಗಿಯ ಮನೆ ಹಿಂದಿನ ಮರದಲ್ಲಿ ನೇಣುಬಿಗಿದು ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಹೆದರಿ ಕೊರಗ ಊರುಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅಸಹಾಯಕಳಾದ ಕೊರಗನ ಮಗುವಿಗೆ ತಾಯಿಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಕರ್ಗಿಯನ್ನು ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿ ಅಂಬಕ್ಕೆ ಆದರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗುತ್ತಿನವರು ಮೂಲದಾಳುಗಳ ಇಂತಹ ಅನೇಕ

ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರನ್ನು ಆದರಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಅವರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಗೇಣಿದಾರರು ಭೂಮಿಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಮೂಲದಾಳುಗಳೆ ಬಂದು ಕೃಷಿಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಜನ ಸಿಗುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಮೂಲದಾಳುಗಳನ್ನು ಆದರಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿಗಿಂತ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾದುವು. 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಿತ್ತಬೈಲಿನ ಮೂಲದಾಳು ದೆಯ್ಯು. ಅವನು ಮಿತ್ತಬೈಲಿನವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದವನಾಗಿದ್ದ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರೇ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ "ಈ ದೆಯ್ಯು ಮಿತ್ತಬೈಲಿನ ಮೂಲದವರಲ್ಲಿ ಬದುಕುಳಿದ ಹಳೆ ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ. ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಮುನಕ್ಕನಿಗಿಂತಲೂ ಹಿರಿಯವ. ಮಂಕಲಾರರಿಗಿಂತ ಕಿರಿಯವನಂತೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಈಗ ಅವನೇ ಯಜಮಾನ. ಬೇಸಾಯದ ಕೆಲಸದ ಎಲ್ಲಾ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ದೆಯ್ಯುನದು. ಅವನಲ್ಲಿ ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಬೇಸಾಯದ ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ನಡೆಯದು. ಮಿತ್ತಬೈಲಿಗೆ ಎರಡನೇ ಯಜಮಾನ ಅಂತ ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅದು ದೆಯ್ಯು ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಆತ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಕುಟುಂಬದವ, ಬೀಗರಿಗೆ ಬೀಗ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಕೇರಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಮೂಲದವರೂ ಮಿತ್ತಬೈಲಿಗೆ ಕುಟುಂಬದವರೇ" (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ, ಪು. ೩೦). ಮಿತ್ತಬೈಲಿನ ಮೂಲದಾಳುಗಳಾಗಿರುವ ಈ ಮುಗೇರರು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲೂ ಹಿಂಜರಿಯುವವರಲ್ಲ. ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಗುತ್ತಿನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲದಾಳುಗಳ ಪಾತ್ರ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮೂಲದಾಳುಗಳು ಗುತ್ತಿನವರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾರ ಮನೆಗೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಮದುವೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಾವಿನ ತನಕದ ಎಲ್ಲಾ ಶುಭಾಶುಭ ಕೆಲಸಗಳು ಗುತ್ತಿನವರ ಖರ್ಚಿನಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಾಗಾಗಿ ಮದುವೆ ಸಮಾರಂಭಗಳಿಗೆ ಗುತ್ತಿನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮದುವೆಯಾಗಿ ಯಾರಾದರೂ ಬೇರೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಅವರಿಗೊಂದು ಗುಡಿಸಲು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಸತ್ತರೆ ಮುಗೇರರ ಕೇರಿಯವರಿಗೆ ಸೂತಕ, ಮುಗೇರರ ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರು ಸತ್ತರು ಗುತ್ತಿನವರಿಗೆ ಸೂತಕ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮದ್ಯಮಾಂಸವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ದೈವ-ದೇವರ ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಇರುವವರು, ಗುತ್ತಿನವರಿಗಾಗಿ ಜೀವಕ್ಕೆ ಜೀವ ಕೊಡುವವರೂ ಆಗಿರುವ ಮೂಲದವರು ಮಿತ್ತಬೈಲಿನ ಕುಟುಂಬದವರಂತೆ. ಗೇಣಿದಾರರಿಗಿಂತಲೂ ಮೂಲದಾಳುಗಳು ಗುತ್ತಿನವರಿಗೆ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರದವರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಮೇಲಿವ ವಿವರಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಭೂಮಾಲಕರು ಮತ್ತು ಮೂಲದಾಳಗಳ ಸಂಬಂದ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕಸಂಬಂಧಗಳು ಹೀಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದುದನ್ನು ಈ ಚಿತ್ರಣಗಳ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

◈◈◈

ಅಧ್ಯಾಯ ೮

ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆಚರಣೆಗಳು, ಕುಣಿತಗಳು, ಆರಾಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕ್ರೀಡೆಗಳ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು

ಅವಿಭಜಿತ ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನರ ಪಾರಂಪರಿಕವಾದ ಮುಖ್ಯ ವೃತ್ತಿ ಕೃಷಿ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಭತ್ತವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಭತ್ತದ ಬೆಳೆಯ ಬದಲಿಗೆ ಕೃಷಿ ವಾಣಿಜ್ಯೀಕರಣಗೊಂಡಿದೆ. ಕೃಷಿ ಎಂದ ಕೂಡಲೆ ತೆಂಗು, ಕಂಗು, ಬಾಳೆ, ಇನ್ನಿತರ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ವಿಶಾಲ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ಬೆಳೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಕೃಷಿಯೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಕೃಷಿಯಾಗಿ ವಾಣಿಜ್ಯೀಕರಣಗೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ಇದ್ದ ಜನರ ಬದುಕಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸುತ್ತವೆ. ಭತ್ತದ ಉತ್ಪಾದನೆಯೇ ಪ್ರಮುಖ ಕಸುಬಾಗಿದ್ದ ಕರಾವಳಿಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಈ ಒಂದು ಕಾಯಕದ ಹಿಂದೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದ ಪೂಜನೀಯ ಭಾವನೆಗಳು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತವೆ. ಅನ್ನವನ್ನು ದೇವರಾಗಿ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಜನರು ಭತ್ತದ ಉತ್ಪಾದನೆಯಿಂದ ತೊಡಗಿ ಅದು ಅಕ್ಕಿಯಾಗಿ ಮನೆ ಸೇರಿ ಅನ್ನವಾಗಿ ಉಣ್ಣುವವರೆಗೂ ಅನಂತರವೂ ಬೇಸಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನೂ ಆರಾಧನೆಗಳನ್ನೂ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಕರಾವಳಿಯ ಜನಜೀವನದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಉಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಜನರ ಒಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಅವಿಭಜಿತ ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನರ ಬದುಕಿನ ರೀತಿನೀತಿಗಳು ಮತ್ತು ಒಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬಯಲುನಾಡಿನ ರೀತಿನೀತಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ಇದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವುದೇ ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯವರೂ ಕೃಷಿಯಿಂದಲೇ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದವರು ಎಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಕೃಷಿಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಚರಣೆಗಳು, ಆರಾಧನೆಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಹಾಡುಗಳು, ಕತೆಗಳು ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ವರ್ಷದುದ್ದಕ್ಕೂ ಈ ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆಚರಣೆಗಳು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ಅದರೊಳಗೆ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿದೆ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವಿನಾಭಾವಸಂಬಂಧ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಧಾನ್ಯದ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಮೂಲೋದ್ದೇಶ ಮಾನವನ ಹಸಿವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದು. ಭತ್ತದ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ನಾವು ಇದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಕರಾವಳಿಯ ಭತ್ತದ ಬೆಳೆ ಅಥವಾ ಅಕ್ಕಿಯ ಉತ್ಪಾದನೆ ಕೇವಲ ಹಸಿವನ್ನು ನೀಗಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಮನುಷ್ಯನ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಜೀವನವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವ ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಘಟಕವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭತ್ತವು ಜನಾಂಗದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಕ, ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇದುವೇ ಕರಾವಳಿಯ ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಕರಾವಳಿಯ ಕೃಷಿಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಅದೆಷ್ಟೋ ಆಚರಣೆಗಳು, ಆರಾಧನೆಗಳು,

ಕುಣಿತಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇವು ಬೇಸಾಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವುಗಳಾಗಿದ್ದು ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೇಸಾಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾದ ಹಾಗೆ ಆಚರಣೆ–ಆರಾಧನೆಗಳಲ್ಲೂ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಅವಿಭಜಿತ ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯು ಭಿನ್ನ ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಜನರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಮಾಜದ ನೆಲೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆಚರಣೆಗಳು ಆರಾಧನೆಗಳು ಒಂದಾಗಿದ್ದರೂ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿ–ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನ ಕೊಡಿಸಿರುವ ಬಂಟರು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮನೆತುಂಬಿಸುವುದು, ಕೆಡ್ಡಸ, ಕಂಬಳ, ಕೋಳಿ ಅಂಕ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವ, ಅರ್ಥ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು. ಇತರ ಕೆಲವು ಹಬ್ಬ-ಹರಿದಿನಗಳಿಗೂ ಕೃಷಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಬಂಟರು ಇದೇ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದು ಬಂಟರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಬಹುಪಾಲು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಳಕೊಂಡಂದಿನಿಂದ ಅವರ ಕೃಷಿಸಂಬಂಧ ದುರ್ಬಲವಾಗಲು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಅವರು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬೇರೆ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೂ ಕೃಷಿಪ್ರೀತಿ ಅವರನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಬಂಟರ ಜೀವನದ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗದಂತಿದ್ದ ಕುರಲ್‌ಪರ್ಬ (ತೆನೆ ಕಟ್ಟುವುದು), ಕೆಡ್ಡಸ ಮುಂತಾದುವು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಹಿಂದಿನಷ್ಟು ವೈಭವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದೇ ಹೋದವು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಹಲವು ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಬದಲಾವಣೆ ತಂದುಕೊಂಡರು. ಕರಾವಳಿಯ ಜನರ ಮುಖ್ಯ ಕಸುಬು ವ್ಯವಸಾಯ. ಇಲ್ಲಿಯದು ಕೃಷಿಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಭೂಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಗಳ ಜನರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲಾ ಕೃಷಿಜೀವನದೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಗುತ್ತುಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯದ ಕೆಲಸದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಆಚರಣೆ, ಆರಾಧನೆಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಗುತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಗಳ ಗೇಣಿದಾರರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ಜನರಿಗೆ ಅವರದ್ದೇ ಆದಂತಹ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಕೆಲಸಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಆಯಾ ಜಾತಿಯವರೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕಟ್ಟಲೆಯಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ಜನರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಜೀವಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

೮.೧ ಆಚರಣೆಗಳು

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸ್ಪಡುವ ಹಬ್ಬಗಳು ಉಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವ ಹಬ್ಬಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕಭಿನ್ನತೆಯು ಒಂದು ಕಾರಣವಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಇಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವ ಹಬ್ಬಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿಯ ಕೃಷಿಗೂ ಒಂದು ನಂಟಿದೆ ಮತ್ತು ಈ

ಆಚರಣೆಗಳೆಲ್ಲ ಕೃಷಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದಲೇ ಬಂದಿರುವಂತಹವುಗಳೆಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕರಾವಳಿಯವರಿಗೆ ಭೂಮಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಆರಾಧ್ಯಭಾವನೆಯಿದೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಕೃಷಿಯೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆಯೋ ಅದು ಯಾವ ರೀತಿಯದೇ ಆದರೂ ಅನ್ನ ನೀಡುವ ಸಾಧನ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ದೈವಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ಇರುವಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಹರೆಗಳಿವೆ. ನೇಜಿ ನೆಟ್ಟು ಅದು ಭತ್ತವಾಗಿ ಮನೆಯ ಅಂಗಳವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಕ್ಕಿಯಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರುವಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಲವಾರು ಆಚರಣೆಗಳಿವೆ.

ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಆಟಿಮದ್ದು (ಆಟಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ) ಹೊಸ್ತಿಲಜ್ಜಿ, ವಿಷುಹಬ್ಬ, ಕೊರಳು (ತೆನೆ) ಕಟ್ಟುವುದು, ದೀಪಾವಳಿ, ಕೆಡ್ಡಸ, ಮಾರಿಪೂಜೆ, ಯುಗಾದಿ, ಅಷ್ಟಮಿ, ಕಾವೇರಿಸಂಕ್ರಮಣ, ಭತ್ತದ ಪೈರುಗಳಿಗೆ ಸೀಮಂತೋತ್ಸವ, ಮುಂತಾದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಕೃಷಿಕರು ಪೂಜನೀಯ ಭಾವನೆಗಳಿಂದ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಬಹಳ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕರಾವಳಿಯಾದ್ಯಂತ ಬೇಸಾಯದ ಕೆಲಸಗಳು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳು ಇದೆ ಎನ್ನುವಾಗಲೇ ಭೂಮಿತಾಯಿ ಋತುಮತಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಕೃಷಿಕರಿಗಿದೆ. ಇದನ್ನು 'ಕೆಡ್ಡಸ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಋತುಮತಿಯಾದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಹಾಗೆ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಸೂತಕದಲ್ಲಿರುವ ಭೂಮಿತಾಯಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಮಿಂದು ಶುಭ್ರಳಾಗಿ ಫಲೋತ್ಪಾದನೆಗೆ ಸಿದ್ಧಳಾಗುತ್ತಾಳೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಕೆಡ್ಡಸದಂತಹ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಕೆಡ್ಡಸದ ಕುರಿತಂತೆ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಯಾರೂ ಅಗೆಯುವ, ಕಡಿಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಕಾಣುವ ಕೃಷಿಕರಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಆಕೆ ಮುಟ್ಟಾಗಿದ್ದು ಅವಳ ಮೈ ಅದುರುವ, ನೋವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಆಕೆಯ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಮನೆಯ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಮಾಡುವ ತಯಾರಿ ವಿಶೇಷವಾದುದು. ಭೂಮಿತಾಯಿಗೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಎರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಪುಡಿಮಾಡಿ ಪ್ರಸಾದರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಭೂಮಿ ತಾಯಿ ಮುಟ್ಟಾಗಿದ್ದಾಳೆ, ನಿನ್ನೆ ಮಕರ ಮಾಸದ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆ ದಿನ ಮೊದಲ ನೀರು, ಅದು ಶುರು ಕೆಡ್ಡಸ ಅಥವಾ ಕೋಡಿ ಕೆಡ್ಡಸ. ಇಂದು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ದಿನ, ಎರಡನೆಯ ನೀರು, ಇದು ನಡುಕೆಡ್ಡಸ. ನಾಳೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ದಿನ ಮೂರನೆಯ ನೀರು, ಅದು ಕಡೆಕೆಡ್ಡಸ. ನಾಡಿದ್ದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಕುಂಭಸಂಕ್ರಮಣ. ಅಂದು ರಜಸ್ವಲೆಯಾದ ಭೂತಾಯಿ ಮಿಂದು ಶುಚಿಯಾಗಿ ಬರುವ ದಿನ" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೧೦೨). ಹೆಣ್ಣು ಮತ್ತು ಭೂಮಿತಾಯ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಿಗಿರುವ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಈ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಾತೃಪ್ರಧಾನವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮತ್ತು ಭೂಮಿ ಎರಡೂ ಮೌಲ್ಯಯುತವಾದುವು. ಕೆಡ್ಡಸದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗಿಡಮರಗಳೆಲ್ಲ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಉದುರಿಸಿ ಕೆಂಪನೆ ಬಣ್ಣದ ಚಿಗುರುಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಆ

ಚಿತ್ರಣವು ಜನಪದರಿಗೆ ರಜಸ್ವಲೆಯಾದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಗೆ ಯಾವುದೇ ನೋವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಡ್ಡಸ ಹಬ್ಬದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರು ಮುಟ್ಟಾದರೆ ಹಸಿತೆಂಗಿನ ಮಡಲಿನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಬೇಕೆಂದು ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ.

"ಇದೀಗ ಮಾರಪ್ಪ ಗುತ್ತಿನ ಮೊಗಸಾಲೆ ಹೊಕ್ಕಾಗ ದುತ್ತೆಂದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದವಳು ಅಬ್ಬಕ್ಕೆ ಮತ್ತವಳ ಮಗಳು ಮುತ್ತು! ಇಬ್ಬರೂ ಹಸಿ ತೆಂಗಿನ ಮಡಲಿನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಣ್ಣು ಕೆಡ್ಡಸದ ದಿನ ಮುಟ್ಟಾದರೆ ಆ ದಿನವಿಡೀ ಆಕೆ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ನೆಲಕ್ಕೆ ಉಗುಳದೆ, ಭೂತಾಯಿಗೆ ಮೈಲಿಗೆ ಮಾಡದೆ ಹಸಿ ತೆಂಗಿನ ಸೋಗೆ ಮೇಲೆ ಮಲಗಬೇಕೆಂಬ ಕಟ್ಟಳೆಯಿದೆ" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೧೦೨). ಗಂಡಸರಿಗೆ ಈ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಕೃಷಿಕಾರ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಮಯವನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಳೆಯ ಶಿಲಾಯುಗದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮನುಷ್ಯರು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ತಮ್ಮ ಆಹಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತೇವೆ. ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಬೇಟೆ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಒಂದು ಆಚರಣೆಯಾಗಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕೃಷಿಕರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಾಯಿಯಾಗಿ, ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಫಲವಂತಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸದಾ ಕಾಣಲು ಬಯಸುವುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಮನೋಭಾವವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಕೃಷಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಹಳ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಚರಣೆಯಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಬೇಸಾಯದ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ ಈ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೇಣಿದಾರ ಒಕ್ಕಲು ಜನರೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ಆಚರಿಸುವುದು ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ವರ್ಷಂಪ್ರತಿ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಗೇಣಿಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಉಳಿದ ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ಅವರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಊಟಮಾಡುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಹಬ್ಬಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯವರ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಕಾದು ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಶೇಷವಾದ ಅಡುಗೆ ಸವಿಯುವುದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಂಭ್ರಮವಾಗಿತ್ತು. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯವರಿಗೂ ಹಬ್ಬದ ದಿವಸ ಮತ್ತು ಇತರ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನೆ ಮತ್ತು ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಈ ಗೇಣಿ ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿರುತಿತ್ತು. ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಳವೆಂದರೆ ಭೂಮಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆಯಿಂದ ಅವರ ಜೀವನ ಸಾಗಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿ ಭೂಮಿತಾಯಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳಿಂದ ಕಾಣುವ ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವಿದೆ.

ವಿಷುಹಬ್ಬವನ್ನು ಗುತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆಚರಣೆಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಆ ದಿನ ಗೇಣಿದಾರರು ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನರ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಈ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತಿದ್ದರು. ಮುಂಜಾನೆ ಗುತ್ತಿನವರೆಲ್ಲ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪೂಜೆಗೆ ತಯಾರಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಯಜಮಾನ ಹಂಚುತ್ತಾನೆ. ಮನೆಮಂದಿ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬಂದು ಪೂಜೆಗೆ ತಯಾರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಹೆಂಗುಸರು ತಯಾರಿಸುವ ಅಡುಗೆಗೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷವಿದೆ. ವಿಷುಹಬ್ಬದ ದಿವಸ ತಯಾರಿಸಲಾಗುವ ತಿಂಡಿ ತಿನಿಸುಗಳು ಕೃಷಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದಲೇ ಬಂದಂತಹವು. "ವಿಷುವಿನ ಪಾಯಸ, ಎಳೆ ಗೇರುಬೀಜದ ಪಲ್ಯ, ಎಳೆ ತೊಂಡೆಯ ಸಾರು, ಕಡಲೆ, ಬಲ್ಯಾರ್ ಮೀನಿನ ಪಲ್ಯ, ಸೌತೆಕಾಯಿಯ ಪಚ್ಚಡಿ, ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣಿನ ಗೊಜ್ಜು, ಸೌತೆಯ ಸಾಂಬಾರು, ಅಲಸಂಡೆ, ಹಿರೇಕಾಯಿ ಉಪ್ಪುಕರಿ, ಬೆಂಡೆ, ಬದನೆಯ ಮೆಣಸಿನ ಗಸಿ, ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಬಗೆಯ ತಯಾರಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು" (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ, ಪು. ೭೪). ಈ ಹಬ್ಬದ ವಿಶೇಷತೆ ಏನೆಂದರೆ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಸಂಪತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಲಿ ಎನ್ನುವ ಆಶಯದಿಂದ ನಡೆಸುವ ಕೆಲವು ಆಚರಣೆಗಳು. ಆ ವಿವರಗಳು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. "ಅಂಗಳದ ಭೂತದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಎದುರು ಎಲ್ಲಾ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಚಿನ್ನದ, ಹಣದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟರು. ತಂಬಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಅದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆ, ಒಂದು ಕೊಡಿ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಳ್ಳ ಹೊಸ ಅಕ್ಕಿ, ಬದಿಯಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಅಡಿಕೆ, ಸುತ್ತ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮಾಲೆ ಇಟ್ಟು, ಒಂದು ಕಲಶಕನ್ನಡಿ ಇಟ್ಟು, ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನರು ಕಣಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದರು. ಆ ಹೊಸ ದಿನದಂದು ಮನೆಯ ಧನ ಧಾನ್ಯಸಂಪತ್ತುಗಳ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದೇ ವಿಷುವಿನ ಕಣಿಪೂಜೆ. ಒಕ್ಕಲಿನವರಿಗೂ ದನಿಯ ಮನೆಯ ಕಣಿಯ ಸಂಪತ್ತು ಸೌಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು ಅವರ ಭಾಗ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಲೆಂದು ಕೈಮುಗಿದು ಅಡ್ಡಬೀಳುವುದೇ ಸೌಭಾಗ್ಯ" (ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ, ೨೦೦೮ ಪು. ೭೪). ಆ ದಿನ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲ ಭೂತದ ಗುಂಡಕ್ಕೆ ಕೈಮುಗಿದು ಚಾವಡಿಗೆ ಬಂದು ಯಜಮಾನನ ಕಾಲಿಗೆ ಅಡ್ಡಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಯಜಮಾನ ಅವರನ್ನು ಹಾರೈಸಿ ಪಾವಲಿಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಯುಗಾದಿಯನ್ನು ಸೌರಮಾನ ಯುಗಾದಿ ಮತ್ತು ಚಾಂದ್ರಮಾನ ಯುಗಾದಿ ಎಂದು ಎರಡು ಬೇರೆಬೇರೆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ತುಳುವರಿಗೆ, ಅಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸೌರಮಾನ ಯುಗಾದಿಯಾದರೆ ಕೊಂಕಣರಿಗೆ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮರಿಗೆ ಚಾಂದ್ರಮಾನ ಯುಗಾದಿ. ತುಳುವರು ಸೌರಮಾನ ಯುಗಾದಿಯನ್ನು 'ಬಿಸು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾವಿರಾರು ಮುಡಿ ಹುಟ್ಟುವಳಿಯಿರುವ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಂತು ಬಿಸು ಹಬ್ಬದ ಸಂಭ್ರಮವೇ ಬೇರೆ. ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಒಕ್ಕಲಿನವರನ್ನು ಜೊತೆಸೇರಿಸಿ ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ಅವರ ಗೇಣಿದಾರರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಬೇರೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇವರ ನಡುವೆ ದಣಿ ಒಕ್ಕಲಿನ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದರೂ ಹಬ್ಬದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಮನೆಯವರಾಗಿ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ರೀತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಗಾಣಿಗರು, ನೇಕಾರರು, ಬಡಗಿ, ಕಮ್ಮಾರ ಕುಂಬಾರ, ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಸುಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

"ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನಿ ಶಾಂತಕ್ಕೆ ಯುಗಾದಿಯ ಮುನ್ನಾದಿನ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳಿಂದ ಸಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗುತ್ತಿನ ಚಾವಡಿಯ ನಡುಭಾಗದ ಬಲಬದಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಒಂದು ಮಂಡಲ ಬರೆದರು. ಅದರ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಒಂದು ನಿಲುಗನ್ನಡಿಯನ್ನು ಗೋಡೆಗೆ ಆನಿಸಿ ಇಟ್ಟರು. ಗಾಣಿಗ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಚರಿಗೆ ತುಂಬ ಎಣ್ಣೆ ತಂದಿಟ್ಟ! ತಾಲ್ಯ (ನೇಕಾರ) ಸೋಮಪ್ಪನು ತಾನೇ ಕೈ ಮಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನೆಯ್ದು ಹೊಸ ಸೀರೆಯೊಂದನ್ನು ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿದ. ಬಡಗಿ ಶಂಬಾಚಾರಿ (ಶ್ಯಾಮರಾಯ ಆಚಾರಿ) ಹೊಸ ನೇಗಿಲೊಂದನ್ನು ಗೂರಿ (ತಯಾರಿಸಿ) ತಂದ. ಕಮ್ಮಾರ ಶೀನಾಚಾರಿ ಪೈರು ಕೊಯ್ಯುವ ಎರಡು (ಪರ್)ಕತ್ತಿಗಳ ಜೊತೆ ಒಂದು ಮಂಡೆ ಕತ್ತಿಯನ್ನು (ದೊಡ್ಡ ಕತ್ತಿ) ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದ. ಶೀನಕುಲಾಲ (ಕುಂಬಾರ) ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸ(ಉಪಯೋಗಿಸ)ಬಹುದಾದ ಎರಡು ಬಾವಡೆ(ಕಾವಲಿಯ ಮುಚ್ಚಳ)ಗಳ ಸಮೇತ ಬಂದ. ಆದಂ ಕುಟ್ಟಿ ಬ್ಯಾರಿಯು ಹಸಿ ಗೇರುಬೀಜದ ಬೊಂಡನ್ನು ದೊಡ್ಡ ತಂದೊಳಿಗೆಯ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಬಾಳೆ ಹಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿದ"...... (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೧೬೧.). ಯುಗಾದಿಯ ದಿನ ಬಳಸಲಾಗುವ ಈ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಗುತ್ತಿಗೆ ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸುವ ಇವರೆಲ್ಲರ ಕುಲಕಸುಬನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಗುತ್ತಿನ ಒಕ್ಕಲಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವವರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇವರೆಲ್ಲ ಗುತ್ತಿನ ಗೇಣಿದಾರರೂ ಹೌದು. ಬೇಸಾಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕುಲಕಸುಬನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಅದನ್ನೂ ಬದುಕಿನ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವವರು. ಈ ದಿನ ಹೊಲಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಬಿತ್ತನ್ನು ಹಾಕುವ ಕ್ರಮವೂ ಇದೆ. ಮನೆಮಂದಿ ಒಂದು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಗದ್ದೆಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ನೀರನ್ನು ಚಿಮುಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯುಗಾದಿಯ ದಿನ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಶುಭ ಆರಂಭವನ್ನು ನೀಡುವುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಕೃಷಿಕರಿಗೆ.

ಯುಗಾದಿಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಿಂದಲೇ ಗೇಣಿದಾರರು ತಮ್ಮ ಗೇಣಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಧಿಸಲಾದ ಅಕ್ಕಿಮುಡಿಗಳನ್ನು ತಂದು ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕಿತ್ತು. ಯುಗಾದಿಯ ದಿನವೂ ಗೇಣಿ ಸಂದಾಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಆ ದಿನ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪಾಯಸದ ಊಟವನ್ನು ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಚಾರಿಗಳು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಗುತ್ತಿನವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಊಟದ ಪಡಿಯನ್ನು, ಬೊಂಡ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ದಿನ ಗುತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಚಾಲಗೇಣಿ ಹಾಗೂ ಮೂಲಗೇಣಿ ಒಕ್ಕಲಿನವರು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಯುಗಾದಿ ಕಳೆದ ಅನಂತರ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವ ಹಬ್ಬ ಆಟಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗೂ ತತ್ವಾರ. ಗೇಣಿದಾರರಿಗಾದರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಾಲಕ್ಕೆಂದು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟ ಹಲಸಿನ ಅಥವಾ ಗೆಣಸಿನ ಹಪ್ಪಳಗಳೋ, ಬೇಯಿಸಿ ಒಣಗಿಸಿಟ್ಟ ಹಲಸಿನ ಬೀಜಗಳೋ, ಒಣಗಿಸಿಟ್ಟ ಗೆಣಸಿನ ಹೋಳುಗಳೋ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟದ್ದು.

ಆಟಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಏಳು ದಿನ ಕಳೆಯುವಂದು ಆಟಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ. ಆ ದಿನದ ವಿಶೇಷ ಹಾಲೆ ಮರದ ತೊಗಟೆಯ ರಸ ತೆಗೆದು ಖಾಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಸೇವಿಸುವುದು. ಇದರಿಂದ ಆ ವರುಷ ರೋಗರುಜಿನಗಳು ಕಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಹಾಲೆ ಮರದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನೂರು ಕೋಟಿದೇವತೆಗಳೂ ಆ ದಿನ ವಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮರದ ಕೆತ್ತೆಯನ್ನು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಕಚ್ಚಿ ಇಲ್ಲವೆ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ತರಬೇಕು, ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಬಾರದು ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಇದೆ. "ಅಂದು ನಸುಕು ಹರಿಯುವ ಮುನ್ನವೇ ಎಲ್ಲ ಮನೆಗಳು ಒಕ್ಕಲಾಗಿವೆ. ಸೂರ್ಯ ಹುಟ್ಟುವ ಮೊದಲೇ ಬೆಟ್ಟ-ಗುಡ್ಡ-ಕಟ್ಟಹುಣಿ ಏರಿ, ಪಾಲೆಮರದ ತೊಗಟೆ ಕೆತ್ತಿ ತರಬೇಕೆನ್ನುವ ಅವಸರ ಎಲ್ಲ ಮನೆಯ ಗಂಡಸರಲ್ಲೂ. ಆದರೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಕತ್ತಲು ಬೇರೆ. ತಾವು ಹೋಗುವುದು ಪಿಶಾಚಿ ದೆವ್ವಗಳು ಸೇರುಕೊಳ್ಳುವ ಆ ಪಾಲೆ ಮರದ ಅಡಿಗೆ. ಮಳೆಯ ಜಿರಿ ಜಿರಿಗೆ ಕೇರೆ-ಹಾವು-ಕಂದಡಿಗಳಿಗೇನು ಬರವಿಲ್ಲ. ಬಯಲಾಟದ ಬಾಲಗೋಪಾಲರು ಕುಣಿದಂತೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಅವುಗಳದ್ದೇ ಕುಣಿತ! ಹಾಗಿರುವಾಗ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಎದ್ದು ಹೋಗುವುದುಂಟೇ. ಕೇರಿಯ ನಾಕು ಮಂದಿ ಒಟ್ಟಾಗಲಿ ಎಂದು ತೆಂಗಿನ ಮಡಲಿನ ದೊಂದಿ ಉರಿಸುತ್ತಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ಗಂಟಲ ಅಬ್ಬರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೧೫೫). "ಆ ತೊಗಟೆ ರೋಗನಿರೋಧಕ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಏಳುವ ಮೊದಲೇ ಎದ್ದು ಬತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಯಾರೂ ನೋಡದ ಹಾಗೆ ಮರದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಹಾಲೆಮರದ ತೊಗಟೆಯನ್ನು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಕಚ್ಚಿ ರಸ ಹೀರಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನಿ" (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೧೯೦). ಈ ದಿನ ಬತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಕಾಸರಕನ ಮರದ ಗೆಲ್ಲನ್ನು ನೆಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಸರಕನ ಮರದ ಗೆಲ್ಲು ಕಹಿಯಾಗಿದ್ದು ಇದರಿಂದ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಬತ್ತದ ಬೆಳೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಹುಳ ಬಾಧೆ ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಜನರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

ಆಟಿ ತಿಂಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಬರವುದು ಸೋಣ. ಈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ್ತಿಲಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಹೊಸ್ತಿಲನ್ನು ತೊಳೆದು ಅದಕ್ಕೆ ಅರಶಿನ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಹೂಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಇರಿಸುವ ಹೂಗಳು ಆಟಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅರಳುವ ಹೂವುಗಳೇ ಆಗಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಇವತ್ತಿಗೂ ಶ್ರಾವಣಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹೊಸ್ತಿಲಿಗೆ ಅದೇ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ತಂದು ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. "ಸೋಣ ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಭತ್ತದ ತೆನೆ ಒಡೆದು ಹೊರಬರಲಾರಂಭಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಸೀಮಂತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಐತು ಹಾಗೆ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ತೆನೆ ಬಿರಿದು ಅಡ್ಡಮಲಗಿದ್ದ ಪೈರುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಹೆತ್ತು ಸುಸ್ತಾದ ಬಾಣಂತಿಯರನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡ. ಮೊನ್ನೆ ಶ್ರಾವಣದ ನೂಲ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು, ಅಂದರೆ ಆಟಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರು ದಿನ ಹೋಗುವಂದು ಈ ಏಣೇಲ್ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಸೀಮಂತ ಮಾಡಿದ್ದ ದಿನವನ್ನು ಐತು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡ" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೧೯೦). ತೆನೆ ಕಟ್ಟುವ ಪೈರನ್ನು ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಅದನ್ನು ಆದರಿಸುವ ಕ್ರಮ ಬಹಳ ವಿಶೇಷವಾದದ್ದು. ಆ ತೆನೆಯು

ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಅರಳಿದರೆ ಕೃಷಿಕನ ದುಡಿಮೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬದುಕುವ ರೈತನಿಗೆ ಆ ಪೈರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುವ ಮನೋಭಾವ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇಂದು, ಕೃಷಿ ಆಧುನಿಕಸ್ವರೂಪ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪಲ್ಲಟಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಬಂದ ಭೂಸುಧಾರಣೆ, ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ, ಕರಾವಳಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಬೀಡಿ ಉದ್ಯಮ, ಗೇರುಬೀಜ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು, ಹಂಚಿನ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು, ಭಾರತಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಅನ್ಯಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಹಾಗೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳು ಕರಾವಳಿಯ ಜನರನ್ನು ಕೃಷಿಯಿಂದ ದೂರಮಾಡಿದವು. ಪರಿಣಾಮ ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾ ಇಂದು ಬಹಳಷ್ಟು ಆಚರಣೆಗಳು ನಿಂತುಹೋಗಿವೆ. ಕೃಷಿಕರು ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾರಾಟಮಾಡಿ ದೇಶವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ. ಕರಾವಳಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಸಮುದ್ರತೀರದ ಜನರ ಮುಖ್ಯ ಕಸುಬು ಮೀನುಗಾರಿಕೆ. ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರಿಮೆಣಸನ್ನು, ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ರಫ್ತುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರಗಳು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿವೆ. ಜಮೀನ್ದಾರ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಸಂಬಂಧ, ಗೇಣಿ ಪದ್ಧತಿ, ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆಚರಣೆ ಹಾಗೂ ಆರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಿನವರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಕೃಷಿನಾಗರಿಕತೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಯಾವಾಗ ಮನುಷ್ಯ ಕೃಷಿಗೆ ತೊಡಗಿದನೋ ಆಗ ನಾಗರಿಕತೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ಇದು ಬೆಳೆದಂತೆ ಕೃಷಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಯಿತು. ಕೃಷಿ ಕೇವಲ ಅನ್ನಗಳಿಕೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅದು ಬದುಕಿನ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆಚರಣೆಗಳೆಲ್ಲ ವಾರ್ಷಿಕಾವರ್ತನದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದ ಕೃಷಿ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಂಡ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಹಾಗೆ ಕೆಲವು ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯ ಗತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಧಾನ ಅಂಶ ಜಾಗತೀಕರಣ. ಇದರ ಎರಡು ಕಬಂಧಬಾಹುಗಳಂತಿರುವ ಖಾಸಗೀಕರಣ ಮತ್ತು ಉದಾರೀಕರಣಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಆದ ಮಹತ್ತರವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಡಾ। ನಾ. ಮೊಗಸಾಲೆಯವರ 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಗುತ್ತಿನಾರ್ ವೆಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿ ತುಂಗಕ್ಕೆಯ ಮಗಳು ಕೊರಪಳುವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಾಗ ಕುಲದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ

ಎಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗದೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಗುತ್ತಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಮದುವೆಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ತನಗಿಂತ ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರದ ಎದುರು ತಲೆಬಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ತುಂಗಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ನೀಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದರೂ ವೆಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಆದ ಅವಮಾನವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸದಿದ್ದರೂ ಮೌನವಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಂಡರೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆಘಾತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸಾವನ್ನಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಪಟೇಲಿಕೆಯ ಸನದು ಮತ್ತು ಹಿತ್ತಾಳೆ ನಳಿಗೆಯ ಬಂದೂಕು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಯಿಂದ ಗುತ್ತಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಕೃಷಿ ಆಧುನಿಕಸ್ವರೂಪ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪಲ್ಲಟಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಈ ಪಲ್ಲಟಗಳ ಪ್ರಮುಖಾಂಶಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ.

ಕೃಷಿಯ ಅವನತಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವನತಿಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಕೃಷಿಪ್ರಧಾನವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಇಂದು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಈ ಹಬ್ಬಗಳು ಕೃಷಿಪ್ರಧಾನವಾದವುಗಳು. ತೆನೆ ಕಟ್ಟುವ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಇವತ್ತು ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಹಿಂದಿನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ. ಯಾರದೋ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿದ ತೆನೆಗಳನ್ನು ತರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಇತ್ತೀಚೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ತೆನೆ ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಒಂದು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ಸಸಿಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಬೆಳಸುವ ಪರಿಪಾಟವಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಗುತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಹಬ್ಬದ ದಿನ ತೆನೆಯನ್ನು ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ ತನ್ನ ಗದ್ದೆಯಿಂದಲೇ ತರುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರರೆಲ್ಲ ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಾಗಿ ಗೇಣಿದಾರರೆಲ್ಲ ಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ಬಳಿಕ ಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಸೇರಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಹಬ್ಬ ಅವರವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಗೊಳಪಡತೊಡಗಿತು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿತು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ದೂರದ ಊರುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆಲೆನಿಂತಾಗ ಈ ಹಬ್ಬಗಳು ಮೂಲದ ಸೊಗಡನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇವತ್ತು ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಗದ್ದೆಗಳು ಮಾರಾಟವಾಗಿವೆ; ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಯು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಇಂದು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಇಂದು ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳಾದ ತೆಂಗು, ಅಡಿಕೆ, ಕರಿಮೆಣಸು, ಬಾಳೆ, ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಆಚರಣೆಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಈ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸದಾ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಲಾಭಗಳಿಕೆಯ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಇರುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ದೈವಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಆಚರಣೆಗಳು, ಆರಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೃಷಿಯ ಅವನತಿ ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವನತಿಯೂ ಹೌದು.

೮.೨ ಜನಪದ ಕುಣಿತಗಳು

ಜನಪದ ಕುಣಿತಗಳು ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿಯೇ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅವಿಭಜಿತ ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಜೀವನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನಪದ ಕುಣಿತಗಳು ಇವೆ. ಕಂಗೀಲು, ಮಾಯಿದ ಪುರುಷೆ, ಆಟಿಕಳಂಜ, ಮಾದಿರ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕುಣಿಯುವವರು ಮುಂಡಾಲರು, ಗೊಡ್ಡರು, ನಲಿಕೆಯವರು, ಮತ್ತು ಪಂಬದರು. ಕೃಷಿಯೇತರ ಜನಾಂಗದವರು ಕೃಷಿಗೆ ಮತ್ತು ಜನರಿಗೆ ಬರುವ ರೋಗರುಜಿನಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕುಣಿಯುವ ಕುಣಿತಗಳು ಇವು. ತುಳುವಿನ ಆಟಿ (ಕರ್ಕಟಕ) ಮತ್ತು ಮಾಯಿ (ಕುಂಭ) ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಕುಣಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷಿಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿದು ಜನರು ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ಮನೆಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕುಣಿದು ಮನೆಮಂದಿ ನೀಡುವ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನೋ ಭತ್ತವನ್ನೋ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಕೆಳವರ್ಗದವರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಂಗಡದವರು ಕುಣಿಯುವ ಈ ಕುಣಿತಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ಊರಿನ ಯಜಮಾನನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಕುಣಿತಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಕೃಷಿಪ್ರಧಾನವಾದುದೇ ಆಗಿದೆ. ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ನೇಜಿಯನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಕೃಷಿಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿದು ಹೋದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಸುರಿದ ಮಳೆಯಿಂದ ಬೆಳೆಗೆ ರೋಗರುಜಿನಗಳು, ಜನರು ವಾಸಿಸುವ ಊರಿನಲ್ಲಿ ರೋಗರುಜಿನಗಳು, ತೊಂದರೆಗಳು ಬರುವಾಗ ಅವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಸದುದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಕುಣಿತಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನನಿರ್ವಹಣೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಾಗಿ ಕುಣಿದರೆ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಪರರ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಅವರು ಕುಣಿಯುವುದು ಅಥವಾ ಪರರು ಅವರನ್ನು ಕುಣಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಂಗೀಲು ಕುಣಿಯಲು ಬಂದ ಬಾಡನಿಗೆ ಅದ್ರಾಮ "ಕಂಗೀಲು ಎಷ್ಟು ದಿನ ಕುಣಿಯುತ್ತಿ?" ಎಂದಾಗ "ಗುತ್ತಿನ ಉಳ್ಳಾಯರು ಮೂರುದಿನ ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿ ಕುಣಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಮಾತ್ರ ಆರು ದಿನ ಕುಣಿಯಬೇಕಂತ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಇನ್ನು ಮೂರು ಉಳ್ಳಾಯರಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ನೋಡಬೇಕು" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಬಾಡ (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೧೨೭). ಸುರಗೀಮಠದಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯುವ ಕಂಗೀಲು ನೃತ್ಯದ ಹಿಂದಿನ ಉದ್ದೇಶ ಕೇವಲ ಊರಿನ ಮತ್ತು ಬೆಳೆಯ ರೋಗರುಜಿನಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಾಗಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಅದ್ರಾಮ ಮತ್ತು ದ್ರೌಪದಿಯರನ್ನು ಮತ್ತೆ ಒಂದುಗೂಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮುಸಲ್ಮಾನನೊಬ್ಬ ಕಂಗೀಲು ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಹೆಬ್ಬಾರರಿಗೆ ಕಂಗೀಲು ಕುಣಿಯುವ ತಂಡ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೇ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಎದ್ದು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ತಮ್ಮ ನಿದ್ರೆ ಹಾಳಾದದಕ್ಕೆ ಶಪಿಸದೆ 'ಕಂಗೀಲು ಕುಣಿದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಸಮೃದ್ಧಿ ಇದ್ದು, ಮಾರಿಯ ಸಂಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ರೋಗರುಜಿನವಿರದು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹೆಬ್ಬಾರರಲ್ಲೂ ಇದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ನಗು ಮುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಣಿತದ ತಂಡವನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡರು'. ಇಲ್ಲಿ ಕಂಗೀಲು ಕುಣಿದ ಅಂಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು

ಪಡೆಯುತ್ತದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಬೆಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ, ರೋಗರುಜಿನಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ಈ ಕುಣಿತವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಮನೆಯವರು ತಮ್ಮ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

'ಮಾದಿರ' ಎಂಬುದು ಹೆಂಗಸರು ಕುಣಿಯುವ ಕುಣಿತ. ಆದರೆ ಇಂದು ಹೆಣ್ಣಿನ ವೇಷಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗಂಡಸರು ಕುಣಿಯುತ್ತಾರೆ. 'ಮಾಯಿದ ಪುರುಷೆ' ಕುಣಿತದ ಕಥೆ ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿದೆ. ಆಟಿ ತಿಂಗಳು (ಕರ್ಕಟಕ ಮಾಸ) ಕಷ್ಟದ ತಿಂಗಳು, ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ರೋಗರುಜಿನಗಳು ಹೆಚ್ಚು. ಈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ವೇಷಹಾಕಿ ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕುಣಿಯುವ 'ಆಟಿಕಳಂಜ' ಊರಿನ ಜನರ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅವನು ಕುಣಿದ ಅಂಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಊರಿನ ಮಾರಿಯನ್ನು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಊರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ ಆಟಿಕಳಂಜ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಕಳಂಜನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕುಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ವೈದ್ಯಕೀಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನರ ಕಾಯಿಲೆಗಳಿಗೆ ಮದ್ದು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಈ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಇಂದಿನ ಜನರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿವೆ. ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಇಂತಹ ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಕೃಷಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಈ ಕುಣಿತಗಳು ಇಂದು ಕಾಣಲು ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕೃಷಿಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಜನಪದ ಕುಣಿತಗಳ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಇಂದು ಕೃಷಿ ವಾಣಿಜ್ಯೀಕರಣಗೊಂಡಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಉಂಟಾಗಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕೃಷಿಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತಹ ಆಚರಣೆಗಳು, ಆರಾಧನೆಗಳು ಕುಣಿತಗಳು ಇಂದು ಕಾಣಲು ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೊಂದು ಹಬ್ಬಗಳು ತಮ್ಮ ಮೂಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿವೆ. ಕೃಷಿಕರು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷುಹಬ್ಬ, ಕೊರಳಹಬ್ಬ, ಯುಗಾದಿಗಳನ್ನು ಇಂದು ಕೃಷಿಭೂಮಿ ಹೊಂದದೆ ಇರುವವರು ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಂತಹ ನಿಜವಾದ ಕಾಳಜಿ ಬದಲಾಗಿದೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಉದ್ದೇಶರಹಿತವಾಗಿದೆ. ಜನಪದ ಕುಣಿತಗಳು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಅಂಗಳಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದ ವೇದಿಕೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿವೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಈ ಜನಪದ ಕುಣಿತಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೃಷಿಯ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಕಾಲದ ಬದಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಲೆಗಳು ನಶಿಸಿದ ಬಗೆಗೆ ಸೂಚನೆಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ.

೮.೩ ಆರಾಧನ ಸ್ವರೂಪಗಳು

ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ನಾಗಾರಾಧನೆಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾದುವು. ಅವಿಭಜಿತ ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈ ಎರಡು ಆರಾಧನೆಗಳು ಉಳಿದ ಪ್ರದೇಶದ ಆರಾಧನೆಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಆಚರಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ತುಳುನಾಡು ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಕರಾವಳಿಯ ಭೂಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೇ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವ ಈ ಭೂತಾರಾಧನೆಯು ಬಹಳ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಚರಣೆಯಾಗಿದೆ.

೮.೩.೧ ಭೂತಾರಾಧನೆ

ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಭೂತ(ದೈವ)ದ ಆರಾಧನೆ ಸರ್ವೇ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಇಲ್ಲಿ ದೈವವನ್ನು 'ಭೂತ' ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ 'ಸತ್ಯ' ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 'ಸತ್ಯದ ಚಾವಡಿ', 'ಸತ್ಯದ ದೈವ', 'ಸತ್ಯದ ಮಣ್ಣು' ಎಂಬ ಪದಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ದೈವವನ್ನು ಅಥವಾ ಹಲವು ದೈವಗಳನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೈವ ದರುಶನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದೈವ ಕೊಡುವ ಮೊದಲ ನುಡಿಯೇ, "ಸತ್ಯದ ಚಾವಡಿ ಇದು. ಸತ್ಯದ ದೈವ ನಾನು. ಸತ್ಯದ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಸತ್ಯದ ಚಾವಡಿಗೆ ಬಲದ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಬಂದ ಸತ್ಯ ನಾನು. ಸೂರ್ಯ–ಚಂದ್ರರಿರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ಈ ನಾಡಿನ, ಈ ಚಾವಡಿಯ, ಈ ಮಣ್ಣಿನ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿ ಬಾರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ" (ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಬಂಟರು ಒಂದು ಸಮಾಜೋ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ೨೦೦೪, ಪುಟ ೪೫೪) ಎಂಬುದಾಗಿದೆ. ಮನೆಗಳ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ದೈವಗಳ ಭಂಡಾರಗಳನ್ನಿಡಲು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಜಾಗವಿದೆ. ಆ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದು ನೆಲೆ ನಿಂತ ಯಾರೇ ಆದರೂ ಅಥವಾ ಗುತ್ತನ್ನು ಖರೀದಿ ಮಾಡಿದ ಬಂಟ ಕುಟುಂಬವಾದರೂ ಆ ಗ್ರಾಮದ ಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಮೇಲೆ ಆ ಗುತ್ತಿನ ಪೂರ್ವಪರಂಪರೆಯ ಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಗೆ, ವಿಧಿನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಬೇಕು. ಅವನು ನೆಲೆಸಿರುವ ಗುತ್ತಿನ ಚಾವಡಿ ದೈವವೇ ಅವನ ಕುಟುಂಬದೈವವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ದೈವಾರಾಧನೆಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಪ್ರಧಾನವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಗುತ್ತಿನ ಹಿರಿಯರು ಭೂಮಿ ಹುಟ್ಟುವಳಿ ಗಳಿಸಿ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸೇನೆ ಕಟ್ಟುವ ಬದಲು, ಮನುಷ್ಯನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದ ಅಗೋಚರಶಕ್ತಿಗಳಾದ ದೈವಗಳ ಕೋಟೆ ರಚಿಸಿ, ಸೇನಾಬಲವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಊರಿನ ಪುಂಡುಪೋಕರಿಗಳನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಡಲು ದೈವಭಯದ ಆಡಳಿತೆಯ ಸುಲಭವಿಧಾನದ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ತಾವು ನಂಬಿದ ಭೂತದ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕನ್ಯಾಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದನ್ನೂ ಎಲ್ಲವೂ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನೂ

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ದೈವಬಲದ ಆಡಳಿತೆಯ ಸುಲಭಸೂತ್ರ ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಚತುರ ಯಜಮಾನರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅವರು ಗುತ್ತಿನ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಭೂತಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೀಡಿ ಆ ಮೂಲಕ ಗುತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನಗಳು ಗುತ್ತಿನ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಗುತ್ತಿನ ಚಾವಡಿಯ ದೈವಗಳ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ನಡೆದವನು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಉಳಿಯಲಾರ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯು ಜನರಲ್ಲಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ದೈವಗಳ ಕುರಿತು ಜನರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಭಯವನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಿ ಜನರನ್ನು ಹತೋಟಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ತಲೆತಲಾಂತರಗಳಿಂದಲೂ ನಡೆದುಬಂದಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳಜಾತಿಯವರಾದ ಪಂಬದ, ಪರವ, ನಲಿಕೆ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕಲಾವಿದರು ವೇಷವನ್ನು ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮುಖಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹಾಕಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆರಾಧನೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗುವುದನ್ನು 'ಭೂತಕಟ್ಟುವುದು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಭೂತಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬದುಕಿ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸತ್ತು ಪ್ರತಿಕಾರವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಮತ್ತೆ ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದ ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಸತ್ತ ಅನಂತರ ಒಂದು ಜಗತ್ತನ್ನು ನಾವು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದೇವೆ; ಅದು ಭೂತಗಳ ಜಗತ್ತು. ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ದಿನ ಭೂತದ ವೇಷಧಾರಿ ಆ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭೂತವನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆರಾಧನೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭೂತವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಅದರ ಮಾಯದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಆಚರಣೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಭೂತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾದ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯರು ಯಾರಿಂದ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸತ್ತು ಪ್ರತಿಕಾರವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಭೂತಗಳಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೋ ಅವರು ಭೂತಗಳಾಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಅವರನ್ನು ಗುಡಿಕಟ್ಟಿ ಆರಾಧಿಸಿದವರು ಅವರನ್ನು ಶೋಷಿಸಿದ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ಭೂತಗಳಲ್ಲೂ ಕುಟುಂಬದ ಭೂತ, ಗುತ್ತಿನ ಭೂತ, ಗ್ರಾಮದ–ಊರಿನ ಭೂತ, ಮಾಗಣೆ ಭೂತ, ಸೀಮೆ–ನಾಡ ಭೂತ ಎನ್ನುವ ಶ್ರೇಣೀಕೃತವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಅವುಗಳ ಕಾರಣಿಕದ ಸ್ವರೂಪವಿರುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬದ ಭೂತವು ಅದು ಆ ಕುಟುಂಬದ ಒಳಗಿನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಗುತ್ತಿನ ಭೂತವು ಆ ಗುತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಗ್ರಾಮ, ಮಾಗಣೆ, ಸೀಮೆ, ನಾಡು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಅದರ ಅಧಿಕಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಭೂತದ ಕೋಲವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬದುಕುವ ಭೂತಕಟ್ಟುವ ನಲಿಕೆ, ಪಂಬದ ಜನಾಂಗದವರ ಬದುಕಿನ ದಾರುಣಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಸೆರೆಹಿಡಿದಿವೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಭಿನ್ನ ಚಿತ್ರಣಗಳು ದಾಖಲುಗೊಂಡಿದೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಭಿನ್ನಮುಖಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಭೂತಾರಾಧನೆ ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆರಾಧನೆ ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ಅದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಭೂತದ ಮೂಲಕ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ನೀಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಕೆಲವು ಬಾರಿ ಭೂತದ ಮೂಲಕ ಜನರನ್ನು ಶೋಷಿಸುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಉಳ್ಳವರ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಹೆದರಿ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಭೂತದ ವೇಷಧಾರಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆಯು ಶೋಷಣೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡುದೂ ಇದೆ. ಈ ಆರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತದ ವೇಷಧರಿಸಿ ಕುಣಿಯುವವರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕೆಳಜಾತಿಯವರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಪರವರು, ಪಂಬದರು, ಮತ್ತು ನಲಿಕೆಯವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನದ ಅನೇಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದೈವದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಭೂತನರ್ತಕನು ಅತ್ಯಂತ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಿ ತೀರ್ಪುಕೊಡುವ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಅವನು ಬಹಳಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ತೀರ್ಪನ್ನು ಕೊಡಲು ಸರಿಯಾದ ಮಾಹಿತಿಯ ಕೊರತೆ ಇದ್ದಾಗ ಆತನು ಇತ್ಯರ್ಥದ ದಿನವನ್ನು ಮುಂದೆ ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ವಿವಾದವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ತೀರ್ಪನ್ನು ಕೊಡುವುದು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಅಪಾಯಕಾರಿ ಎಂದು ಭೂತನರ್ತಕನು ಮನಗಂಡರೆ ಅಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ಥಳದ ಪ್ರಧಾನ ಅರ್ಚಕರ, ಮುಕ್ತೇಸರರ, ಊರಿನ ಗುರಿಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ನೀಡುವ ತೀರ್ಪನ್ನು ವಾದಿ-ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮಾನಸಿಕ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಭೂತದ ಪಾತ್ರಿಯು ತೀರ್ಪನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ವಿವಾದಗಳ ವಿಚಾರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೈವದ ಅಲೌಕಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಜನರು ಅದರ ಮಾತು ಮತ್ತು ವರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಜನರ ಇಂತಹ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುವ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಭೂತ ಕಟ್ಟಿದವನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಸಿ ಅದು ಬೀಳುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ತೀರ್ಪನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಅಕ್ಕಿ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿ ಕಾಳುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಮ ಬಂದರೆ, ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿಯನ್ನು ಒಡೆದಾಗ ಭಾಗಗಳು ಕವುಚಿಬಿದ್ದರೆ, ಸಿಂಗಾರ ಹೂವಿನ ಎಸಳುಗಳು ಬೆಸ ಬಂದರೆ -ಹೀಗೆ ಎಂದು ಅದರ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಪನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತೀರ್ಪನ್ನು ದೈವದ ಅಲೌಕಿಕ ತೀರ್ಪೆಂದೇ ಜನರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.

'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚೋಮ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವವನೇ ಪಂಜುರ್ಲಿ ಎನ್ನುವ ಅದಮ್ಯವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಉಳ್ಳವನು. ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗುವ ತನ್ನ ಕನಸು ಈಡೇರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಖಚಿತವಾದಾಗ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಬೇಸಾಯಗಾರನಾಗುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮತಾಂತರ ವಾಗಲು ಹೊರಡುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಜುರ್ಲಿ ಭೂತದ ಗುಡಿಯ ಎದುರು ಚೋಮನಿಗೆ

ಭೂತವೇ ಮಾತನಾಡಿದಂತಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. "ಚೋಮ, ಮೀಸೆ ಹಣ್ಣಾಗುವ ತನಕ ನನ್ನನ್ನು ನಂಬಿಬಂದು, ಈಗ ಸಾಯುವ ಮೂರು ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಾದ್ರಿಯ ಹಿಂದೆ ಓಡುತ್ತೀಯಾ? ಎಂದು ಕೇಳಿದಂತೆ ಅನಿಸಿತು" (ಚೋಮನ ದುಡಿ, ಪು. ೧೨೦). ಸಂಕಪ್ಪಯ್ಯರ ಮೂಲದ ಆಳಾಗಿ ಅವರ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಚೋಮನಿಗೆ ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ದೂರಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪಂಜುರ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಚೋಮನಿಗೆ ಪಂಜುರ್ಲಿ ಭೂತದ ಮೇಲೆ ಇರುವ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಚೋಮನ ಮಗ ಕಾಫಿತೋಟದಿಂದ ಬಂದವ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತಾನೆ. ಬೆಳ್ಳಿ ಅಜಿಲ ಚಿನ್ನನ ಬಳಿ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಆತ ಹೊಲೆಯರಲ್ಲಿ ಮಾಟ, ಮಂತ್ರ, ಮದ್ದುಕೊಡುವ ಪಂಡಿತ. ಬೆಳ್ಳಿ ಆತನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಜ್ವರದ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಆತ ಇದು ಪಂಜುರ್ಲಿ ಭೂತದ ಉಪದ್ರವ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. "ಪಂಜುರ್ಲಿ ಭೂತಕ್ಕೆ ನೇಮವಾಗಬೇಕು, ಕೋಳಿಯಾಗಬೇಕು, ಹಂದಿಯಾಗಬೇಕು, ಅಕ್ಕಿಯಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ" (ಚೋಮನ ದುಡಿ, ಪು. ೭೨). ಇದನ್ನು ಚೋಮನ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಿ ಪಂಜುರ್ಲಿ ಭೂತಕ್ಕೆ 'ನೀನೇ ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಕಾಯಬೇಕು' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ.

'ದಂಬನ ನಾಯಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ದಂಬನು ಕಲ್ಕುಡ ಭೂತವನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದವನು. ಈತನ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಅದೇ ಆಗಿದೆ. ದಂಬನ ಕೊಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಮಾಡಲು ಬಂದ ಪಾದ್ರಿಯ ಮೇಲೆ ದಂಬನ ನಾಯಿ ಬೊಲ್ಲು ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದಾಗ ಪಾದ್ರಿ ಕಲ್ಕುಡನ ಸಾನದ ಒಳಗೆ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇದು ದಂಬನಿಗೆ ಸಹಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ತರಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಕಲ್ಕುಡ ಈ ಪಾದ್ರಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಮೈಲಿಗೆಗೊಂಡ ಎನ್ನುವುದಾಗಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಪಾದ್ರಿಯ ಮೇಲೆ ಮಾರಣಾಂತಿಕ ಹಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ದಂಬನಿಗೆ ತನ್ನ ಕಲ್ಕುಡನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಪಾದ್ರಿ ಹೊಲೆಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತಗಳು ಹಟ್ಟಿಯ ದನಕರುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಗಳಿವೆ. ಅಪ್ಪರಾಯ ಭಟ್ಟರ ಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಅನಾರೋಗ್ಯವಾದರೆ ಭೂತಕ್ಕೆ ಹರಕೆಹೇಳುವವನು ದಂಬನೆ. 'ಕಳ್ಳು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ' ಎನ್ನುವ ಹರಕೆಯನ್ನು ದಂಬ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯರು ತಪ್ಪುಮಾಡಿದರೂ ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಂಬಿದ ದೈವಗಳು ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ದಂಬನಿಗಿದೆ. 'ದೇವ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಐತ ಮತ್ತು ದುಗ್ಗರು ಕ್ರೈಸ್ತಮತ ಸೇರಿದ್ದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಮಾದ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. "ಕುಲದೇವತೆ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಕಲ್ಕುಡನನ್ನು ತೊರೆದು ಬೇರೆ ಮತ ಸೇರಿದ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಸಿಗಿದು ತೋರಣ ಮಾಡ್ಬೇಕು ಅಯ್ಯಾ" (ದೇವ, ಪು. ೫೬). ಅವರು ಭೂತಗಳನ್ನು ತೊರೆಯುವುದು ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪು. ಪಂಜುರ್ಲಿ ಕಲ್ಕುಡನಿಗಿಂತ ಅವರಿಗೆ ಕ್ರೈಸ್ತಮತ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಂಡಿತೇ? ಎನ್ನುವ ವಿಷಾದವಿದೆ. ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ತಮ್ಮ ಹೊಲೆಯ

ಜಾತಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಚೋಮ, ದಂಬ ಮತ್ತು ಮಾದರಿಗೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಮತಾಂತರದ ಆಮಿಷಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗದೆ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ.

'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯರ ಕೆಂಚ ದೈವಾರಾಧಕ. ಎರಡೂ ಮಲೆಯವರು ಒಂದಾಗಿ ಕಲ್ಕುಡನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಂಚ ತನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸತ್ತು ಒಂದು ಉಳಿದಾಗ ಆತ ದೈವಕ್ಕೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಹೀಗಾಯಿತು ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಾನೆ. ದಟ್ಟವಾದ ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಈ ಕುಡಿಯರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವನೇ ಈ ಕಲ್ಕುಡ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಕುಡಿಯರಲ್ಲಿದೆ. ಆ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ದಟ್ಟವಾದ ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಕೋಪಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಬದುಕುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕೆಂಚನ ಕಾಲದ ಅನಂತರ ಭೂತಗಳ ಆರಾಧನೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಯಾರು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಎನ್ನುವ ಕುರಿತು ದೊಡ್ಡ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವೈಮನಸ್ಸು ಉಂಟಾಗಿ ಅದರ ದೂರು ಮಲೆಯ ಧನಿಗಳವರೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದುವರೆಗೆ ಕುಡಿಯರು ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರಿಕಾರರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ಯರ್ಥ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಮಲೆಯ ಧನಿಗಳ ಪ್ರವೇಶ ಕುಡಿಯರ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಂಚನ ಮರಣಾನಂತರ ಮಲೆಯ ಗುರಿಕಾರ ಯಾರೆನ್ನುವ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆಯಾದಾಗ ತುಕ್ರನಿಗೆ ತಾನು ಗುರಿಕಾರನಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಆಸೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಧನಿಗಳ ಆಸರೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಧನಿಗಳ ಯಾವುದೇ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯು ದೈವದ ಎದುರು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಕೋಲವನ್ನು ನೀಡಿ ದೈವದ ಮುಂದೆ ಗುರಿಕಾರಿಕೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮಲೆಯ ಮಂದಿ. ಅದಕ್ಕೆ ದೈವವು "ಕಿರಿ ಮಲೆಯ ಗುರಿಕಾರ ಯಾರು? ಯಾರು? ....ಅಂದರೆ ಕೆಂಚನ ಮೊಮ್ಮಗ. ಮೊದಲಿನಿಂದ ನಡೆದದ್ದೇ ಹಾಗೆ. ಅವನೇನು ಸಣ್ಣವನಲ್ಲ. ನನಗೆ ಇನ್ಯಾರೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತದೆ (ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು, ಪು. ೧೪೯). ತುಕ್ರ ಧನಿಗಳ ಹತ್ತಿರ ತನ್ನನ್ನು ಗುರಿಕಾರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ದೈವದ ಎದುರು ಯಾವುದೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. "ಈ ಮಲೆಗೆ ಯಾರೂ ಧನಿಗಳಿಲ್ಲ, ನಾನೇ ಈ ಎರಡೂ ಮಲೆಗಳ ಧನಿ. ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಾತೇ ನಡೆಯಬೇಕು. ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವಾದರೆ ಹೇಳಿ, ಮಲೆಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ, ಹೋಗುವಾಗ ನೆತ್ತರ ಓಕುಳಿ ಹರಿಸಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವ ದೈವದ ಮಾತುಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತವೆ" (ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು, ಪು. ೧೫೦). ದೈವ ಮಲೆಯ ಜನರನ್ನು ತನ್ನ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ಮಲೆಯಲ್ಲಿ ಬದುಕುವಂತಹ ಒಂದು ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಯುವವನು, ನಮಗೆ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ನೀಡುವವನು, ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವವನು ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ನಮ್ಮನ್ನು ಸದಾ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದೆನಿಸಿದಾಗ ಜನರಲ್ಲಿ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ದೈವದ ಮಹಿಮೆ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇದೆಯೆಂದರೆ ಮಲೆಯಲ್ಲಿ ಏಲಕ್ಕಿ ಕಳ್ಳತನವಾದಾಗ ಮಲೆಯ ಧನಿಗಳಾಗಿರುವ

ತಿರುಮಲ ಭಟ್ಟರಿಗೂ ಇದು ಕಲ್ಕುಡನ ಉಪದ್ರವಿರಬಹುದೇ ಎನ್ನುವ ಅನುಮಾನ ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ರೀತಿ ಕುಡಿಯರು ಕಲ್ಕುಡನ ಬಗ್ಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಗುರಿಕಾರ ಯಾರು ಎನ್ನುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಧನಿಗಳು ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದರು. ಹಿರಿಮಲೆಯ ತೌಡ ಬೂದನ ಮಾವ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕುಡಿಯರಿಗೆ ಮಲೆಯ ಧನಿಗಿಂತಲೂ ನಂಬಿದ ಕಲ್ಕುಡನೇ ಮುಖ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. "ಏನೆನ್ನುತ್ತೀ ತಿಮ್ಮ, ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿಯಲ್ಲ; ದೈವಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಧನಿಗಳೆ? ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲವೇ? ನಮ್ಮ ಕಲ್ಕುಡನ ಪ್ರತಾಪ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದವರೇ? ನೀವೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಮಲೆಯ ಧನಿಗಳನ್ನು ದೈವಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡವರಾಗಿ ಮಾಡಲು ಹೋದಿರಿ. ದೈವ ಅದನ್ನು ಕೇಳೀತೇ?" ಎಂದ (ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು, ಪು. ೧೫೧). ಕುಡಿಯರಿಗೆ ದೈವದ ಎದುರು ಮಲೆಯ ಧನಿಗಳು ಏನೂ ಅಲ್ಲ. ಅವರು ಹೆದರುವುದು ಕಲ್ಕುಡನಿಗೆ ಮಾತ್ರ, ಅವರು ದೈವದ ಆಜ್ಞಾಪಾಲಕರು. ಮನುಷ್ಯನ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ದೈವದ ಮಾತು ಅವರಿಗೆ ವೇದವಾಕ್ಯ.

ಕೆ. ಟಿ. ಗಟ್ಟಿಯವರ 'ಅವಿಭಕ್ತರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ. ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿ ಗೇಣಿಮೂಲೆಯ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಕೃಷಿಕ. ಇವನದು ಅವಿಭಕ್ತಕುಟುಂಬ. ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಅಡಿಕೆ ಬೆಳೆಯುವ ವಿಶಾಲವಾದ ತೋಟವಿದೆ. ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯ ತೋಟದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿಯ ತೋಟವಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಬಹಳ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿದ್ದವರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೈರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ಕಳವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಹಿಡಿಯುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದಾಗ ಅದರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಭೂತಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಾರೆ. ಭೂತಗಳ ಮೇಲೆ ಜನರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸವಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕದ್ದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೂ ತಾನು ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಿದ ಮನೆಯವರು ಭೂತಕ್ಕೆ ದೂರು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವ ಭಯ ಕಾಡಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಭಯದಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಕದ್ದ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಂದು ಭೂತದ ಹತ್ತಿರ ಇಟ್ಟು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಕ್ಷಮೆಯಾಚಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭೂತದ ಭಯದಿಂದಲೇ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕರಾವಳಿಯ ಭೂತಗಳು ಕಳ್ಳರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. "ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರು ಊರ ದೇವರಾದ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರನನ್ನಾದರೂ ಮರೆತಾರು, ಪಂಜುರ್ಲಿ ಭೂತವನ್ನು ಮರೆಯಲಾರರು. ಅವರ ನಂಬಿಕೆಯಂತೆ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳ ಆರೋಗ್ಯ, ದನಕರುಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ, ಮಳೆ ಬೆಳೆ ಉಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಪಂಜುರ್ಲಿಭೂತ. ಊರಿನೊಳಗೆ ವೈದ್ಯರಾಗಲೀ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಾಗಲೀ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ ಪಂಜುರ್ಲಿಭೂತ ಊರವರಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಡಾಕ್ಟರೂ ಆಗಿತ್ತೆಂದರೆ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೂ ಭಯಪಡದ ಜನರು ಪಂಜುರ್ಲಿಭೂತದ ಹೆಸರೆತ್ತಿದೊಡನೆ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಪೋಲೀಸು ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮರ್ಯಾದೆ ಪಂಜುರ್ಲಿಭೂತದ ಗುಡಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲ" (ಅವಿಭಕ್ತರು, ಪು.

೩೩). "ಊರಿನ ಜನರಿಗೆ ಪಂಜುರ್ಲಿ ಬಗ್ಗೆ ಭಯವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಗೇಣಿಮೂಲೆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಕಳ್ಳತನ, ಬೇರೆ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಕಳ್ಳತನಗಳು, ಕ್ಷುಲ್ಲಕವಾದ ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಕಲಹಗಳು, ಬಡವರ ಮೇಲೆ ಬಲಾತ್ಕಾರಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆದೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಜಗಳದ, ವಾಗ್ಯುದ್ಧದ ಕೊನೆಗೆ, 'ಪಂಜುರ್ಲಿ ನೋಡಿಕೊಂಡ ಹಾಗೆ ಇರಲಿ' ಎಂದು ಒಂದು ಮಾತು ಸೇರಿಸುವ ರೂಢಿಯೂ ಇತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ 'ಪಂಜುರ್ಲಿಗೆ ನೀನು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿ' ಎಂದು ಹೇಳುವುದೂ ಇತ್ತು" (ಅವಿಭಕ್ತರು, ಪು. ೩೪). ಹೀಗೆ ಯಾವುದೇ ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಮತ್ತು ಕಳ್ಳತನವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಭೂತದ ಭಯವುಂಟಾಗಿ ಮಾಡದೆಯೂ ಇರಬಹುದು. ಒಂದುವೇಳೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ತಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಭೂತದ ಎದುರು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಲಾಭವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಶೀನಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿಗೆ. ಆತ ದೈವದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಊರಿನವರನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ತಾನು ಅವರನ್ನು ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಕೋಲದ ದಿನ ಭೂತದ ವೇಷಧಾರಿ ಕೋಲ ಮಾಡಿಸುವವನ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬೇಕು. ಶೀನಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ ಮಗ ಮಹಾಬಲನಿಗೆ ಗೋವಿಂದನು ಈ ಬಾರಿ ದೈವಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಗ ಮತ್ತು ಕೆಲಸದಾಳಿನ ಮೂಲಕ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದು ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕೋಲದ ದಿನ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಬಂದ ಗೋವಿಂದನ ಎದುರು ಭೂತವು ಆವೇಶಭರಿತವಾಗಿ ಆರ್ಭಟಿಸಿ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಬಳಿಕ ಗಂಧಪ್ರಸಾದವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಸುಶೀಲ ಮನೆಗೆ ಬರುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ "ಈ ಸಲ ಪಂಜುರ್ಲಿ ಬದಲಿಗೆ ಸಿದ್ದು ಕೋಪಾಲನೆ ಮಾತನಾಡಿದ್ದು" ಎಂದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ರಾದು, "ಮಹಾಬಲನೆ ಹೇಳಿರಬಹುದು ಅವನ ಹತ್ರ ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡು ಅಂತ" (ಅವಿಭಕ್ತರು, ಪು. ೩೮). ಮನೆಗೆ ಬಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣಿಯಮ್ಮ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಇದು ಭೂತದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಅಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರದ್ದೇ ಆಟ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಲವು ಬದಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಭೂತದ ಆರಾಧನೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. "ನಿಜವಾದ ಭೂತ ಅವನ ಮೈಮೇಲೆ ಬರುವುದು ಬರಿ ಐದು ನಿಮಿಷ ಮಾತ್ರ, ಆ ಐದು ನಿಮಿಷ ಸಿದ್ದು ಕೋಪಾಲ ಇಲ್ಲ, ಅದು ನಿಜವಾದ ಪಂಜುರ್ಲಿ ಭೂತ. ಆಗ ತಾನಿದ್ದೇನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅಂತ ಸಿದ್ದುವಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದೆಲ್ಲ ನಾಟಕ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿ (ಅವಿಭಕ್ತರು, ಪು. ೩೯). ಜನರು ಭೂತದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಂಬುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೋಲದವನು ಆಡುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಪೂರ್ತಿ ನಂಬಿಕೆಯಿರಲಿಲ್ಲ ಅದು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬದಲಾಗಿಹೋಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರರ 'ತೀರದ ತೆರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬಬ್ಬರ್ಯಭೂತದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಭೂತಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ರಮಣ ವಿಶೇಷವಾದ ದಿನ. ಆ ದಿನ ತಂಕರಣ್ಣ "ನಾನು ಅಡ್ಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ, ಎಲ್ಲುಂಟು ಆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ?" ಎಂದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅಡ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಬಬ್ಬರ್ಯ ದೈವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ದೈವದ ಹೆಸರನ್ನು

ಹೇಳಿ ಆಣೆಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆಣೆಭಾಷೆ ಮಾಡಿದವರ ಮನೆಯವರು ಪರಸ್ಪರ ಅನ್ನ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಎನ್ನುವ ಭೂತದ ಬಗೆಗಿನ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯು ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ. ಚಂದಪ್ಪ ಮತ್ತು ನೀಲಮ್ಮ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಮದುವೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಬರುವುದು ಇದೇ ನಂಬಿಕೆ. ಅವರಿಬ್ಬರ ಮನೆಯವರು ಹಿಂದೆ ಯಾವುದೋ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಗಳ ಮಾಡಿ ಭೂತದ ಆಣೆ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭೂತದ ಆಣೆಗೆ ಅಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯಿದೆ. ಅದನ್ನು ಜನರು ನಂಬುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ವಿವಾಹವು ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇನ್ನೊಂದು ನಂಬಿಕೆಯೆಂದರೆ, ದೈವದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರ ಮಾನಹಾನಿಯಾಗಬಾರದು, ಅವರ ಮೇಲೆ ಯಾರೂ ಹಲ್ಲೆ ಮಾಡಬಾರದು ಎನ್ನುವುದು ಆಗಿತ್ತು. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ "ಸುಬ್ಬ ಕಾರ್ಣವನ ಮೇಲೆ ಮಂಜಪ್ಪ ಕೈಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಮಾನಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಯಾದರೆ ದೈವದ ಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ" (ತೀರದ ತೆರೆ, ಪು. ೩೩). "ದೈವದ ಪಾತ್ರಿಯಾಗುವವನು ಶುದ್ಧಾಚಾರದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಹೆತ್ತವರ ಹೆಣ ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೂ ಆತನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ" (ತೀರದ ತೆರೆ, ಪು. ೭೩). ಹಿರಿಯರು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದ ದೈವದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕುಟುಂಬದವರು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಇವತ್ತಿಗೂ ಇದೆ. ಹಿಂದೆ ಮನೆಮಂದಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬದುಕುತಿದ್ದಾಗ ದೈವದೇವರ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಚಂದಪ್ಪನ ತಾಯಿಯ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ "ಮಗು, ತರವಾಡಿನ ದೈವದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಳಸದೆ ಎಷ್ಟು ಸಮಯವಾಯಿತು. ನಾವು ತರವಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದು ಚಂದವಲ್ಲ. ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಬೇಡವೇ?" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (ತೀರದ ತೆರೆ, ಪು. ೬೧). ಕುಟುಂಬದವರು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ದೂರದ ಊರುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಇದನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕುಟುಂಬದ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಇರುವವರು ಇದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡುಹೋಗಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ಈ ನಂಬಿಕೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

ಭೂತಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಹೆಚ್ಚು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅವುಗಳು ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ದೂರವಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. 'ಬಾಡ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಧನಿ ಪಡಿಯಾರರು ಬೊಗ್ರನ ಹತ್ತಿರ ಭೂತಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹಗುರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. "ಶ್ರೀವೆಂಕಟೇಶ ಬಂಗಾಡಿಗೆ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ಬಂತು, ಇಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾದ ದೇವರ ಹೆಸರಿನ ಬಸ್ಸುಗಳ ಅವಸ್ಥೆಯೇ ಹೀಗಾದರೆ, ಕೊಡಮಂದಾಯ, ಲೆಕ್ಕೆಸರಿ, ಪಂಜುರ್ಲಿಗಳ ಹೆಸರು ಬಸ್‌ಗಳಿಗೆ ಹಾಕಿದರೆ ಏನಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಬೊಗ್ರಾ?" ಅಂತ ಪಡಿಯಾರರು ನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಾಗ ಬೊಗ್ರ ಹೇಳಿದ "ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭೂತಗಳು ದೇವರಷ್ಟು ಮೋಸ ಅಲ್ಲ ಬಾಣರೇ. ನಮಗೆಲ್ಲ ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಪರಿಹಾರ ಕೆಲಸ ಅಂದ್ರೆ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಕಲ್ಲುರ್ಟಿಗಳೇ ಆಗ್ಬೇಕು. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ, ವೆಂಕ್ಟೇಸ ಅಂದರೆ ಬಹಳ ದಿನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುದೇ. ಅವರೆಲ್ಲ ತುಂಬಾ ದೊಡ್ಡವರಂತೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಬೊಗ್ರ (ಬಾಡ,

ಪು. ೧೯). ಇಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಜನಪದ ದೇವರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಿಗಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದು ಲಘುವಾದ ಸಂದರ್ಭವಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಪಡಿಯಾರರನ್ನು ಶಿಷ್ಟರೆಂದೂ ಬೊಗ್ರನನ್ನು ಜನಪದವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದೂ ಇರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಎರಡೂ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಆರಾಧನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುವ ಅಥವಾ ಮಾನ್ಯಮಾಡುವ ಚಿತ್ರಣವೂ ಆಗಿದೆಯೆನ್ನಬಹುದು.

ಪ್ರಭಾಕರ ನೀರ್‌ಮಾರ್ಗ ಅವರ 'ಮಾದಿರ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತಕಟ್ಟುವ ಚೋಮ ಮತ್ತು ಗುಲ್ಲಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಕಾಡಿನ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಗುವೊಂದು ಅಳುತ್ತಿರುವುದು ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. 'ದೇವರು ಆ ಪಂಜುರ್ಲಿಭೂತವೇ ನಮಗಾಗಿ ಈ ಮಗುವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರಲೂಬಹುದು' ಎಂದ ಚೋಮ. ಭೂತಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ನಂಬಿದವರ ಕೈಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬಲಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಭೂತಗಳಿಗೆ ಹರಕೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೆ ಅದನ್ನು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮರೆತರೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ನೆಟ್ಟಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಜನರು ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಬೊಮ್ಮಿ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದರೆ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಲವನ್ನು ನೀಡುವುದಾಗಿ ಹರಕೆಹೊತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಗಳಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಹರಕೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮಗಳು ಅನಾರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಣ್ಣ ಪಂಡಿತನ ಬಳಿ ಕಾಯಿಲೆಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಆತ "ಭೂತವೆಂದರೆ ಏನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೀರಿ? ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆಡಿಸುವ ಬೊಂಬೆಗಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಾ? ಮಾತು ಮನೆ ಕೆಡಿಸಿತು. ನೋಡು ಈ ಹುಡುಗಿ ಸಾಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಭೂತಕ್ಕೆ ಕೋಲ ಕೊಡುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಹರಿಕೆ ಹೊತ್ತು ಈಗ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ. ದೈವದೇವರುಗಳಿಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಮುನಿಯದೆ ಇರುತ್ತದೆಯೇ?" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ (ಮಾದಿರ, ಪು.೬೩). ದೈವ ತನಗೆ ಹೇಳಿದ ಹರಕೆಯನ್ನು ತೀರಿಸದೇ ಇದ್ದಾಗ ಜನರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಕ್ಷಮೆಯು ಇದೆ. ಹೇಳಿದ ಹರಕೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಕಾಲಾವಕಾಶ ಬೇಕು ಎಂದಾಗ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಅವಕಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು. "ಎಲೇ ಮಾಯಾವಿ ಭೂತವೇ.... ತಿಳಿದೋ ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಈ ಸಂಸಾರ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದೆ. ನಿನಗೆ ಕೋಲ ಕೊಡುತ್ತೇವೆಂದು ಮಾತುಕೊಟ್ಟು ತಪ್ಪಿದ ಕಷ್ಟದ ಸಂಸಾರ. ನೀನು ತಿಳಿದವನು; ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪೊರೆಯುವವನು. ಅವರು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನು ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಆ ಪಾಪದ ಹುಡುಗಿಗೆ ಏನೂ ಬಾಧೆ ಕೊಡದೆ ಮುಂಚಿನಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಈಗ ಈಡು ಕಟ್ಟಿದ (ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದಿರಿಸಿದ) ಐದು ಆಣೆ ದುಡ್ಡು ಕಟ್ಟಿದಂತಹ ತಾಯಿತದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಂತೋಷ ಕಂಡು ಹುಡುಗಿಗೆ ಮರುಹುಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಈ ಮಣ್ಣಿನ ಅಮೃತೇಶ್ವರಿ

ಮಾತೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಿ" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಉಸುರುತ್ತಾನೆ (ಮಾದಿರ, ಪು. ೬೪). ದೈವ ತನಗೆ ಹೇಳಿದ ಹರಕೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಂಬಿದವರಿಗೆ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಭಯ ಜನರಲ್ಲಿದೆ. ಈ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಕೆಲವೊಂದು ಘಟನೆಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಭೂತದ ಬಗೆಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿವೆ.

'ತೆಂಬರೆ' ವೀರಪ್ಪ ಮೊಯಿಲಿಯವರು ಬರೆದ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭೂತಕ್ಕೆ ಕೋಲಕಟ್ಟುವ ಪಂಬದರ ಬದುಕಿನ ದುರಂತದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಪಂಬದರು, ನಲಿಕೆಯವರು, ಪಾಣರರು ಭೂತದ ಕೋಲವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಕಲೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲ ಸಮುದಾಯದವರು. ಭೂತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವವರು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರಾಗಿದ್ದು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಹೇಗೆ ಮುಗ್ಧಜನರನ್ನು ಬಲಿತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕ್ರೂರವಾಗಿರುವಂತಹುದು ಭೂತದ ಕೋಲವನ್ನು ಕಟ್ಟುವವನ ಸ್ಥಿತಿ. ಕೋಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳ ಭೂತದ ವೇಷಧಾರಿಗೆ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲೇ ತಾಕೀತು ಮಾಡಿ ಬೆದರಿಕೆಯನ್ನು ಒಡ್ಡಿರುವುದುಂಟು. ಯಾವುದು ಸರಿ ಯಾವುದು ತಪ್ಪು ಅಂತ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ತಪ್ಪನ್ನು ಸರಿಯೆಂದು ತೀರ್ಮಾನ ನೀಡಿ ಏನೂ ತಪ್ಪು ಮಾಡದ ಮುಗ್ಧರನ್ನು ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳೂ ಒದಗಿಬರುತ್ತವೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಲಕನನ ಮೂಲಕ ಪಂಬದರ ಬದುಕಿನ ದಾರುಣಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಲಕನನ ಅಜ್ಜ ಮೋಂಟ ಪಂಬದ ಭೂತ ಕಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಭೂತದ ಎದುರು ನಡೆಯುವ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಭೂತದ ಎದುರು ನಡೆಯುವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿತ್ತು ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ. ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನದ ದಿವಸ ನಡೆಯುವ ಕ್ರೂರಘಟನೆಗೆ ಇದೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪಡಿಯೂರು ಗುತ್ತಿನ ಬಿರ್ಮಣ್ಣಾಳ್ವರು ಸತ್ಯದ ಮನುಷ್ಯ. ಲಕನನ ಅಜ್ಜ ಮೋಂಟ ಪಂಬದನ್ನು ಸತ್ಯದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಸಿದವರು. ಅವರ ಸಾವಿನ ಅನಂತರ ಈ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ಅವರ ತಂಗಿಯ ಮಗ ಸೂರಣ್ಣಾಳ್ವ ಹಕ್ಕುದಾರ. ಆದರೆ ಆತ ಊರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಗಳ ಗಂಡ ದೇಜು ಆಳ್ವ ಈ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಬಳಿಸಿಕೊಂಡ. ಆದರೆ ಸೂರಣ್ಣಾಳ್ವ ಬಂದು ಕೋಲವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಈ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಭೂತದ ಕೈಯಿಂದ ಪಡೆಯುವ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ. ಕೋಲಕ್ಕೆ ತಯಾರಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ದೇಜು ಆಳ್ವ ಮೋಂಟ ಪಂಬದನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ "ನನಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ಕೊಡಬೇಕು, ನೀನು ಅಡಿಯಾಳಾಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಡಿದ್ದು ನಡೆಯುವ ನೇಮವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ, ನೀನು ಗಗ್ಗರ ಕಟ್ಟಿ ನೇಮ ಮಾಡದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಅನಂತರ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿನಗೆ ವೀಳ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ಗಗ್ಗರ ಕಟ್ಟಿಸದಿದ್ದರೆ ನಾನು ದೇಜು ಆಳ್ವನೇ ಅಲ್ಲ" ಎಂದು ಬೆದರಿಕೆ ಒಡ್ಡಿದನು

(ತೆಂಬರೆ, ಪು. ೨೪). ಈ ಮಾತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೋಲದ ದಿವಸ ದೇಜು ಆಳ್ವ ಕೋಲಕಟ್ಟುವ ಬಬ್ರು ಪಂಬದನಿಗೆ ಕಂಠಪೂರ್ತಿ ಕುಡಿಸಿ ಚೂರಿಯಿಂದ ಇರಿದು ರಕ್ತ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ರಕ್ತ ಬಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಆ ದಿನ ಭೂತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ದೇಜು ಆಳ್ವ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದ. ಅಂತು ಆ ದಿನ ನೇಮ ನಿಂತಿತು. ನೇಮ ನಡೆಯುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಲಶವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ನೇಮದ ದಿನವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದರು. ನೇಮದ ದಿನ ಸೂರಣ್ಣಾಳ್ವರು ಬಂದೇ ಬರುವರು, ತನಗೆ ವೀಳ್ಯ, ಎಣ್ಣೆಬೂಳ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ಗಗ್ಗರ ನೀಡುವರು ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಮೋಂಟ ಪಂಬದ. ಸೂರಣ್ಣಾಳ್ವರು ಬಂದರು. ಆದರೆ ಆತನ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ದೇಜು ಆಳ್ವ ಎಣ್ಣೆ ಬೂಳ್ಯ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದ. "ಧನೀ ಕೊಡಮಣಿತಾಯಗೆ ದ್ರೋಹ ಬಗೆಯಲಾರೆ. ನನ್ನ ನಿಷ್ಠೆ ಇರಬೇಕಾದುದು ಸೂರಣ್ಣ ಆಳ್ವರಿಗೆ, ಅವರೇ ನಿಜವಾದ ಮೊಕ್ತೇಸರರು ಎಂದು ಮೋಂಟ ಪಂಬದ ನೀಡಿದ ತನ್ನ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಧಾವಿಸಿದ ದೇಜು ಆಳ್ವ ಭೂತದ ಕಡ್ಸಲೆ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮೋಂಟ ಪಂಬದನ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ತೋಳಿನ ಬುಡದಿಂದಲೇ ಕಡಿದು ಹಾಕಿದನು" (ತೆಂಬರೆ, ಪು. ೨೫). ಸತ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನ ನೀಡಿದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಮೋಂಟ ಪಂಬದನಿಗೆ ನೀಡಿದ ಶಿಕ್ಷೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಹಾಗಾಗಿ ಭೂತದ ಕೋಲವನ್ನು ಕಟ್ಟುವವರು ಒಂದೋ ಮುಕ್ತೇಸರನ ಆಜ್ಞಾನುವರ್ತಿಗಳಾಗಬೇಕು ಇಲ್ಲವೇ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ತಯಾರಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಒಂದು ವಿಧದ ಕ್ರೂರರೀತಿಯ ಶೋಷಣೆಯಾದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಬೇರೊಂದು ರೀತಿಯ ಶೋಷಣೆಯೂ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ.

'ತೆಂಬರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾದ, ಬಂಟ್ವಾಳದ ಅಜೆಕಾರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪಿಲಿಭೂತ ಕೋಲದ ಒಂದು ಘಟನೆಯನ್ನು ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನದ ಭೀಕರತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪಿಲಿಭೂತದ ಕೋಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಕೋಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಭೂತವು ಯಾರನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತದೋ ಅವರು ಕೋಲ ನಡೆದ ದಿನದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗಾಗಿ ಸಾವನ್ನಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಈ ನಂಬಿಕೆ ಇವತ್ತಿಗೂ ಇದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಅನೇಕ. ಈ ಭಯದ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮಾಡುವ ಕೃತ್ಯಗಳು ಕೋಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಲಕನನಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತವೆ. ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣನು ಲಂಡನ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ತಮ್ಮ ವೆಂಕಪ್ಪನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನದಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆತನನ್ನು ಪಿಲಿಭೂತದ ಕೋಲಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿ ಪಿಲಿಭೂತ ಕಟ್ಟಿದವನ ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ತಿರುಗುಮುರುಗಾಗುತ್ತದೆ. ಪಿಲಿಭೂತ ಕಟ್ಟಿದವ ಇನ್ನೇನು ವೆಂಕಪ್ಪನನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಕು ಎನ್ನುವಾಗ ಭೂತ ಮತ್ತು ವೆಂಕಪ್ಪನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣನ ಮಗ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಭೂತ ಅವನನ್ನೇ ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಹೆದರಿ ಅವನು ಸಾವನ್ನಪ್ಪುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭೂತ ವೆಂಕಪ್ಪನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ; ತ್ಯಾಂಪಣ್ಣನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಪಿಲಿಭೂತದ ಕೋಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮತ್ತೊಂದು ಘಟನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು–

"ನೇರಳೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಉಗ್ರಪ್ಪ ಎಂಬ ಜಮೀನ್ದಾರನ ಹೆಂಡತಿ ಪದ್ದಕ್ಕಳಿಗೂ ಗಣಪತಿ ತಂತ್ರಿಗೂ ಇದ್ದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಜಮೀನ್ದಾರನಿಲ್ಲದ ಒಂದು ದಿವಸ ಬೆರ್ಮುಣ ಬಿಲ್ಲವ ಕೋಣಗಳಿಗೆ ಬೈಹುಲ್ಲು ಹಾಕುವಾಗ ನೋಡಿ ಬೆರಗಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಓಡುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಗುಟ್ಟು ಬಯಲಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆತಂಕದಿಂದ ಪದ್ದಕ್ಕ ಬೆರ್ಮುಣ ಬಿಲ್ಲವನನ್ನು ಮುಗಿಸಲು ಉಪಾಯವೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಪಿಲಿಭೂತದ ನೇಮ ಮಾಡಿಸುವ ವಿಚಾರ ಗಂಡನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತಂತ್ರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿ ತನಿಯ ನಲಿಕೆಯವನಿಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಟ್ಟು ದೀವಟಿಕೆ ಹಿಡಿಯುವ ಬೆರ್ಮುಣ ಬಿಲ್ಲವನನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಮಾತು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ" (ತೆಂಬರೆ, ಪು. ೯೩). ಕೋಲದ ದಿವಸ ಪದ್ದಕ್ಕ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಬೆರ್ಮುಣ ಬಿಲ್ಲವ ಮಾನಸಿಕ ಅಸ್ವಸ್ಥನಾಗಿ ಸಾವನ್ನಪ್ಪುತ್ತಾನೆ.

ಭೂತದ ದಂಡನಾಶೀಲ ಗುಣ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಘಟನೆಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರಾಜನ್‌ದೈವದ ವಾರ್ಷಿಕ ನೇಮೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ನಾಗಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿಯು ತನ್ನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ನೆರೆಯ ಈಶ್ವರ ಭಟ್ಟನಿಗೆ ಪರಭಾರೆ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಭೂತದ ನೇಮದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾತುಕೊಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಮಾತಿನ ಪ್ರಕಾರ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ನೇಮದ ದಿನ ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ನಾಗಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ ನೆಪ ಹೇಳಿದ. ಭೂತ ದಾಪುಗಾಲು ಹಾಕುತ್ತಾ ತನ್ನ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿತು. ಮುಂದಿನ ನೇಮದೊಳಗೆ ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸದಿದ್ದರೆ ಉಗ್ರಕೋಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾದಿತೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿತು. ಆದರೆ ನಾಗಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿಗೆ ಭೂತದ ಭಯ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆತ ಅದನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರ ಪರಿಣಾಮ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಒಳಗಾಗಿ ಬಹಳಷ್ಟು ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ನೇಮದ ದಿನ ನಾಗಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ ಆತನ ಮದುವೆಯಾದ ಮಗಳು ಮತ್ತು ಮದುವೆ ಆಗದ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ನೆಗೆದು ಉರುಳಾಡುತ್ತಾ ಕಿರುಚುತ್ತಾ ನೇಮ ನಡೆಯುವಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರ ಕುಟುಂಬ ಬೀದಿ ಪಾಲಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಅದೆಷ್ಟೋ ಭೂತದ ನ್ಯಾಯವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಘಟನೆಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಎನ್ನುವುದು ಉಳ್ಳವರ ಪರವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಭೂತದ ವೇಷಹಾಕಿ ಕುಣಿಯುವವನು ಕೆಳಜಾತಿಯವರು. ಕುಣಿಸುವವರು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು. ಭೂತವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವವರು ಭೂತವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದವರ ಬಾಯಿಂದ 'ನುಡಿ'ಯನ್ನು ಹೇಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜನ ಇದನ್ನು ವೇದವಾಕ್ಯ ಎಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ತುಳುನಾಡು ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಕರಾವಳಿಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನರು ದೇವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭೂತಗಳನ್ನೇ ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಭೂತದ ಭಯ ಅವರಿಗೆ ಇದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಭೂತವು ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರದೊಂದಿಗೆ ನೇರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ.

ಲಕನನ ಅಜ್ಜ ಮೋಂಟ ಪಂಬದನ ಅನಂತರ ಭೂತಕಟ್ಟಲು ಅವನ ಮಗ ಪಿಜಿನ ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈತ ಕೋಲಕಟ್ಟುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇನ್ನೂ ಬಿಗಡಾಯಿಸಿದೆ. ಪಿಜಿನನಿಗೆ ಕೈಗೆ ಬಳೆ ಹಾಕುವ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪಿಜಿನನಿಗೆ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪವೂ

ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡವನಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿವೆ. ಇದು ಕೋಲಕಟ್ಟುವವನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ದೈವಕ್ಕೆ ಒತ್ತೆಯಿಡುವುದು. ಬಳೆ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡವ ಸದಾ ಮುಕ್ತೇಸರನ ಅಥವಾ ಆಡಳಿತದಾರನ ಹೆದರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನವೆಂಬುದು ಆಡಳಿತದಾರನು ಹೇಳಿದಂತಿರಬೇಕು. ತಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ಕೋಲ ಕಟ್ಟಿದವನನ್ನು ಉಚ್ಚಾಟಿಸುವ ಹಕ್ಕು ಅವರಿಗೆ ಇದೆ. ಮುಂದೆ ಇವನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೋಲಕಟ್ಟುವಂತೆ ಇಲ್ಲ. ಬೇಡವೆಂದರೂ ಒತ್ತಾಯದಲ್ಲಿ ಇದು ಭೂತದ ವಾಕ್ಯ ಎನ್ನುವ ಭಯವನ್ನು ತಂದು ಬಳೆಯನ್ನು ಬಹಳ ವಿಜ್ರಂಭಣೆಯಿಂದ ತೊಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ನಡೆದ ಭೂತದ ಕೋಲದಲ್ಲಿ ಪಿಜಿನ ಆಡಳಿತದಾರನ ಆಜ್ಞಾನುವರ್ತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ನೀಡುವ ತೀರ್ಮಾನದ ದಾರಿಯಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತಂದೆ ಮೋಂಟ ಪಂಬದನಿಗೆ ಭೂತಕಟ್ಟುವುದು ಒಂದು ವ್ರತ, ಅದೇ ಅವನಿಗೆ ತಪಸ್ಸು, ಹಾಗಾಗಿ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಮಾಡಲಾರದೆ ದುರಂತವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಭಯ ಅವನ ಮಗ ಪಿಜಿನನನ್ನು ಅಸಹಾಯಕನನ್ನಾಗಿಸುತ್ತದೆ, ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಪಿಜಿನ ಮುಕ್ತೇಸರನ ದಾಳವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ನೋವನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಲು ಕುಡಿತದ ದಾಸನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸುಳ್ಳು ನ್ಯಾಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕಾದ, ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಪಾಪಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕಳೆಯಲು ದೀವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಎದೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡುವವರು ಯಾರೋ, ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ನೋವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವರು ಪಿಜಿನನಂತಹವರು. ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಬ್ಬರನ್ನು ತನ್ನ ನ್ಯಾಯ ತಿರ್ಮಾನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ಮೊದಲೇ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮುಗ್ಧಪ್ರೇಮಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಭೂತ ವೇಷಧಾರಿ ಪಿಜಿನನ ಮನಸ್ಸು ನೋವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಆ ಪ್ರೇಮಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನೀಡಲೇಬೇಕಾದ ಒತ್ತಡದಲ್ಲಿ ಪಿಜಿನ ತನ್ನನ್ನೇ ಸುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತ್ತಾನೆ. ನ್ಯಾಯವು ಮುಕ್ತೇಸರನ ಪರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ಪ್ರೇಮಿಗಳಬ್ಬರು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತ್ತಾರೆ. ಕೋಲ ಮುಗಿದು ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಪಿಜಿನ ಕುಡಿದು ಮಲಗಿದವನು ಅವನ ದೇಹ ಸುಧಾರಿಸಲು ಒಂದು ತಿಂಗಳೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದು ಕೊಲೆ. ಇದು ದೈವದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕೊಲೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಯಾರೂ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲ.

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿವರ್ಗದವರು ಭೂತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಒಂದು ಅಸ್ತ್ರವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅದೆಷ್ಟೋ ಜನರ ಬದುಕನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಭೂತಾರಾಧನೆಯೆಂಬುದು ಒಂದು ಆರಾಧನೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುವಾಗಲೇ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆಯಾಗಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಮುಂದೆ ಪಿಜಿನನ ಮರಣವೂ ದುರಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಲಕನ ತನ್ನ ತಮ್ಮ

ಐತನನ್ನು ಕೋಲಕಟ್ಟುವ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ದೂರ ಉಳಿಯುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಲಕನನಿಗೆ ತನ್ನ ಅಜ್ಜ ಮತ್ತು ತಂದೆಗೆ ಉಂಟಾದ ಶೋಷಣೆಯ ಅರಿವಿದೆ. ಏನೂ ತಿಳಿಯದ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ, ಮುಗ್ಧ, ಸದಾ ಸತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬದುಕುವ ಭೂತದ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾದ ಮೋಂಟ ಪಂಬದ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಗ ಪಿಜಿನನ ದುರ್ಮರಣ ಲಕನನಿಗೆ ಭೂತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಬಂದ ಸ್ಥಿತಿ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಬರಬಾರದು ಎಂದು ಅವನು, ಐತ ಕೋಲ ಕಟ್ಟುವುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಐತ ಕೊಡಮಣಿತಾಯ ದೈವದ ಕೋಲವನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈತನ ಕೋಲವನ್ನು ನೋಡಿದ ಜನರು ಐತನಲ್ಲಿ ಮೋಂಟ ಪಂಬದನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಐತ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವ. ಹಾಗಾಗಿ ಭೂತದ ಕೋಲವನ್ನು ಕಟ್ಟುವಾಗ ಆತ ತನ್ನ ಕೆಲಸದ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜವನ್ನು ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಸತ್ಯದ ಛಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ನುಡಿಗಟ್ಟು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸತ್ಯನಿರೂಪಣೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಕೈಗೊಂಡ. "ನಾನು ಶೀಲವಂತರಿಗೆ ನನ್ನ ತುಂಬಿದ ಕೊಡದಲ್ಲಿರುವ ಅಮೃತವನ್ನು ಉಣಬಡಿಸುತ್ತೇನೆ; ಕೆಟ್ಟವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮೊಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ವಿಷವನ್ನು ಉಣಿಸುತ್ತೇನೆ, ನಾನು ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ; ನನ್ನ ಖಡ್ಗದಿಂದ ಎಲ್ಲ ವಿಧದ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿ, ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ನಾನೇ ರಕ್ಷಣೆಯ ಬೇಲಿಯಾಗುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಅಭಯ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಅಜ್ಜ ಮತ್ತು ತಂದೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಈಗ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಂಡ ಅನಂತರ ಎಷ್ಟೋ ಭೂಮಾಲಕರು ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಳಕೊಂಡರು. ಕೆಲವು ಜಮೀನ್ದಾರರು ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲೇ ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ನೀಡಿ ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸಿದ್ದರು. ಅಂತಹುದೇ ಒಂದು ಘಟನೆ ತೆಂಬರೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. "ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಚೆಲುವಯ್ಯ ಶೆಟ್ಟಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ಬೆಳೆ ಬರುವ ಬೂದ ಮೂಲ್ಯನ ಜಮೀನಿನ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು. ಅದರ ಧನಿ ವೆಂಕಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ, ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಬರುವ ಹತ್ತು ಮುಡಿ ಗೇಣಿಯೂ ನಿಂತುಹೋದರೆ ಅವನಿಗೆ ಮನೆಯ ಬಳಿಯ ಕೆರೆಯೇ ಗತಿ. ಬೊಂಬಾಯಿಯಿಂದ ಚೆಲುವಯ್ಯ ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದು ಐದು ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕ್ರಯಚೀಟು ಮಾಡಲು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಭೂಮಿಗಿಳಿದು ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಕ್ರಯಚೀಟು ಆಯಿತು. ಈಗ ಚೆಲುವಯ್ಯ ಶೆಟ್ಟಿ ಹೊಸ ಧನಿ. ಬೂದ ಮೂಲ್ಯನಿಗೆ ಅವನಿಂದ ಕರೆ– "ನೋಡು ಬೂದ, ನಾನು ಬೆವರು ಸುರಿಸಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಐದು ಲಕ್ಷ ಹಾಕಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆ ಭೂಮಿ ಬೇಕು. ನೀನು ಈ ಹದಿನೈದು ಸಾವಿರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಡು, ಮತ್ತೆ ಟ್ರಿಬ್ಯುನಲ್, ಪೋಲೀಸ್, ಪೆಟ್ಟು ಎಲ್ಲಾ ಬೇಡ" ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ (ತೆಂಬರೆ, ಪು. ೧೦೮). ಇದರಿಂದ ಬೂದನಿಗೆ ತುಂಬಾ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಆತ ಅಸಹಾಯಕ.

ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಗಂಗಾಧರನಿಗೆ ತನ್ನ ಹಿರಿಯರು ಪಂಬದ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅನ್ಯಾಯದ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಗಂಗಾಧರ ಐತನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಆತನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಮೈರೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಸಮಾನ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂತಹ ಬದಲಾದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಐತ ಕೋಲಕಟ್ಟುವ ಮೂಲಕ ಅಜ್ಜನಂತೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈತನು ಅಜ್ಜನಂತೆ ಸತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಲು ತಯಾರಿದ್ದಾನೆ. ನ್ಯಾಯವು ಸತ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಆದಾಗ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ನೀಡಿದವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನ ಯಜಮಾನನ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ. ಅವನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ನ್ಯಾಯವು ತಪ್ಪಿತಸ್ಥನ ಕಡೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಐತನ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಚೆಲುವಯ್ಯ ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದು ನ್ಯಾಯ ನನಗೇ ನೀಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ನೀಡುತ್ತಾನೆ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹಣವನ್ನು ನೀಡಲು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಐತ ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಿರುವ ಐತ ಇಂತಹ ಆಮಿಷಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಅಜ್ಜ ಮೋಂಟ ಪಂಬದನಂತೆ ಸತ್ಯವಂತ, ನಿಷ್ಠಾವಂತ. ಹಾಗಾಗಿ ಕೋಲದ ದಿನ ಬೂದನಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಕೋಲ ಮಾಡಿಸಿದ ಯಜಮಾನ ಚೆಲುವಯ್ಯ ಶೆಟ್ಟಿ ಅವಮಾನಿತನಾಗಿ ಅದರ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಐತ ಮತ್ತು ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಗುಡಿಸಲಲ್ಲಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸಜೀವ ದಹಿಸಲು ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಬೆಂಕಿಯಿಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಐತನ ತಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತಾಳೆ. ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಆಕೆ ಸುಟ್ಟು ಕರಕಲಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಈ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನದ ಹಿಂದಿರುವ ಅಮಾನವೀಯತೆ, ಅಸಹಾಯಕತೆ, ಕ್ರೂರತೆಗಳನ್ನೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭೂತದ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ಮಾನವೀಯ ನೆಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತಹುದು. ಭೂತವು ಎರಡು ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮಗಳು ದ್ರೌಪದಿ ವಿಧವೆಯಾಗಿ ತಾಯಿ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದವಳು. ಜಟಕಾಬಂಡಿಯ ಅದ್ರಾಮ ಅವಳಿಗೆ ಒದಗಿದ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಕನಿಕರ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಕ್ರಮೇಣ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಉರಿದು ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹೆಂಡತಿ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮನ ಬಳಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಅದ್ರಾಮನಿಂದ ದೂರ ಇಡುವಂತೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದ್ರಾಮನು ಕೂಡ ತನ್ನಿಂದಾಗಿ ಆಕೆ ತೊಂದರೆ ಅನುಭವಿಸುವುದು ಬೇಡ ಎಂದು ಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬರುವುದನ್ನೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದ. ಆದರೆ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಯ ಭೂತದ ನೇಮಕ್ಕೆ ಗುತ್ತಿನ ಶೆಟ್ಟರು ಹೋಗಲೇಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಅದ್ರಾಮನನ್ನೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದೀಗ ಅದ್ರಾಮನ ಗಾಡಿ

ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ ಹೆಬ್ಬಾರರಿಗೆ ಬವಳಿಬರುತ್ತದೆ. ಬೊಂಡದ ನೀರನ್ನು ಚಿಮುಕಿಸಿದಾಗ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳಿ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಕ್ಷಣ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮ ಕೋಲಕಟ್ಟುವ ಅಂಬುವಿನ ಪತ್ನಿಯ ಎದುರು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಸಿರಿಪಾಡ್ದನ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ದ್ರೌಪದಿಯ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದರದರನೆ ನಡೆಬಾಗಿಲಿಗೆ ಎಳೆದು ತಂದರು. ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ದೇವರ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ನೂಕಿ ಬಾಗಿಲೆಳೆದುಕೊಂಡರು. ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಕೋಲನೋಡಲು ಬಂದ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಅವಳಿಂದ ಮಡಿ ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸುಳ್ಳು ಆರೋಪವನ್ನು ಹೊರಿಸಿದರು. ಮಡಿವಂತ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಇದು ಸರಿಯೆನಿಸಿತು. ದೇವರ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ ದ್ರೌಪದಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಏನಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಛೆ ಬಂದು ಬೀಳುತ್ತಾಳೆ. ಭೂತದ ಕೋಲ ಆರಂಭವಾಗಿ ಎಣ್ಣೆ ಬೂಳ್ಯ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬಂದು ಗಗ್ಗರದೆಚ್ಚಿ ನೇಮಕ್ಕೆ ತಯಾರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ಅಂಬು. ಅವನ ವರ್ತನೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದೆ, ಭೂತಕ್ಕೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿದೆ ಎಂದು. ಈ ನೇಮದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬದವರೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಇರುವುದನ್ನು ಭೂತವು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮಗಳು ದ್ರೌಪದಿಯೇ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದಾಗ ಅವಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ತರುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಭೂತ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಿಟ್ಟು ಬರುವಂತೆ ನಟಿಸಿ ಈ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ 'ಮನೆಮಗಳು ದ್ರೌಪದಿ ಎಲ್ಲಿ? ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಆರಾಧನೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವಳ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿ ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ' ಎನ್ನುವ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಹೆಬ್ಬಾರರು ಒಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಭೂತದ ಮೇಲಿನ ಭಯದಿಂದ ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಹಾಕಿದ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ಅದ್ರಾಮ ಮತ್ತು ದ್ರೌಪದಿಯರ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಭೂತದ ವೇಷಧಾರಿ ಅಂಬು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಾದರು ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ನೋಡುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ, ಇದು ಭೂತಕ್ಕೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿದೆ ಎಂದೂ, ಹಾಗಾಗಿ ಭೂತವು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿಯುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಅವರಿಗೆ ಭೂತದ ಮೇಲಿನ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಬರುವಂತಹುದು.

ಭೂತದ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಬೇಕಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸಮಾಜವೇ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಭೂತದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಭೂತ ಕಟ್ಟಿದವನು ತೀರ್ಪನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಅಥವಾ ಬದಲಾಯಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಯಾರಿಗೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಾದ 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ', 'ಅಳಿದುಳಿದವರು' ಮತ್ತು 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ'ಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಭಿನ್ನಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಗುತ್ತಿನವರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಭೂತದ ಗುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭೂತವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗುತ್ತನ್ನು ಆಳುವ ಅವರ ಕ್ರಮ ವಿಶೇಷವಾದುದಾಗಿದೆ. ಅಳಿದುಳಿದವರು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬೈಲಂಗಳಗುತ್ತು 'ಸತ್ಯ, ಧರ್ಮದ ಚಾವಡಿ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಈ ಚಾವಡಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಕೇಳಲು ಬರುತ್ತಾರೆ. "ಚಾವಡಿಯ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿನಿಂತು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಬೈಲಂಗಳಗುತ್ತಿನ ಅಂಗಳ ಇಳಿದವನಿಗೆ ಉಳಿಗಾಲವಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ದೈವಗಳೂ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಲಾರವು, ನಂಬಿದವರಿಗೆ ಇಂಬು ಕೊಡುವ ದೈವಗಳೇ ತಪ್ಪಿ ನಡೆದವನನ್ನು ಮುರಿದು ಮುಕ್ಕಲು ಆತನ ಎದುರು ಬಂದು ನಿಂತಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಪರಾಧಿ ಭಯಗೊಂಡು ಎದೆ ಬಿರಿದು ರಕ್ತಕಾರಿ ಸಾಯುವನು ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆ ಆ ಊರವರ ನರ ನರಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿತ್ತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ" (ಅಳಿದುಳಿದವರು, ಪು. ೫). ಈ ರೀತಿ ಗುತ್ತಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿನ ದೈವಗಳ ಭಯ ಮೊದಲೇ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಜನರು ತಪ್ಪುಮಾಡುವಾಗ ನೂರಾರು ಬಾರಿ ಆಲೋಚಿಸುವಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಗುತ್ತಿನ ಗಡಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಚಾವಡಿಯವರೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೈವಗಳ ಗುಡಿಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥನಿಗೆ ಮೈನಡುಕ ಬರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಭಯಭೀತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಒಳಗಡೆಯ ದೈವಗಳೇ ಸಾಕು. "ಗುತ್ತಿನ ಮೊಗಸಾಲೆ ದಾಟಿದರೆ ರಾಜನ್‌ದೈವ ಜಾರಂದಾಯನ ಗುಡಿ. ಇನ್ನು ಹತ್ತು ಹಲವು ದೈವಗಳನ್ನು ನಂಬಿದ ಬೈಲಂಗಳ ಗುತ್ತಿನ ಚಾವಡಿಯ ಮೆಟ್ಟಲು ಏರುವಾಗ, ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಹಿಷಾಸುರನ ಮಂಚವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಇಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಭೀಕರತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು, ಕೇಳಿ, ಬಂದವರಿಗೆ ಈ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಕಂಡುಕೇಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ದೈವಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಕಲೆತು ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನಿಸಲು ಕುಳಿತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ" (ಅಳಿದುಳಿದವರು, ಪು. ೬).

ಹೀಗೆ ಗುತ್ತಿನವರು ದೈವಬಲದ ಆಡಳಿತ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದ ಚತುರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ಆರಾಧಿಸುವ ದೈವಗಳ ಮಹಿಮೆಗಳುಳ್ಳ ಭಯಾನಕವಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಜನರನ್ನು ಭಯಭೀತರನ್ನಾಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಗುತ್ತಿನ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿವೆ.

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಭೂತದ ಆರಾಧನೆಯ ದಿನ ಗುತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯ ಗೇಣಿದಾರರೂ ಒಟ್ಟು ಸೇರಿ ತಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಭೂತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಜನರೆಲ್ಲ ಒಂದಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಗುತ್ತಿನ ಗೇಣಿದಾರರಾದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಒಗ್ಗಟ್ಟನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಗುತ್ತಿನವರಿಗೂ ಘನತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಗುತ್ತಿನ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಾತಿಯವರಿಗೂ ಅವರವರೇ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೆಲಸಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಸಾಂತೇರುಗುತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಗುತ್ತಿನ ಆರಾಧ್ಯದೈವವಾಗಿರುವ ಜುಮಾದಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಬದುಕಿನ

ಎಲ್ಲ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವವಳು ಅವಳೇ. ತಮ್ಮ ಸುಖ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅವಳ ಬಳಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಕೆಲವು ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಶಾಂತಕ್ಕೆಯ ಗಂಡ ಕೋಚಣ್ಣ ರೈಗಳು ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ರೈ ಎನ್ನುವ ಕುಲನಾಮವನ್ನು ಇಡಬೇಕೆಂದಾಗ ಅಂಬಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅದರಿಂದ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡ ರೈಗಳು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದವರು ಕೆಲವು ದಿನ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗೆ ಬಾರದಿದ್ದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಆತಂಕಪಟ್ಟು "ಜುಮಾದಿಯೇ ನನ್ನ ಅಕ್ಕ ಮತ್ತು ಭಾವನ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಭಾರ ನಿನಗೆ ಸೇರಿದ್ದು" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲದಾಳು ಮಾಯಿಲನ ನೆರವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಕಪ್ಪ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಲು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ ಅವನು ಸಂಜೆ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಬರುವವರೆಗೆ ಶಾಂತಕ್ಕೆಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಅವರು ತನಗೆ ತಾನೇ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ 'ಹಾಗಾಗದು! ಜುಮಾದಿದೈವ ಇರುವುದು ಯಾವುದಕ್ಕೆ' ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಕಪ್ಪ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಗಾಂಧೀಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳದೆ ಊರುಬಿಟ್ಟು ಹೋದಾಗ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಜುಮಾದಿ ದೈವಕ್ಕೆ ಹರಕೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ತುಂಗಕ್ಕೆಯ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಕೋಚಮನ್ ದೊರೆಗಳು ಕೇಳಿದಾಗ ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗದೆ ಜುಮಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಭಾರಹಾಕಿ ಮದುವೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಏನೇ ತೊಂದರೆಗಳಾದರೂ ಆಕೆ ನಂಬಿರುವ ಸಂಸಾರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾಳೆ ಎನ್ನುವ ವಿಶ್ವಾಸ ಜುಮಾದಿಯನ್ನು ನಂಬಿದ ಗುತ್ತಿನವರಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಗುತ್ತಿನವರು ನಂಬಿರುವ ದೈವದ ಮೇಲೆ ಗುತ್ತಿನವರಿಗಷ್ಟೇ ಭಯಭಕ್ತಿಯಲ್ಲ, ಅವರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಅದು ಗುತ್ತಿಗೆ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಗೇಣಿದಾರರು ಮಳೆಗಾಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಿಂದ 'ಪೊಲಿ'ಗೆ (ಎರಡರಷ್ಟನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸುವ ಶರತದಲ್ಲಿ) ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಬರೆದಿಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿರಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿ ಇದನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆಕೆಗೆ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಅದು ಉಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಪೊಲಿಗೆ ಅಕ್ಕಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡವರಲ್ಲೆ ಕೇಳುವುದಿದೆ. ಆಗ ಅವರು ತಪ್ಪು ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಕಣ್ಣು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿ ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಹಿಂದಿನ ಲೆಕ್ಕವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು, ಆಗ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದವರು ಬೆಚ್ಚಿಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರು, ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ "ಇದು ನನ್ನ ಸ್ವಂತದ್ದಲ್ಲ, ನೀನು ಪೊಲಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋದದ್ದು ಜುಮಾದಿದೈವದ ಅಕ್ಕಿ, ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊ" ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೧೬೬.). ಇಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿನವರು ದೈವದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಜುಮಾದಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಗೇಣಿದಾರ ಯಾವುದೇ ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಲು ಖಂಡಿತ ಹೆದರುತ್ತಾನೆ. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿವೆ ಎಂದರೆ

ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತದ ವಾಸಸ್ಥಾನ ಇರುವ ಮನೆಗಳಿಂದ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಾಂಧೀವಾದದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಸಂಕಪ್ಪ ಮನೆಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸದೆ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಆತಂಕಗೊಂಡ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಸಂಕಪ್ಪ ಮರಳಿ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ದೈವಕ್ಕೆ ಕೋಲವನ್ನು ನೀಡುವುದಾಗಿ ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಸಂಕಪ್ಪ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ದಿನ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿ ಕೋಲವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ತನ್ನ ಅನಂತರ ಜುಮಾದಿಗೆ ಹೂ, ನೀರು ಇಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಸಂಕಪ್ಪನಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಂಕಪ್ಪನಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಿರಾಕರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದು ತನ್ನನ್ನು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಾಯವೆಂದು ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಸಂಕಪ್ಪನಿಗೆ 'ನಾನು ಜುಮಾದಿ ಭೂತಕ್ಕೆ ಹರಕೆ ಹೇಳಿದ ಕಾರಣ ಬಂದುದಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕೆನಿಸಿದರೂ ಮಾವನನ್ನು ನೋಯಿಸಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನಾದ. ಜೊತೆಗೆ ಗಾಂಧೀಜಿ ಹಿಂದೆ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಆತನಿಗೆ ನೆನಪಾಯಿತು. "ಯಾರೊಬ್ಬರ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಕೆಣಕಲು ಹೋಗಬೇಡಿ. ಆ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಜೀವಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದಾದರೆ, ಅಂತಹ ಆಚರಣೆ ಆದರಣೀಯವೇ!" (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪುಟ ೨೯೬). ತುಂಬಾ ಆತಂಕಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹರಣವಾಗುತ್ತಿದೆ ಅನ್ನಿಸಿದರೂ ಪ್ರತಿಭಟಿಸದೆ ಕೈಕಟ್ಟಿ ನಿಂತುಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಮುಂದೆ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನನಾಗಿ ಗುತ್ತಿನ ಎಲ್ಲಾ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಬಕ್ಕೆಯ ಸೊಸೆ ಸ್ಮಿತಾ, ಭೂತದ ಕುರಿತಾಗಿ ಹಲವಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಭೂತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಆಕೆ ಖಂಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ 'ಇಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕೆಲವು ನಿಷಿದ್ಧಗಳಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ' ಎಂದು ಸ್ಮಿತಾ ಹೇಳಿದಾಗ ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಆಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಕಾರರಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ನಿಲುವುಗಳು ಸರಿಯಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಇದೆ. ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಪುರುಷರು ಮಾಡಿದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರು ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇತರರು ಅದನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಅಥವಾ ಮೀರಿದಾಗ ಸ್ತ್ರೀಸಮುದಾಯವೇ ಇದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ಉತ್ತಮರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಆರಾಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಶಯ ಅವರದು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಹಲವಾರು ರೀತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಂಟ ಜನಾಂಗ ಈ ಭೂತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇವತ್ತಿಗೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಆಧುನಿಕತೆ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದರೂ ಹಣಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಊರುಬಿಟ್ಟು ಪರವೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆಲೆಸಿದರೂ ಇವತ್ತಿಗೂ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮೂಲಮನೆಗೆ ಬಂದು ದೈವ ದೇವರ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು

ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕರಾವಳಿ ಇಂದಿಗೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಆಚರಣೆಗಳಿಂದ ತನ್ನದೇ ಆದ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಆಚರಣೆಗಳ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ನಂಬಿಕೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಅಷ್ಟಷ್ಟು ಬದಲಾದರೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆಯೆಂಬುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಉಳಿದುದನ್ನೂ, ಬದಲಾದುದನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿವೆ.

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಂದ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವ ದೈವಗಳು ಆರಾಧಿಸುವವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಜನರಲ್ಲಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಹೊರಟ ಈ ಆರಾಧನೆಯು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುವು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಚೋಮ ಮತ್ತು ದಂಬನಿಗೆ ಅವರು ನಂಬಿದ ಕಲ್ಕುಡ ಅವರ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಕಲ್ಕುಡ ಅವರೊಳಗಿನ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮತಾಂತರದಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ದೂರ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. 'ಅವಿಭಕ್ತರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳತನ, ಮೋಸ, ವಂಚನೆಗಳು ಆದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಪಂಜುರ್ಲಿದೈವಕ್ಕೆ ದೂರನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. 'ತೆಂಬರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕ್ರೂರತೆಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯವರು ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಆಡಳಿತಸೂತ್ರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಮಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಕುಡಿಯರಿಗೆ ಮಲೆಯ ಧನಿಗಿಂತಲೂ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕಲ್ಕುಡನ ಭಯವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭೂತಗಳ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭೂತ ನುಡಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆ ಭೂತದ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿಸುವ ಯಜಮಾನನ ಮಾತುಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಮುಖ್ಯವಾಗುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಉಳ್ಳವರಿಂದ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಮಾಯದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ದೈವಗಳಾಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆರಾಧನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ದೈವಗಳನ್ನು ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮತ್ತೆ ಅಮಾಯಕರನ್ನು ಶೋಷಿಸಲು ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದು ಬೇಸರದ ಸಂಗತಿಯೆಂದು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಬದುಕನ್ನು ಪಲ್ಲಟಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ, ಇಲ್ಲಿಯ ಕೃಷಿಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪಲ್ಲಟಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಭೂಸುಧಾರಣೆಯನ್ನೆ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನಿನ ಸಾಧಕಬಾಧಕಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭೂಮಾಲಕ ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರರು, ಮೂಲದಾಳುಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆದಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಬಗೆಗೆ

ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಆಚರಣೆಗಳು, ಆರಾಧನೆಗಳು, ಕುಣಿತಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಂಡಂತೆ ಕೃಷಿಜೀವನವು ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗಿದೆ, ಮತ್ತು ಆ ಮೂಲಕ ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಅವನತಿಯೂ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಭತ್ತದ ಬೆಳೆಯ ಬದಲಾಗಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವಾಗ ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯ ಜೊತೆಗಿದ್ದ ಹಬ್ಬಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು ಕುಣಿತಗಳು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿವೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಪೂಜನೀಯ ಭಾವನೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿ ಕೃಷಿಭೂಮಿ ಮಾರಾಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕೃಷಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಆಚರಣೆ, ಆರಾಧನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಮೂಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ.

೮.೪ ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಕ್ರೀಡೆಗಳು

೮.೪.೧ ಕಂಬಳ (ಕಂಬುಲ)

ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜನಪ್ರಿಯ ಜಾನಪದಕ್ರೀಡೆ 'ಕಂಬುಲ'. ವಿಶಾಲವಾದ ಕೆಸರು ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿ, ಗೆದ್ದ ಕೋಣಗಳ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಸುಗ್ಗಿ ಬೆಳೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ರೀಡೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. "ಕಂಬುಲವು ಕೇವಲ ಓಟದ ಕೋಣಗಳ ಸ್ಪರ್ಧೆಯೂ ಅಲ್ಲ, ಜನಪದರ ಮನರಂಜನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಆಯಾಮವುಳ್ಳ ಫಲವಂತಿಕೆಯ ಆಚರಣೆ" (ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ಕರಾವಳಿ ಜಾನಪದ ೧೯೯೦, ಪುಟ ೪೯). ಕಂಬಳಕ್ಕೆ ಚಾವಡಿದೈವ, ಗ್ರಾಮದೈವ ಅಥವಾ ಸೀಮೆದೈವದ ಪ್ರವೇಶವೂ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕ್ರೀಡೆಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕಮಹತ್ವವೂ ಇದೆ. ಈ ಕಂಬಳವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಆರಂಭಿಸಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಎಂದೂ ನಿಲ್ಲಿಸಬಾರದು ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಮಂಜೊಟ್ಟಿ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ (ಕಂಬಳ ನಡೆಯುವ ಗದ್ದೆ) 'ಪೂಕರೆ' (ಒಂದು ಕಂಬ) ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಂಬವು ಆಯಾ ಕಂಬಳಗದ್ದೆಯ ಒಡೆಯನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಾಂತೇರುಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹದಿಮೂರು ನಿಲೆ ಪೂಕರೆಯ ಕಂಬಳ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಪೂಕರೆ ಕಂಬವನ್ನು ಕೊಣಾಜೆ ಗುತ್ತಿನ ಮೂಲದಾಳುಗಳು ರಾತೋ ರಾತ್ರಿ ಕದ್ದೊಯ್ದ ಕಾರಣ ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಂಬಳವು ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ಗುತ್ತಿನೊಡತಿ ಶಾಂತಕ್ಕೆ, ಗರ್ಭಿಣಿಯ ಬಯಕೆಯೆಂಬಂತೆ ತನಗೆ ಕಂಬಳವನ್ನು ನೋಡುವ ಆಸೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಗುತ್ತಿನಾರ್' ಈ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಶಾಂತಕ್ಕೆಯ ಗಂಡ ಕೋಚಣ್ಣ ರೈಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಅವರು ನಾವು ಕ್ರೀಡೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯೇ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳ ನಡೆಸಬಹುದೆಂಬ ಸೂಚನೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಗುತ್ತಿನಾರ್‌ಗೆ ಇದು ಸರಿಯೆಂದೆನಿಸಿದರೂ "ಯಾರೂ ಮಾಡದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ನಾವು ಮತ್ತೆ ನಗೆಗೆ ಈಡಾಗಬಾರದಲ್ಲಾ?" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೋಚಣ್ಣ ರೈಗಳು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ಗಮನಾರ್ಹ. "ಕಟ್ಟಳೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪರಂಪರೆ ಎನ್ನುವುದೆಲ್ಲ ಈ ಭೂಮಿ

ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದು! ಅವರವರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ; ನಾವೂ ಅಷ್ಟೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೨೩೩). ಹೀಗೆ ಸಾಂತೇರುಗುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಂದೂ ಆಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜನರ ವಿರೋಧದ ಮಾತುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಸರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳ ನಡೆಯಿತು. ಊರ ಜನರ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಭರ್ಜರಿ ಭೋಜನದೊಂದಿಗೆ ಯಾವ ತಕರಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಜನಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿತು ಸಾಂತೇರುಗುತ್ತಿನ ಕಂಬಳ.

'ಅಳಿದುಳಿದವರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಲ್ಕಿಸೀಮೆಯ ಕಂಬಳದ ಉಲ್ಲೇಖ ಬರುತ್ತದೆ. ಕಂಬಳಕ್ಕೆ ಬೈಲಂಗಳ ಗುತ್ತಿನಿಂದ ಕೋಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಬಗ್ಗೆ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ವೆಂಕಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಮಾಡಿದಾಗ ವೀರಪ್ಪ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ "ಅದೇನೋ ಸರಿ, ಊರು ಪರ ಊರುಗಳ ಕಂಬಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಿಂತ.. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಂಥ ಹರಕೆಯ ಕಂಬಳದ ಗದ್ದೆ ನಮ್ಮಲ್ಲೂ ಇದೆ. ಅದನ್ನೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಸಿದರೆ ಊರು ಪರಊರುಗಳವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೇ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೆರಡು ಜತೆ ಉಳುವ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಳಗಿಸಿದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓಡಿಸಲೂಬಹುದು, ಉಳಲೂಬಹುದು" ಎಂದನು ವೀರಪ್ಪ (ಅಳಿದುಳಿದವರು, ಪು. ೪೯). ಆತ ಆಡಿದ ಮಾತಿನ ಹಿಂದೆ ಕಟುಸತ್ಯ ಅಡಗಿದೆ. ವೀರಪ್ಪನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ವೆಂಕಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ "ವೀರಪ್ಪಾ.. ಗುತ್ತು ಉಂಡರೆ ಸಾಲದು– ಗುತ್ತಿನ ಗತ್ತು ಘನತೆ.... ಊರೂರು ಸಾರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಕಂಬಳ, ಕೋಳಿ ಅಂಕವಿರುವುದು" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ (ಅಳಿದುಳಿದವರು, ಪು. ೪೯). ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿದ್ದವನು ತನ್ನ ಗುತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುವಲ್ಲಿ ಹಣವನ್ನು ಪೋಲುಮಾಡಿ ಗುತ್ತನ್ನು ಬರಿದಾಗಿಸುವುದನ್ನು ವೀರಪ್ಪ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಯವರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಾಗಿ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಗುತ್ತಿನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಲು ಬಿಡಬಾರದೆನ್ನುವ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದೇ ಸುರಗೀಮಠದ ಸೀನಪ್ಪ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಂಬಳದ ತಯಾರಿಯ ಗೌಜಿಯಿಂದ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕಂಬಳವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದುದು, ಕಂಬಳದ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದದು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ ಎನ್ನುವ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ " ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕಂಬುಲದ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಸಾಕುವುದಿಲ್ಲ" (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೨೪೦). ಎನ್ನುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಕುಣ್ಣಾಯರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸೀನಪ್ಪ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳದಂತಹ ಕ್ರೀಡೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಕ್ರೀಡೆಯಾಗಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಈ ಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಟರಷ್ಟು ಪಳಗಿದವರಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಸೀನಪ್ಪ ಹೆಬ್ಬಾರರು ತಮ್ಮ ಉಸ್ತುವಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಚಂದ್ರಕರೆ ಕಂಬಳ ಏನೊಂದು ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹಗುರವಾಗಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಚಂದವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಡಲು ಕೋಲ, ನೇಮ, ಕಂಬಳ, ಕೋಳಿಕಟ್ಟದ ಗುರಿಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವವಿರುವ ಕುಳ್ಯಾಗುತ್ತಿನ ಪಾಂಡುಶೆಟ್ಟಿ, ಪೊಸಡಿಗುತ್ತಿನ ತೌಡಶೆಟ್ಟಿ ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರೆಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರಿಗೆ ಸೀನಪ್ಪ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿದಿದೆ. ಆದರೂ "ಊರಿನ ಕಂಬಳ, ಅದರಲ್ಲೂ ದೈವದ ಕಂಬಳವೆಂಬ ಭಯಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಅಂವ ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲವೇ? ಸಾಯಲಿ ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವ ಎಂಬ ಒಂದು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವೂ ಅವರೊಳಗಿದೆ" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೨೪). ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮೇಲೆ ಬಂಟರಿಗೂ ಗೌರವವಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕಂಬಳದ ತಯಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗಿಂತ ಬಂಟರು ಹೆಚ್ಚು ಪಳಗಿದವರೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಮಾತುಗಳು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತವೆ.

ಕಂಬಳ ನಡೆಯುವ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಕಂಬಳ ಗದ್ದೆಗೆ ನಾಕೈದು ಜತೆ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿ ನಾಂದಿ ಹಾಕಿದ್ದರು. ನಾಂದಿಯಾದ ಅನಂತರ ಮುಟ್ಟಿನ ಹೆಂಗಸರ ನೆರಳು ಕಂಬಳ ಗದ್ದೆಗೆ ತಟ್ಟದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು. ಕೊರಗರು ಡೋಲನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಕಂಬಳದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಊರಿಡೀ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಂಬಳದ ದಿವಸ ರಾತ್ರಿಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಂಠಪೂರ್ತಿ ಕುಡಿದು ಡೋಲು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ 'ಉರೋಳ್' ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಂಬಳಗದ್ದೆಯ ಸುತ್ತ ಸಂತಸದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಂಬಳ ಗದ್ದೆಗೆ ಓಡಿಸುವ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಸಾಕುವುದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳದ್ದು ರಾಜಮರ್ಜಿಯ ಜೀವನ. ಕೋಣಗಳನ್ನು ಸಾಕಲು ಜನರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಕಲಿಸಲು, ತಿನ್ನಿಸಲು, ಮಾಲೀಶುಮಾಡಲು, ಈಜಿಸಲು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನ. ಹೀಗೆ ಅದರ ತಯಾರಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಬೇಕು, ದಿನಾ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ತಿಕ್ಕಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೀಯಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬಾ ತಿನಿಸು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವುಗಳಿಗೆ ತಿನ್ನಿಸುವ ಆಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಯಮಗಳಿವೆ: ಒಣಹುಲ್ಲನ್ನು ತಿನ್ನಿಸುವಂತಿಲ್ಲ; ನೀರುಕುಡಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಒಣಹುಲ್ಲು ತಿಂದರೆ ಅವುಗಳ ಗಂಟಲ ಪಸೆ ಆರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಪಸೆ ಆರಿದರೆ ನೀರುಕುಡಿಯುತ್ತವೆ, ನೀರುಕುಡಿದರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಡೊಳ್ಳಾಗುತ್ತದೆ, ಹೊಟ್ಟೆ ಡೊಳ್ಳಾದರೆ ಕಂಬಳದಲ್ಲಿ ಓಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಕೂಸ ಮೊಯಿಲಿಯ ಅನುಭವದ ಮಾತು. ಹಾಗಾಗಿ ಕೋಣಗಳಿಗೆ ನಾಕೈದು ಸೇರು ಅರೆಬೇಯಿಸಿದ ಹುರುಳಿಕಾಳು ಹಾಗೂ ಅನ್ನದ ಅಂಬಲಿಯ ಜೊತೆಗೆ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ, ಕಡಲೆ, ಅವಲಕ್ಕಿ, ಸೇರಿಸಿ ಭತ್ತದ ತೌಡು ಸೇರಿಸಿ ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಕೋಣಗಳಿಗೆ ಎಳನೀರು, ಸಾರಾಯಿಯನ್ನು ಕುಡಿಸುವುದೂ ಇತ್ತು. ಕೋಣಗಳನ್ನು ಸಾಕುವವರಿಗೂ ಈ ಪರಿಯ ಭಾಗ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೋಣಗಳ ಈ ಪರಿಯ ಉಣ್ಣುವ ಭಾಗ್ಯ ಕಂಡು ಸ್ವತಃ ಕೂಸ ಮೊಯಿಲಿಯೇ ಅದೆಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಕರುಬಿದ್ದಾನೆ. ಇವತ್ತು ಗಂಜಿ ಕುಡಿದರೆ ನಾಳೆಗೆ ಅದೂ ಇಲ್ಲದ ದಿನಗಳನ್ನು ದೂಡುತ್ತಿರುವ ಆತ ತಾನಾದರೂ ಈ ಕೋಣವಾಗಬಾರದಿತ್ತೇ ಎಂದು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಹಲುಬಿದ್ದಿದೆ. ಆದರೆ ವರ್ಷವಿಡೀ ರಾಜನಂತೆ ಬೆಳೆದ ಕೋಣಗಳು ಕಂಬಳದ ದಿನ ತಿನ್ನುವ ಪೆಟ್ಟುಗಳು ಅಸಹನೀಯವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ.

ಕಂಬಳವೆಂಬುದು ಕೋಣಗಳ ಓಟ. ಓಟಕ್ಕೆ ಬರುವ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಶೃಂಗರಿಸುವುದೇ ಒಂದು ಕಲೆ. ಶೃಂಗರಿಸಿಕೊಂಡ ಕೋಣಗಳಿಗೆ ದಿಟ್ಟಿತೆಗೆಯುವ ಆಚರಣೆಯೂ ಇತ್ತು. ಅನಂತರ

ಅವುಗಳನ್ನು ಗರ್ನಾಲು, ಡೋಲು, ವಾದ್ಯಗಳ ಅಬ್ಬರದಲ್ಲಿ ಕಂಬಳದ ಗದ್ದೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶಬ್ದದಿಂದ ಮೊದಲೇ ಹೆದರಿದ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಕಂಬಳಗದ್ದೆಗೆ ಇಳಿಸುವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಸಾಹಸದ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಕಂಬಳದ ದಿನ ದೂರದ ಊರುಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರೈತಾಪಿ ಸರಕಿನ ಅಂಗಡಿಗಳು, ಮಿಠಾಯಿ ಅಂಗಡಿಗಳು, ಮಣಿಸರಕಿನ ಅಂಗಡಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು, ತಿಂಡಿತಿನಿಸುಗಳನ್ನು ಇವರಿಂದ ಖರೀದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಊರಿನ ಜನರಿಗೆ ಕಂಬಳಗದ್ದೆಯ ಕುರಿತು ಕೆಲವು ನಂಬಿಕೆಗಳಿದ್ದವು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. "ಪಾಂಚು ಪೂಜಾರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಕೊರಪಳು ತಟ್ಟನೆ ಏನನ್ನೋ ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಆಕೆ ಸೆರಗಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಟುಹಾಕಿಕೊಂಡ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಮರೆತೇಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಮೊನ್ನೆ ಆಕೆಯ ಹಸು ಬೊಳ್ಳಿಗೆ ಕಾಲುಕುಂಟುರೋಗ ಬಂದಾಗ ಗುಣವಾದರೆ ಕಂಬಳ ಗದ್ದೆಗೆ ಅಕ್ಕಿ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಳಂತೆ! ಇದೀಗ ಕೊರಪಳು ಮತ್ತೆ ತಡಮಾಡದೆ ಸೆರಗಿನ ತುದಿಯ ಗಂಟು ಬಿಚ್ಚಿ ಕಂಬಳದ ಗದ್ದೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಅಕ್ಕಿ ಹಾಕಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗ, ರುಕುಣಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಮರೆವಿನ ನೆನಪಾಯ್ತು. ಬಲಕೈಯಿಂದ ಹಣೆಗೆ ಬಡಿದುಕೊಂಡರು. ಹಯವದನನನ್ನು ಕಂಬಳದ ಗದ್ದೆಯಿಂದ ಹುಡುಕಿ ತಂದು ಒಂದು ಪಾವು ಅಕ್ಕಿ ತರಲು ಮನೆಗಟ್ಟಿದರು" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೩೩).

ಇಂತಹ ಘಟನೆಗಳು ಕಂಬಳಗದ್ದೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಿಗಿದ್ದ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸೊಗಸಾಗಿ ಗರ್ಭಕಟ್ಟಿದ ಭತ್ತದ ತೆನೆಗಳು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅದೇನೋ ರೋಗ ಬಂದು ಒಣಗಿದಂತಾಗಿ ಸೊರಗತೊಡಗಿದಾಗ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮ ತೆನೆಗಳಿಗೆ ಕೆಂಬೂದಿ ಎಸೆಯುತ್ತಾ, ಭತ್ತದ ತೆನೆ ಉಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಮುಂದಿನ ಕಂಬಳಕ್ಕೆ ಗದ್ದೆಗೆ ಅಕ್ಕಿ ಚೆಲ್ಲತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹರಕೆ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ಜೀವನದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಜನರಿಗೆ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು.

ಕಂಬಳ ಮುಗಿದ ಕೂಡಲೆ ಕಂಬಳ ಗದ್ದೆಗೆ 'ಪೂಕರೆ ಕಂಬ' ನೆಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ದೊಡ್ಡ ತೆಂಗಿನಮರದೆತ್ತರದ, ಮಾವಿನ ಸೊಪ್ಪು, ನಿಂಬೆಹಣ್ಣು, ಹೂವಿನಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಚಂದಕ್ಕೆ ಶೃಂಗರಿಸಿದ್ದ ಹನ್ನೆರಡು ಅಂಕಣಗಳಿದ್ದು ಬಿಳಿಬಟ್ಟೆ ಕವಚಿ, ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆಯ ಕಲಶಾಕೃತಿಯಿರುವ ಪವಿತ್ರ ಕಂಬವೊಂದನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಆಳುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವ-ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ತಂದರು. ಹೆಬ್ಬಾರರು ಅದಕ್ಕೆ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿದರು. ಗದ್ದೆಗೆ ತಂದವರೇ ಗದ್ದೆಯ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಹಾಲೆರೆದು ಅದನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೆಟ್ಟರು. "ಪೂಕರೆ ನೆಟ್ಟ ಅನಂತರ ಕಂಬಳ ಗದ್ದೆಗೆ ಕೋಣಗಳು ಇಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲ; ಹಾಗೂ ಪೂಕರೆ ಹಾಕಿದ ಮರುದಿನವೇ ಕಂಬಳದ ಗದ್ದೆಗೆ ಭತ್ತದ ಸಸಿ ನಾಟಿಯಾಗಬೇಕು" ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಜನರಲ್ಲಿದೆ (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೩೪). ಕಂಬಳದ ದಿನ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಣಗಳು

ಓಡಾಡುವುದರಿಂದ ಗದ್ದೆ ಹದಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮರುದಿನ ಮತ್ತೆ ಹದಗೊಳಿಸುವ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಮರುದಿನವೇ ನಾಟಿಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೈವದೇವರುಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಂಬಳದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಈ ಕಂಬಳದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಕ್ಕೆಯ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಾಂತೇರುಗುತ್ತಿನವರು ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದ ಆಚರಿಸದೇ ಇದ್ದ ಈ ಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಆಚರಿಸಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆಚರಣೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಂಬಳವನ್ನು ಕೇವಲ ಕ್ರೀಡೆಯಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಆಚರಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೈವದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಅದನ್ನು ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ನಂಬಿಕೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖರ ಮನವೊಲಿಸಿ ಕಂಬಳದ ಆಚರಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಓಟದ ಕೋಣದ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಡುವ ಬಹುಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೋಸ ಮಾಡುವುದು ಆರಂಭವಾಗಿ ಓಟದ ಕೋಣಗಳನ್ನು ತಂದವರ ನಡುವೆ ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಸು, ಪೆಟ್ಟು, ಜಗಳ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಕಂಬುಲಕ್ಕೆ ಓಟದ ಕೋಣಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಬಂಟರದೇ ಮೇಲುಗೈ. ಬಹುಮಾನಗಳೂ ಅವರ ಕೋಣಗಳಿಗೆ, ಸಿಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಹಠ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಫಲಿತಾಂಶದಲ್ಲಿ ಮೋಸ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ. ನೀಲಯ್ಯ ಹೆಗ್ಡೆ ನಡೆಸುವ ಕಂಬಳಕ್ಕೆ ಕಣ್ವತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಮಠದ ಗೇಣಿದಾರ ವೆಂಕಪ್ಪ ಶೇರಿಗಾರ ಓಟದ ಕೋಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳು ಓಟದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಕೊನೆಯ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸೋತುಹೋದವು. ಇದು ಕಂಬಳಕ್ಕೆ ಬಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ, ಹಾಗೂ ವೆಂಕಪ್ಪ ಶೇರಿಗಾರನಿಗೂ ಮೋಸ ಅನ್ನಿಸಿತು. ವೆಂಕಪ್ಪ, ನೀಲಯ್ಯ ಹೆಗ್ಡೆಯ ಬಳಿ ವಾಗ್ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಇಳಿದ. ಆಗ ನೀಲಯ್ಯ ಹೆಗ್ಡೆ "ಏ ಹೋಗೋ, ನೀನು ಯಾವ ಗುತ್ತು ಬರ್ಕೆಯ ಯಜಮಾನನಯ್ಯ? ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಪೀ.ಪೀ.ಪೇ.ಪೇ.. ಎಂದು ವಾಲಗ ಊದುವವ. ನಿನ್ನಂಥವರು ಓಟದ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೇ? ಅದು ಗುತ್ತು ಬರ್ಕೆಯವರ ಹಕ್ಕು" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೨೪೫).

'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸೀನಪ್ಪ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಕಂಬಳ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರ ಎಲ್ಲಾ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಪೊಸೊಡಿಗುತ್ತು ಮತ್ತು ಕುಳ್ಯಾಗುತ್ತಿನ ಶೆಟ್ಟರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ವೈಭವದಿಂದ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಂಬಳದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಂಬಳದ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೂ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ

ಕಂಬಳದ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಅಂತರ ಇರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಗಾಂಧೀಜಿ ಕರಾವಳಿಗೆ ಮೂರು ಬಾರಿ ಬರುವ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯ ಬಾರಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಬರುವಾಗ ಅವರನ್ನು ನೋಡಲು ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಗೆ ಕೃಷಿಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಆಳು ಜನರು ಹೊರಟಿರುವುದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. "ಹೆಬ್ಬಾರರ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಡೋಲು ಸಮೇತ ಪರಾರಿಯಾದ ಕೊರಗರ ಪೊತ್ತೇಲ ತನ್ನ 'ಕೊಳಲ ತಂಡವನ್ನು' ಸೇರಿಕೊಂಡು, ಕಂಬಳದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಬರೀ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ನಾಲ್ಕೇ ನಾಲ್ಕು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಿ, ದೈವ ಜುಮಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯಾಚಿಸುತ್ತಾ.. ಪೇಟೆಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಳೆ ಬಿಸಿಲು ಬಲಿತು ಚುರುಕಾಗಿತ್ತು" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೩೩೮). ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಳೆ ನಡೆಯುವ ಕಂಬಳದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಊರಿಡೀ ಡೋಲುಬಾರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಜನರಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಕಂಬಳದ ಮರ್ಯಾದೆ ಅಂತ ದುಡ್ಡನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳತ್ತಿದ್ದ ಡೋಲಿನವರೂ ಕೂಡ ಕೇವಲ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಮನೆಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸೆಯಿದ್ದರೂ ಸೀನಪ್ಪ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಭಯ ಕೆಲಸದಾಳುಗಳನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಗಾಂಧೀವಾದಿ ಮಾರಪ್ಪ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತರುತ್ತವೆ. "ಗಾಂಧಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದೇನು ಆ ಕಂಬುಲ! ದೈವದ ಕಂಬುಲವಾದರೇನಂತೆ!" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು.೩೩೯). ಐತುವಿಗೆ ಮಾರಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತೇ ಮೇಲೆದ್ದು ಬಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಿಕೊಂಡ. ಅಳಿಯ ಪೊತ್ತೇಲ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಬೆದರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೆದರಿಹೋಗಿದ್ದ. ಆತನಿಗೆ ಮಾವ ಐತು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಾ "ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂದು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಸರಿಯೇ, ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮರ್ಯಾದಿ ಸಾರಿ 'ಪನಿಕುಳ್ಳು'ವುದನ್ನು ನಾವೇನು ತಪ್ಪಿಸುತ್ತೇವೆಯೇ? ಅದು ದೈವಕ್ಕೂ ಗೊತ್ತು .... ನಮಗೂ ಗೊತ್ತು!" ಎಂದು ಗೊಣಗಿದ ಐತು (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೩೩೯). ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಆಗಮನ ಕರಾವಳಿಯ ಜನರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಂದಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕಂಬಳದಂತಹ ಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಇವತ್ತಿಗೂ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದು, ಜನರಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ರೀಡೆಯ ಬಗೆಗಿನ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

೮.೪.೨ ಕೋಳಿ ಅಂಕ :

ಕರಾವಳಿಯ ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸ ಲ್ಪಡುವ ಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಬಳವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ 'ಕೋಳಿ ಅಂಕ'(ಕೋಳಿಕಟ್ಟ)ವೇ ಮುಖ್ಯವೆನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದು ಹುಂಜಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಯಿಸಲಾಗುವ ಹೋರಾಟ. ಈ ಹೋರಾಟದ ಹಿಂದೆ ಧಾರ್ಮಿಕವಾದ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಇವೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಂತೆ

ಕೃಷಿಪ್ರಧಾನಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯಾಂಗವಾಗಿ ಕೋಳಿ ಅಂಕವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಸಾಕುವ ಕ್ರಮವಿತ್ತು. ನೆಂಟರು ಬಂದಾಗ ಪದಾರ್ಥಮಾಡಲು, ಭೂತಾರಾಧನೆಗೆ ಬಲಿಕೊಡಲು, ಕೋಳಿ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಗೆ ಕೋಳಿ ಅಂಕ ಒಂದು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಕ್ರೀಡೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕಾಳಗದ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕುವುದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಕೋಳಿ ಅಂಕವನ್ನು ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ದೈವದ ನೇಮ ಅಥವಾ ದೈವದ ನೇಮವಾದ ಮರುದಿನ, ಕಂಬುಲದ ಮರುದಿನ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿದ್ದರೆ, (ಗಡಿಹಿಡಿಯುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಊರಿನ ಜಾತ್ರೆ) ಮನೆಯ ಮಂದಿ ಮತ್ತು ಬಂದ ನೆಂಟರೆಲ್ಲ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಕೋಳಿ ಅಂಕವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯ ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ದೂರದ ಊರುಗಳಿಂದ ನೆಂಟರು ಬರುವಾಗಲೇ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದಾಳುಗಳ ಜೊತೆ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಕ್ರಮವಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಕ್ರೀಡೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೆಲವು ನಂಬಿಕೆಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಂತೆ "ಹಸಿರು ಹಾವು ತಲೆಯ ಮುಂಡಾಸಿನೊಳಗೆ ಬಿಗಿದುಕೊಂಡು ಕೋಳಿಕಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋದರಂತೂ ಕೇಳುವುದೇ ಬೇಡವಂತೆ. ಆ ಕೋಳಿ ಇನ್ನಿಲ್ಲದಂತೆ ಕಾದಾಡಿ ಗೆದ್ದು ಬರುವುದಂತೆ! ಇದು ಎಷ್ಟೋ ತಲೆಮಾರುಗಳಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದಿರುವ ನಂಬಿಕೆ. ಈ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದಲೇ ನಸುಕಿಗೇ ಅಂತಪ್ಪ ಮತ್ತು ಕೂಸಮೊಯಿಲಿ ಚಾಪೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೋಟಿಚೆನ್ನಯ್ಯರಂತೆ ಕಟ್ಟಹುಣಿಗೆ ಏರಿದ್ದರು" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು.೫೫). ಹಸಿರು ಹಾವು ಕೋಳಿ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಶೂಭಸೂಚಕ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಕೋಳಿ ಅಂಕ ನಡೆಸಬೇಕಾದರೆ 'ಕುಕ್ಕುಟ ಪಂಚಾಂಗ'ವನ್ನು ನೋಡುವ ಕ್ರಮವಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಕೋಳಿಗಳು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಳಿಯಿರುವ ಕೋಳಿಗೆ ಯಾವ ಬಣ್ಣದ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಜೊತೆಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಗೆಲ್ಲುತ್ತವೆನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಪಂಚಾಂಗ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಕುಕ್ಕುಟ ಪಂಚಾಂಗವನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮಾವ ಅಂದರೆ ರುಕುಣಿಯಮ್ಮನ ತಂದೆ ಕಿಟ್ಟು ಭಟ್ಟರದು ಎತ್ತಿದ ಕೈ. ಹಾಗಾಗಿ ಜನರಲ್ಲಿ "ಇವರಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಂಗ ಕೇಳಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಳಿಮಸಾಲೆ ಅರೆಸಿಟ್ಟೇ ಕೋಳಿ ಕಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಹುದು" (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೬೯) ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯಿತ್ತು.

ಗುತ್ತಿನ ಶೆಟ್ಟರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಕ್ಕೆ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಸಾಕುವಂತೆ ಹಣವನ್ನು ನೀರಿನಂತೆ ಖರ್ಚುಮಾಡಿ ಅಂಕದ ಹುಂಜಗಳನ್ನು ಸಾಕುವ ಕ್ರಮವಿದ್ದಿತು. ಕೋಳಿ ಅಂಕದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹುಂಜಗಳೆ ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಉಳಿದವರ ಕೋಳಿಗಳಿಗೆ ಗಂಧವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಸಿ ತಂದುಹಾಕಿ ಅವುಗಳು ಕಾದಾಡದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಕೋಳಿಕಾಳಗದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಉಳ್ಳವರಿಗೆ ಇತ್ತು. ಹೆಬ್ಬಾರರ ಆಳು ಅಂತಪ್ಪ ಗುತ್ತಿನ ಶೆಟ್ಟರ ಮನೆಗೆ ಯಾವುದೋ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದವ

ಅಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅದರ ಮೈಯನ್ನು ಸವರುತ್ತಾನೆ. ಹೆಬ್ಬಾರರ ಆಳುಗಳು ಕಾದಾಟಕ್ಕೆ ತರುವ ಕೋಳಿಗಳೇ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲುವಂತೆ ಕಿಟ್ಟು ಭಟ್ಟರು ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ನಂಬಿದ ಪಿಜಿನ ಮೂಲ್ಯನಂತೂ ಅಂತಪ್ಪನಿಗೆ "ಏಯ್ ಮೂರ್ಕಾಸಿನ ಬಿಕನಾಸಿ, ನಿನ್ನ ಬಂದ ಕೆಲ್ಸ ಮುಗ್ಸಿಕೊಂಡು ಮುಕುಳಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಡಿ. ನಮ್ಮ ಹುಂಜಗಳಿಗೆ ಆ ಮಾಯಕದ ಗಂಧತೀಡಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಬೆಪ್ಪು ಹಿಡಿಸಬೇಡಾ" ಎಂದು ಬೈದನು (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೭೧). ಕೋಳಿ ಕಾಳಗದ ಮೊದಲು ಕೋಳಿಗೆ 'ಪತಿ' ಮಾಡಿಸುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಅಂದರೆ ಕಾದಾಡುವ ಹುಂಜಗಳ ಬಣ್ಣಹೊಂದಿಸಿ ಜೋಡಿಮಾಡುವುದು. ಕಾದಾಡಲು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದಾಗ ಕಾಲಿಗೆ 'ಬಾಳ'(ಹರಿತವಾದ ಚೂರಿ)ನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದವರಿದ್ದಾರೆ. ಗಾಯವಾದ ಕೋಳಿಗಳಿಗೆ ಹೊಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಮತ್ತೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ತಯಾರುಮಾಡುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಸತ್ತಕೋಳಿ ಗೆದ್ದವರ ಪಾಲಿಗೆ. ಅದನ್ನು 'ಒಟ್ಟೆ ಬಂಟೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕಂಬಳದ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಶೃಂಗರಿಸುವಂತೆ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಶೃಂಗರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೋಳಿಯ ಕಿವಿಗೆ 'ಅರಳೆ' ಎನ್ನುವ ಚಿನ್ನದ ಆಭರಣವನ್ನು, ಕಾಲಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಉಂಗುರವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಳಗದ ಕೋಳಿಗಳಿಗೆ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ದಿನವೂ ಸಾರಾಯಿಯನ್ನು ಕುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಜಪ್ಪನ ಹುಂಜ ಸೋತಿತು. ಆಗ "ಅಂತಪ್ಪ ಆತನ ಹುಂಜಕ್ಕೆ ಗಂಗಸರ ಕುಡಿಸಿರಬಹುದೇ, ಆ ಅಮಲುಸೊಪ್ಪಿನ ರಸ ಕುಡಿಸಿರಬಹುದೇ?" ಎಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಾನೆ (ಗಾಂಧಿ ಬಂದ, ಪು. ೭೪).

ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನನಾದವನು ಕೋಳಿ ಅಂಕದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬಾರದು. ಈ ರೀತಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆದವನ ಘನತೆ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಕುಂದನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಗುತ್ತಿನವರು ನಂಬಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಂತೇರುಗುತ್ತಿನ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಕೋಳಿ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಬೆಳ್ಳಿ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಹೂಡಲು ಮುಂದಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ವೆಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಜುಮಾದಿಯ ಮಂಚದ ಬಳಿ ಹೋಗಿ "ಅಯ್ಯೋ ಜುಮಾದಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಕರುಳ ಬಳ್ಳಿಗೆ ಇಂಥ ಬುದ್ಧಿ ಯಾಕೆ ಕೊಟ್ಟೆ?" (ಉಲ್ಲಂಘನೆ, ಪು. ೧೪೭) ಎಂದು ದೈವವನ್ನೇ ಶಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಯಾವತ್ತೂ ಕೋಳಿ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ'ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಿಟ್ಟು ಭಟ್ಟರಂತೆ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರಿಗೂ ಕುಕ್ಕುಟ ಪಂಚಾಂಗ ನೋಡಲು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯವರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಳಿ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಗೇಣಿದಾರನು ತನ್ನ ಮನೆಯಿಂದ ಕೋಳಿಯನ್ನು ತರಬೇಕಿತ್ತು.

ಕೋಳಿ ಅಂಕ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾರಂಭಗಳು ನಡೆದಾಗ ಬಂದ ನೆಂಟರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲು 'ಬಿನ್ನೇರ ಕಟ್ಟ' ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಕೋಳಿ ಅಂಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. 'ಅವಿಭಕ್ತರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗೇಣಿಮೂಲೆ ಗ್ರಾಮದ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಐದು ದಿನದ ಜಾತ್ರೆ

ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಕೋಳಿ ಅಂಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಜಾತ್ರೆಗೆ ಬಂದವರೆಲ್ಲ ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಭೂತಾರಾಧನೆಯಾದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ನಡೆಯುವ ಕೋಳಿ ಅಂಕ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಕೋಳಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಕೋಳಿ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಜನರಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ವೈಮನಸ್ಸುಗಳಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಜಗಳಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. 'ಅವಿಭಕ್ತರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯ ಮಗ ಗೋವಿಂದ ಮತ್ತು ಶೀನಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಮಗ ಮಹಾಬಲ ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ವೈಮನಸ್ಸು ಇತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಕೋಳಿ ಅಂಕದಲ್ಲಿ ಗೋವಿಂದ ತಂದ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಮಹಾಬಲನ ಆಳು ಸೋಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಪ್ರಧಾನಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಂಬುಲ ಮತ್ತು ಕೋಳಿ ಅಂಕದಂತಹ ಕ್ರೀಡೆಗಳಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಈ ಕ್ರೀಡೆಗಾಗಿ ಬಳಸುವ ಕೋಳಿ ಮತ್ತು ಕೋಣಗಳನ್ನು ಸಾಕುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಗೊಂದು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಆಢ್ಯರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋದರೆ ಅಂಗಳ ತುಂಬಾ ಬಗೆ ಬಗೆ ಬಣ್ಣದ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳದ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಜನರು ವೈಭವದಿಂದ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದೇ ಈ ಕ್ರೀಡೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ದೈವ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಭಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಕ್ರೀಡೆಗಳು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ತಮ್ಮ ಮೂಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ದೈವೀಮನೋಭಾವವುಳ್ಳ ಕ್ರೀಡಾಚರಣೆಗಳು ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡುಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇವೆರಡು ಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಾಮನೋಭಾವ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷ, ಜಗಳಗಳುಂಟಾದವು. ಇತ್ತೀಚೆಯಂತೂ ಶ್ರೀಮಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಈ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳಿಗೆ ಹಣಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡಲು ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಪಲ್ಲಟಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

◈◈◈

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂಬತ್ತು

ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು ಮತ್ತು ಉಪಸಂಹಾರ

ಫಲಿತಗಳು :

'ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ' ಎನ್ನುವ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿರುವ ಈ ಸಂಶೋಧನಾಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಫಲಿತಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಫಲಿತಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲನೆಯ ಸೌಲಭ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿವಿಧ ಘಟಕಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆಯಾ ಘಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆಗಳುಂಟಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಮುಖಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಈ ಭೂಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣದ ಜೊತೆಗೆ ಕ್ರೈಸ್ತಧಾರ್ಮಿಕಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಮತಾಂತರಕಾರ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಕೆಲಸಗಳು, ಗಾಂಧೀ ಆಗಮನ ಜನಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಂಡ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಇಲ್ಲಿಯ ಕೃಷಿಪದ್ಧತಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವ ಈ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯ ಫಲಿತಗಳು ಕರಾವಳಿಯ ಜೀವನದ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಶಿಕ್ಷಣ :

ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರಗತಿಯಿಂದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿರುವುದು ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ. ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

- ವಸಾಹತುಶಾಹಿಕಾಲದ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕವೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು ರೂಪಗೊಳ್ಳತೊಡಗಿರುವ ಚಿತ್ರಣ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂಬುದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜೀವನಕ್ರಮವನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದೆಂಬುದು ಕರಾವಳಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಖಚಿತವಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರ ವೈಚಾರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿದ್ದುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಜಾತಿ-ಮತಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ದೊರಕಿದ ಸಾಮೂಹಿಕ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದ

ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ. ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಧಾನದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಜಾತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾದ ಸಮುದಾಯದವರೆಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೂ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತುದರ ಕುರಿತು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಈ ಸ್ತ್ರೀಶಿಕ್ಷಣದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿಯೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

- ಪಾರಂಪರಿಕಶಿಕ್ಷಣದ ಕುರಿತು ಆವರೆಗೆ ಇದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಬದಲಾವಣೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗೆಗೆ ಒಲವು ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದುದರ ಕುರಿತು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗದವರಲ್ಲಿ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಬಂದ ವೈದಿಕವೃತ್ತಿಗಿಂತ ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವು ಹಣಸಂಪಾದನೆಗೆ ಸುಲಭಮಾರ್ಗ ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಐಗಳ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿದ್ಯೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಹೆತ್ತವರು ಹಿಂಜರಿಯತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ವೈದಿಕವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮ ಐತಾಳರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಗ ಓದಿ ವಕೀಲನಾಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸೆಯಿದ್ದುದು 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

- ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಯುವಜನತೆ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೃಷಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊಸಕಾಲದ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನರಸಿ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ಹೋದವರು ಮತ್ತೆ ಕೃಷಿಗೆ ಮರಳಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಕಾದಂಬರಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದರೂ, ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ'ಯ ರಾಮನಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ತೀರ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

- ಶಾಲಾವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗುವ ಮೊದಲು ಬಂಟರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ನೀಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಗೇಣಿರಹಿತವಾಗಿ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿವರಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಸಮಾಜದ ಉಚ್ಚವರ್ಗದವರಲ್ಲಿ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜಮೀನ್ದಾರ ಬಂಟರಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವೇ ಆದರೂ ವಿದ್ಯೆಯ ಬಗೆಗೆ ಆಸ್ತಕಿಯಿದ್ದದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

- ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯಾದ ಐಗಳ ಮಠದ ಶಿಕ್ಷಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅದು

- ಆಧುನಿಕವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡದ್ದಲ್ಲದೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರಧಾರೆ, ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಮೊದಲು ತೆರೆದುಕೊಂಡದ್ದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಮಾಜ; ಅನಂತರ ಬಂಟಸಮಾಜ ಹೀಗೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿತು. ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯ, ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವರಾಯ ಇವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟವರು. ಇವರು ಕಾದಂಬರಿಗಳೊಳಗೆ ಬರುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು. ಬಂಟಸಮುದಾಯದ ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ, ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ ಇವರು ತಮ್ಮ ಕಾಲೇಜು ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಚಿತ್ರಣ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿದೆ. ಇವರು ಕಾದಂಬರಿಗಳೊಳಗೆ ಚಿತ್ರತವಾದ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.
- ದಲಿತರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಕೃಷಿಗೆ ಜನಬಲ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಹಾಗಾಗಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಡಬಾರದು ಎನ್ನುವ ಒಂದಭಿಪ್ರಾಯ ಮೇಲುವರ್ಗದವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ, ಅವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಕೊಡಲೇಬೇಕೆಂಬ ಧೋರಣೆಯನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದವರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೇಲುವರ್ಗದವರೇ ಎಂಬುದು ಕೂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಮೇಲುವರ್ಗದವರೊಳಗಿನ ಈ ಎರಡು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯ ಮನೋಭಾವ ಉಳ್ಳವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಮೇಲುಗೈಯಾದುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತವೆ. ಸುಧಾರಣಾವಾದಿಗಳಿಗುಂಟಾದ ಈ ಮೇಲುಗೈಯಿಂದಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ವೇಗವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವು.
- ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಅಳಿಯಕಟ್ಟು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕರಾವಳಿಯ ಪ್ರದೇಶದ ವಿವಿಧ ತುಳು ಜನವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಇದು ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಂಟಸಮಾಜದವರ ಆಚರಣೆಯ ಅಳಿಯಸಂತಾನದ ವಿವರಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ.
- ಕರಾವಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ವಲಸೆ ಬಂದ ಜನಾಂಗಗಳು (ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗೌಡಸಾರಸ್ವತ ಸಮಾಜವು) ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ.
- ದಲಿತರು ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ದಾಖಲೆಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಇವರು ಬೇರೆಯವರ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ, ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲದಾಳುಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕಾಲದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ತಾವೂ ಉಳಿದವರಂತೆ ಸ್ವಂತ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಆಸೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

- ಹಳೆಯ ತಲೆಮಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಪರಿಕವೃತ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಲವು ಇತ್ತು. ಅನಂತರದ ತಲೆಮಾರು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು ಈ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ದೂರ ಉಳಿಯಿತು. ಕೃಷಿಕರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮೊಗವೀರರು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಕುಲಕಸುಬಿನಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯೊಂದು ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ತೊಡಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ಗಗಳವರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ಜೀವನಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಬದಲಾವಣೆಯೆಡೆಗೆ ಸಾಗಿದುದು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

ಗಾಂಧೀ ಪ್ರಭಾವ :

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹೋರಾಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಕರಾವಳಿಯ ಜನಜೀವನದ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯೊಂದಿಗೆ ಗಾಂಧೀ ಪ್ರಭಾವವು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಸೇರಿದ್ದು ಜಮೀನ್ದಾರರಿಂದ ತೊಡಗಿ ದಲಿತರವರೆಗೆ ಈ ಪ್ರಭಾವವು ವ್ಯಾಪಿಸಿದುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಸಿವೆ.

- ಕರಾವಳಿಯ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಗಾಂಧೀಜಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ಆಗಮಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಆಗಮನ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರ ನಡುವೆ ಸಂಚಲನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಬಾರಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಆಗಮನವು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ.
- ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಮೇಲ್‌ಜಾತಿಯವರು ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರದಂತಹ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ವಿವರಿಸುತ್ತವೆ. ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರಾದ ದಲಿತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವುದು, ಸಹಪಂಕ್ತಿಭೋಜನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ದಲಿತರ ಪ್ರವೇಶ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗದವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ನೀಡುತ್ತವೆ.
- ಜಮಿನ್ದಾರ ವರ್ಗದವರೂ ಕೂಡ ಗಾಂಧೀ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಜೀವನದ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡುಬಂದ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು

ಕಾದಂಬರಿಗಳು ನೀಡಿವೆ. ಆಶ್ರಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಪ್ರೇರಣೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಸ್ಪಷ್ಟಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆ.

- ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಮೂರು ಬಾರಿಯ ಕರಾವಳಿ ಭೇಟಿಗಳು ಮೂರು ವಿಶಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿದ್ದವು. ಮೊದಲನೆಯದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಆಂದೋಲನದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಾಡಲಾದುದು. ಎರಡನೆಯದರ ಉದ್ದೇಶ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಮತ್ತು ಖಾದಿ ಪ್ರಚಾರವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಮೂರನೆಯದರ ಉದ್ದೇಶ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತಾನಿವಾರಣೆ ಮತ್ತು ದಲಿತೋದ್ಧಾರ. ಈ ಮೂರು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕರಾವಳಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆಯಲ್ಲದೆ ಆ ಭೇಟಿಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ :

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರದ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಕರಾವಳಿಯ ಕೃಷಿಜೀವನವನ್ನು, ಆರ್ಥಿಕಜೀವನವನ್ನು, ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನವನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಈ ಕಾನೂನು ಕರಾವಳಿಯ ಜನಜೀವನದ ಎಲ್ಲಾ ಮಗ್ಗುಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವಬೀರಿರುವುದು ಅಧ್ಯಯನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

- ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲೇ ಜನರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆತರೂ ಕೂಡ ಶಾರೀರಿಕಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಜನ ಇದ್ದರು. ಆದರೆ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ದೊರಕಿದ ಹಾಗೆ ಕೃಷಿಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕೆಲಸದಾಳುಗಳ ಕೊರತೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾವಂತ ಯುವಜನತೆಗೆ ಕೃಷಿಯ ಒಲವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಪರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆಲೆಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ.
- ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಎಂಬುದೇ ಕರಾವಳಿಯ ಕೃಷಿಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ (ವಿವಿಧ ಸಮಾಜಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸೌಹಾರ್ದ ಸಂಬಂಧ, ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಸಾಮೂಹಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ) ಸಂಚಲನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ಎಂಬುದು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಕಾನೂನಿನ ಪರಿಣಾಮವೆಂಬಂತೆ ಕರಾವಳಿಯ ಇಡಿಯ ಕೃಷಿಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ. ಅವು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿವೆ. ಜಮೀನ್ದಾರರಿಗೆ ಈ

ಕಾನೂನಿನಿಂದಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ತೀವ್ರಪರಿಣಾಮಗಳುಂಟಾದರೂ ಈ ಕಾನೂನಿಗೆ ಸಮಾಜದ ಯಾವ ವರ್ಗದಿಂದಲೂ ವಿರೋಧ ಬಂದುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಗುರುತಿಸಿಲ್ಲ. ಕಾದಂಬರಿಕಾರರ ಪ್ರಗತಿಪರ ಮನೋಧರ್ಮವೂ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸುವಂತಿದೆ.

- ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನಿಂದಾಗಿ ಜಮೀನಿನ ಒಡೆತನ ದುಡಿಯುವವರಿಗೆ ದೊರಕಿದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯ ನಡೆಯದೆ ಅವು ಅನ್ಯ ವಾಣಿಜ್ಯೋದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗತೊಡಗಿದ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಸರಕಾರದ ಉದ್ದೇಶ ಗೇಣಿದಾರರನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರಗೊಳಿಸುವುದು, ಉಳುವವನಿಗೆ ಹೊಲದ ಒಡೆತನವನ್ನು ನೀಡುವುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನಿನಿಂದಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ಗೇಣಿದಾರರು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಕಾನೂನಿನ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಗಮನಕೊಡದೆ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾರಾಟಮಾಡಲು ಹೊರಟಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಲ್ಲುಕೋರೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಈಗಲೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ದಾಖಲಿಸಿರುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕಾನೂನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಗುರಿಯಲ್ಲಿ ವೈಫಲ್ಯವುಂಟಾದರೂ ಕಾನೂನಿನ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ತೀವ್ರವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳುಂಟಾದುದು ದಾಖಲಿಸಲೇ ಬೇಕಾದ ವಿಷಯ. ಅದು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ.

- ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಾಗುವ ಮೊದಲು ಧನಿ ಹಾಗು ಒಕ್ಕಲುಗಳ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಸೌಹಾರ್ದಸಂಬಂಧಗಳು ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಬದಲಾದುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಗೆ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ತಮ್ಮ ಧನಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಭಯ, ಗೌರವ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದುವೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಹಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಆದರೆ ಮೂಲದಾಳುಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಇವರ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ.

- ಜಮೀನ್ದಾರಿಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕೃಷಿಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ನೇರವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡದೆ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಜಮೀನ್ದಾರ ವರ್ಗದವರು ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನಿನ ಅನಂತರ ತಾವೇ ಸ್ವತಃ (ಮಹಿಳೆಯರೂ ಕೂಡ) ಜಮೀನಿಗಿಳಿದು ಕೆಲಸಮಾಡತೊಡಗಿದುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಗುರುತಿಸಿವೆ.

- ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬರುವಂತಹ ಹತ್ತು ಹಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಮಾತ್ರ ಜೀವನ ಸುಗಮವಾಗಿ ಸಾಗಬಹುದೆಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಜಮೀನ್ದಾರ ವರ್ಗದವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ ಎಂಬುದು ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕೃಷಿಜೀವನದ ಪಲ್ಲಟಗಳು

ಕರಾವಳಿಯ ಕೃಷಿಯ ಮೇಲೆ ಶಿಕ್ಷಣ, ಗಾಂಧೀತತ್ವಗಳು, ಭೂಸುಧಾರಣೆಕಾನೂನು ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಂಯುಕ್ತ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಜೀವನವು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗುತ್ತಿರುವುದರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರಣಗಳಿವೆ. ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಕರಾವಳಿಯ ಹೊರಗೂ ಸಂಭವಿಸಿರಬಹುದಾದರೂ ಕರಾವಳಿಯ ಸಂಕೀರ್ಣ ಜೀವನವು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ದೂರಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರೆಡೆಗೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಗಮನಹರಿಸಿವೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ದೂರಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಈಗಲೂ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿರುವುದು ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

- ಜನಪದ ಕಲಾಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿಹಾಡುಗಳು, ನಾಟಿಯ ಹಾಡುಗಳು ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಹೋಗಲಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಜಮೀನ್ದಾರ ವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ನಾಟಿ ನೆಡುವ ವಯಸ್ಸಾದ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಹಾಡಿನ ಪದ್ಧತಿ ತಿಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ಯುವತಿಯರಿಗೆ ನಾಟಿಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಲಿರುವ ಈ ಯುವತಿಯರು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವರು ಬೇಗನೆ ಕಲಿಯುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಲು ಎರಡುದಿನಗಳ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಆಶ್ವಾಸನೆಯನ್ನು ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನಿ ಶಾಂತಕ್ಕ ನೀಡಿದ ಉದಾಹರಣೆ 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿದೆ.
- ಕರಾವಳಿಯ ಜನರು ಉದ್ಯೋಗನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಊರುಬಿಟ್ಟು ಪರ ಊರುಗಳಿಗೆ ಹೋದರೂ ಕೂಡ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಆರಾಧನಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ಗೌರವವಿದ್ದು ಊರಿನಲ್ಲಿರುವ ತಮ್ಮ ಮೂಲಮನೆಗಳಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ದೈವ-ದೇವರ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. ವಲಸೆಹೋದರೂ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಮೂಲ ಊರುಗಳೊಡನೆ

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕಸಂಬಂಧವನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಚಿತ್ರಣಗಳಿವೆ.

ಕಲೆ ಮತ್ತು ಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ :

ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕರಾವಳಿಯ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಭೂತಾರಾಧನೆ, ಕೋಳಿ ಅಂಕ, ಕಂಬಳ, ಕೃಷಿಸಂಬಂಧಿ ಜನಪದಕುಣಿತಗಳು ಮತ್ತು ಹಬ್ಬಗಳು, ದುಡಿ ಮೊದಲಾದ ಜಾನಪದ ವಾದ್ಯಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಡೆಪಡೆದಿವೆ. ಸಮಾಜವು ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ವಿಷಯಗಳೇ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಕ್ರೀಡೆಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸಿದ್ದನ್ನೂ, ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿದ್ದನ್ನೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ.

- ದುಡಿಯಂತಹ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಚರ್ಮವಾದ್ಯವನ್ನು ದಲಿತರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚಿತ್ರಣ ಕೇವಲ ಎರಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. (ಚೋಮನ ದುಡಿ, ಕೊಟ್ಟ) ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದ ಹಲವು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತರ ಚಿತ್ರಣವಿದ್ದರೂ ದುಡಿಯಂತಹ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಾದ್ಯದ ಚಿತ್ರಣ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಾದ್ಯಗಳಾದ ದುಡಿ, ಡೋಲು ಕಾಣೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಗುರುತಿಸುವಂತಿದೆ.
- ಸಾಮಾಜಿಕಪರಿವರ್ತನೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಕಂಬಳ, ಕೋಳಿ ಅಂಕಗಳ ವೈಭವ ಮಸುಕಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಮುಡಿ ಹುಟ್ಟುವಳಿಯಿರುವ ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಕಂಬಳ ಮತ್ತು ಕೋಳಿ ಅಂಕಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದೇ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ.
- ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಉಳಿದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಕಂಬಳ ಮತ್ತು ಕೋಳಿ ಅಂಕಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಕರಾವಳಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಮನೋರಂಜನೆಗಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಕ್ರೀಡೆಗಳು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ವಾಣಿಜ್ಯೀಕರಣಗೊಂಡು ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮತಾಂತರವೆಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆ :

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಮತಾಂತರವನ್ನು ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ರಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಹಲವು

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರವು ಜನಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವುದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದು ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮತಾಂತರವೆಂಬುದು ಒಂದು ಪರಿಹಾರವೆಂಬಂತೆ ಯಾವ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರೂ ಹೇಳಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಲ್ಲದೆ, ಕ್ರೈಸ್ತ ಮತಾಂತರಕಾರರು ಮುಗ್ಧ ಜನತೆಯನ್ನು ವಿವಿಧ ಪ್ರಲೋಭನೆ ಮತ್ತು ಆಮಿಷಗಳಿಂದ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದು ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

- ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ದಲಿತಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯುವಕ-ಯುವತಿಯರು ಕ್ರೈಸ್ತರಾಗಿ ಮತಾಂತರಗೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅವರ ಜೀವನ ಯಾವರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತೆಂಬ ಬಗೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಾಖಲೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ.
- ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಒಳಗಾದರೂ, ಸಾಮಾಜಿಕನ್ಯಾಯವಂಚಿತರಾದ ದಲಿತರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನವರು ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರದ ತಲೆಮಾರಿನವರು ದಲಿತಜೀವನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿ ಹೊಸಜೀವನವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಬೌದ್ಧಿಕ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಆಮಿಷಗಳಿಗೊಳಗಾಗಿಯೇ ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಿದ್ದು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ.
- ಕ್ರೈಸ್ತಮತಪ್ರಚಾರಕರು ಆಮಿಷಗಳನ್ನಿತ್ತು ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆಕೊಟ್ಟರೂ ಮತಾಂತರ ಗೊಳ್ಳದೆ ಉಳಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹುಟ್ಟಿದ ಜಾತಿಯ ಬಗೆಗಿನ ನಿಷ್ಠೆ ಬಲವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಗಮನಿಸಿರುವುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬೇಕಿದೆ.
- ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಸಾರಮಾಡಲು ಬಂದ ಮಿಶನರಿಗಳು ಯಾವುದೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತಂದರೂ ಅವರ ಆಗಮನದ ಮೂಲೋದ್ದೇಶ ಇಲ್ಲಿನ ಜನರ ಮತಾಂತರವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಮಿಶನರಿಗಳಿಂದ ಮತಪರಿವರ್ತಿತರಾದ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನವರು ಮತಾಂತರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿರುವ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಮುಸ್ಲಿಮರು ಮಿಶನರಿಗಳ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರು. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಈ ಸಮಾಜದವರು ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಗುತ್ತಿನ ಒಕ್ಕಲುಗಳಾಗಿರುವ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಆದರೆ ತಲೆಮಾರುಗಳ ಅನಂತರ ಈ ಸಮಾಜದವರು ಪ್ರಬಲರಾದಂತೆ ಕೋಮುಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಸತೊಡಗಿದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಸೂಚನೆ ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಸ್ತ್ರೀಜೀವನದ ಪರಿವರ್ತನೆ :

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ 'ಅಳಿಯಕಟ್ಟು' ಎಂಬ ಕುಟುಂಬಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಸ್ತ್ರೀಕೇಂದ್ರಿತ ಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಂತಹದಾದರೂ ಇಲ್ಲಿಯ ವಿವಿಧ ಶ್ರೇಣಿಗಳ ವಿವಿಧ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಷ್ಟಗಳು ಮತ್ತು ತುಮುಲಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ. ಶಿಕ್ಷಣ, ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಭೂಸುಧಾರಣೆಯಂತಹ ಕಾನೂನುಗಳು ಸ್ತ್ರೀಜೀವನದಲ್ಲೂ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವುದು ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

- ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ಆರಂಭವಾದ ಅನಂತರದ ತಲೆಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ದನಿಯೆತ್ತುವ ಧೈರ್ಯ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆತಾಗ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಯಿದು. ಅದುವರೆಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀ ಇದೀಗ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿಯೇ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆಂಬುದು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

- ಮಾತೃಪ್ರಧಾನಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಎಂಬುವನು ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇರುವಂತಹದು. ಗುತ್ತಿನ ಯಜಮಾನ್ತಿಯ ಅಣ್ಣ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಗುತ್ತಿನಾರ್ ಆಗಿ ಮನೆಯ ಹೊರಗಿನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುವಂತಹದಲ್ಲ. ಈ ವಿಭಿನ್ನ ಕುಟುಂಬವ್ಯವಸ್ಥಾಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕರಾವಳಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದೊಳಗೆ ತಂದಿವೆ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಭಾಗಗಳವರಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿವೆ. ಈ ವಿಷಯವು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೆಲೆಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿರುವಂತಹುದಾಗಿದೆ.

- ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ವಿಧವೆಯರು, ಗೃಹಿಣಿಯರು ಇರುವಂತೆ ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವೇ ಸಮಾಜಗಳ ಸುಧಾರಣಾಪರ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ತಳೆದ ಗೃಹಿಣಿಯರೂ ಇದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. ಇಂತಹ ಗೃಹಿಣಿಯರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಂದಿರುವುದು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

- ಆಧುನಿಕಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆತ ಮೇಲೆ ಯುವತಿಯರ ಆಲೋಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆದಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಸತಿಗೆ ತುಡಿಯುವ ಯುವತಿಯರ ಚಿತ್ರಣಗಳು

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಯುವತಿಯರಿಗೆ ತಾವು ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಬದಲಾವಣೆಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ಬಂದಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ.

- ವಿಧವಾವಿವಾಹ ಎನ್ನುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಮಾಜದ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಲ್ಲಿ ವಿಧವಾ ಪುನರ್ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ತಡೆಯಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಅದರ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಧಿನಿಷೇಧಗಳಿದ್ದವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲೂ ವಿಧವಾ ಪುನರ್ವಿವಾಹದ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮೂಡಿದುದನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಮಾಜದ ಧೋರಣೆ ಬದಲಾದುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಗುರುತಿಸಿವೆ.

ಅಧಿಕಾರ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಮತ್ತು ಅದರ ವಿಘಟನೆ :

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವು ಒಂದೆಡೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಳಶ್ರೇಣಿಯ ವಿವಿಧ ಜನವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು ಮತ್ತು ಅನ್ಯಾಯಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ. ಶಿಕ್ಷಣ, ಗಾಂಧೀಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಇವು ವಿವಿಧ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿ ಈ ಅಧಿಕಾರಕೇಂದ್ರೀಕರಣವನ್ನು ವಿಘಟಿತವಾಗಿಸಿರುವುದು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಭೂತಾರಾಧನೆಯಂತಹ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಕಲೆಗಳು ಅಧಿಕಾರ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣದೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದು ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ.

- ಭೂತಾರಾಧನೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಮೀನ್ದಾರೀಪದ್ಧತಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿಯೂ, ಪೋಷಕವಾಗಿಯೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ. ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಇಡಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಮೀನ್ದಾರರು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂಬ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. ಭೂತಗಳ ಭಯ ಎನ್ನುವ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಯಜಮಾನಿಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.
- ಜಮೀನ್ದಾರರು ತಮ್ಮ ಪರಿಸರದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಭೂತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಭೂತನರ್ತಕರ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಅಥವಾ ಬೆದರಿಸಿ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬೇಕಾದಂತೆ ಭೂತನರ್ತಕನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹೇಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು

'ತೆಂಬರೆ', 'ಅವಿಭಕ್ತರು' ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಭೂತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟ, ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅನ್ಯಾಯದ ಭಿನ್ನಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಸೂಕ್ತ ನಿರ್ವಹಣೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಗುರುತಿಸುವಂತಿದೆ.

- ಭೂತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರರಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹೋಗಲಾರದ ಅಸಹಾಯಕತೆ ಭೂತನರ್ತಕನಲ್ಲಿರುವುದು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಜಮೀನ್ದಾರ ಭೂತನರ್ತಕನ ಬಳಿ ಇಂದಿನ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನ ತನ್ನ ಕಡೆಗಿರಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿ ಬೆದರಿಕೆಯನ್ನು ಒಡ್ಡಿರುತ್ತಾನೆ (ತೆಂಬರೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ). ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ದಿವಸ ಭೂತನರ್ತಕ ಜಮೀನ್ದಾರನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಆತನ ಕೈಗಳನ್ನು ಕಡಿದುಹಾಕಿ ಮುಂದೆ ಕೋಲಕಟ್ಟದಂತೆ ಅಥವಾ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗಿ ಸಾಯುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಕ್ಕೂ ಉದಾಹರಣೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.
- ಒಂದು ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಭೂತನರ್ತಕರ ಮೇಲೆ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಮಾಡಿದ ವರ್ಗದ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನವರು ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಭೂತನರ್ತಕರ ಜೊತೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಿದ ರೀತಿ ತಪ್ಪು ಎಂದು ಮನಗಂಡದ್ದನ್ನು ಬದಲಾದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ.
- ಜಮೀನ್ದಾರೀಪದ್ಧತಿ ಇದ್ದಾಗ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ದಿನದ ನಿರ್ಣಯಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿನವರೇ ಭೂತನರ್ತಕರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ವೀಳ್ಯಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಕಾಲದ ಬದಲಾವಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಭೂತನರ್ತಕ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ. ಭೂತನರ್ತನದಲ್ಲೂ ನರ್ತಕರ ಸಮುದಾಯದವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನವರು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದು ಶೋಷಣೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲು ಭೂತನರ್ತನದ ಕೆಲಸವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕೂಡ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿವೆ.

ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ :

ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳು. ಅವು ಆಧರಿಸಿರುವುದು ಸಾಮಾಜಿಕಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು. ಆದುದರಿಂದ ಇವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಸ್ತು, ನಿರೂಪಣೆ, ಶೈಲಿ, ಸೊಗಸು, ಪರಿಣಾಮರಮಣೀಯತೆ, ರಸವತ್ತಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಣದ ರೀತಿ, ಒಟ್ಟು

ಪರಿಣಾಮ – ಎಂಬ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಲದು. ಸಮಾಜವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಗಳು, ವಿವಿಧ ಜನವರ್ಗಗಳ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಹಂತಗಳು, ವಿವಿಧ ವಯೋಮಾನದವರ ಚಿಂತನಕ್ರಮಗಳು – ಇತ್ಯಾದಿ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜಗಳನ್ನು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಆಕರಗಳಾಗುವಷ್ಟು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಷಯಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿವೆಯೆಂಬುದು ಇವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿಯುವ ಮುಖ್ಯವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ವಿಭಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಇನ್ನೂ ಅವಕಾಶಗಳು ಇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ :

'ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ' ಎನ್ನುವ ಸಂಶೋಧನಾಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಇಂದಿನ ಜೀವನಾನುಭವದ ಮೂಲಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದಾಗ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಂಡ ಆ ಕಾಲದ ಜೀವನದ ಅನುಭವಗಳಿಗೂ ಇವತ್ತಿನ ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಅನುಭವಗಳಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕಾಲದ ಬದಲಾವಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕರಾವಳಿಯ ಜನತೆಯ ವಾಸ್ತವಾನುಭವಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿಯೇ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಜದ ವಾಸ್ತವಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡುವುದರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಅಧಿಕೃತವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಕರಾವಳಿಯ ೨೫ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಅಧಿಕೃತವೆಂದು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿ ರಚನೆಮಾಡಿದ ಇನ್ನುಳಿದ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯ ವಿವರಗಳಿರುವುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧನಾಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಮಿತಿಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವೆಂದು ೨೫ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಇನ್ನೂ ಹತ್ತುಹಲವು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡಿವೆ. ಕೆಲವು ಇವರೇ ಲೇಖಕರಾಗಿರುವ ಇತರ ಕಾದಂಬರಿಗಳು, ಕೆಲವು ಬೇರೆ ಲೇಖಕರ ಕಾದಂಬರಿಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಫಲಿತಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅಂಶಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಇವೆ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಾದ 'ಬೆಟ್ಟದ ಜೀವ', 'ನಂಬಿದವರ ನಾಕ ನರಕ', 'ಬತ್ತದ ತೊರೆ' ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾನವನ ಸಾಮಾಜಿಕವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಗತಿಶೀಲಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ

ಪ್ರಮುಖರಾದ ಕರಾವಳಿಕರ್ನಾಟಕದವರಾದ ನಿರಂಜನರವರು 'ಚಿರಸ್ಮರಣೆ', 'ವಿಮೋಚನೆ' ಮುಂತಾದ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಕುರಿತು ಈಗಾಗಲೇ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಂಶೋಧನಾಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿರುವುದರಿಂದ ನಿರಂಜನರ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕೃತ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಇವರ 'ಚಿರಸ್ಮರಣೆ' ಕಾದಂಬರಿಯು ರೈತರ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದರೂ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬ್ರಿಟೀಷರ ಮತ್ತು ಜಮೀನ್ದಾರರ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆದ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಂತಹದೇ ಆಗಿದೆ. ವೀರಪ್ಪ ಮೊಯಿಲಿಯವರ 'ಸಾಗರದೀಪ' ಕಾದಂಬರಿ ಕರಾವಳಿಯ ಬೆಸ್ತರ ಬದುಕಿನ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆ. ಟಿ. ಗಟ್ಟಿಯವರ 'ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣ' ತುಳುನಾಡಿನ ದಲಿತಜಗತ್ತನ್ನು ತೆರೆದಿಡುತ್ತದೆ. ಕುಮಾರ ವೆಂಕಣ್ಣ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿ 'ಬಣ್ಣದ ಮಾಲಿಂಗ' ಕಲಾವಿದರ ಬದುಕನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ಪ್ರೇಮಾ ಭಟ್ ಮತ್ತು ಪದ್ಮಾ ಶೆಣೈಯವರು ತಮ್ಮ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಣ್ಣು ಕೌಟುಂಬಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕರ್‌ರವರ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ 'ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅವರ ಉಳಿದ ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಮಾಜದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜೀವನದ ಭಿನ್ನಮುಖಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಚಿತ್ರಣವು ಕಥನಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರಗಳಾದ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಕಥನಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರವಾದ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜ ಆಧುನಿಕತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿತು ಎಂಬ ಬಗೆಗೆ ಕಥನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಥನಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖಪ್ರಕಾರವಾದ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು, ಕಥನಸಾಹಿತ್ಯದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರವಾದ ಸಣ್ಣಕಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹ ವಿಷಯಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಎಡೆಪಡೆದಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕೊರಡ್ಕಲ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ 'ಧನಿಯರ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ' ಎಂಬ ಕತೆಯು ಕರಾವಳಿಯ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಮನೋಭಾವದ ಮಾದರಿ ಕತೆಯಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಕರಿಂದ ಪರಿಗಣಿತವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವಕೊಟ್ಟುದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕಜೀವನದಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು, ಸಮಾಜದ ವರ್ಗ-ವರ್ಗಗಳೊಳಗೆ ಶ್ರೇಣಿ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಕರಾವಳಿಯ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಾಲದ ಜನಜೀವನದ ದಾರುಣಚಿತ್ರಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಒಟ್ಟು ಸಮಾಜವು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಗೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಮನೋಭಾವವು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪಡೆದ ಸಮಾಜದ ಯುವಕ ಯುವತಿಯರಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿಯ ಜನಜೀವನವು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸುತ್ತಾ ಬದಲಾವಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆಯೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶ. ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಮಾಜದ ಬಹುಜನರು ಮುಕ್ತಮನಸ್ಕರಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಆಘಾತವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸದೆ ಸಹಜವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹೊಸವಿಷಯಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಸಂಕೀರ್ಣಸಮಾಜದ ವಿವರವು ಕರಾವಳಿಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಕರಾವಳಿಯ ಜನತೆ ಹೊಸತನ್ನು ಬೇಗನೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅನುಸರಿಸುವವರೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಲ್ಲ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮಾಜವು ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿಯೂ, ಆಚರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೂ, ಸಾಮಾಜಿಕಸಂಬಂಧಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದು ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಕರಾವಳಿಯ ಸಮಾಜವನ್ನು ಅರಿಯುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬದಲಾವಣೆ ಎನ್ನುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯಾವುದೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಹೋಗುವಂತಹದಲ್ಲ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅದು ಸತತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ತತ್ಕಾಲೀನ ಕಥನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕಸಂದರ್ಭಗಳು ಚಿತ್ರತವಾಗಬೇಕಾದಾಗ ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕಥನದೊಳಗೆ ಎಡೆಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಬಹುದಾದ ಕಥನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ವಿಚಾರಗಳು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಅಧ್ಯಯನವು ಒಂದು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಲೇ ಇರಬಹುದಾದ ಅಧ್ಯಯನಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಆಗಿದೆ.

ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಅಥವಾ ಕರಾವಳಿಯೆಂಬುದು ತುಳುನಾಡೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಉತ್ತರದ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗ ಮತ್ತು ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲೂಕು ಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರದೇಶ. ಈ ಇಡಿಯ ಭೂಭಾಗವು ಕನ್ನಡದ ಮುಖ್ಯಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಕೃತಿಕವಾಗಿಯೂ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿಯೂ ಭಿನ್ನತೆ ಹಾಗೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು

ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ಬಹುಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುಳುಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದು ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯಭಾಗದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಲಯಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದವುಗಳಾದರೂ (ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ತುಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಅವು ತುಳುಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಜನಜೀವನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿತವಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವು ತುಳುನಾಡಿನ ಜನಜೀವನವನ್ನೇ 'ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಕಥನ'ಗಳಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿವೆ.

ಕಾರಂತರ 'ಚೋಮನ ದುಡಿ'ಯ ಚೋಮ, ಗುರುವ, ಚನಿಯ, ಬೆಳ್ಳಿ, ನೀಲ, ಕಾಳ; 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು' ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೆಂಚ, ತುಕ್ರ, ಚೋಮ, ಕೆಂಪಿ, ಗಿಡ್ಡಿ; ಜನಾರ್ದನ ಗುರ್ಕಾರರ 'ದಂಬನ ನಾಯಿ' ಕಾದಂಬರಿಯ ದಂಬ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಗ ಬೊಲ್ಲು; ವೀರಪ್ಪ ಮೊಯಿಲಿಯವರ 'ತೆಂಬರೆ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಪಿಜಿನ, ಮೋಂಟ, ಲಕನ, ಐತ, ತೋಮು; ಅವರ 'ಕೊಟ್ಟ' ಕಾದಂಬರಿಯ ತುಕ್ರ, ಪೀಂಚಲು, ದಿನಿ; ಕೆ. ಟಿ. ಗಟ್ಟಿಯವರ 'ಅವಿಭಕ್ತರು' ಕಾದಂಬರಿಯ ಐತಪ್ಪ ಗಟ್ಟಿ, ಶೀನಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ, ಮಹಾಬಲ, ಗೋವಿಂದ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಸರೋಜ, ಲೀಲ, ರುಕ್ಮಿಣಿ; ನಾ. ಮೊಗಸಾಲೆಯವರ 'ಉಲ್ಲಂಘನೆ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ, ಸಂಕಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ, ಶಾಂತಕ್ಕೆ, ಅಂಬಕ್ಕೆ; ಡಿ.ಕೆ. ಚೌಟರ 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಮಂಕರಾಲ, ಮೈಂದರಾಲ, ಯಮುನಕ್ಕ, ಸುಬ್ಬಯಣ್ಣ, ಅಮ್ಮಣ್ಣ ಪೂಜಾರಿ, ದೇಜು; ಬೋಳ ಚಿತ್ತರಂಜನದಾಸ್ ಶೆಟ್ಟಿಯವರ 'ಅಳಿದುಳಿದವರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬೊಮ್ಮಯ ಶೆಟ್ರು, ವೀರಪ್ಪ, ಜತ್ತಪ್ಪ ಶೆಟ್ರು, ವೆಂಕಪ್ಪ ಶೆಟ್ರು, ರಾಧ, ಗಂಗಯ್ಯ; ಎಚ್. ನಾಗವೇಣಿಯವರ 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಸೀನಪ್ಪ ಹೆಬ್ಬಾರ, ಮಾರಪ್ಪ, ಪಾಂಡು ಶೆಟ್ಟಿ, ಕೂಸ ಮೊಯಿಲಿ, ಸೂರಕ್ಕೆ, ದಾರು, ದ್ರೌಪದಿ; ಪ್ರಭಾಕರ ನೀರ್‌ಮಾರ್ಗರ 'ಮಾದಿರ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಚೋಮ, ಗುಲ್ಲಿ, ಮಾದಿರ, ಚಂದು ಗುರಿಕಾರ, ಗಂಗು ಪೂಜಾರಿ; ಕೆ. ವಿ. ರಾವ್ ಉಜಿರೆಯವರ 'ಬಾಡ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಬಾಡ, ಚೋಮ, ಮಂಜಿ; ಎಂ. ಜಾನಕಿ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ ಅವರ 'ಯಾರಿಗೆ ಯಾರುಂಟು?' ಕಾದಂಬರಿಯ ಶಂಕರ, ವಾಸು, ಐತ, ನೀಲಕ್ಕ, ಕುಸುಮ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತುಳುವರು. ಈ ಲೇಖಕರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಸಮಾಜವು ತುಳುವ ಸಮಾಜ; ಕಾದಂಬರಿ ಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾದ ಕರಾವಳಿಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕಕೃಷಿ, ಭೂತಾರಾಧನೆ, ನಾಗಾರಾಧನೆಗಳು, ಆಟಿಕಳಂಜ, ಮಾದಿರ ಮೊದಲಾದ ಜನಪದಕುಣಿತಗಳು, ತುಳುಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು. ಕಂಬಳ, ಕೋಳಿ ಅಂಕಗಳು ತುಳುನಾಡಿನ ಕೃಷಿಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕ್ರೀಡೆಗಳು. ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕನ್ನಡವಾದರೂ ತುಳುನಾಡಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನಜೀವನದ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಕಾರಂತರ 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಕನ್ನಡವನ್ನು ಮನೆಮಾತಾಗಿ ಆಡುವ ಜನಸಮೂಹದ ಕತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಗುಲ್ವಾಡಿ ವೆಂಕಟರಾಯರ 'ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ' ಮತ್ತು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಪೈಯವರ 'ಸ್ವಪ್ನ ಸಾರಸ್ವತ' ಕೊಂಕಣಿ ಮನೆಮಾತನ್ನುಳ್ಳ ಜನವರ್ಗದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕರ್ ಅವರ 'ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ' ಕಾದಂಬರಿಯು ಮುಸ್ಲಿಂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜೀವನದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರರ 'ತೀರದ ತೆರೆ' ಮಲಯಾಳದ ಉಪಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಬೆಸ್ತಜನವರ್ಗದ ಜೀವನದ ವಸ್ತುವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ವಿಶುಕುಮಾರ್ ಅವರ 'ಕರಾವಳಿ' ಕಾದಂಬರಿಯು ಕರಾವಳಿಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಬೆಸ್ತರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಡುವ ವರ್ಗಗಳ ಜನಜೀವನದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಬೋಳಾರ ಬಾಬುರಾವ್ ಅವರ 'ವಾಗ್ದೇವಿ', ಎಸ್. ಯು. ಪಣಿಯಾಡಿಯವರ 'ಸತೀ ಕಮಲೆ', ಎಸ್. ವೆಂಕಟರಾಜರ 'ತುಂಗಮ್ಮನ ತವರುಮನೆ', ವೈದೇಹಿಯವರ 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು', ಎ.ಪಿ ಮಾಲತಿಯವರ 'ದೇವ' ವ್ಯಾಸರಾಯ ಬಲ್ಲಾಳರ 'ಹೆಜ್ಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ತುಳು ಜನವರ್ಗದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಈ ಕೆಲವು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ತುಳುವಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದರೂ ಅವು ತುಳುನಾಡಿನೊಳಗೇ ಇದ್ದು ತುಳುಜನಜೀವನಕ್ಕೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡ ಜನವರ್ಗಗಳೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿಶಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅವೂ ತುಳುಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಿತ್ರಣಗಳೇ ಆಗಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ದೋಷವೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ, ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಉಳಿದೆಡೆಗಳ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗಿಂತ ವಸ್ತು–ವಾತಾವರಣಚಿತ್ರಣಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳುಂಟಾಗುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಿರುವುದು ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

◈◈◈

ಅನುಬಂಧಗಳು

೧. ಪ್ರಧಾನ ಆಕರಗಳು

೨. ಸಹಾಯಕ ಪಠ್ಯಗಳು; ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

೩. ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಎಚ್. ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಗಳು

೪. ಅಪ್ರಕಟಿತ ಎಂ. ಫಿಲ್. ಪ್ರಬಂಧಗಳು

೫. ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳು

೧. ಪ್ರಧಾನ ಆಕರಗಳು

ಕ್ರಸಂ. ಲೇಖಕರು/ಸಂಪಾದಕರು, ಪ್ರಕಟನ ವರ್ಷ, ಕೃತಿ, ಪ್ರಕಾಶಕರು

೧. **ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ** ೧೯೭೪, **ತೀರದ ತೆರೆ,** ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು. (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೨. **ಆನಂದಕೃಷ್ಣ (ಚೌಟ. ಡಿ. ಕೆ.)** (ತುಳುಮೂಲ - ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕೆ) **ಮಹಮ್ಮದ್ ಕುಳಾಯಿ** (ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ) ೨೦೦೮, **ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ,** ತುಳುನಾಡು ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್, ಮಂಗಳೂರು. (೨೦೧೦ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೩. **ಗಟ್ಟಿ ಕೆ. ಟಿ.** ೧೯೯೭, **ಅವಿಭಕ್ತರು,** ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ (ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ

೪. **ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಪೈ** ೨೦೦೯, **ಸ್ವಪ್ನ ಸಾರಸ್ವತ,** ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು. (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೫. **ಚಿತ್ತರಂಜನ್‌ದಾಸ ಶೆಟ್ಟಿ, ಬೋಳ** ೧೯೯೦, **ಅಳಿದುಳಿದವರು,** ನಾಗಶಕ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕುತ್ತಾರು, ಮಂಗಳೂರು. (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೬. **ಜನಾರ್ದನ ಗುರ್ಕಾರ್** ೧೯೬೯, **ದಂಬನ ನಾಯಿ,** ಕಾವ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು. (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೭. **ಜಾನಕಿ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ, ಎಂ.** (ತುಳುಮೂಲ- ಕುದುರುದ ಕೇದಗೆ) **ಚಂದ್ರಕಲಾ ನಂದಾವರ** (ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ) ೧೯೯೯, **ಯಾರಿಗೆ ಯಾರುಂಟು,** ಹೇಮಾಂಶು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು. (೨೦೦೨ ಮರುಮುದ್ರಣ)

೮ **ನಾಗವೇಣಿ, ಎಚ್. (ಡಾ.)** ೧೯೯೯, **ಗಾಂಧಿ ಬಂದ,** ಅಹರ್ನಿಶಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ (೨೦೧೧ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೯ **ಪಣೆಯಾಡಿ ಎಸ್. ಯು.** (ತುಳುಮೂಲ) **ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟ, ಪಾದೇಕಲ್ಲು (ಡಾ.)** (ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ) ೧೯೯೭, **ಸತೀ ಕಮಲೆ,** ಕು.ಶಿ. ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ, ಉಡುಪಿ. (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೧೦. **ಪ್ರಭಾಕರ, ನೀರ್‌ಮಾರ್ಗ** ೨೦೦೭, **ಮಾದಿರ,** ಹೇಮಾವತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ನೀರ್‌ಮಾರ್ಗ, ಮಂಗಳೂರು. (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೧೧. **ಬಾಬುರಾಯ, ಬೋಳಾರ ೧೯೦೫, ವಾಗ್ದೇವಿ,** ಕನ್ನಡ ಪ್ರಪಂಚ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು. (೧೯೫೩ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೧೨. **ವ್ಯಾಸರಾಯ ಬಲ್ಲಾಳ** ೨೦೦೦, **ಹೆಜ್ಜೆ,** ಗೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು.(ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೧೩. **ಮಾಲತಿ,** ಎ. ಪಿ. ೧೯೯೭, **ದೇವ,** ಕನ್ನಡ ಪ್ರಪಂಚ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪುತ್ತೂರು. ೧೯೯೭ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೧೪. **ಮೊಗಸಾಲೆ, ನಾ. (ಡಾ.)** ೨೦೦೮, **ಉಲ್ಲಂಘನೆ,** ಸುಮುಖ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು. (೨೦೧೦ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೧೫. **ರಾವ್,** ಕೆ. ವಿ., ಉಜಿರೆ ೧೯೯೬, **ಬಾಡ,** ಕನ್ನಡ ಪ್ರಪಂಚ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪುತ್ತೂರು.(ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೧೬. **ವಿಶುಕುಮಾರ** ೧೯೭೧, **ಕರಾವಳಿ,** ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.(೧೯೮೫ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೧೭. **ವೀರಪ್ಪ ಮೊಯಿಲಿ** ಎಂ. ೧೯೯೯, **ತೆಂಬರೆ,** ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ, ಬೆಂಗಳೂರು.(ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೧೮. **ವೀರಪ್ಪ ಮೊಯಿಲಿ** ಎಂ. ೧೯೯೩, **ಕೊಟ್ಟ,** ಕ್ರೈಸ್ಟ್ ಯುನಿವರ್ಸಿಟಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.(೨೦೧೪ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೧೯. **ವೆಂಕಟರಾಜ ಎಸ್.** ೧೯೫೬, **ತುಂಗಮ್ಮನ ತವರುಮನೆ,** ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಕಾಶನ, ಉಡುಪಿ. (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ)

೨೦. **ವೆಂಕಟ ರಾವ್, ಗುಲ್ವಾಡಿ** ೧೮೯೯, **ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ,** ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.(೨೦೧೩ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೨೧. **ವೈದೇಹಿ** ೧೯೯೨, **ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು,** ಅತ್ರಿ ಬುಕ್ ಸೆಂಟರ್, ಮಂಗಳೂರು.(೧೯೯೯ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೨೨. **ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ (ಡಾ.)** ೧೯೫೧, **ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು,** ಹರ್ಷ ಪ್ರಕಟನಾಲಯ, ಪುತ್ತೂರು. (೧೯೬೬ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೨೩. **ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ (ಡಾ.)** ೧೯೩೩, **ಚೋಮನ ದುಡಿ,** ಎಸ್.ಬಿ.ಎಸ್. ಪಬ್ಲಿಷರ್ಸ್ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಬ್ಯೂಟರ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು.(೧೯೯೦ ಮರು ಮುದ್ರಣ)

೨೪. **ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ** (ಡಾ.) ೧೯೪೧, **ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ,** ಎಸ್.ಬಿ.ಎಸ್. ಪಬ್ಲಿಷರ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು. (೨೦೧೨ ಮರು ಮುದ್ರಣ)

೨೫. **ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕರ್** ೧೯೮೪, **ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ,** ಚಂದ್ರಗಿರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು. (೧೯೯೧ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

೨. ಸಹಾಯಕ ಪಠ್ಯಗಳು; ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಕ್ರಸಂ. ಲೇಖಕರು/ಸಂಪಾದಕರು, ಪ್ರಕಟನ ವರ್ಷ, ಕೃತಿ, ಪ್ರಕಾಶಕರು

೧. **ಅಭಯ ಕುಮಾರ್ (ಡಾ.) ೧೯೯೭ ಮುಗೇರರು, ಜನಾಂಗ ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನ,** ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಮಂಗಳೂರು.

೨. **ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ (ಪ್ರೊ) ೧೯೬೮, ತುಳು ಪಾಡ್ದನದ ಕತೆಗಳು,** ಸಾಹಿತ್ಯಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಕೋಟೆಕಾರು.

೩. **ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ (ಪ್ರೊ) ಮತ್ತು ಇತರರು (ಸಂ.) ೧೯೯೯, ಏರ್ಯ,** ಏರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಆಳ್ವ ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ, ಮಂಗಳೂರು.

೪. **ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ (ಡಾ.) ಒಡೆಯರ್ ಡಿ. ಹೆಗ್ಗಡೆ (ಡಾ.) ಕೊರಗ ಜನಾಂಗ –ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ,** ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಮಂಗಳೂರು.

೫. **ಅಶೋಕ ಟಿ. ಪಿ. ೧೯೮೬, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪರ್ಕ,** (ವಿಮರ್ಶೆ), ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸಾಗರ.

೬. **ಅಶೋಕ, ಟಿ. ಪಿ. (ಸಂ) ೧೯೯೪, ಕಾರಂತ ಮಂಥನ,** ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ, ಪುತ್ತೂರು.

೭.. **ಆಮೂರ ಜಿ. ಎಸ್. (ಪ್ರೊ) ೧೯೯೪, ಕನ್ನಡ ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯ: ಕಾದಂಬರಿ,** ಶ್ರೀಹರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ.

೮.. **ಆರ್ಕೆ ಮಣಿಪಾಲ ೧೯೮೪, ವಾಸ್ತವ** (ವಿಮರ್ಶಾಸಂಕಲನ), ಯುವಕರ ಸಂಘ, ರಾಮನಗರ, ಬಳ್ಳಾರಿ.

೯. **ಆರ್ಕೆ ಮಣಿಪಾಲ (ಡಾ.) ೨೦೦೬, ವಿಮರ್ಶೆಯ ಸವಾಲು,** ಸಂವಾದ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಣಿಪಾಲ.

೧೦. **ಇಂದಿರಾ ಹೆಗ್ಡೆ (ಡಾ.) ೨೦೦೪, ಬಂಟರು ಒಂದು ಸಮಾಜೋ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,** ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೧. **ಇಂದಿರಾ (ಪ್ರೊ) ೨೦೧೨, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಭೂಮಿಕೆ,** ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು

೧೨. **ಈಶ್ವರ ಅಲೆವೂರು (ಡಾ.) ೨೦೧೩, ಕನ್ನಡ ವಾಙ್ಮಯಕ್ಕೆ ವಿಶುಕುಮಾರ್ ಕೊಡುಗೆ,** ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಮುಂಬಯಿ ವಿ.ವಿ.

೧೩. ಎಡ್ವರ್ಡ್ ನೊರೋನ್ಹ ೧೯೯೬, ಕನ್ನಡ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಶನರಿಗಳ ಕೊಡುಗೆ, ಭಾಗ್ಯವಾನ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು.

೧೪. ಕಮಲಾಕ್ಷ, ಪಿ. ೧೯೮೬, ದಲಿತೋದ್ಧಾರಕ ಕುದ್ಮಲ್ ರಂಗರಾವ್ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ, ಮಂಗಳೂರು.

೧೫. ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ (ಡಾ.) ೨೦೦೨, ಯುಗಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಧಾರವಾಡ.

೧೬. ಕುಮಾರ ವೆಂಕಣ್ಣ ೨೦೦೬, ಬಣ್ಣದ ಮಾಲಿಂಗ (ಕಾದಂಬರಿ) ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, ಕನ್ನಡ ಭವನ, ಜೆ.ಸಿ.ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೭. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ನಾಡಿಗ ೧೯೬೯, ಭಾರತೀಯ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿ.ವಿ. ಮೈಸೂರು.

೧೮. ಕೊಯಿರಾ, ಬಾಳೆಪುಣಿ, ಎನ್. (ಡಾ.) ೨೦೧೦, ಮುಗೇರರ ದುಡಿಕುಣಿತಗಳು ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ದುಡಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬಂಟ್ವಾಳ.

೧೯. ಗಣಪತಿ ರಾವ್, ಐಗಳ್, ಮಂಜೇಶ್ವರ ೧೯೨೩, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ, ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ.

೨೦. ಗಣೇಶ್ ಮೊಗಳ್ಳಿ (ಸಂ.) ೨೦೦೨, ದಲಿತ ಚಿಂತನೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ., ಹಂಪಿ.

೨೧. ಗಣೇಶ್ ಮೊಗಳ್ಳಿ (ಡಾ.) ೨೦೧೫, ದಲಿತ ಪದಕಥನ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ, ಹಂಪಿ.

೨೨. ಗಾಯತ್ರೀ ನಾವಡ (ಡಾ.) ೨೦೧೧, ಕರಾವಳಿ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ನೆಲೆಗಳು, ಅಸ್ಮಿತೆ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು.

೨೩. ಗೋಪೀಚಂದ್ ನಾರಂಗ್ ಅನು. ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ ೨೦೧೩, ಸಂರಚನಾವಾದ ಸಂರಚನೋತ್ತರವಾದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ನವದೆಹಲಿ.

೨೪. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಎಂ. (ಡಾ.) ೧೯೯೮, ಹೊಸತು ಹೊಸತು, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೨೫. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ (ಡಾ.), ಸಬಿಹಾ ಭೂಮಿ ಗೌಡ (ಡಾ.) ಕರಾವಳಿ ಕತೆಗಳು ೧೯೩೦ ರಿಂದ ೧೯೪೭, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ.

೨೬. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ ಕೆ., (ಡಾ.) ೧೯೯೦, ಭೂತಾರಾಧನೆ; ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಮದಿಪು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ.

೨೭. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ ಕೆ, (ಸಂ) ೨೦೦೦, ಸೇರಿಗೆ, ಮದಿಪು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ

೨೮. ಜಗಜೀವನ ರಾಮ್ (ಮೂಲ) ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ : ರಾಹು ೨೦೧೩, ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆ - ಸಮಸ್ಯೆ ಸವಾಲುಗಳು, ಲಡಾಯಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗದಗ.

೨೯. ಜನಾರ್ದನ ಎರ್ಪಕಟ್ಟೆ ೧೯೯೯, ದಲಿತ ಚಿಂತನೆ, ಸ್ಮೃತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಡ್ಯನಡ್ಕ.

೩೦. ಜನಾರ್ದನ ಭಟ್ಟ, ಬಿ. (ಡಾ.) (ಸಂ.) ೨೦೦೧, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಶತಮಾನದ ಕಾವ್ಯ ೧೯೦೦-೨೦೦೦, ಕಾಂತಾವರ ಕನ್ನಡ ಸಂಘ, ಕಾಂತಾವರ.

೩೧. ಜನಾರ್ದನ ಭಟ್ಟ, ಬಿ. (ಡಾ.) ೨೦೦೬, ಕವಿರಾಜಹಂಸ ಸಾಂತ್ಯಾರು ವೆಂಕಟರಾಜ, ಸ್ವಂತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು.

೩೨. ಜನಾರ್ದನ ಭಟ್ಟ, ಬಿ. (ಡಾ.) ೨೦೦೭, ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ, (ಕಾದಂಬರಿ) ಹೇಮಾವತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು.

೩೩. ಜನಾರ್ದನ ಭಟ್ಟ, ಬಿ. (ಡಾ.) ೨೦೦೮, ಹಸ್ತಾಂತರ, (ಕಾದಂಬರಿ) ಹೇಮಾವತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು.

೩೪. ಜನಾರ್ದನ ಭಟ್ಟ, ಬಿ. (ಡಾ.) ೨೦೦೯, ಅನಿಕೇತನ, (ಕಾದಂಬರಿ) ಸ್ವಂತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು.

೩೫. ಜನಾರ್ದನ ಭಟ್, ಬಿ. (ಡಾ.) (ಸಂ.) ೨೦೧೩, ಒಬಿರಾಯನ ಕಾಲದ ಕಥೆಗಳು, ಕೌಸ್ತುಭ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬಸವನ ಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೩೬. ದಾಮೋದರ ಶೆಟ್ಟಿ, ಕುಂಜತ್ತೂರು (ಸಂ) ೨೦೧೨, ಬಂಟ ತುಡರ್, (ದಶಮಾನೋತ್ಸವ ಸ್ಮರಣಸಂಚಿಕೆ), ಬಂಟರ ಸಂಘ, ಮಂಜೇಶ್ವರ ವಲಯ.

೩೭. ದಾಮೋದರ ಐತಾಳ್, ಕೆ. ೨೦೦೭, ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಧೀಮಂತ ಪತ್ರಕರ್ತರು, ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿ, ಅ.ಭಾ. ೭೪ನೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಉಡುಪಿ.

೩೮. ನರೇಂದ್ರ ರೈ, ದೇರ್ಲ (ಡಾ.) ೧೯೯೮, ವಿಶುಕುಮಾರ್, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

೩೯. ನಾಗಭೂಷಣಸ್ವಾಮಿ, ಓ. ಎಲ್. (ಪ್ರೊ.) ೧೯೯೮, ವಿಮರ್ಶೆಯ ಪರಿಭಾಷೆ, ಅಂಕಿತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೪೦. ನಾಗರಾಜ್, ಡಿ.ಆರ್. ೧೯೯೬, ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಥನ, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು.

೪೧. ನಾಗರಾಜ್, ಡಿ.ಆರ್. ೨೦೦೯, ಅಮೃತ ಮತ್ತು ಗರುಡ, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು, ಸಾಗರ.

೪೨. ನಾಯಕ, ವಿ. ಗ. ೧೯೯೭, ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದನ, ಸ್ಮೃತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಡ್ಯನಡ್ಕ.

೪೩. ನಾಯಕ, ಜಿ.ಎಚ್. (ಪ್ರೊ) ೨೦೦೦, ಶತಮಾನದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ (ಸಮೀಕ್ಷೆ), ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಂಕೋಲ.

೪೪. ನಾಯಕ ಜಿ. ಎಚ್. (ಪ್ರೊ) ೨೦೧೧, ಮೌಲ್ಯ ಮಾರ್ಗ, ವಿಮರ್ಶಾ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನ, ಸಿರಿವರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೪೫. ನಾವಡ ಎ.ವಿ. (ಪ್ರೊ.) ೨೦೦೭, ಕರಾವಳಿ ಜಾನಪದ, ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿ, ಅ.ಭಾ. ೭೪ನೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಉಡುಪಿ.

೪೬. ಪಾಂಡುರಂಗ ಡಿ. ಆರ್. (ಡಾ.) ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟ, ಪಾದೇಕಲ್ಲು (ಡಾ.) (ಸಂ.) ೨೦೦೭, ಮೋಹನ ಮುರಳಿ, ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿ ಅ.ಭಾ. ೭೪ನೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಉಡುಪಿ.

೪೭. ಪೀರ್ ಮಹಮ್ಮದ್ (ಡಾ.) ೨೦೦೪, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ಸಂಚಲನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ.

೪೮. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ (ಡಾ.) ೧೯೯೦, ಕರಾವಳಿ ಜಾನಪದ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮಂಗಳೂರು.

೪೯. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ (ಡಾ.) ೧೯೯೩, ಕೊರಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೫೦. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ (ಡಾ.) ಚಂದ್ರಶೇಖರ ದಾಮ್ಲೆ (ಡಾ.) (ಸಂ) ೧೯೯೫, ಅಮೃತಸೋಮೇಶ್ವರರ ಅಭಿನಂದನಾಸಂಪುಟ 'ಸಿರಿ' ಲೇಖನ: 'ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಭೂತಾರಾಧನೆ', ಕಲಾಗಂಗೋತ್ರಿ ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರರ ಅಭಿನಂದನಾ ಸಮಿತಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಉಚ್ಚಿಲ.

೫೧. ಪೂವಪ್ಪ ಕಣಿಯೂರು (ಡಾ.) ೨೦೧೩, ತೀಡಿದಷ್ಟು ಗಂಧ, ತರಂಗಿಣಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸುಳ್ಯ, ದ.ಕ.

೫೨. ಪ್ರಭಾಕರ ನೀರ್‌ಮಾರ್ಗ ೨೦೦೩, ತಂಬಿಲ, ಶೇಣಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶೇಣಿ.

೫೩. ಬಸವರಾಜ ನಾಯ್ಕರ (ಡಾ.) ೧೯೯೯, ಸಂರಚನಾವಾದ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೫೪. ಬೊಳುವಾರು ಮಹಮ್ಮದ್ ಕುಂಞ, ೨೦೦೬, ಪಾಪು ಗಾಂಧಿ ಗಾಂಧಿ ಪಾಪು ಆದ ಕತೆ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೫೫. ಮಹಾಬಲ ಶೆಟ್ಟಿ, ಗುಂಡಾಲ್ ೧೯೭೪, ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವ ರಾವ್, ರಾಷ್ಟ್ರೋತ್ಥಾನ ಮುದ್ರಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೫೬. ಮಾಲತಿ ಮೂರ್ತಿ ಕೆ. (ಡಾ.), ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಎಚ್.ವಿ. (ಡಾ.) (ಸಂ.) ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲೂಕು, ಮುದ್ರಕರು– ಮಣಿಪಾಲ ಪವರ್ ಪ್ರೆಸ್.

೫೭. ಮುಕುಂದ ಪ್ರಭು, ಎಂ. (ಸಂ.) ೨೦೦೦, ಪೊಲಿ ಕೆನರಾ ೨೦೦, ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ, ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲೆ, ಮಂಗಳೂರು.

೫೮. ಮೋಹನ್‌ಕೃಷ್ಣ ರೈ ೧೯೯೯, ತುಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚತುರ್ಮುಖೀ ಅಧ್ಯಯನ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿವಿ. ಹಂಪಿ.

೫೯. ರಂಗನಾಥ ರಾವ್ ಜಿ. ಎನ್. (ಸಂ.) ೨೦೧೧, ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳು, ವಸಂತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೬೦. ರಾಜಶ್ರೀ (ಡಾ.) ೨೦೦೮, ತುಳುಜಾನಪದ ಕಾವ್ಯ ಇಹಪರ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿ, ಶ್ರೀಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಂಜುನಾಥೇಶ್ವರ ತುಳುಪೀಠ, ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ.

೬೧. ರಾಮಚಂದ್ರನ್, ಸಿ.ಎನ್. (ಡಾ.) ೧೯೮೬, ಶಿಲ್ಪವಿನ್ಯಾಸ, ಕನ್ನಡ ಸಂಘ, ಸಂತ ಫಿಲೋಮಿನ ಕಾಲೇಜು ದರ್ಬೆ, ಪುತ್ತೂರು.

೬೨. ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ, ಬರಗೂರು (ಪ್ರ.ಸಂ.) ೧೯೯೨, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೬೩. ರಾಮಚಂದ್ರಾಚಾರ್, ಡಿ.ಬಿ. (ಡಾ.) ೧೯೯೩, ಕುಡಿಯರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೬೪. ರಮಾನಾಥ ಕೋಟೆಕಾರ್ ೨೦೧೧, ಬಿಲ್ಲವರು ಮತ್ತು ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನ್ – ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ, ಸಾಯಿ ಸುಂದರಿ ಸೇವಾ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಮಂಗಳೂರು.

೬೫. ರಾಮಚಂದ್ರನ್ ಸಿ. ಎನ್. ೧೯೮೮, ಸ್ವರೂಪ – ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನ, ಪ್ರಕಾಶಕರು– ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಮುಂಬಯಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.

೬೬. ರಾಮಚಂದ್ರನ್ ಸಿ. ಎನ್. ೨೦೦೬, ಬಯಲು ರೂಪ, ಸ್ವಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು.

೬೭. ರಾಮಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ, (ಡಾ.) ಕನ್ನಡ ಅನು.: ಹಸನ್ ನಯೀಂ ಸುರಕೋಡ ೨೦೧೧, ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ, ಲಂಕೇಶ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೬೮. ರೆಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ ೧೯೯೩, ಪ್ರತಿಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕನ್ನಡ ಸಂಘ, ಕ್ರೈಸ್ಟ್ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಂಗಳೂರು.

೬೯. ವಸಂತಕುಮಾರ್ ತಾಳ್ತಜೆ, (ಡಾ.) ೧೯೯೩, ಜನಪರ ನಿಲುವು (ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತ), ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಮುಂಬಯಿ ವಿ.ವಿ., ಮುಂಬಯಿ.

೭೦. ವಹಾಬ್, ದೊಡ್ಡಮನೆ (ಡಾ.) ೨೦೦೮, ತುಳುನಾಡಿನ ಮುಸ್ಲಿಮರು (೧೯೪೭ರ ವರೆಗಿನ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ) ಗ್ರೀನ್ ವರ್ಡ್, ಮಂಗಳೂರು.

೭೧. ವಾಮನ ನಂದಾವರ (ಡಾ.) (ಪ್ರ.ಸಂ) ೨೦೦೯, ತುಳುವ ಚರಿತ್ರೆ – ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಇತಿಹಾಸ, ವಿಶ್ವ ತುಳು ಸಮ್ಮೇಳನೊ, ಉಜಿರೆ.

೭೨. ವಿವೇಕ ರೈ. ಬಿ. ಎ. (ಡಾ.) (ಸಂ.) ೧೯೮೭, ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಮಂಗಳೂರು ಮಂಗಳೂರು. ವಿ.ವಿ.

೭೩. ವಿವೇಕ ರೈ. ಬಿ. ಎ. (ಡಾ) ೧೯೯೬, ಮಲೆಕುಡಿಯರು, ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಂಜುನಾಥೇಶ್ವರ ತುಳುಪೀಠ, ಮಂಗಳೂರು ವಿ.ವಿ.

೭೪. ವಿವೇಕ ರೈ ಬಿ. ಎ. (ಡಾ.) (ಪ್ರ.ಸಂ.) ೨೦೦೭, ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೭೫. ವಿವೇಕ ರೈ. ಬಿ. ಎ. (ಡಾ.) ತುಳು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ೧೯೮೫, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು

೭೬. ವಿಶ್ವನಾಥ ಕಾರ್ನಾಡ್ (ಡಾ.) ೧೯೯೪, ತುಳುವರ ಮುಂಬಯಿ ವಲಸೆ, ಮುಂಬಯಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ.

೭೭. ವಿಷ್ಣು ಭಟ್ಟ, ಪಾದೇಕಲ್ಲು (ಡಾ.) ಮತ್ತು ಇತರರು (ಸಂ.) ಕಡೆಂಗೋಡ್ಲು ಶಂಕರ ಭಟ್ಟ ಸಮಗ್ರ ಕಾದಂಬರಿ ಸಂಪುಟ ಭಾಗ ಒಂದು., ಕಡೆಂಗೋಡ್ಲು ಶಂಕರ ಭಟ್ಟ ಜನ್ಮಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿ, ಉಡುಪಿ.

೭೮. ವೆಂಕಟರಾಜ ಪುಣಿಂಚತ್ತಾಯ, ಪಿ. ೧೯೯೩, ಮೊಗವೀರರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

.೭೯. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ (ಡಾ.) ೧೯೮೪, ಬೆಟ್ಟದ ಜೀವ, ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೮೦. ಶಿವರಾಮ ಪಡಿಕ್ಕಲ್ (ಡಾ.) ೨೦೦೧, ನಾಡು–ನುಡಿಯ ರೂಪಕ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮಂಗಳೂರು ವಿ.ವಿ., ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ.

೮೧. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ ಎಲ್. ಎಸ್. (ಪ್ರೊ) ೧೯೫೭, ಕಾದಂಬರಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯ, ಶಾರದಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೮೨. ಶ್ರೀಧರ ಎಚ್. ಜಿ. (ಡಾ.) ೨೦೧೦, ಭಾರತೀಸುತರ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೮೩. ಶ್ರೀಧರ ಎಚ್. ಜಿ. (ಡಾ.) (ಸಂ.) ನೆಲದ ಬದುಕು, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ, ಪುತ್ತೂರು.

೮೪. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಗಿಳಿಯಾರು (ಡಾ.) ೨೦೧೩, ಆಧುನಿಕತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರ; ಕಾರಂತ – ಕುವೆಂಪು ಕಥನ, ಆಕೃತಿ-ಆಶ್ರಯ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್, ಮಂಗಳೂರು.

೮೫. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ (ಡಾ.) ೧೯೭೪, ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಅರುಣೋದಯ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು.

೮೬. ಶ್ರೀಮತಿ ಎಚ್.ಎಸ್. (ಡಾ.) ೨೦೧೨, ಸ್ತ್ರೀವಾದ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ., ಹಂಪಿ.

೮೭. ಸಂತೋಷ್ ಕುಮಾರ್ ಗುಲ್ವಾಡಿ (ಸಂ) ೧೯೮೯, ವೆಂಕಟ ರಾವ್, ಗುಲ್ವಾಡಿ ಬದುಕು–ಬರಹ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ, ಪುತ್ತೂರು, ಗುಲ್ವಾಡಿ ವೆಂಕಟರಾವ್ ಸ್ಮಾರಕ ಕೇಂದ್ರ, ಮಣಿಪಾಲ.

೮೮. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಹೆಗ್ಡೆ. ಬಿ. ೨೦೧೦, ತುಳುನಾಡವರು, ಸಮಾಜ ಕೌಸ್ತುಭ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೮೯. ಸಬೀಹಾ (ಡಾ.) ೨೦೦೯, ಚಂದ್ರಗಿರಿ, ಸಿರಿವರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೯೦. ಸುಮಿತ್ರಾ ಎಲ್. ಸಿ. (ಡಾ.) ೧೯೯೭, ವಿಭಾವ, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು.

೯೧. ಸುರೇಂದ್ರ ರಾವ್, ಬಿ. (ಡಾ.) ಅನು: ಅರ್ತಿಕಜೆ, ವಿ.ಬಿ. (ಪ್ರೊ) ೨೦೧೦, ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಟರು, ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ.

೯೨. ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್ (ಡಾ.) (ಸಂ.) ೧೯೭೪, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಸ್ಮೃತಿಗಳು, (ಪ್ರಥಮ ಸಂಪುಟ) ಗೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು.

೯೩. ಹನುಮಂತಪ್ಪ ತಾರಿಹಳ್ಳಿ (ಡಾ.) ಮಾನವ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪಲ್ಲಟಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ, ಹಂಪಿ.

೯೪. ಹರಿಕೃಷ್ಣ ಭರಣ್ಯ (ಡಾ.) ೧೯೯೦, ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ, ಪ್ರಭಸ ಬಿಡುಗಡೆ, ಮಧುರೈ.

೯೫. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟ ಕು.ಶಿ. (ಪ್ರೊ) (ಸಂ.) ೧೯೮೮, ಬಲ್ಲಾಳರ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕೆಲವು ಅಧ್ಯಯನಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದ ಪರವಾಗಿ ಗೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್ ಮೈಸೂರು.

೯೬. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟ ಕು.ಶಿ. (ಪ್ರೊ) (ಸಂ) ೧೯೬೯, ಕಾರಂತ ಪ್ರಪಂಚ, ಗೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು.

೯೭. ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕ, ಎಂ.ವಿ. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ (ಸಂ), ೧೯೯೦, ವಿ. ಎಂ. ಇನಾಂದಾರ್ ಕಾದಂಬರಿಲೋಕ, (ನೆನಪಿನ ಸಂಚಿಕೆ) ಪ್ರಕಾಶಕರು: ಗೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್ ಮೈಸೂರು.

೯೮. ಹಿರೇಮಠ, ಎಸ್.ಎಸ್. ೨೦೦೧, ದಲಿತ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ., ಹಂಪಿ.

◈

೩. ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಎಚ್. ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಗಳು

೧. ಅಶೋಕ್ ರಾಕೇಶ್ ಡಿ'ಸೋಜ, ೨೦೧೫, ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನ್, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೨. ಆಶಾ, ಎನ್. ಜೆ., ೨೦೧೫, ವೈದೇಹಿ ಮತ್ತು ಎಚ್. ನಾಗವೇಣಿ ಕರಾವಳಿಯ ಇಬ್ಬರು ಲೇಖಕಿಯರ ಕೃತಿಗಳ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೩. ಜಗದೀಶ ಶೆಟ್ಟಿ, ಬಿ, (ಡಾ.) ೧೯೯೨, ಆಗ್ರೋ ಎಕಾನಾಮಿಕ್ ರಿಲೇಶನ್ ಇನ್ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ.

೪. ನೋರ್ಬರ್ಟ್ ಮಸ್ಕರೇನ್ಹಸ್, ೨೦೧೨, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಲ್ಲೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಸ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪಾತ್ರ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

.೫. ಭಾಸ್ಕರ್ ಶೆಟ್ಟಿ ಎನ್, ೨೦೧೧, ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭೂ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ರಚನೆ – ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೬. ಭೂಮಿ ಗೌಡ (ಡಾ.) ೧೯೯೯, ನವ್ಯೋತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತಜಗತ್ತು, ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ.

೭. ಮ್ಯಾಗೇರಿ, ಐ. ಜಿ, ೨೦೦೧, ವಸಾಹತುಶಾಹೀ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳು, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೮. ಸುಂದರ ಕೆ. (ಡಾ.) ೨೦೧೫, ತುಳುನಾಡಿನ ಭತ್ತ ಬೇಸಾಯ : ಒಂದು ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಕಣ್ಣೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

೪. ಅಪ್ರಕಟಿತ ಎಂ. ಫಿಲ್. ಪ್ರಬಂಧಗಳು

೧. ದಮಯಂತಿ ಪಿ.ಸಿ., ನಾಗವೇಣಿಯವರ 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಒಳನೋಟಗಳು, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೨. ಬಸವರಾಜ, ಎಂ. ಜನಗೌಡ, ೨೦೧೧-೨೦೧೨, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಪೈರವರ 'ಸ್ವಪ್ನ ಸಾರಸ್ವತ' ಕಾದಂಬರಿ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೩. ರಮೇಶ. ಬಿ., ೨೦೧೨, ಡಿ. ಕೆ. ಚೌಟರ 'ಮಿತ್ತಬೈಲ್ ಯಮುನಕ್ಕ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗುತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಣ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೪. ರಾಮಮೂರ್ತಿ, ಆರ್. ೨೦೦೭-೨೦೦೮, 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೫. ಶ್ರೀನಾಥ್ ೨೦೧೫. 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿತ್ರಣ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೬. ಶ್ವೇತಮಣಿ. ಎಚ್.ಎಮ್., ೨೦೦೯, ನವೋದಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರ ಚರ್ಚೆ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಹಂಪಿ.

೭. ಹರಿಣಾಕ್ಷಿ ಎಂ.ಡಿ. ೨೦೦೯, ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತೃರೂಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಕೇಂದ್ರಿತ ಸವಾಲುಗಳು, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

◈

೫. ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳು

೧. **ಚಿಂತನ ಬಯಲು** (ತ್ರೈಮಾಸಿಕ) (ಸಂ) ರೇಶ್ಮಾ ಜಿ. ಭಟ್, ಮೊಡಂಕಾಪು ಅಂಚೆ, ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕು, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ.

೨. **ತುಳುವ** (ತ್ರೈಮಾಸಿಕ) ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ.